PROSPERI ALPINI, MAROSTICENSIS ... HISTORIÆ ÆGYPTI NATURALIS PARS PRIMA [-SECUNDA]...

Prospero Alpino, Johann medico; Prof. a Padova Vesling

Google

PROSPERI ALPINI
ÆGYPTI
HISTORIÆ NATURALIS

TOMUS POSTERIOR.

Digitized by Google

PROSPERI ALPINI,

Maroſticenſis Philoſophi, Medici &c.

HISTORIÆ NATURALIS ÆGYPTI
PARS SECUNDA,
SIVE, DE

PLANTIS ÆGYPTI

LIBER

Auctus & emendatus

Accedunt Tabellæ Æneæ LXXVII Plantis ſummo artificio inciſis, ut & Diſſertatio ejuſdem de LASERPITIO, & LOTOÆGYPTIA

Cum Obſervationibus & Notis

JOANNIS VESLINGII,

Equitis,

In Patavino Gymnaſio Anatomiæ & Pharmaciæ Profeſſoris Primarii.

Accedunt Ejuſdem

JOANNIS VESLINGII

Paræneſes ad Rem Herbariam & Vindiciæ Opobalſami cum Judiciis Neceſſariis.

LUGDUNI BATAVORUM,
Apud GERARDUM POTVLIET,
MDCCXXXV.

JOANNI MAUROCENO,

ANTONII FILIO,

Patritio Veneto Clariſſimo,

PROSPER ALPINUS S. D.

Plantarum cognitionem, Joanne Maurocene Clariſſime, à magno illo Chirone Centauro, Saturni filio, vel ab Apolline, vel denique ab Æſculapio (quos pro Diis aliquando cæca mortalitas coluit) inventam, cum Pythagoras, Sapientia claras tum alii prodiderunt. Poſteaque perſpectis ad corporum ſanitatem ipſarum apud omnes admirandis viribus, multi non

ſolum ſapientiſſimi Philoſophi, inter quos Democritus, clari nominis vir, iſtius ſcientiæ amore multas regiones peragravit, verum etiam maximi Reges (quorum nomina id ſignificantia hucusque in aliquibus plantis conſervantur) in earum ſtudio plurimam inſudarunt. Non eſt itaque, cur cuipiam mirum videatur, ſi & ipſe de Plantis, quas olim in locis Ægypti inſpexi ac obſervavi, Librum a me conſcriptum, nunc in lucem editurus, Tibi, Viro Generis Nobilitate, ac ſingularium virtutum claritate Illuſtri, dicare voluerim, cum præſertim omnium etiam diſciplinarum ſtudiis Te maxime delectari ſciam. Speravi enim ex hac nova Stirpium Hiſtoria Te non parum voluptatis ſuſcepturum. Accedit etiam, quod cum hic Plantarum Liber, quem una cum aliis Libris, de Medicina Ægyptiorum vocatis, Tuoque Illuſtriſſimo Patri dicatis, nuper conjunxeram, nunc Studioſorum commodo ſeparatim ſit edendus, Tibi, tanquam Patri, cui in primis una cum aliis fuerat deſtinatus, propriori offerendus erat. Quod eo libentius feci, ut plurimam in Te quo-

quoque ac reliquos Fratres, quibus ſemper fui addictiſſimus, meam obſervantiam perſpectam redderem. Accipe itaque, Vir Clariſſime, hoc Munuſculum a me hilari vultu (etenim, ſi majus quid, vel præſtantius, quo Te dignum ſcio, nunc habuiſſem, Tibi libentius adhuc obtuliſſem) atque ipſum ut a detractorum linguis defendas, Te etiam atque etiam rogo, Vale diu felix meique memor. Venetiis, Anno Salutis humanæ MDXCII.

LECTORI OPTIMO.

Poſt Libros de Medicina Ægyptiorum, en Tibi, Optime Lector, Libellum exhibemus, qui eſt De Plantis Ægypti, quem primo cum illis Libris conjunxeramus, nunc vero tuis commodis conſulentes, ſeparatim, imprimendum curavimus. Accipe igitur hilari animo Munuſculum hoc meum, in quo id ſaltem aſſequuti videmur, ut, ob rerum varietatem & Peregrinarum Stirpium Hiſtoriam, atque earundem Effigies, egregie, ut opinor, delineatas, non indigna penitus elegantioribus auribus ſcripſiſſe arbitremur. Vale.

IN-

INCLITÆ
NATIONI
GERMANÆ

Theologorum, Philoſophorum, ac Medicorum in Lyceo Patavino.

Quod boni viri ſemper habitum fuit, pluribus prodeſſe, ſi me pro viribus conatum fatear, nihil vel à meo munere, vel à modeſtia alienum fecero. Quum enim curæ in primis mihi eſſet, ut quam adiei am ſtudio Spartam, ſi non locupletaſſem, aliquâ ſaltem ratione exornarem: meum de re literaria benè merendi ſtudium non minus probatum iri cenſui, ſi eorum Monumenta in lucem revocarem, qui eruditorum conſenſu poſteritatis famâ digni, quàm qui recens aliquam ſibi laudis opinionem pepererunt. Utrumque dum admitor, operâ ſanè mihi digna ſunt viſa, quorum utilitatem etiam commendaret amœnitas. Inſtituto meo Icones Stirpium divitis Ægypti commodè obtigerunt, quarum Hiſtoriam Proſper Alpinus ingens ſui ordinis noſtrique Gymnaſii ornamentum olim in publicum dederat. Quo ingenio teſtatur ſatis Liber genius,

† 4 qui

quæ eâ aviditate exceptus, ut plurimis nunc annis ab eruditis, maximeque quos à nobis diviſerunt Alpes, quovis pretio expetitus fuerit. Horum itaque commodis ac voluntati ut porrò ſatisfieret, deſideratum diu Clariſſimi Viri Opus longè quàm antea emendatius, novisque celeberrimi Doctoris & civis veſtri Joannis Veſlingii Obſervationibus auctius profero. Quod verò inter cæteras potiſſimùm Inclitæ Nationis Germanæ nomen præſcripſerim, ſummum ita ſuaſit ejus in Auctorem ſtudium, quod, niſi fallor, earundem literarum ſimilitudo conciliavit. Quis enim orbis angulus ita remotus, quem gens illa magnis cæptis nata non perluſtrat? cui uberrimus improbi laboris fructus, quòd juxta divinam humanamque Sapientiam rei Medicæ, maximeque Herbariæ ſpatia cumulatiſſimè ampliaverit. Vos igitur, Generoſa pectora, quorum laudatiſſima indoles majorum exemplis lætè ſuccreſcit, certum hoc mei in veſtram virtutem obſequii & affectus argumentum habete. Deus nobilem conſeſſum veſtrum in Patriæ & Athenæi noſtri decus perennem conſervet. Patavii Cal. Januar. clↃ lxxxxx.

D. D. VV.

Devinctiſſimus

PAULUS FRAMBOTTUS

PROSPERI ALPINI
DE
PLANTIS ÆGYPTI
LIBER.

CAPUT I.

Cur de Plantis in Ægypti locis provenientibus ſit agendum

ALPINUS, GUILANDINUS

Quinta nunc agitur dies, ex qua in viridarium nos colloquendi cauſa convenimus, in quo ubi medicinæ ejus, quæ penes Ægyptios habetur, hiſtoriam ad finem perduxerimus, nihil aliud de illorum medicina dicendum nobis ſuperfuiſſe, arbitror. Quare alus nos ſermonibus hac die in ſolito hujus amœniſſimi viridarii receſſu, ſub harum arborum umbra ſedentes, animum recreabimus. GUILAND. Quid? an non etiam illorum locorum plantæ agnoſcendæ ſunt? de quibus quidem te ſermonem quoque facturum ſibi es pollicitus cum ipſarum hiſtoriæ, ob varias in medendo utilitates, ad ſermones hactenus de Ægyptiorum medicina inter nos habitos

maximè pertinere videatur? nec enim minus ex his utilitatis, atque voluptatis, quam ex illis nos eſſe ſuſcepturos ſperamus, cum à nullo haſtenus illæ rectè obſervatæ, ac traditæ ſint, maximeque quod ipſarum veras icones, quas nemo profectò hucuſque rectè & accurate cognovit. Quod quidem ex Caſſia Ægyptiaca, quam vulgus medicorum, fiſtulam, aut ſolutivam vocat, Paliuro Athenæi, quam ii Napeca appellant, ex alcanna Avicennæ ſcilicet liguſtro Ægyptio, Cypro à nonnullis dicto ex balſamo, Acacia, Lycio, Tamariſco, Faba Ægyptia, Stratiote, atque aliis quamplurimis noſtri temporis plantarum ſtudioſis prorſus ignotis, plane eſt manifeſtum Itaque Ægyptiarum plantarum ſic ab omnibus deſiderata Hiſtoria, non eſt à te nunc ſilentio prætereunda. ALPIN. Poſteaquam te has plantas, quas loca Ægyptia producunt, tantopere ex me audire delectat, cui ego tui obſervantiſſimus, tibi plane morem gerere non debeo? Illas igitur hac die, quoad potero, diligentiùs tibi omnes aperire tentabo, ac præterea quos hæ ad medendum uſus apud eas gentes habeant. GUILAND. Nunquam equidem de pluribus tui erga me humanitate, & benevolentia dubitare potui. Quare nihil optatius, ac gratius mihi contingere poterat. Plurimque ideo nunc tibi gratias habeo: tuaque erga me hæc animi promptitudo eſſet nunc multis laudibus efferenda, quod minime faciam, ne ſummam tuam modeſtiam offendam. At hæc nunc omittamus, neque in his hodiernum tempus conteramus. Ubi itaque in viridarii hujus umbroſo receſſu, quo Solis radii pertingere nequeunt, ſub iſtac umbra conſedimus, ut plantarum illarum hiſtoriæ principium facias tempus ſuadet, ac primum ab arborum narratione exordiens, de caſſia fiſtula agito.

Caput II.

De Caſſia fiſtula, Chaiarxambar vocata.

ALPIN. Caſſia fiſtula, quam Ægyptii Chaiarxambar appellant, eſt, arbor magni, trunco, ramis, foliiſque pro-

CASSIA FISTULA CHAIARXAMBAR.



TA. I

proxima, truncus corticem habet planum, molle, atque cinereum, qualis omnino in creſcenti nuce ſpectatur. Folia multo plura quàm in nuce, alæ adligata pendent, in ala folia decem ſpectantur totque ex qualibet ferè ala pendere obſervantur, utrinque ordinatim quinque poſita, ſunt etiam hujuſce arboris folia nucis foliis duplo longiora, & in extremo aculeata. Flores fert aureos, luteos, leucoïa proximos, ſed multo majores, numeroſioreſque, florum anagyridis inſtar, alæ adligatos, ac pendentes alæ ſiquidem omnes innumeris fermè floribus onuſtæ ac graves deorſum vergere cernuntur, ſunt etiam hi valde odorati, præſertimque oriente Sole Ægyptii diluculo per Caſſiarum loca deambulare ſæpe odoris cauſa conſueverunt: quippe aura à caſſiis, eximium ac gratiſſimum odorem ſpirantibus, ad ipſos delata, oblectantur. Apud illos enim florentes arbores aer matutinus perpetuò eximium, ac ſuaviorem odorem redolet. Flos quilibet in medium multa capillamenta, tenuiſſima, roſarum floſculis ſimilia habet, quæ paulatim creſcentia, in craſſiores fiſtulas poſtea mutantur. Spectantur primo ipſæ tenuiſſimæ, obliquæ, ac obtortæ, deinceps que magis peractæ, craſſiora evadunt, ac magis recta, tandemque juſtam magnitudinem adepta, rectiſſima, ut Calami ſiunt. Fiſtulæ majores cannæ craſſioris magnitudine ſpectantur, atque duorum ferè cubitorum longitudine. Arbor florere incipit menſe Junio, floret toto etiam menſe Julio Alexandriæ & Cairi. Peluſii verò, nunc Damiatæ, caſſias menſe etiam Septembri florere vidi. Cannæ vel fiſtulæ toto anni ſpacio maturantur, ideoque anno ſemper hæ in arbore manent, quas Ægyptii Junio tantum menſe Cairi colligunt, quo tempore multæ, parvæ, recenter ex primis floribus productæ virides ſpectantur, phaſeolorum ſiliquis valde ſimiles quæ paulo poſt creſcentes, paulatim viridem colorem in nigrum commutant. Has recentes & parvas, virides aqua in primis ebullitas ſaccharo illi condiunt. Quarum ſic conditarum ingens copia in varias regiones aſportatur. Quæ Peluſii in arboribus leguntur, corticem habent craſſiorem, & parum intus ſubſtantiæ obtinent. Cannæ verò, & Alexandrinæ cortice conſtant tenuiori, mel-

eaque ſubſtantia intus plenæ, ex quo hæ cæteris omnibus bonitate præſtantes. Quæ, ut alias quoque dictum eſt, duplices ſunt differentiæ: etenim aliquæ albæ ſubrubræ, quas Abes vocant, à colore illarum gentis, cernuntur quæ ſunt omnium optimæ, & aliæ nigræ. Quod de caſſiis aliqui dixere, optimas cannas manibus concuſſas ſonum non edere, id planè falſum obſervatur, quandoquidem omnes recentes motæ ſonum edunt, atque etiam in arboribus cannas à ventis motas, ſentimus intus motas, multum ſonum edere quotidie propè eas habitantes, audiunt. Quod etiam dulces ſiliquæ faciunt. Quæ verò ex caſſiis non ſonant, ab Ægyptiis vituperantur, opinantibus id ob aqueam humiditatem intus collectam, vitiata pulpa accidere. Neque immaturæ colliguntur, ut aliqui referunt. Emuntur verò ſæpeſæpius ab advenis mercatoribus ſemi confectæ, cum ingens copia ſæpè in ædibus ad eam rem paratis, annos ad uſque quadraginta adſervetur. Collectas enim ex arbore continuò in opportuna loca ſic ii claudunt, ut nullus aer ingrediatur, cum ex minimo aeris contactu caſſiæ corrumpantur. Hincque ſæpiſſime ad nos vetuſtate vitiatæ ac etiam acidæ mitti ſolent, quam ob rem rogatos eſſe velim omnes pharmacopolas, ac medicos, ne poſt hac ſe decipi ſinant, & ſemper ex illis ſeligant recentes, quarum ſubſtantia ſubdulcis eſt, antiquaſque acidam, ponticumque ſaporem ſapientes effugiant. Ægyptii caſſiis non utuntur recentibus, ſed ſaltem poſt quartum menſem: quandoquidem juniores, recentioresque inutiles neque à noxa immunes obſervantur. Utuntur verò, atque noſtri quoque faciunt, fiſtularum pulpa vel in bolis, vel in potione, parata. Eſt hæc pulpa quoad calorem temperata, atque humida ſupra primum gradum, bilemque, ac etiam pituitam à ſtomacho, atque venis meſenterii educit, & ſanguinem calidiorem contemperat, atque puriorem reddit. Abiſſina vocata cæteris in urbe Cairi præfertur ad morbos biloſos, ac melancholicos, præcipueque in affectibus pectoris, à diſtillatione acutorum humorum concitatis, quibus mire ſubvenit. Pulpa hæc cum ſaccharo candido, & liquiritia pro ſecreto uti ſolent ad renum, veſicæque vitia: renum enim ex-

un-

P 2

Siliquæ dulces

CARUB et CARNUB nostr



TA II

ſtinguit immodicum calorem, humoreſque ab his partibus abſtergit, atque per urinam expellit: proinde ipſius frequenti uſu homines ſe à calculis praeſervant. Ea etiam utuntur ad tuſſim antiquam, dyſpnœam, aſthma, & orthopnœam cum agarico. Pro calidis articulorum doloribus, maximeque in podagra, dolentibus partibus, emplaſtri modo ipſam adhibent, nec non ad calidas inflammationes eodem modo ejus uſum ſequuntur. Siliquas verò caſſiarum, prout de ſe phaſeoli parvas virides in aqua prius parum ebullitas, & mox in umbra ab humiditate ſiccatas, ſaccharo, vel melle condiunt, atque ad uſum ſervant puerorum delicatarumque mulierum, exhibent verò ad ſummum eas uſque ad uncias quatuor, & ad uncias tres pueris, hiſque utuntur ad eoſdem nuper dictos affectus. GUILAND. Placuit mihi haec caſſiarum hiſtoria, ſed cupio et tu mihi & caſſiæ, & aliarum, quas obſervaſti, plantarum figuram oſtendas, quandoquidem te probe omnes delineaſſe, ac pinxiſſe certò ſciam, quod nemo antea rectè id nobis praeſtiterit. Quamobrem prius viſa caſſiæ arboris icone, alias plantas narrare mihi pergito.

CAPUT III

De ſiliquis dulcibus, Carub, ab Ægyptiis vocatis

ALPIN. Caſſiæ proxima eſt arbor, Carub vel Carnub ab Ægyptiis dicta, quæ cum in Ægypto naſcatur, dicenda quoque hîc mihi erat. Arbor eſt nobis notiſſima, cum harum arborum in multis etiam Italiæ locis multa ſit copia, quales ſunt, quæ in Neapolitano agro, & Apulia cernuntur, in iis locis etenim copioſiſſima videtur. Ex hac arbore Ægyptii ſiliquarum tantum uſum cognoſcunt, Mel quidem ex ipſis extrahunt dulciſſimum, quo Arabes ſacchari loco, caſſias ſolutivas recentes ac parvas, zinzibere, myrobolanos, Tamarindos, atque alios multos fructus condiunt. Hujus quoque mellis uſus eſt frequentiſſimus vice veri mellis ad Clyſteres, & aliqui etiam per os ſumendum concedunt ad ſubducendum alvum: ipſo etenim alvus non minus quàm pulpa caſſiæ ſibi ad excretio-

nem movetur. Utuntur etiam in renum inflammationibus eo, intus extraque appoſito. Ad tuſſientes, aſthmaticos ipſum non ſecus quam caſſiam exhibent, valdeque ipſos juvat; non minus decoctum ex ſiliquis paratum eadem hæc præſtat. At modo de ſpina Ægyptia, acacia vocata, multa hactenus ignota loquamur. GUILAND. Nihil mihi carius eſſe nunc poterit, quàm te de hac planta dicentem audire, quem planè in illis locis ejus veritatem cognoviſſe ſcio.

Caput IV

De Acacia.

ALPIN. Acacia, quam Sant Ægyptii appellant, in Ægypti locis a mare remotis naſcitur: hujuſque arbores copioſiſſimæ in montibus Synai, penes Rubrum mare poſitis proveniunt. Creſcuntque ad mori magnitudinem, ramoſque ſurſum latius expandentes, quod etiam Dioſcorides admonuit, dicens arborem non in rectum ſe attollere. Caudex quanta eſt pruni magnitudo cernitur corticemque habet nigram, aſperum, multis acutiſſimis ſpinis munitum. Arbores, quæ in prædictis montibus ſpectantur, ſpinis albis horridiſſimæ exiſtunt, aſperrimoque cortice truncus cernitur. Folia oblonga, parvis minutiſſime inciſa habet, tamarici proxima, & Flores parvos, pallidos ſubflavos, atque etiam albos rotundos, parvos lanæ floccos imitantes, platani fructibus forma planè ſimiles, his tamen longe minores, & nihil aliud flos hujuſce arboris videtur, quam mollis lanugo parvum rotundumque globulum efformans, non ingrati eſt odoris. Quæ Cayri aluntur, flores habent flavos vel pallidos, & quæ ſunt in montibus Arabiæ, albos. Ex floribus ſiliquæ lupinorum æmulæ proferuntur, ipſis veruntamen minores, inprimis virides, & mox nigræ apparent, quæ ſemina dulcium ſiliquarum ſeminibus ſunt ſimilia, & in ſiliquarum folliculis ſunt concluſa. Folia, flores, ac fructus guſtum aſperitate multa ac ſtypticitate feriunt. Ex immaturis ſiliquis, viridibus ſuccum exprimunt, quem coquunt,

ut

Acacia SANT. & AKAKIA



TA. III.

at inducent. Nonnulli etiam ex foliis, floribus imperfectis ſuccum parant, ſed eo eſt hic bonitate inferior. Cum Coriarii ad denigrandas pelles multum copiam illiuſce ſucci aſſumunt. Hujus arboris mas quæ fœmina reperitur, Mas quidem ſpinis eſt horridus, fructus non edit. Fœmina ſpinis paucioribus, mollioribuſque referta eſt, eaſque intra ramos non habet, ſed tantum extra. Quæ arbor eſt fœcundiſſima, floretque orientibus Pleiadibus, Novembri ſcilicet Menſe incipit, & rurſum iiſdem occidentibus ſcilicet menſe Martio, biſque in anno fructus fert, atque maturat. Sine dubio hanc arborem eſſe verum antiquorum Acaciam, vel ſpinam Ægyptiam, ex notis affirmandum eſt præcipueque quia nulla alia arbor ſpinoſa in Ægypto reperitur, quæ magis notis acaciæ inbutis reſpondeat, atque multo magis quod illi Kacham quoque nominant GVILAND. Hinc ego multos non poſſum non vehementer admirari, qui neſciant acaciæ verum ſuccum hunc ex Ægypto quotidiè comportari. Nunc enim pauci pharmacopolæ exiſtunt Patavii, ac Venetiis, qui eum ſuccum ignorent, quem Orientalem acaciam appellant, ad illiuſce ſucci, quem multi pro acacia ſubſtituunt, differentiam, qui ex ſylveſtribus prunis à quibuſdam paratur. Neque minus etiam miror nonnullos, quod hanc plantam non à Clariſſimorum Venetorum Conſulum medicis, vel pharmacopolis in Ægypto multos annos verſatis acceperint [illegible] acaciæ ſpeciem fuiſſe nemo antiquorum dixit, veluti multi, quòd in Ægypto hæc planta vivat, ſpinam Ægyptiam ipſam nominarunt. Hujuſmodi itaque plantæ genus non ex Græcia, ut Andreas Mattheolus Byzantio ſe habuiſſe ait, in quo tamen non parum deceptus fuit, ſed ab Ægypto foret petendum, in qua omnes ſcriptores acaciam copioſiſſime provenire affirmarunt. Ubique acaciæ illam imaginem, quam Mattheolus pinxit, plane falſam eſſe notiſſimum ex dictis puto. ALPIN. Aliud de acacia erit animadvertendum, quippè multos ſic etiam erraſſe, ut putarint gummam, quam arborem hanc ferre nobis meminerunt, apud nos uſque non reperiri, neque ex Ægypto veram comportari, quod ipſam forma vernaculari conſtare Dioſcorides

des prodiderit. Gummamque hanc, quam falſo Arabicam appellant, ajunt, eſſe ſimilem potius aliarum arborum quippè ceraſorum, prunorum, perſicorum, pomorum, pyrorumque gummis. Quare verum Arabicum, vel Ægyptium, quæ in Caudice acaciæ arboris, ut ſcriptores herbarum prodiderunt, gignitur, nequaquam reperiri. GVILAND. Quid tu ea de re ſentis? ego vero horum eſſe nugas puto. ALPIN. Hoc certe ſcio, me ſæpiſſime hiſce manibus Cairi in Viridariis multis acaciæ arboribus refertis, ex ipſorum truncis multam collegiſſe, ac præſertim in Viridario prope ædem Veneti Conſulis poſito, in quo ſunt multæ arbores acaciæ, ex quibus Gummi manat, pace Dioſcoridis dixerim, non roca, ſed pauciſſima, quæ vermiculari forma ſpectetur, neque tota alba, ac clara. Uno etenim colore, ac una figura neutiquam omnes acaciæ arboris gummæ ſpectantur, talemque formam vel figuram accipit gumma, qualem motus ſucci è cortice manantis fit. Nam, interim ubi admodum eſt craſſus, non multum deorſum movetur, ſed ſtatim fere excretus coaleſcit, granoſaque gumma tunc fit, tenuiore vero ſucco exeunte, multumque fluidi, aliquando oblongam gummam reddit, atque uno verbo dico, me vidiſſe gummas acaciarum, figura atque colore pleraſque ceraſorum prunorumve gummis haud diſſimiles. Præterea ſcias quoque, totam gummarum quantitatem, quæ ad nos ex Ægypto convehitur, eſſe acaciæ arborem quandò nulla ibi arbor ſit, hac excepta, quæ gummas educat. Ægyptus ſiquidem ac Arabia, prunis, ceraſis, pomis, atque aliis gummoſis arboribus omnino caret. Ex quo non ex alia, quam ex acacia gummas Arabes ac Ægyptii colligant. GVILAND. Vera loqueris, ſed dic quæſo etiam ejus medicos uſus, quos tu apud eam gentem probè obſervaſti. ALPIN. Ægyptii acaciæ arboris utuntur ſucco ex ſiliquis immaturis expreſſo, vel etiam ex floribus, foliis, vel ex fructibus etiam. Succi hujus uſus apud eos frequentiſſimus eſt ad oculos roborandos, atque ab inflammationibus, quæ ibi ſunt frequentiſſimæ, tuendos, ad oris, auriumque omnia ulcera, nec non ad labrorum fiſſuras, ad dentes collabentes roborandos, atque firmandos, ſucco in pulve-

verem redacto, poſt ablutionem ex decocto ejuſdem ſucci, vel foliorum, vel florum, parato, factam, utuntur ſupra gingivas aſperſo, ac eo dentibus confricatis. Sanguinem ſpuentibus drachmam ſingulo mane aliquo liquore diſſolutam, potandam offerunt, miramque ad quamcumque ſanguinis fluxionem firmandam ſemper vires habuiſſe apud eos cognitum eſt. Ego ſæpiſſimè hoc ſolo auxilio multas mulieres ab immodico uteri profluvio penè mortuas revixiſſe, atque ſanatas fuiſſe certo ſcio. In iis quidem, quæ has immodicas patiuntur vacuationes, clyſteribus ex acaciæ foliorum florumque decocto paratis, in uterum injectis utuntur, atque etiam ſucco pulveriſato, prædicto cum decocto diſſoluto, atque immiſſo. In alvi fluxionibus eodem modo tum clyſteres frequentant, tum per os ſuccum feliciter exhibent. Ad anum, uterumque foras procidentem ſucco diſſoluto cum foliorum, florumque decocto, nihil habent præſtantius ac frequentius quo utantur. Adeos, qui ex quacumque cauſa articulos debiles habent, fomentum, ex iiſdem omnibus paratum pro præſentaneo auxilio habent, neque immerito, cum acacia prævalidiſſima aſtringendi vi prædita ſit. Omnes ejus fomento utuntur ad defendendos articulos ab humorum decurſu atque non minus in iiſdem tumefactis, atque inflammatis, præſertim in principio dum humores adhuc in curſu exiſtunt. Hincque uſus ad podagricos dolores frequentiſſimus eſt, ~~maximamque eam habet acacia, ut a podagricis incurſibus ho~~mines præſervet. Non deſunt, qui ad ea mala non modo foris fomento, vel haloei modo acacia utuntur, verum etiam ſucci modicum per os ſumere ante fluxionis tempus per aliquot dies conſueſcunt, ut ipſæ internæ viæ anguſtiores factæ minus curſui humorum pateant. Alii, etiam ex ſucco acaciæ, atque aceto linimentum parant, ad linendos articulos debilitatos, quo ſane mirifice eos roborant, ac firmant. Multos novi recenter à podagra tentatos, uſu aſſiduo acaciæ planè convaluiſſe, qui ſingulis diebus per horam ad minus, pedes in decoctum acaciæ calidum detinebant, eoque fomentabantur, pedeſque abſterſos linimento ex ſucco acaciæ opobalſamo, acetoque parato etiam inungebant. Ad pudendorum, aliarumque

B

quæ debilium partium ulcera difficilia, ſucci aqua plures loti pulverizati uſus eſt illis familiariſſimus, decocto etiam utuntur, ad exſiccandas puſtulas omnes, præſertimque Gallicas, ſed decoctum parant etiam cum modico ligni Guajaci. In pueris etiam ad achores in capite orientes, & decocto, & pulvere utuntur. Hicque acaciæ eſt uſus apud eam gentem nunc frequentatus.

Caput V.

De Paliuro Athenæi, Nabca appellato.

ALPIN. Arbor in Ægypto, quam illi Nabca dicunt, loti magnitudine ſpectatur, inſtar acaciæ ſpinoſa, folia ferens jujubæ proxima, veruntamen latiora, & flores jujubæ floribus quoque planè ſimiles, albos ac parvos, a quibus erumpunt pomula rotunda, odorata, dulcia, guſtuque valde ſuavia, ceraſorum majorum Marosticenſium appellatorum æmula, quæ apud primates Ægyptios, ac Turcas ſunt in magno pretio. Arbor bis in anno, ſcilicet vere, ac autumno flores, fructuſque maturat, fecundiſſimaque exiſtit, veruntamen vere fructus non perfecte maturant, nec ut in autumno perficiuntur, pleraque enim ipſorum prius putreſcunt, quam matureſcant. Autumno perfectiſſima ac optima evadunt. GUILAND. Sine dubio hanc arborem eſſe paliurum, & connorum olim ab Alexandrinis appellatum, Athenæi ſcriptis conſtat. De qua arbore ſic in lib. 14. ſcripſit. „ Meminit de „ ea Agathocles Cyzicenus his verbis libro Hiſtoriarum Patriæ „ tertio. „ Cum in ſepulchrum fulmen irruiſſet, arbor ex tu- „ mulo pullulavit, quam illi connorum nominant. Eſt autem „ planta ulmi piceæque magnitudine, nihilque minor. Trun- „ cos habet frequentes, & oblongos, ſpinaſque paulum pro- „ minentes. Folium eſt tenerum ac viride, phyæque ſimilli- „ mum. Fructum bis quotannis producit, vere ſcilicet, ac „ autumno, qui dulcis eſt omnino, & olivæ, oleaſtrique fru- „ ctu,

NABCA.

Paliurus Athenaei credita.



TA IV

„ ſtul ſimilis Carnem uoque illi ſimile habet at differt, ſuc-
„ ci voluptate, cujus fructus etiam viridis comeditur ALPIN Sine dubio puto prædictam arborem eſſe cannarum, ſive paliurum eandem, quam Athenæus prodidit, etſi fructus uſque non videatur omnino ſimilis Nabca fructui, ac oſſi, quando it ſimiles pomis ſiet, oſſaque rotunda, & non oblonga, qualia in olivis cernuntur exiſtant. Nunquam tamen in Ægypto ex ſiccatis illis fructibus farinam fieri apud eos animadverti Sed præcipuus uſus ipſorum eſt recentium, ac viridium pro cibo, eis ſiquidem omnibus, atque noſtris, ceraſa mandere, conſuetudo eſt. Sed nunc ad ejus uſum in medicina explicandum tranſeamus. GUILAND. Fructuum uſus eſſe videtur, Arabibusque utiliſſimus, de quo Serapio ſic ſcripſit
„ Sadar duæ ſunt ſpecies una eſt Aſſri, & alia eſt Adhal
„ ſed Aſſri non habet ſpinas acutas & folia ambarum ſpe-
„ cierum ſunt lata, & rotunda & Nabuch ex Adhal ſunt par-
„ vi, & meliores ex eis illi, qui ſunt ex ea regione, &
„ offeruntur Regibus & ſunt dulciores omnibus aliis & me-
„ lioris odoris, & aromatizant os comedentis, & indumenta,
„ ſicut alia aromata. Horum fructuum facultas eſt frigida & ſicca in primo gradu, perfecte maturi aliqualem habent humiditatem, ſunt omnes adſtringentes ante maturationem, quorum uſus frequens eſt ad ſtomachi alvique relaxationem firmandam: ad quæ mala ſuccum etiam ex ipſis immaturis expreſſum, familiariter tum per os ſumptum, tum Clyſteribus injectum ſequuntur Utuntur etiam eiſdem fructibus ſiccatis, atque in aqua infuſis, aqua enim infuſionis ipſorum utuntur, ut dictum eſt, ad relaxationem inteſtinorum, atque etiam ad ulcera inteſtinorum Sed maturorum ſiccatorum decoctum, vel infuſio familiariſſima eſt ad omnes peſtiferas febres agunt enim hos fructus miram adverſus venenoſas qualitates, & putredinem efficaciam habere, eorque ſtrenuè roborare. Succus perfecte maturorum optimus eſt ad purgandam bilem a ſtomacho, atque a primis ductibus venarum In omnibus putridis febribus infuſione ex ipſis parata libenter ad ſedandum calorem utuntur Eſui ſunt,

 qué

me jucundi exiſtunt hi fructus, præcipueque maturi, tamen parum nutriunt, facileque, ut ceraſa, in ſtomacho corrumpuntur, ſi immoderatè ipſorum eſui indulgeatur, ſtomachuſque offenditur. GUILAND. Non deſunt multi, qui (neque immerito) inter jujubas hanc arborem recenſent, quo factum eſt, ut mirum non ſit, aliquos etiam viros doctiſſimos jujubam palmarum eſſe voluiſſe. Sed arboris hujus nunc deregas figuram.

Caput VI.

De Sycomoro Gjumez vocata

ALPIN. Arbor vaſtiſſima ab Ægyptiis Gjumez vocata, in Ægypto provenit, quam noſtri Sycomorum, ac ficum Ægyptiam appellant. Hanc proceram arborem in arenoſis, ſterilibuſque Ægypti locis Natura ſagaciſſima produxit, ſub qua poſſent homines ab injuria radiorum ardentium Solis aliquando ſe tueri. Maxima ſiquidem arbor eſt ramoſque ſic latiſſime ſpargit, ut magnam umbram viatoribus præbeat, quæ in hujuſmodi calidis locis, arenoſis, ac fere Solis calore inflammatis, libenter expeti ab omnibus ſolet. GUILAND. In lib. 11. de Alim. Facul. Galenus ſcripſit, ſe Alexandriæ Sycomorum vidiſſe parvæ ficui ſimilem: quamobrem creſcentis adhuc, juveniſque Sycomori, & non adultæ magnitudinem ſpectaſſe arborem: quod tam grandem arborem, omnibus communem, ipſe non animadverterit. Dioſcorides melius ipſam deſcribens, dixit: „ Sycomorum aliqui etiam ſycaminum,
„ id eſt morum vocant, cujus fructus Sycomorum,
„ propter inſuavitatem guſtum appellant. Arbor eſt magna,
„ ficui ſimilis, ſucculenta, multo lacte abundans, foliis mori,
„ pomum ter aut quater anno fert, non ramis, ut ficus, ſed
„ caudice ipſo caprifico non diſſimile, dulcius groſſis, ſine
„ granis interioribus: quod non maturescit, niſi ungue, aut
„ ferro ſcalpatur." ALPIN. Hæc deſcriptio verum utique Sycomori figuram exprimit, ſed ubi ait, foliis mori, adderem

3 craſ-

Digitized by Google

Sycomorus GIVMEZ *appellata* p. 22



TA. V

craſſioribus, candidioribus, atque aſperioribus, quod hæc folia non niſi magnitudine ac forma, a ficus foliis differant. GUILAND. Unde Ægyptii dicunt tantum hanc arborem habere cum fico & moro ſimilitudinem, in qua utriuſque figura ſpectatur? ALPIN. Inſitionem fieri ſupra morum plures illorum affirmant, veluti Muſam inſitam quoque fuiſſe cannæ ſaccharum ferentis ſupra radicem colocaſſiæ aliquibus eſt ſuaſum, quod tamen nondum experientia verum eſſe didici. Sine dubio in hac arbore, truncus, rami, cortexque ipſorum, fructus, lac, foliorum aſperitas, colorque fici apparet, & foliorum figuræ, magnitudo moro reſpondet. Fructuſque tarde, neque perfecte matureſcere, atque ſaporem aqueum & injucundum habere, hinc aiunt mori ſingularitatem impedire, quominus fructus perfectam maturationem conſequantur. Hæc arbor, ut multi etiam meminerunt, ſic eſt fœcunda, ut nunquam mala fructibus careat, qui caudici adnaſcuntur, minimeque ramos, neque fructum hæc arbor producit, niſi prius multis verberibus ſæpe laceretur, ſic ut caudicis quoque cortex vulneretur, ex quibus vulneribus lac continuo exit, unde ramus parvus, ficus ferens interim ternos, interim quinos, interim ſeptenos, & plures etiam. Hæc arbor ex ſeminibus non naſcitur, cum ficus ſeminibus careant, ſed ramis inſertis propagatur, eſtque ex iis, quæ cito creſcunt diutiſſimeque, quod ſciam, vivunt. Quamvis Sycomorus in Matherea viſitur, quæ ſic ab habitatoribus credita eſt antiqua, ut omnes pro certo habeant in illius trunci cavitate quadam olim Virginem beatiſſimam, cum Herodis Hieroſolyma fugientem, illuc ſe recepiſſe, & Chriſtum puerulum Servatorem noſtrum per multos dies occultaſſe: ex quo ea arbor apud multos in multa eſt veneratione, maximeque ejus trunci meatus, qui Chriſtum occultarit, quem ipſi Dei magni Spiritum fuiſſe fatentur. Fabuloſum eſt quod dicit Matthæolus, truncos ramoſque hujuſce arboris nunquam ſiccari, ni prius in aqua projiciantur, & moventur aliquantulum. Uſus ficuum in cibo eſt ſtomacho nocuus, ipſumque laxat, labefacit atque ſubvertit. Eas verò ficus multer comedunt, qui vel itinere, vel Sole in-

incaluerint, refrigerationeque opus habent, & humectatione: fructus ſiquidem hi frigidi temperatè exiſtunt, multumque humidi, alvum facile lubricant, atque relaxant, tumores omnes calidos, atque duros ſicubus, emplaſtri modo uſi, ſanant. Pauci ſunt, qui ſuccum, ut meminit Dioſcorides, ex trunco vulnerato colligant: affirmant tamen præſentaneum eſſe auxilium ad emolliendos ſcirrhoſos tumores, atque ad pectum non ignobilem uſum habere.

Caput VII.

De Palma Dachel.

ALPIN. Palma notiſſima eſt arbor non modo Ægyptiis, Arabibus, Syris, aliiſque Orientalibus populis, ſed Italiæ quoque multis populis, de qua ob id paucis mihi agendum puto. Arbor eſt ſimplici caudice in rectum ſe attollens, viginti paſſuum & amplius altitudine. Folia enſibus ſimilia habet, deorſum camearum modo decidentia. Vere floret. Ramos enim quodam involucro oblongo, veſicæ modo, ad ver usque clauſo, & tunc aperto prædiius, flores emittit parvos, albos, odoratos, racematim deorſum ab involucro reſidentes, ac pendentes. Martio ſiquidem menſe involucra illa, ſuis alis adligata aperiuntur, è quibus globus florum inſitorum prodit, floreſque ſuis filis, vel capillamentis appenſi cernuntur, a quibus dactili parvi virides, uvarum racemos imitantes producuntur, qui Auctumno maturantur. Varii hi fructus inter ſe obſervantur magnitudine, figura & colore. Alii etenim oblongi, magni, craſſi, perinde ac pruna alba (quæ Julio menſe in agro Baſſanenſi maturantur) ſpectantur. Alii ſunt parvi, longi, glandibus quercuum ſimiles, alii rotundi, craſſi. Alii virides, alii albi, alii flavi, aliique rubri, immaturi omnes ſapore aſpero ſtypticoque ſentiunt, maturi dulciſſimi, qui vero prope ſunt, ut perfecte maturentur, guſtum Caſtanearum, dulciorem, ſuavioremque repreſentant. Hæc arbor alternis tantum annis copioſiores fructus edit, neque (quod dictu valde

Palma DACHEL



TA VI

dictu mirabile videtur) fœminæ concipiunt, ac fructificant, ut in ramis maris fœminæ ramos aliquis permiſcuerit, ac ſe quaſi oſculari permiſerit. Plerique fœminas ut fœcundent, non ramos, ſed pulverem intra maris involucrum inventum ſupra fœminarum ramos, atque eos ſpargunt, vel alii flores maris pulveris loco ſpargere ſolent. Ni enim Ægyptii hoc fecerint, ſine dubio fœminæ vel nullos fructus ferent, vel quos ferent, non retinebunt, neque hi maturescent. GUILAND. Haud credendam iſtam palmarum conceptionem, quæ ſit arte a te narrata, arguere videntur innumeri dactyli, qui ex Arabiæ deſertis feruntur, in quibus ſylveſtrium palmarum ſylvæ reperiuntur, quæ ſine hominum cultu optimos fructus ac copioſos producunt, retinent, ac maturant, ex quo judico fœminas ad fœcunditatem moveri non ramis, vel pulveribus, aut floribus marium, ut Plinius, atque alii quoque meminerunt, ſed magis non ſecus quam aliæ arbores radicum mutuis, atque fœminarum contactu facere ſolent, ſe ad fœcunditatem parare. ALPIN. Arabes palmarum cultus periti reſpondebant, palmarum fœcunditatem in Arabiæ deſertis, licet arte non fiat (quando in his locis hæ arbores, ut dictum eſt, ſine ulla cultura fructus producant) adjuvare ventos, marium e ramis pulveres, floreſque ad ramos fœminarum aſportantes. Radicum utriuſque ſexus palmarum mutuam conjunctionem eſſe conceptionis cauſam, dicendum non puto, quando ſic brevioribus radicibus palmæ omnes donatæ ſint, ut etſi fere ſimul cohæreant, nullus tamen radicum contactus inter eas eſſe poſſit, mirabileque dictu, palmarum altiſſimos vaſtiſſimoſque caudices ſeu truncos poſſe ſic brevibus, tenuioribus, paucioribuſque radicibus in aere ſubſiſtere, neque ſua multa gravitate, ventiſque etiam vehementibus ſæpe ipſos quatientibus humi concidere. Accedit, quod caudex poſtrema pars humi proxima, pondus totius arboris ſuſtinens multo gracilior, atque debilior reliquo caudice exiſtit. Hinc plures Ægyptiorum hoc miraculo ducti dicere, palmas non terra radicibus attracta, ſed aere ex ſubliniori arboris parte ali, ac vivere, quod hacetiam conjectura ſibi ipſis perſuadent. Quia ſi palmæ ſublimior pars,

quam

quam cor ipſi vocant, excidatur, univerſam plantam ilicò arescere obſervarunt quod non accidit inferiori radicum conciſa parte. Non eſt alia ulla arbor palmæ humano generi utilior, ſiquidem ex truncis domorum trabes faciunt, ex ramis, parietes, multaque alia lignea vaſa ad uſum, quæ Caffas nominant, ex foliis flabella & ſportas, e caudicis cortice funes pro navibus. Fructuum vero utilitas ſatis omnibus nota eſt. Sed quem ipſi ad medendum uſum habeant, nunc quoque dicam. Ex fructibus tria ſunt præcipue, quibus ſanitatis gratia utuntur, quippe ſpartum, pulvis ſparto, vel involucro contenta, atque dactili. Sparti igitur membrana tum pulvis facta utuntur, tum ex ea parum decocto. Pulvis maximum uſum habet per os ſumpta ad Diarrheam, lienteriam atque dyſenteriam, non minusque ad omnes alias vel ſanguinis, vel alterius humoris innaturales vacuationes firmandas; præcipue verò ad hepaticum fluxum, hæmorrhoidum, atque uteri cruentam vacuationem, atque ad ſputum ſanguinis. Hoc pulvere quoque utuntur ad firmanda ulcera depaſcentia, ad uvæ relaxationem, ad ad dentium commotionem. Decocto ad omnia prædicta quoque utuntur, ſed ſæpè cum eo miſto prædicto pulvere, articulos debiles ipſiusque ſanctionibus mirum in modum ipſum juvat, eos firmando & roborando. Pulvere vero albo in involucro veris tempore invento, quando ſeſſei palmæ florere incipiunt, utuntur familiariſſimè, ad faucium raucedinem, tuſſim, & ophthalmias cum ſaccharo miſto, eſtque ipſe dulcis ſubadſtringens, mulieres eum habent familiariſſimum, ad firmandos menſes re mendumque factam. Eundem itaque uſum habent dactili immaturi cum in cibum uſitati, tum ipſorum decoctum, ad ſputum ſanguinis, & quamcumque ſanguinis vacuationem cohibendam, & ad lienterias, diarrhæas, & dyſenterias ad vomitum ſanguinis, hæmorrhoidas exſiccandas, atque ad ulcera vulneraque ſimplicia perſananda. In frequentiſſimo uſu ad nuper dictos affectus habent ſyrupum ex dactilis immaturis confectum, iidem dactilis utuntur probè maturis, qui tunc admodum dulces exiſtunt, cum obſcura adſtrictione. Idcirco eos frequentant ad faucium rauci-

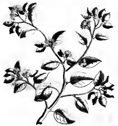
p 17

SEBESTEN SYLVESTRIS



TA. VIII

Digitized by Google



TA. VII

tatem, tuſſim, dyſpnœam, pleuritim, ac peripneumoniam, non minuſque ipſorum decoctum frequentatur ad adjuvandas variolarum in pueris excretiones. Vocant arborem Dachel, & ramum cui appenſi ſunt dactyli Samarrich, dactylorumque involucrum, dux, ac dactylum recenter enixum prorſus immaturum ialla, & grandiorem factum ſin, & tamich perfectiorem ſive penè maturum, maturumque belſan. Siccos maturos tamar, & qui ferè putridi ſunt rotob, foliaque arboris Zaaf.

Caput VIII

De Sebeſten.

ALPIN Sebeſten arboris in Ægypto naſcentis duplex genus reperitur, alterum ſylveſtre pruno ſimile, atque domeſticum alterum, foliis latioribus, craſſioribus a ſilveſtri differens. Utraque arbor flores fert albos, parvos, geranii proximos, à quibus fructus creſcunt parvis prunis rotundisque ſimiles, quorum nuclei tricoſtati cernuntur. Illa arbor fert fructus minores, tardè matureſcentes, imperfectiores iis, quos domeſtica Sebeſten profert, qui ſunt majores, melioresque: toto autem anno in arbore fructus cernuntur. Vere florent, Autumnoque fructus maturant, ex pulpa ipſorum optimum viſcum conficiunt, quippe Sebeſten maturos contundentes, atque lavantes. Sunt aliqui, qui maſticando, pulpam ab oſſe lingua exſpuentes, viſcum parant, quantitatem horum fructuum in vaſe collectam, parum quoad aquea humiditas abſumatur, bullientes. Viſco utuntur omnes emplaſtri modo ad omnes ſcirrhoſos tumores. Ipſe quidem calidus eſt in primo gradu, atque humidus in ſecundo, vimque habet attractoriam, attenuatoriam, & reſolventem, reſolvit omnes tumores, & emollit omnem duritiem. Aliqui ad tuſſim ex eo paratos bolos cum ſaccharo candido, & radicis liquiritiæ pulvere multis diebus ſumunt. Fructuum uſus familiariſſimus eſt ad tuſſim, dyſpnœam, orthopnœam, pleuritim, peripneumoniam,

& ad vocis raucedinem, parato ex ipſis decocto, quo etiam ad multas febres uti conſueſcunt, præſertim pectore aliquam noxam patiente. Sed nunc de Tamariſco loquamur.

Caput IX.

De Tamariſco, atle vocata.

ALPIN. Tamarici, quam Miricam & Tamaricem Dioſcorides nuncupat, *ſylveſtre genus*, Italiæ eſt notiſſimum, naſciturque prope fluminum ripas, aridaque & ſaxoſa vel arenoſa loca, potiuſque apud ſtagnantes aquas, ut docuit Dioſcorides. de hoc non loquemur, quando ipſo Ægyptus plane caret. Alterum vero tamaricis domeſticum genus in Ægypto ſpectatur, proceritate figuraque admodum à ſylveſtri diverſum, quod ad magnæ olivæ magnitudinem creſcit: audivique etiam ſupra Ægyptum in loco Saliit ab iis populis vocato, creſcere ad magnæ quercus magnitudinem, cujus ex ligno carbones faciunt, quibus tota Ægyptus, & Arabia utitur, ex eoque ligno multa vaſa conficiunt, ad multorum ægrotantium uſum. Folia fert ſylveſtris tamarici foliis proxima, tamen longiora, & graciliora, apparentque multa capillamenta viridia, qualia in aliquibus equiſetis videntur, ramo appenſa, ſemper virentia, fructus fert paucos, raros, virides, nucum magnitudine, duros, lignoſos, ſine nucleo, & videntur ejuſdem ſubſtantiæ eſſe cum gallis: omnes verò figura inter ſe differunt, quanquam in omnibus aſpera & inæqualis obſervetur, quando alii longi, alii breves, alii rotundi, alii lati, alii craſſi, aliique graciles exiſtant. Uſus Tamarici tum in Ægypto, tum magis ſupra Ægyptum, ubi harum arborum copioſus eſt proventus, eſt ad ignem major quando nulla ferè alia ligna ad comburendum habeant. Folia hujuſce arboris uſum habent ad lienem induratum, obſtructum, & refrigeratum. Vaſaque ex ligno, ut dictum eſt, conficiuntur, quo lienoſi uti conſueſcunt: ab ejuſque multam, quæ ex hoc ligno habetur, ad id morbi genus utilitatem, mirari non debemus,

TAMARICUS ATLE. p. 18



TA. IX

79 TAMARINDUS DERELSIDE.



TA X

ogle

bamus, ſi Plinius (quod tamen fabuloſum eſt) dixerit, ſues aſſuetos cibum capere in vaſis è ligno tamarici confectis, liene carere. Mulieres decocto ex Cortice parato utuntur, per os ſumptum, ad ſiſtendas menſtruas purgationes, ex quo parant etiam ſuffiſiones, & clyſteribus in uterum injiciunt decoctum: idem quoque fructus facere ajunt, iis ſiquidem utuntur in ſputo ſanguinis, in hemitena, & in menſtruis plus juſto fluentibus, atque hæmorrhoidarum immodico fluxu, dentes etiam commotos, atque collabentes eſorum decocto firmant atque in iis conſtringuntur [illegible] ad oculorum lippitudines incipientes, in collyrio atque ad oris ulcera. Cinis quoque corticum & fructuum ulcera curat. De ligno vero multi decoctum, non ſecus quam noſtri ex ligno Indo ad curandam luem Gallicam facere ſolent, parant, quod exhibent leproſis, ſcabioſis, atque aliis multis, puſtulis & ulceribus affectis, ſebenes cum ſucceſſu. Idemque faciunt in melancholicis, ictericis nigris, & hydropicis ex refrigerata obſtructio, ac indurato liene, concitatis, arborem iſti vocant Atle

C A P U T X

De Tamarindo Derelſide vocata.

ALPIN TAmarindus, quem Derelſide appellant, arbor eſt prunì magnitudine, ramis denſis myrti foliis Sechon proximis præditâ flores fert albos mali auranti floribus perquam ſimiles, è quorum medio exeunt quatuor fila alba, & tenuiſſima, ex quibus ſiliquæ craſſæ producuntur primo virides, tandem maturæ cinericiæ, quæ intus nonnulla ſemina craſſa inæqualia, duraque, atque pulpam nigram guſtu acidam, continent. In Ægypto non ſunt admodum hæ arbores copioſæ, neque ſunt patriæ ex ſiebes etenim Arabia atque Æthiopia illuc convehuntur, in viridariiſque ſervantur. Mirsceli loco habetur, quod dicitur, unam arborem in deſerto Divi Machara, prope monaſterium Aſſironum, vivere, in

 quo

quo ſolo nulla alia planta vivit. Hæc planta hoc mirabile habet, quod ejus folia Solem ſemper ſequuntur, Soliſque ſequaci dicuntur nam ipſo occidente omnia in ſe claudantur, eodemque oriente, aperiuntur, atque hæc motio tantam vim habere in iis obſervatur, ut ſiliquas dum habent, occidente Sole, easdem foliis in ſe arctiſſime claudant, & retinere ſpectentur, eodemque oriente, aperiantur, ſiliquaſque relinquant. Hanc foliorum converſionem pluribus Ægyptus aliis plantis communem animadverti, quippe Acaciæ, Abrus, Abſus, Sesban, atque Tamarindo. Utuntur foliis Tamarindi in pueris ad vermes necandos, atque etiam ipſorum vel infuſo, vel decocto ad ſolvendum alvum. acida ſunt folia atque guſtu non inſuavia. Arabes condiunt ſiliquas ſeu cannas hujus arboris parvas ac virides ſaccharo, vel mel Carub, tum etiam grandiores factas atque maturas, condiunt ipſarum pulpam ſaccharo, quam per itinera, quæ in deſertis Africæ locis conficiunt, ſecum viatores deferunt. Qua ſæpè, calefacti, ac ex calore itinereque inflammati valde ſitientes refrigerantur, atque ſitim reſtinguunt, per alvum plurimum calidorum humorum ſubducentes atque vacuantes. In febribus verò peſtilentibus, atque omnibus aliis ex putridis, exurentibus, aquam, in qua multa copia Tamarindorum infuſa fuerit cum ſaccharo exhibuit potus ſiquidem ſitientibus ex calore jucundiſſimus eſt, maximeque refrigerat, & ſitim extinguit. Ad omnes denique febres putridas à biliosis, exuſtiſque humoribus concitatas, ad hepatiſque atque renum calefactiones ac inflammationes, præterea ad gonorrhœam uſum Tamarindorum frequentant, vocant Derelide

Caput XL

De Agibalid

ARbor cernitur in medio cujuſdam Eunuchi Turcæ viridario, quod parum ab æde Veneti Conſulis diſtat ex Æthiopia aſportata, magnitudine pyri ſylveſtris, ramis raris non multis, in rectum inæqualiter delatis, ordinatim acutiſſimis,

AGIAHALID

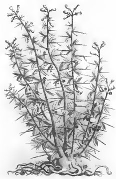
P. 20



TA. XI.

UZEG.

Lycium Indicum creditum



TA XII

multis ſpinis obſita, folia præſeferens buxi proxima, tamen latiora, pauca, rara, ſingula, bona æqualibus interſtitiis adnata. Flores habet parvos, albos, Hyacinthi orientalis floribus ſimiles, ſed minores, à quibus prodeunt fructus nigri ebuli ſimiles, guſtu ſubamaros ac adſtringentes. Folia guſtum acido ſapore feriunt, cum aliqua adſtrictione. Hujus arboris foliorum uſum ad pueros vermibus vexatos, in Æthiopia audivi eſſe familiariſſimum. Quid? an non Lycium hanc arborem eſſe putandum eſt, cum Dioſcorides de hoc ſic ſcripſerit. Lycium, quod aliqui Pyxacantham vocant, arbor eſt ſpinoſa, ramis trium cubitorum, aut longioribus, foliis buxi, denſis, fructu piperis, nigro, levi, amaro, denſoque cortice, pallido, non diſſimili Lycio madefacto, radicibus multis obliquis lignoſis. GUILAND. Aghalid, ut ex tua deſcriptione, quam vidi, non frutex, ſed arbor videtur. Lycium verò fruticem potius eſſe, quàm arborem, ex Dioſcoride didicimus. Præterea hic frutex foliis denſis & non raris cernitur, qualia in tuo Aghalid extitunt.

Caput XII.

De Uzeg; atque an ſit Lycium Indum.

ALPIN. FOrtaſſe arbor illa Aghalid vocata, pro Lycio aſpernanda non eſſet. Sed nunc verum Lycium Indum tibi prodam: quem fruticem longe ab Alexandria Civitate ſupra ripas rami Nili Calig vocati, decem millia paſſuum inveni: quem incolæ Uzeg appellant. eſt igitur frutex multis ramis rectiſſimis, ac radicibus multis, duris, lignoſis obliquè incedentibus, longitudine trium cubitorum & plus obſervatus, ſurſum aſſurgens, ramiſque ſpinæ acutiſſimæ, & longæ multæque inſunt, quorum quædam foliolis veſtita ſpectantur. Folia verò hujuſce fruticis ſunt olivæ ſimilia, ut tamen candidiora & anguſtiora, vel minus lata. Flores Aghalid plane ſimiles habet, quippè parvos, albos, Hyacinthi orientalis forma & magnitudine æmulos: à quibus fructus nigri parvi producuntur,

tur, ſubi fructibus prorſus ſimiles, leves, guſtu amari & adſtringentes. GUILAND. Cui dubium hanc arborem Lycium Indicum fore judicandum, modo Dioſcoridi credendum ſit, qui ipſum his profecto verbis deſcripſerat, dicens: „Tradunt Indicum fieri Lycium ex frutice Lonchitide appellato: id ſpinarum generi aſcribitur, ramos rectos habens ternum cubitorum longitudine, majoreſve, rubo craſſiores, à radice numeroſos, fractus cortex rubeſcit, folio oleæ ſimilis." Ex hujus fruticis radicibus forſitan verum ſuccum à nobis deſideratum illi colligunt, ipſumque pro uſu illis non deeſſe puto. ALPIN. Quamquam ibi multa copia Lycii circumferatur, tamen neſcio an ex hoc illum frutice conficiant, quandò neque hanc plantam copioſe in Ægypto provenire cognoverim, neque ſcio illis eſſe notam. Siquidem Lycium ab illis uſitatum falſum ac adulteratum eſſe arbitror. Hic enim ſuccus, qui ex Arabiæ locis aſportatur, durus eſt nigerque externus, Acaciæ ſucco valde ſimilis: fractus intus colorem aloes præſeferre videtur, odore obſcuro, non ingrato, ſapore ſubdulci, adſtringente, nullius amaritudinis participe: viſcoſuſque eſt, digitiſque contrectatus adhæret. ex quibus verus Lycius à me is non creditur, præſertimque cum neque amaritudinem habeat, neque igne ſuccenſum, ſive ignitum, rubeſcentem edere ſpumam, ut multi de vero Lycio tradiderunt, obſervamus. GUILAND. Sed cur tu verum ſuccum ex Uzeg perquirere non ſtuduiſti, eaque via certam Lycii ſucci cognitionem venatus non es? ALPIN. Hanc plantam tantum ubi in patriam redirem mihi ſpectaſſe contigit, quando ex urbe Cairo Alexandriam per Nilum flumen navigans, prope hanc urbem ſupra ejuſdem fluminis, ut jam dictum eſt, ripas, nonnullos frutices ſere ſæpem facientes, cum floribus, & fructibus jam maturis inſpexerim. Ex quibus ramum decerpſi, atque mecum Alexandriam detuli. Quo frutice ſatis conſiderato, Lycium eſſe ipſum cognovi. neque ipſo cognito tempus mihi ſuperfuit ad experiendum ejus ſuccum à radicibus expreſſum, quippe coactus, quamprimum Alexandriam pervenerim, navim nos pro itinere ibi morantem, conſcendere, experiri non

potui

p. 43 *Ligustrum Ægyptium* ELHANNE vel TAMARHENDI



TA XIII

potui fuerint, qui pro Lycio circumfertur. inter calidum & frigidum medium conſtituunt: ſed ſupra primum gradum ſiccum, ſtipticum, proinde omnibus ulceribus loco utuntur, præſertimque ad oris, aurium, narium, ani, inteſtinorumque ulcera. uſus maximus eſt in collyriis ad ophthalmias arcendas, mulieres enim paratum linimentum ex Lycio & Antimonio habent, quo quotidie oculos liniunt, et oculos defendant ab humorum fluxionibus. eo etiam illi ad veneris fluxum utuntur, non minusque ad dyſenteriam. Ad ſputum ſanguinis eo maxima ſpe utuntur, non minusque ad uteri profluvium cohibendum, eo peſſi modo intromiſſo: ad ulceraque pudendorum, præſertim ad cancri illum frequentant, ad gingivas corroſas & ulceratas, nec non ad dentium commotionem. in lienteriis, dyſenteriis, atque in fluxu hepatico, clyſteribus eo uti conſuerunt, atque non minus ipſo aliquo liquore diſſoluto atque ebibito. Nulli dubium quod illum quamcumque partem à curſu humorum valenter defendit, ex quo ipſum podagricos dolores retardare, compertum eſt. Uzeg appellant.

Cap. XIII.

De Liguſtro Ægyptio, Elhanne, vel Tamarhendi vocato.

GUILAND. Vidiſtine tu ibi liguſtrum *Ægyptium*, quod *Ægyptii* Elhanne, ac Tamarhendi appellant? Ibi ſiquidem ipſorum maximum eſſe proventum audio. ALPIN. Sæpiſſimè inſpexi, ibique ea arbor tum copioſiſſima eſt, tum etiam omnibus notiſſima: etenim ex foliis magna ubi fiunt commercia, etenim iis utuntur ad tingendum aureo colore. Vere hæc arbor Liguſtro ſimilis apparet, floribus fructibusque exceptis, in quibus videtur aliqua diſſimilitudo inter Elhanne, & liguſtrum, nam etſi flores racematim perinde atque liguſtra ſpargant, tamen & colore, & figura, & odore ab his differunt. florum ſiquidem Elhanne non

non albus color, ſed cinericius eſt, floreſque figura ſambuci
floribus proximi apparent, illis tamen ſunt minores, odor etiam
Elhanne eſt admodum acutus, & Liguſtri ſuavior. Fructibus
non minus inter ſe differunt, quando Liguſtri ſint baccæ ju-
niperi ſimiles, & Elhanne ſemina rotunda coriandros mutantia
exiſtant. Fert etiam folia Liguſtro minus lata, anguſtioraque
& candidiora. Fructus, ut jam dixi, ſemina nigra, parva,
multa folliculo concieduntur, qualia in granis uvarum cernuntur.
GUILAN. Quid? dubitas, eſſe hanc arbuſtum Liguſtrum? certè
inter liguſtrum & hanc aliquam eſſe differentiam, negandum non
eſt. quæ ſoli diverſitate etiam accidere poſſet, quando omnibus
conſtet, quantum eædem plantæ in diverſis locis natæ inter ſe dif-
ferunt figura, atque etiam ſæpe facultate: ut in Rhabarbaro,
& Rhapontico videtur, quorum radices, viſu, guſtu, eædem
videntur, nihilominus facultate manifeſte differre compertum
eſt. At de Elhanne quanquam aliquo pacto frutices figura,
floribus, & fructibus a liguſtro differat, tamen ad eoſdem va-
lere morbos cognitum eſt, quibus Liguſtrum ſubvenire Dioſco-
rides, atque alii prodiderunt, ſed quid plura? cum apertiſſime
Dioſcorides voluerit hanc arborem eſſe Liguſtrum: ut ex ipſius
verbis planè conſtat, quæ hæc exiſtunt. „ Liguſtrum arbor
„ eſt, quæ circum ramos folia fert olivæ proxima, ſed latio-
„ ra, teneriora, & magis viridia & flores albos muſcoſos,
„ atque odoratos, ejus fructus eſt niger Sambuci fructui ſimi-
„ lis. Naſcitur electiſſima in Aſcalone & Canope. Folia ad-
„ ſtrictoriam vim habent, quare commanducata ulceribus o-
„ ris medentur, illita, ſervidis inflammationibus, carbuncu-
„ liſque proſunt, decoctum eorundem igne ambuſta capil-
„ lum ruffant trita folia, quæ in radiculæ ſucco maduerint.
„ Flos ex aceto fronti illitus capitis dolorem ſedat. Et de
Elhanne, quam Alcanna Avicenna vocat, hæc ferè eadem
prodidit, dixit quidem, folia habere adſtrictoriam facultatem,
in vulneribuſque eandem vim cum dracontii ſanguine habere,
conferreque decoctum foliorum calidis inflammationibus, &
exuſtis abſque particulis & oris ulceribus & cum aceto con-
ferre capiti dolenti. ALPIN. Vere Elhanne Ægyptiorum Li-
gu-

guſtrum eſſe Dioſcoridis, conſtat, multo magis, quod nunquam in Ægypto ſed cum Liguſtrum invenitur, in Canopeque tantum Elhanne reperiatur, quæ ibi eſt copioſiſſima, differt vero hic locus ab urbe Alexandriæ decem millibus paſſuum. GUILAND. Hinc quoque apparet hanc arborem eſſe Cyprum Plinii, de quo ipſe lib. Naturalis Hiſtoriæ XII. c. 24. ſic ſcripſit „Liguſtrum eadem arbor eſt, quæ in oriente Cyprus." atque in Ægypto naſci etiam his verbis libro 12. „Cyprus in „Ægypto eſt arbor ziziphi foliis, ſemine Coriandri, flore „candido, odorato. Coquitur hæc in oleo, premiturque po„ſtea, quod Cyprus vocatur. pretium ei in libras quinque „optimum habetur è Canopica in ripis Nili nata, ſecundum „Aſcalone Judææ. Tertium Cypro Inſula, odoris ſuavitate. „Quidam hanc eſſe arborem dicunt, quæ in Italia Liguſtrum vocatur." ALPIN. Flores ſunt in uſu frequentiſſime dolenti capiti appoſiti, nonnunquam cum aceto, ut Dioſcorides, atque alii meminerunt, quod ſi feciſſent, manifeſtius, ut arbitror iis floribus juvarentur, totius medicamenti vi, aceto penetrationem adjuvante, deducta. Ex foliis pulverem conficiunt, quem Alchenda illi appellant. Hunc mulieres utuntur ornatus gratia, manus ac pedes colore aureo tingentes, non autem in ſucco Linariæ vel Struthii, ut ait Dioſcorides, ſed ſimplici aqua eum miſcentes, aquam auream faciunt, quæ aureo colore tingit, quod arcanum noſtræ mulieres ſi agnoviſſent pro decurandis ipſarum capillis, nil haberent, quo ſecurius uterentur, neque ſub radiis ſolis ſe urerent, variiſque modis caput læderent. Ex hoc pulvere cum aqua mulſa parata utuntur, ad humidos pedes fluxionibus obnoxios, ac multum exudantes fætentesque emplaſtri modo pedibus ipſis appoſita, ac per horam retenta, maxime enim pedes, & quaſcumque alias partes corporis, appoſita exſiccat, ac adſtringit. Nihil habent, quod exudantes pedes plus exſiccet, quam prædicta illinc muſſa appoſita & aliquandiu retenta. pulvere etiam hoc ad ulcera oris, gingivarumque, & pudendorum maxime utuntur.

Caput XIV.

De Balſamo, Balaſſan ab Ægyptiis vocato

GUIL. Nunquid Balſami planta amplius in Ægypto vivit? ALPIN. Nequaquam, ſed in Arabia Fœlici, quam Balſami feracem omnes tum Ægyptii, tum Arabes prædicant. GUILAND. Igitur Dioſcorides, Theophraſtus, Plinius, Juſtinus atque alii ex antiquis Scriptoribus permulti, qui Balſamum tantum in Ægypto & in Judæa olim viviſſe prodiderunt, decepti ſunt. ALPIN. Sine dubio illos non modo de loco Balſami patrio, ſed etiam de arbore quoque, ſucco, fructibus atque aliis deceptos fuiſſe arbitror, ex quo etiam dubitandum eſſet ipſos Balſami arborem viventem nusquam vidiſſe. GUILAND. Rem valdè admirabilem prædicas, de qua tibi non ita facile medici certam fidem adhibebunt, quaſo an non Dioſcoridi, Theophraſto, Plinio, Serapioni atque aliis graviſſimis Scriptoribus de Balſamo magis quam tibi credendum putas, qui in docenda herbarum ſtirpiumque materia, cæteris præferuntur, ac fide digniores habentur? ALPIN. Etſi in Dialogo cum Cani conſcripto Balſami veritatem planè manifeſtam me reddidiſſe puto, nihilominus quandò me nunc ut veram Balſami hiſtoriam narrem provocaſti, ut tecum de ipſa colloquar, atque commenter, effugere nunc non poſſum, quare iterum eadem, quæ olim ſcripſi nunc repetere, cum res agatur tanti momenti, non me pigebit, & ne longius rem producam, dico Arabiam Fœlicem Balſami locum patrium perpetuò fuiſſe, ac nunquam Ægyptum, ac Judæam Balſami terram patriam fuiſſe, facile hinc conjectur, quod omnes, qui de planta Balſami mentionem fecerunt, eam in viridariis ſolùm cuſtoditam, nuſquamque in aliis incultis locis ſponte natam, prodiderunt, ut Theophraſtus, Plinius, Solinus & Strabo ſignificare videntur. Plinius ait: „Sed omnibus odoribus præfertur Balſamum uni terrarum Judææ conceſſum, quondam in duobus tantum hortis, utroque regio, altero jugerum viginti non amplius, altero pauciorum. & Strabo de Balſamo Vallis Hierici-

Google

BALSAMUM Ægyptiis BALESSAN. *p. 26*



TA XIV

riei ſcribens, dixit „ Ubi & regia eſt, & Balſami viridarium, „ quæ arbor aromatica eſt & fruticoſa, cythiſo & terebintho „ perſimilis. Nulli dubium eſt plantas peregrinas in viridariis tantum ſumma cura cuſtodiri, & patrias non ſolum in viridariis vel hortis, ſed multis aliis in incultis locis, ſponte natas obſervari. Sed cur ſtudeo tibi perſuadere Balſami plantas in Judæa advenas fuiſſe, cum Joſeph. lib. 8. de Antiquitatibus Judaicis rem planè claram effecerit, qui ibi meminerit, Sabæam reginam primam ex Arabia Balſami plantam in Judæam dono Salomoni Regi tuliſſe, ex qua poſtea aliæ propagatæ fuerunt. De Balſamo Ægypti eadem dicenda ſunt, cum eam plantam ibi in viridario prope locum el Mattharia vocato, ſumma diligentia perpetuo cuſtoditam vixiſſe, omnium Ægyptiorum relatione liquidò conſtet, quod omnes antiqui ac juniores Scriptores fatentur, nunquàmque in alio Ægypti loco inculto unquàm vivere inventam fuiſſe, non ſemelque ibi periiſſe, atque ex Arabia rurſum aſportatam inſertamque ac renovatam fuiſſe, omnes Cairini affirmant. Anno à partu Virginis Beatiſſimæ MDLXXV Ægypti præfectus Eunuchus Meſſiuor nominatus, dum quaſdam partes Ægypti viſeret, præſertimque el Mattharia, quem locum ob Virginis Beatiſſimæ honorem ac obſervantiam ſingulis hebdomadis die Veneris, quem diem illi, ac nos Dominicam ſanctificant, adire ac viſitare, in ipſoque loco orare conſueverat, proximè cum eſſet in viridario, videns omnes plantas Balſami exaruiſſe, ac periiſſe, è Meccha quadraginta plantas afferendas curavit, quæ ſane in eodem viridario inſertæ fuerunt, paucisque annis rurſum curatorum negligentia periere. Quamobrem Ægyptii Balſamum ſemper ex Arabia habuerunt, quæ res factu ibi non eſt difficilis, cum ſæpius multi è Meccha per Rubrum Mare Cairum veniant. Iter quidem à Cairo in Meccham eſt facillimum, & frequentatiſſimum, verum non eſſet inutile nunc rem hiſtoriam peregrinorum, qui annis ſingulis illa loca religionis cauſa adeunt, atque viſitant, ſubnectere, tu enim certiora de loco, ex quo veniat nunc Balſamum, habere poteris, nec non undè Rex Turcarum multum opobalſami habeat. GUILAND. Perplacuit mihi ex te au-

audiviſſe Arabiam Fœlicem nunc, perpetuoque fuiſſe Balſami feracem, ex Ægyptiorum Arabumque teſtimonio. Quod veriſſimum exiſtimo, quando Dioſcorides, Theophraſtus, Plinius, Solinus, Serapio, Sethus, atque alii ſcriptum reliquerint, ſolum Ægypto ac Judeæ fuiſſe olim Balſamum conceſſum. Quibus Scriptoribus plena fides fortaſſe haud omnino, me judice, erit adhibenda, cum permulti alii ex antiquis Arabiam olim quoque Balſami feracem fuiſſe teſtatum reliquerint. Diodorus etenim Siculus in 2. libro ſuorum hiſtoriarum, Balſamum in quadam Valle Arabiæ naſci, & non alibi memoriæ prodidit. & Strabo in 10. lib. Geograph. ait: „His proxima eſt „fœliciſſima Sabæorum terra, quæ maxima natio eſt, apud „hos thus & myrrha, & cinamomum naſcitur, in ora etiam „Balſamum, & alia quædam herbula valde odorata. & Pauſanias lib. 9. „De Viperis vero iis, quæ in Arabia inter Balſami „arbores verſantur, diverſam quidem accepi. Sed cur nos magis Dioſcoridi, Theophraſto, atque aliis de Balſamo quam Ægyptiis & Arabibus prope Balſameta natis credere debebimus? præcipue quia incertum ſit illos unquam viventem Balſamum offendiſſe, ac inſpexiſſe, & hi in Balſami locis nati (quando omnium eum paſſcorum, tum hujus ætatis ſcriptum firmiſſime conſtet, Ægyptum Balſami plantas aluiſſe) quam facilè potuerunt has plantas vidiſſe, ac vere agnoviſſe, à quibus cum conſtet Ægyptum has ex Arabia habuiſſe, cur amplius dubitabimus Arabiam eſſe patrium Balſami ſolum? quæ res apud Ægyptios & Arabes demonſtratione nulla opus habet, cum hi omnes certò ſciant non modo ſuperiori, ſed præſenti quoque ætate Balſami innumeras plantas ex Arabia adductas vivere, atque omnes, quas hactenus Ægyptus habuit, exindè exportatas & ſæpeſæpius eo modo renovatas fuiſſe. Apud me itaque amplius dubium non erit, Dioſcoridem, atque alios Balſamum ſolo Ægypto, ac Judeæ conceſſum olim fuiſſe aſſerentes, plurimum deceptos, idque ex aliorum relatione magis, quam ex vera ſcientia, litteris prodidiſſe. Sed tu tamen ne obliviſcaris jam propoſitam peregrinorum Ægyptiorum hiſtoriam bene recenſere, quæ mihi gratiſſima erit. ALPIN. In Arabia Fœlici,

ſica civitas eſt primaria Meccha dicta, quæ eſt ad Mare Rubrum ſita: ab ipſaque altera, Medina vocata, diſtat itinere octo dierum, in qua eſt ſepulcrum Mahemetis ipſorum Pſeudoprophetæ, ad quod ſinguis annis ex Ægypto duodecim vel quindecim millia peregrinorum ſe conferunt, ſacrificatum, & holocauſtum oblaturi. His præficitur Dux quidam, qui trecentorum militum præſidio illos omnes peregrinos Meccham, Medinamque conducat, & mox Cairum reducat incolumes ab injuria Arabum, qui non rarò in his deſertis eos invadunt, & occidunt, ac depredantur. Vivunt enim Arabes hi rapina victum quæritantes, ſuntque ferociſſimi, atque audaciſſimi, habentque equos velociſſimos, quibus utuntur, legemque ſanctam etiam habent, ut alicubi nunquam conſiſtere queant, ſed continuò equitent, degentes ſub tentoriis. Peregrini iisque duce illo, quem Hamirag appellant, recta via Meccham pergunt, deindè redeuntes proficiſcuntur ad ſepulchrum Medinæ, quod iter perficiunt diebus quadraginta. Medinæ & Mecchæ per alios viginti morantur. Turcarum Rex Medinam mittit duos præfectos, quorum alter ſacris præeſt, & alter prophanis & militibus. Mecchæ verò, quæ Turcarum imperio non omninò obedit, præeſt quidam Arabum princeps, quem Seriph appellant, hoc nomine vocant omnes, qui à Mahemet oriundi ſunt, & ſe illius cognatos ſcripto oſtendunt. Habet hic princeps equitum armatorum decem millia, & viginti quoque millia peditum, quibus timens à Turca ſibi hac itineris occaſione inſidias fieri, ſtatim cum audit peregrinos ad ſua loca appropinquare, recedit à Meccha & in montes ſe recipit, ibi uſque dum abierint peregrini, moratur, quibus quotidie minatur, niſi diſcedant poſt viginti dies, ſe aquas intercepturum, quando aquæ omnes defluunt ex montibus. Mittit Rex Turcarum huic Seriph munera hæc, quippe chlamydem auream, ejuſque filiis & fratribus centum & quinquaginta millia aureorum ſingulis annis, pro quibus muneribus ipſe Regi Turcarum dono mittit quadragenas pettas lineas Indicas ſubtiliſſimas, cujuſmodi eſſe byſſum, de quo meminere ſacræ literæ, exiſtimari poteſt. Amplius cum eo byſſo mittit etiam Regi opobalſami tres quatuorve li-

 bras,

bras, & præfecto Cairi libram, atque Hamirag peregrinorum ſemilibram. Sunt etiam alii duo duces ſive Hamirag cum multis peregrinis, ſcilicet alter e Damaſco, & alter ex Arabiæ Felicis loco, Meccham & Medinam viſitatum venientes, quibus omnibus donat parum opobalſami. Poſtquam omnes Ægypti, Damaſci, Arabiæque peregrini Meccha diſcedunt, ad montem quendam proficiſcuntur, quem appellant Arafat, ad cujus radicem eſt locus, quem Mauri vocant, ubi ſacrificant in memoriam ſacrificii, quod fecit Abraham, credentes illum eſſe locum ſacrificii. In medio vero itinere, quod redeundo conficitur, mons eſt arenoſus, in quo multas balſami plantas vivere affirmant, quas miraculo Mahemetus in ſterili illo monte natas affirmant. Cæterum ne ex hac hiſtoria dubites, tantum opobalſami habere Seriph, ſcito, ubi à Seriph opobalſamum ſolere locari, ſolvuntque, ut audio, aliquot millia aureorum in ſingulos annos, & qui habent ab ipſo conductum, quibus volunt, vendunt opobalſamum, atque hæc eſt hiſtoria de peregrinorum ad eas urbes itinere, ut ex ea etiam ſcias unde ad Turcas tantum opobalſami accedat, atque ut etiam tuam hac de re retineas ſententiam, quippè Arabiam Felicem eſſe proprium balſami ſolum, Ægyptum vero peregrinum. GUILAND. Quàm gratiſſimum mihi fuit, ex te diligentem peregrinorum Ægyptiorum peregrinationis hiſtoriam audiviſſe, nec non ex Arabia ſolum Regem Turcarum opobalſamum habere: nunc vero illius planta eſt à te deſcribenda. ALPIN. Balſamum arbuſculum eſt vitiçoſum, quod creſcit ad altitudinem Elhannæ, ſeu Liguſtri vel Cytiſi, folia pauciſſima gerens rutæ proxima, non tamen, ut dicebat Dioſcorides, ita candidiora, ſed potius lentiſci foliis ſimilia cernuntur, ſcilicet colore viridi, ſubalbido, perpetuòque virentia. Ejus lignum gummoſum, leveque apparet, colore exterius ſubrubeo, cujus ramuli eodem colore conſpecti ſunt, longi, recti, graciles, paucis foliis mordicatim refertı, foliaque ſimul terna, aut quina, aut ſeptena alæ adnata aliquo pacto lentiſci foliorum æmula. Sunt ramuli odorati, gummoſi, digitiſque contrectati eis tenaciter adhærentes. Flores fert parvos albos Acaciæ floribus proxi-

Google

proximos, ternos ſingulis alis appenſos, quaſi in umbellæ formam, ſummè odoratos, odor paulòlo temporis reſolvitur, à quibus ſemina promanant flava folliculis nigris ſubrubeſcentibus contenta, valdè odorata, intuſque humorem flavum melli perſimilem habentia, ſapore ſubamaro paruṁque acri linguam ferientia opobalſamumque redolentia, terebinthi fructuum figuræ & magnitudinis æmula, extrema aculeata & medium craſſum obtinentia, opobalſamum æſtate à ſcarificato cortice caudicis diſtillat, ſtatimque eductum colore albeſcit, & poſteà in viridem, tertiò in aureum, atque demùm in melleum mutatur. Stillatum etiam eſt clarum, quod mox turbatur, craſſeſcit, & tertio tenuiſſimum atque clariſſimum fit, tandemque ſenio confectum, ut terebinthina craſſeſcit, olet in principio recentiſſimè deſtillatum acutiſſimo atque eximio odore, quod multis capitis dolorem concitare ſolet, & aliquibus etiam ſanguinem ex naribus promovere, odoris verò illa acuties ac vehementia, ac in Zeber fit, tempore obtunditur, & gratior evadit, ſenio verò confectum vix ſentitur in eo aliquis odor, & ob id Dioſcorides dixerat inutile eſſe antiquum. Eſt etiam in principio leviſſimum, & dilui facillimum, ita ut ſi in aqua vel lacte ex alto diſtillet, in imum vaſis reſidere non patiatur, clarum verò aureumque redditum, ac ab omni fece purgatiſſimum mediocri levitate præditum eſt, ita ut inſtillatum in aqua, eſt fundum petat, tamen citò rurſum in ſuperficiem aquæ feratur, cum eaque cito reſolvatur, quæ omnia quò annoſius, eò obſcurius habet. Hincque meritò dicebat Dioſcorides, optimum Balſami ſuccum eſſe recentem, validi odoris, ſincerum, non ad acorem vergens, dilui facilem, levem, adſtringentem, ac modicè mordentem guſtu. GUILAND. Dubium in colore natum eſt, cum tu dixeris in primus opobalſamum ſtatim eductum colore albeſcere, atque hunc colorem brevi tempore in viridem oleoſum mutari, & mox in aureum, & tandem in melleum, & Dioſcorides, quem tu haud negabis verum opobalſamum inſpexiſſe, dixerit ipſum colore lacteſcere. ALPIN. Succum Balſami in aqua inſtillatum & liquatum colorem lactis accipere Dioſcorides ſcriptum reliquit,

quod veriſſimum eſt, quùm hoc eſt ſignum inſeparabile proprium, quod fidelius oſtendit verum ſuccum balſami ab aliis vitiatis, pro opobalſamo à multis receptis. Multa de opobalſami ſinceri & adulterati notis, eſſent à nobis dicenda, non minusque de carpobalſamo, & xylobalſamo, de quibus medicamentis dubii ſunt ferè omnes recentiores Medici, ſed quia abùs de his omnibus fuſiſſime à nobis in Dialogo de Balſamo ſcriptum eſt, quae omnia cum te jampridem legiſſe & conſideraſſe, certò ſciam, nolo tempus amplius in iis conſumere, ſed ſermonum noſtrum ad alia traducere, proindè qui abſolutam ac perfectam plantae, ſucci, fructuum, & virgarum rationem audire, ac agnoſcere cupiunt, Dialogum illum legere non graventur, ad quem te quoque pro aliis quae de Balſamo ſupereſſent, dicenda, remitto. Balſami plantam apud me viventem veriſſimam Jacobus Contarenus Senator Clariſſ. Joannes Vochus nobilis Anglus, Fran Ferrerius Gallus, Joachimus Jungermannus Germanus, Marcus Fenarius Venetus pharmacopola & plures alii viderunt, virumque etiam opobalſamum ab ejus foliorum alis diſſectis inſtillaviſſe, quod multis maximè mirum fuit, cum aliis Italiam hanc plantam habuiſſe, nusquam appareat, uſus tamen in medicina, quos apud Ægyptios habeat opobalſamum carpobalſamum & xylobalſamum, tibi quoque detegere, ac referre nunc conabor, ab opobalſamo dotis deſumpto principio. GUILAND. Galenum paucos uſus Balſami in medicina hinc noviſſe putandum erit, quod ipſe 10 lib. de Simpl. Med. Facult. omnium ſimplicium medicamentorum uſus copioſè docendo, de Balſamo nihil ad hanc rem protulerit, ut ex ejus his verbis conſtat. „ Balſamum deſiccat & excalefacit „ ſecundo exceſſu, eſt autem tenuium partium adeò, ut odoratum ſit. Sed liquor ejus ſubtiliorum etiam partium eſt, „ quam ipſa planta, non tamen adeò calidus, ut quidam exiſtimant, tenuitate partium falſi. Porro fructus ejus perſimilis genere facultatis eſt, caeterum longe in ſubtilitate partium „ inferior. Sed age tu dic uſus illius apud Ægyptios frequentatos. ALPIN. Nullum est è ita eſt medicamentum, quo magis, ac frequentius in ea medendo utatur, quam opobal-

Digitized by Google

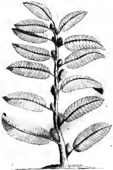
balſamum, quod quidem illi fere ad omnes morbos, ac ſymptomata adhibent ad eoque maximè, qui vel ex ſimplici intemperie frigida & humida, vel à frigidis humidiſque ſuccis, vel à venenis, concitantur. Summa cum laude eo utuntur ad omnia vulnera, quo mirificè curantur, quod ego experientia in Petro Mariano Veneto mercatore, in capite à Turcis nocte quapiam usque ad os peſſime ligno vulnerato, didici. Balſamo ſiquidem inuncta ea vulnera per diem tantum, ferè omnino conſuerunt, & eo quàm pauciſſimis diebus, ut is teſtis eſſe poteſt, perfectè ſanatum eſt. utuntur etiam ipſo ad ulcera ſordida, quæ eo mundantur, atque ſanantur. In venenatis, & demorſis à ſerpentibus, atque ictis à Scorpionibus tùm epotum, tum illitum maximè juvat. In peſte, ut ab ejus contagio defendantur, nihil majus habent, quo tutius & tutius utantur, ſingulis diebus ejus ſemidragmam deglutientes. Multaſque etiam putridas febres eo epoto illi ſanant, largiori ab ipſo erumpente ſudore. In chronicis febribus a crudis frigidiſque humoribus, obſtructionibuſque viſcerum, nihil utilius ac præſtantius experiuntur, quàm opobalſami binos ſcrupulos, vel dragmam per os quotidiè exhibere. liberat enim valenter viſcera ab obſtructionibus, caloremque naturalem fovendo crudos humores concoquit, ac digerit. Hincque ejus uſus ad omnes frigidos morbos, ac ſymptomata, apud eos eſt frequentiſſimus. Oculis viſum deperditum, atque auribus auditum infirmatum reſtituit, earumque dolores ſanat, præterea ad convulſos ex humiditate ac frigiditate, ad vertiginoſos, epilepticos, reſolutos, trementes, ad tuſſimque ex frigido humore, orthopnæam, & omnem ſpirandi difficultatem, pulmonum fluxiones, humiditates, & dolores, ad ſtomachique frigiditatem, cruditates, atque ad omnes flatuum moleſtias, ad uteri frigidam humidamque intemperiem, ad præfocationes, dolores, ſterilitatem, albos fluores, ad interceptam urinam ex frigiditate, flatu, vel lapidibus, ad calculoſque in renibus valenter frangendos, ac abſtergendos, uſus opobalſami eſt apud omnes illos populos cariſſimus, & ad hæc omnia mala præſtantiſſimum illi auxilium experiuntur. Mulieres verò Ægyptiæ

ſte-

ſteriles eo tum epoto tum ſuppoſito, tam ſuffito feliciori ſucceſſu ſæpe ad removendam ſterilitatem utuntur. Non minori in uſu etiam habent, ad pulchram faciem efficiendam, quando ea ipſa ſibra a rugis defenditur, audio etiam aliquas ea ad conſervandam faciei pulchritudinem ac juventutem non mutiliter uſas fuiſſe. GUILAND. Sed quomodo hæ illo ad conſervandam juventutem utuntur? hic enim uſus quamquam in ore multorum ſit, nihilominus à nullo ad docere potui. ALPIN. Ut mulieres faciei cutem, dum juvenes ſunt, perpetuo conſervare poſſint, opobalſami uſum ad hunc modum ſequuntur. Balſamanda enim mulier (ut ſic loquar) in balneum calidum in primis moratur quouſque multum incaluerit, quo tempore cutem opobalſamo multoties copioſe illinit, à qua linitione per horam & amplius in balneo valde calido, quouſque recte cutis opobalſamo imbibatur & areſcat, morata, balneum egreditur, ſolitaque munia exercet, permanetque ſic, facie atque pectore opobalſamo uncta per tres ad minus dies, in quibus nunquam perunctam cutem abluit, vel mundat: ac tertia die ab unctione, rurſum in balneum eodem jam dicto modo ſe confert, faciemque ac pectus valde calefactum copioſo opobalſamo multoties perungit. Aliquæ ſunt, quæ vel decies una die cutem inungunt, obſervantes commodum intervallum, quo recte cutis peruncta totum opobalſamum imbibat, atque paululum areſcat, ut promptius ſuccum immitus haurire queat. Quam opobalſami unctionem hoc modo præſtitam multoties mobiuntur, ſaltem diebus triginta. In quibus cutem nunquam lavant, vel mundant, à quibus quindecim & etiam amplius, ſic cute opobalſamo uncta queſcunt, quouſque nihil liquoris oſtendat, probeque ab eo ſiccata fuerit, quo tempore aqua fabarum ſtillatitia, prius ad eas partes præmiſſa modica olei amygdalarum amararum unctione ſe lavant, cutemque multis diebus abſtergunt, atque hæc de viribus opobalſami ſint dicta. Seminum atque virgarum quoque recentium uſus apud illos eſt familiaris. Eis ſiquidem ad omnia ferè, ad quæ opobalſamo, utuntur, præſertimque ad robur ſtomacho conciliandum, ejus enim pulverem cum decocto ſpicæ nardi,

ad

p. 35 CALAF seu BAN.



TA. XV

ad binas drachmas exhibent, idem præſtat decoctum, quo maximè colorem naturalem fovent, augent, & roborant, uterum & ipſa in ſpirandi difficultate, tuſſi frigida, atque aliis morbis à frigiditate naſcentibus. Uſum frequentiſſimum habet pulvis, & decoctum ad humiditates uteri exſiccandas, ejuſque calorem vivificandum, ſuffitum ex his frequentant ad morbos omnes uteri à cauſa frigida concitatos, eodem modo & ligni uſus eſt. Succus enim, ſemina, ac lignum iiſdem facultatibus donata ſunt, ad eademque uſum habent, veruntamen opobalſamum, efficacius poteſt, eoque minus carpobalſamum, minimumque minimè xylobalſamum, at tempus eſt, ut finito hoc ſermone, nos ad alias plantas narrandas transferamus. GUILAND. Illorum trium medicamentorum uſus omnes etiam Dioſcorides, Avicenna, atque alii multi præclariſſimi Medici docuerant, ex quo mirum non eſt, ſi iis adhibitis ad multa mala, voti compotes Ægyptii fiunt. Sed de Calaf tempus eſt ut loquamur, prius tamen Balſama vera viſa icone, quam à Petro Beli tuo familiari amico Turca Sangiach receptam, aliàs ex te audivi, atque ex sua vivente planta deſcribere potuiſti.

Caput XV

De Calaf ſeu Ban

ALPIN. Arbuſculum fruticoſum in *Ægypto* reperitur, quod mea quidem ſententia, Salicis genus exiſtit, naſciturque in locis humidis, foliis aliquatenus Salici proximis, ſed multo majoribus, quippe longioribus, ac latioribus. Floreſque ejus ſunt quidam globuli oblongi, albi, lanuginoſi, caudici ponè foliorum radices adnaſcentes, quotque in arbore folia extiterunt, tot flores emittit, creſcit arbuſculum hoc ad viris magnitudinem ramis multis, ſive ſtolonibus rectis ex floribus, ut audio diſtillant aquam macahalaf vocatam, quam inſignes vires ad exſiccandam putredinem, atque ad venena, & cor recreandum habere, alii prædicant, in Febri-

 bus-

buſque peſtilentibus ipſa pro ſecreto auxilio apud illos habetur. Aquam etiam, in qua multi flores infuſi aliquandiu manſerint, vel in qua ebullierint, exhibent ad dolores capitis, atque ad virium recreationem, quam & ipſam valdè potentem ac venenis obſiſtere experti ſunt. eſtque ipſorum decoctum, ac infuſio in aqua parata, ad quaſcunque Febricitantes, apud illos in maximo uſu

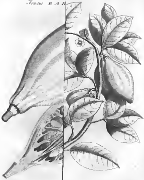
Caput XVI

De Ban.

ALPIN. Arborem vidi in viridario Halydei Turcæ, cujus tu iconem nunc ſpectabis, ex qua ſemina illa ibi vulgatiſſima Bon, vel Ban appellata, producuntur ex ſeminibus tum Ægypti, tum Arabes parant decoctum vulgatiſſimum, quod vini loco ipſi potant, venditurque in publicis œnopolis, non ſecus quàm apud nos vinum aliique ipſum vocant Caova Hæc ſemina ex Fœlici Arabia aſportantur Arbor quam me inſpexiſſe dixi, Evonomo ſimilis obſervata eſt, ſed tamen folia craſſiora, duricraque habebat, viridiora, perpetuoque virentia. Uſus eſt illorum ſeminum omnibus notiſſimus, ad parandum jam dictum decoctum, quod quo pacto ab illis paretur, alias a me dictum eſt Utuntur tamen eius decocto ad roborandum ventriculum frigidiorem, adjuvandamque concoctionem, & non minus ad auferendas a viſceribus obſtructiones, in tumoribusque hepatis lienisque frigidis, & antiquis obſtructionibus, feliciori cum ſucceſſu decoctum multos dies experiuntur Quod etiam uterum maxime reſpicere videtur, ipſum enim excalfacit, obſtructionesque ab eo aufert, ſic enim in familiari uſu eſt apud omnes Ægyptias, Arabaſque mulieres, ut ſemper, dum fluunt menſes, ipſorum vacuationem, hujus decocti ferventis multum paulatim ſorbillantes, adjuvent ad promovendos etiam, in quibus ſuppreſſi ſunt, uſus hujus decocti, purgato corpore multis diebus, utiliſſimus eſt. GUILAND. Avicenna de his ſeminibus meminit, ſimileſque vel eos.



TA XVI.



TA XVII

eoſdem uſu à te narratos de his ſeminibus memoriæ prodidit, ipſumque ſemen calidum in tertio, & ſiccum in ſecundo gradu conſtituit, quod tamen verum non videtur quando ſemen ſapore dulceſcat, cum pauco amarore nullamque acrimoniam præſeferat. Nihilominus ipſum obſtructionibus viſcerum, frigidiſque tumoribus hepatis, vel lienis multum conferre docuit. Sed ait, ſtomacho nauſeam concitare, pituitamque purgare, atque multa alia hæc ſemina præſtare, experientia penes Ægyptios didici, atque hæc eſt arbor, quam Cairi olim inſpexeram.

Caput XVII.
De Bahobab.

ALPIN. Bahobab eſt fructus magnitudine mali citri, cucurbitæ ſimilis, unus ſemina nigra, dura, extremis in unum ſe mutuum quaſi incidentibus, & ſubſtantiam cucurbitarum ſimilem habet, quæ in recentibus eſt humida, rubra, ſapore acido non ingrato. Fructus recenter ab arbore exciſus, guſtu admodum gratus eſt, in Æthiopiæ inflammatis locis, acido ſapore, quem contemperant divites ſaccharo, ſitim valenter extinguit, multumque refrigerat. Ibi, ut audio, eo utuntur ad omnes calidos affectus, febreſque omnes putridas, præcipueque ad peſtilentes, tum ejus pulpam cum ſaccharo comedentes, tum ſuccum expreſſum cum ſaccharo potantes, vel ex eo paratum Syrupum accipientes. Cum etiam, quo loco recens fructus non habetur, ejus pulpa in pulverem parato utuntur, quæ eſt terra rubra, adſtringenti acidoque ſapore guſtum feriens qualis in terra Lemnia obſervatur: eſtque apud multos familiariſſimus illius terræ uſus ad peſtiferas febres, tum ad ſputum ſanguinis, ad hæmorrhagias, dyſenteriam, cruentumque hepaticum fluorem, nec non ad uteri menſes firmandos; alii ejuſce terræ in ſubtiliſſimum pulverem redactæ dragmam cum aqua plantaginis diſſolutam, ad eadem exhibent, alii decocto, alii infuſo utentes. Arborem quæ hos fructus fert, vidi ego in quodam viridario, foliis magnitudine ac figura aurantiis valdè ſimilem.

Caput XVIII

De Goſſipio arboreo, Gotnemſegiar appellato.

GUILAND. Multam ne ibi goſſipii copiam Ægyptii colligunt? Syria etenim, atque Cyprus hujus plurimam copiam producit. ALPIN. Goſſipium Ægyptii ad ipſorum uſum aliunde advehunt, neque enim apud ipſos herbacea illa planta, ex qua Syri, vel Cyprii Goſſipium colligunt, adnaſcitur, ſed tantum quæ arboreus frutex eſt, quæque in quibuſdam tantum viridariis provenit, pluribus annis vivens, diſſimilis ab herbacea tantum proceritate, caudicis, ramorum atque foliorum figura. Creſcit autem ad decem uſque cubitorum altitudinem, ſtipite, ramiſque duris lignoſis. GUIL. Quid audio? arboreum Goſſipium ibi ſpectari? nova certè omnibus herbariis planta, nuſquam hactenus, viſa, aut cognita. Sed dic quæſo mihi, ne ibi illius Goſſipii plantæ naſcuntur, ex quibus, queant uſum illius uſitatiſſimæ lanuginis explere? ALPIN. Paucæ, & non niſi in viridariis, Goſſipii arbores illæ ſpectantur, quæ eandem, quam herbaceum, ferunt lanuginem, quæ (ob modicam penes ipſos quantitatem) in uſu non eſt, ſed aliunde advecta. Utuntur Ægyptii, linteorum petiarum loco, quibus noſtri tantum utuntur, ad ulcera, vulneraque omnia ſananda quando linteis petiis, apud noſtros ad vulnera ulceraque frequentata, illi non utantur, adhibent & ipſi, uti noſtri faciunt, ad fluentem ſanguinem ſiſtendum. Seminum quoque mucilaginis uſus eſt frequentiſſimus ad omnes Febres exurentes, atque venena eroſionem ventriculo, & inteſtinis inferentia. Ad tuſſientes ex acrium, ſalſorumque humorum diſtillationibus, Goſſipii plurimus eſt apud eos uſus In Arabia ex hac xylini lanugine telas illas tenuiſſimas (quas ſeſſa illi appellant, atque multis byſſum antiquorum eſſe perſuaſum eſt) parant, quæ utique ob pulchritudinem ab omnibus commendantur.

CA-

Goſſypium arboreum GOTNEMSEGIAR F 38



TA. XIX.

Digitized by Google

Phaseolus niger LABLAB



TA. XXI

F 39 SAMBAC LESMIN *Arabicum*



TA. XX

Caput XIX.

De Sambac Arab. ſive Gelſimino Arabico

ALPIN. Sambac eſt frutex ſarmentoſus, qui ſarmentis ſerpendo altius ſe extollit, folia mali aurantii proxima, flores albos, octonis foliis præditos, omnino ſimiles vulgaribus Jeſmini floribus, a quibus differunt numeroſioribus foliis, magnitudine odoreque prævalidiori, ac ſuaviori, uſus eorum eſt magis ad ornatum corporis, quam ad ſanitatem, nihilominus parant oleum, quo utuntur mulieres in balneis ad uterum calefaciendum & laxandum, ejus enim ſcirrhoſis tumoribus maximè conferre expertæ ſunt, ut partum etiam faciliorem reddant, oleum hoc & bibunt calidum, & ipſo inungunt extrinſecus uteri partes. Utuntur quoque eo externus inungentes thoracis regionem, tum per os ipſum calidum bibentes, ad tuſſim, anhelitusque difficultatem, & ad pleuritim lethalem, in qua ſputum maxima cum difficultate educitur, & ad peripneumoniam, atque ad dolores vehementes ſtomachi, inteſtinorum, atque uteri. Parant hoc noſtri unguentum ex dulcibus amygdalis atque ſeſami ſeminibus, ex quibus odore florum Jeſmini imbutis oleum exprimunt valde odoratum.

Caput XX.

De Phaſeolo nigro Lablab vocato

ALPIN. Eſt arbor ſarmentoſa, quæ creſcit ad vitis magnitudinem, ſarmentiſque vitis modo extenditur, ac expanditur foliis, figuraque ſimilis eſt omninò vulgari Phaſeolo, flores fert bis in anno, vere, ac autumno, Phaſeolorum floribus aliquatenus ſimiles, à quibus ſiliquæ longæ, inſtarque fabarum latiſſimæ cernuntur, quæ ſemina nigra Phaſeolis planè ſimilia continent, quorum alia nigra, alia ſubrubra cernuntur. Hæc arbor vivit annos centum, & amplius perpetuoque viret.

Ægypti

Ægypti Phaſeolos illos in cibo frequentant, noſtriſque non minus guſtu ſuaves exiſtunt. Mulieres utuntur decocto cum croco ad excitandos menſes, præterea utile eſt ad tuſſim, & dyſpnœam, & ad urinam ſuppreſſam movendam.

Caput XIX.

De Phaſeolo rubro, Abrus vocato.

Eſt etiam arbor fruticoſa, ſarmentoſa, volubilis, atque Lablab modo ſerpens, ac altius ſe extollens, latiuſque ſe expandens, foliis Dereſſide vel Tamarindi, planè ſimilibus, ſed longè minoribus moventurque etiam non ſecus, quam de Tamarindi folia dictum eſt, ad Solem Occidente quippe Sole clauduntur, totaque clauſa manent, quouſque Sol denuò oriatur, quo tempore rurſum aperiuntur. Florea andio ferre hanc arborem Phaſeolis proximus, atque ſiliquas quæ intus habent ſemina parva, rotunda, rubra, dura, Phaſeolis omnino ſimilia, quæ quidem corallorum uniones, quas collo puellæ geſtare ſolent, omnibus planè videntur. Phaſeolorum guſtum & ipſa habent, quorum uſus eſt ad cibum, iiſque Ægypti in jure elixis veſci conſueverunt. Sunt verò cæteris omnibus difficiliora, ex quo ſtomacho maximè infeſta ſunt, flatuſque multos concitant, & hypochondriacis valdè noxia obſervantur, ægerrimeque in ſtomacho concoquuntur, & pravum ſuccum etiam generant.

Caput XXII.

De Mauz ſeu Muſa.

ALPIN. Mauz arbor apud Ægyptios vocata, creſcit in multis locis Ægypti, præſertimque Damiatæ, olim Pelufii, ad mali Punici magnitudinem, ſed ramis caret, eam inſtar cannæ folia ſua ſpargit, quæ ſic longiſſima ſunt, & latiſſima, ut ſex, ſeptemque cubitorum in quibuſdam viſa ſit longitu-

Phaseolus ruber ABRUS.



TA. XXII

Google

MAUZ seu MUSA



TA XXIII

gitudo, & latitudo ferè duorum, ajunt multi inſitam hanc plantam olim fuiſſe cannæ ſacchariniæ ſupra culcaſſiæ radicem, vereque imago utriuſque in ea cernitur, longitudinem cannarum, & latitudinem culcaſſiæ in foliis adepta perpetuò viret, nunquam folia decidunt. Hæc planta fructus fert multos, parvis cucumeribus ſimiles ſed racematim multos appenſos. Color ipſorum externus aureus cernitur, corticeſque ſuaviſſimum odorem, atque aromaticum ſpirant, ſubſtantiæ ipſorum cucumerorum perſimilis aliquatenus exiſtit, ſed eſt tamen mollis, pinguis, lenta, dulcis, atque adprime ſuavis, eam comedere aſſuetis, ſeminum, vel nucleorum expers. Stomachum gravat, difficulter concoquitur, malum nutrit, ſuccumque craſſum ac lentum generat, quo viſcera obſtruuntur, præſertimque hepar: eſt tamen auxilio tuſſientibus, ſuſpirioſiſque ex calore factis ejuſque decocto utiliter utuntur, ad tuſſim ex calidorum humorum deſtillatione genitam, atque ad pleuræ & pulmonum inflammationem, atque ad renes inflammatos, & ad eos, qui mingunt difficulter, ajunt etiam fructuum eſum, vel decoctum aſſumptum, venerem augere. Fructuum cortices exſiccatos multam vim habere ad roborandâ omnia viſcera illi affirmant, cordique opem ferre ex ipſis paratum decoctum in aqua calid. Uſuſque hujus decocti ad febres peſtilentes apud eos dicitur valdè utilis: pulverem quoque ipſorum corticum in cordis paſſionibus cum aqua calid. diſſolutam epotant. GUILAND. Planta hæc Theophraſto ſub nomine palmæ fuit nota, atque Serapioni, qui de ipſa ea, quæ ad hominum ſalutem ex te recitantur, eadem ferè dixerunt. Neminem verò novi, qui, quod tu nunc ex Ægyptiorum relatione prodidiſti, affirmarit, quippè hanc plantam è canna ſaccharum gignente, ſupra radicem culcaſſiæ inſitam eſſe: quanquam folia longitudine atque latitudine, utriuſque plantæ, foliorum imaginem referre videantur, de qua hæc ſufficiant.

Caput XXIII

De Seſban.

ALPIN. Seſban illis frutex eſt myrthi magnitudine, foliis ſecuridacæ, ſed longioribus & anguſtioribus, ramos habens herbaceos teneros, flores fert croceos, anagyridis perquam ſimiles, racematim multos ab ala vel ramulo pendentes, à quibus ſiliquæ longæ producuntur, fœnigræco proximæ, in quibus ſemina ſunt etiam ſeminibus fœnugræci non parum ſimilia. His fruticibus Ægyptii utuntur ad ſepes texendas pro agrorum diſtinctione. Semina hos in medicina uſus habere novi, etenim ajunt, humentem ſtomachum ſiccare, roborare, & ipſorum quoque uſum tum in decocto tum in pulvere affectant ad cohibendum quemcumque alvi fluxum, atque non minus ad menſtruorum immoderata profluvia ſiſtenda, ex ipſis inſignem aſtrictionem experiuntur: & ut uno verbo dicam, in omnibus vacuationibus firmandis illorum ſeminum uſum habent frequentiſſimum.

Caput XXIV

De Sophera

ALPIN. Sophera eſt planta fruticoſa cubitalis altitudinis, galegæ proxima, duris ramis, foliis myrti, tenuioribus multis, utrinque ordinatim alæ appenſis: flores fert croceos, caſſiæ florum æmulos, inodoros, ex quibus ſiliquæ parvæ promanant, quatuor aut quinque ſemina habentes, Seſban planè ſimilia. Ajunt ſemina eſſe venenum hominibus.

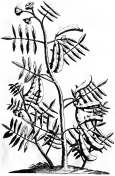
Ca-

SESBAN *P. 42*



TA. XXIV

SOPHERA



TA. XXV

ACHAOVAN ABIAT



TA XXVIII

p. 43 *Fructus* BEID EL OSSAR.



TA XXVII

BEID EL OSSAR



TA XXVI

Google

Caput XXV.

De Beid el oſſar.

ALPIN Beid el oſſar naſcitur in humidis locis prope Alexandriam in ramo Nili Calig vocato, & Cairi in loco prope el Matharia ferè perpetuò humido, ac ſere paluſtri, ex aqua Nili ibi diu manente, eſt planta herbacea, fruticoſa, multis ſtolonibus ab radice rectis ſurſum ad duorum fere cubitorum altitudinem ſe extollens, foliis latis oblongis, rotundis, ut Aloës folia, craſſis, & candidis, ex quibus diſſectis lac album manat, totaque planta lacte abundat; flores fert croceos ranunculi floribus proximos, à quibus loco fructuum duo teſtes invicem adhærentes pendent, ſatis hominis teſtibus perſimiles, in quibus alba lanugo & ſemina parva, lata, lactucæ ſeminum æmula continentur. Foliis contuſis, tum crudis, tum in aqua coctis utuntur emplaſtri modo in frigidis tumoribus, & doloribus, ex lanugine parant cubilia, quibus utuntur. Utuntur etiam ea ad excipiendum ignem ex ſilice excuſſum, tanquam eſca, ac pabulo, tota planta lacte calidiſſimo, ac exurenti ſcatet, quem plures in quibuſdam vaſis colligunt ad expilanda coria, ea ſiquidem in eo lacte ſi aliquo tempore maneant, pilis nudantur. Lac quoque ſiccatum præſtantius corpora ſolvit, atque dyſentericos fluxus etiam lethales facit. Eſt etiam præſtantiſſimum remedium ad impetiginem curandam, & ad plures alias cutis infectiones ſanandas, eo ſi inungantur partes.

Cap. XXVI.

De Achavvan abiat, id eſt Artemiſia alba.

ALPIN Naſcitur Cairi in locis multis quædam planta fruticoſa, ramis denſa, quæ trium cubitorum uſque ad altitudinem aſſurgit, foliis artemiſiæ intus nigris, atque extra candidis, tota planta lanuginoſa, ſeu hirſuta, floreſque fert umbellæ modo, multos, aureos, ſenecioni proximos, qui tan-

tandem in pappum degenerant, flores, foliaque ſunt parum odorata, ſapore ſubdulci cum aliqua ſtipticitate, hanc volunt multi ipſorum eſſe Achaovam majorem ac albam, quippe Artemiſiæ ſpeciem, ex quo ipſi eam appellant Achaovam el chebir abiat. Quam plantam noſtri temporis herbarii alii cinerariam, alii Jacobæam marinam, vocant, Ægyptii ea ad multa utuntur, quippe decoctum ex foliis paratum ad renum, veſicæque calculos pollere ajunt, nec non ad ſanandas viſcerum antiquas obſtructiones, præſertimque ad uteri obſtructiones, frigiditatem, ſtrangulationem, ſterilitatem, inflationem, atque ad menſes interceptos revocandos, proinde paratis ex foliis, floribuſque in aqua inſeſſionibus mulieres hyſtericæ maxime juvantur. GUILAN Nova quidem eſt planta. Antiquis incognita, niſi ſub Artemiſiæ ſpecie quis ipſam reponat.

Caput XXVII.

De Bammia.

ALPIN Bammia eſt planta ad althææ magnitudinem, foliis floribuſque malvæ, aureis tamen, à quibus fructus fiunt, ſimiles quibuſdam parvulis cucumeribus, qui ſemina parva, ſubnigra, rotunda continent, quæ apud illam gentem ad cibos in uſu exiſtunt, ex quibus ſeminibus non ſecus quàm noſtri ex phaſeolis, piſis, aliiſque leguminibus fercula parant. Frequentiſſimeque his ferculis veſcuntur plerumque in jure carnium paratis, folia, fructuſque frigidos eſſe, & humidos in primo gradu ajunt, habereque vim ipſos reſolventem, ac emollientem, proinde pectori ac pulmonibus convenire, ventrem emollire, atque lubricum reddere, fomenti vel emplaſtri modo folia appoſita inflammationes reſolvunt, dolores mitigant, tumores emolliunt, concoquunt, ac ad ſuppurandos movent. Mulieres ad uteri duritiem, tum fomentis, tum emplaſtris, tum inſeſſionibus ex foliis ac fructibus procuratis, multa cum utilitate utuntur, in renum verò inflammatione, & calculis, ex iiſdem paratum decoctum per os cum

fac-

ſaccharo candido ſumptum aliquibus diebus, pro ſelectiſſimo auxilio habent; ad ophthalmias etiam ſicca fluxione decoctum collyrii modo frequentant, atque cum eo fomentare latus dolens in pleuriticis ſolent.

Caput XXVIII.

De Melochia.

ALPIN. Melochia eſt herba blito perſimilis, folia tamen anguſtiora, longiora, acutioraque habens, flores ejus ſunt parvi crocei, leucoii minoribus, e quibus ſemina parva, nigra melanthio proxima, in quædam obliqua cornua concluſa, producuntur, ſemina ſunt in maximo apud eos uſu ad omnes affectus, quibus ſemina Althea conducere compertum eſt, nam melochia facultate planè ſimilis Altheæ videtur proinde ad ſuppurandos vel concoquendos, reſolvendos, atque emolliendos tumores duros, ejus maximus uſus eſt habet etiam majorem viſciditatem ejus mucilago, quam Althea. In cibis nihil eſt ipſa Ægyptiis familiarius, vel gratius decoquunt enim in aqua vel jure carnium, ut nos betam elixare ſolemus. Convivia carentia melochiæ ferculis ab his parum reputantur, cibus quidem illis populis melochia eſt familiariſſimus, ex quo multi tamen malè ſe habent, nam parum nutrit, & ſuccum viſcidum gignit, ex quo in difficiles obſtructiones viſcerum, qui eam in cibo frequentant, incurrunt, nihilominus melochiam in cibis non omittunt, præcipueque viſcoſiorem mucilaginem facientem, avidè omnes eſitant. Eſt tamen totius plantæ, vel maximè foliorum decoctum pectori amicum, ipſum enim humectat, ex quo ſiccis, aſperiſque tuſſibus præſentaneum cum ſaccharo candido eſt auxilium, atque ægrè ſpirantibus, Semina quoque pondere duarum drachmarum ſumpta copioſiſſimè purgant omnes humores.

CAPUT XXIX.

De Zatarhendi.

ALPIN. Vocant & quandam herbam Zatarhendi (quod ex India illuc comportetur) parum creſcentem, foliis craſſis, rotundis, ac albis, ſucco plenis, multum odoratis, quæ neque flores, neque fructus edit, quam multi, ut origanum, ſiccatam pro obſonio comedunt. Audiui apud multos ad tuſſim, ſpirandique difficultatem, & ad provocandam urinam, ac menſtruas purgationes in uſu eſſe.

CAPUT XXX.

De Pipere longo.

ALPIN. Eſt quædam herba in viridariis quibuſdam cuſtodita, junci foliis, ſed craſſioribus, è quibus ſectis ſuccus quidam flavus manat, valdè acris, ac exurens, totaque planta eſt calida in quarto gradu, magis quàm Piper exurens. Ea utuntur emplaſtri modo appoſita, ad coxendicis dolorem, nec non ad frigidos articulorum dolores, corrigunt verò nimium ejus calorem oleo roſaceo, vel myrtino.

CAPUT XXXI.

De Abſus.

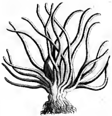
ALPIN. Eſt etiam quædam herbula creſcens palmi magnitudine, vel aliquantò major, foliis trifolii, ſed rotundioribus, quaternis ſingulis alæ appenſis. Flores parvos, albos, & ſemina pyri ſeminibus proxima ferens, quam Ægyptii Abſus vocant.

ZATARHENDI 2 45



TA. XXXI

FELFEL TAVIL,
seu Piper longum



TA. XXXII.

ARSUS



TA. XXXIII

P. 47 *SEMPSEN seu Sesamum.*



TA. XXXIV

Caput XXXII

De Seſamo ſeu Sempſen.

ALPIN. Sempſem, à noſtris Seſamum, planta eſt unius cauliculi, recti ſe ad unius cubiti altitudinem extollens, foliis denſis ordinatis totum caulem veſtientibus, ſolano proximis, floribus albis parvis, à quibus ſiliquæ producuntur quadricoſtatæ, parvæ, ſemina flava, lini ſimilia continent quæ guſtui dulcia exiſtunt, ex quibus oleum, quod Zeid taib appellant illi, quod ad cibos in frequentiſſimo uſu eſt, majorique pretio, quam olivarum oleum ibi venditur. Folia, ſemen, & oleum ferè ejuſdem facultatis eſſe experimur, quippè calidæ temperatæ, atque humidæ ad ſecundum gradum accedentis, reſolventis, & emollientis. Plantæ decocto utuntur ad ophthalmias reſolvendas, fomenti modo oculis adhibito, atque ad tuſſim, anhelituſque difficultatem, pleuritidem, peripneumoniam, & tumores duros ſcirrhoſos, mulieres pro uteri durities infeſſiones, ex planta, ſeminibuſque cum modico mellis paratas frequentant: eodem ad cutis vitia utuntur, quippe ad furfures capitis, livoreſque faciei, & nigrores ex ſanguine congelato exortos, calido fomenti modo ſæpè appoſito, ex planta & ſeminibus in aqua concoctis cum modico mellis emplaſtra ad tumores ſcirrhoſos, atque ad exſiccatos nervos parant, quibus utiliter ſemper uti ſolent: quæ etiam ad combuſtas partes utiliter frequentant, non minus quam ad calidas inflammationes reſolvendas, vel ſuppurandas, decoctum etiam in clyſteribus ad colicos dolores, & ad emolliendam alvum affectant. Mulieres ad movendas menſtruas purgationes, decoctum ac infuſum in aqua paratum pro ſecreto auxilio habent, neque ſua ſpe hæ, quibus præ craſſitie ſanguinis, venarumque uteri obſtructione menſes non veniunt, fruſtrantur. Semina ad cibum uſus eſt antiquatus apud omnes Ægypti accolas, pauci tamen eſt nutrimenti, ſed alimentum unctuoſum ac craſſum præbet; ex quo, quamobrem ipſorum frequenti eſu mulieres impinguescant, facile deprehenditur, quæ verò ipſarum corpora

pora pinguefieri cupiant, ſemina à cortice mundata comedunt, plus pinguefacit oleum ex ſeminibus expreſſum, omniumque maxime fæx olei tachine ab illis vocata. Oleum fæcemque ejus bibere, adhuc ut impinguescant, mulieres in balneis familiariſſimum habent. Oleo etiam ad multa alia Ægyptii uti conſueverunt, quippè ad cutis puſtulas, aſperitatem, ac omnem defœdationem ex humore melancholico concitatam, tum epoto, tum in cibis frequentato, vel ipſo affectis partibus inuncto. Secretum apud quoſdam auxilium eſt, ad cutis pruritus abolendos, ejus quatuor uncias multis diebus bibendam exhiberi, eo etiam illi utuntur, ad anhelitus difficultatem, plenarium deſperatam, in qua nihil exſpuunt ægroti, atque ad peripneumoniam, nec non ad movendos menſes, atque ad vehementes ſtomachi, inteſtinorum, uterique dolorum cruciatus demulcendos, intus, extraque præſtito. GUILAND. Tibi gratias multas habeo, qui mihi hujusce plantæ tot rariosque utilitates medicas ab ea gente compertas dixeris, quas dignas auribus noſtrorum quoque medicorum cenſeo, quandò non ſolis Ægyptiis hæc manifeſta fuerint, ſed multi alii præclariſſimi Medici eadem ferè in poſterum memoriæ prodiderint, ut eſt Raſis, Avicenna, Haly, Serapio, atque alii. Sed nunc reſtat, ut plantæ iconem ſpectemus, & an ea ſit, quam aliqui pinxerint, qui in illa dubii ex Theophraſti lectione decepti videntur, hanc plantam Semſem appellant.

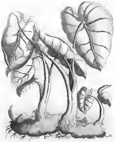
Caput XXXIII.

De Culcas ſive colocaſſia.

ALPIN. Nulla planta Ægyptiis colocaſſia, quam illi Culcas vocant, eſt magis nota, neque magis in uſu, quandò omnes radices hujus plantæ in jure coctas, atque aliis multis modis in cibis paratas aſſiduè eſitent. Non ſecusquam noſtri rapas, agri colocaſſia plena ibi ſpectantur, atque quod mirabilius videtur, nemo illorum aliquam ipſarum plantarum floribus, vel fructibus unquam præditam vidit. Ego ex annu

me-

CULCAS seu Colocasia Faba Ægyptia P. 48



TA. XXXV

menta illis viventibus à me ſæpè inſpectis, nullam unquam florentem videre aut cum aliquo fructu, vel aliquo caule, potui. Ex quo dubitandum videretur, eam plantam eſſe Græcorum fabam Ægyptiam, planta hæc ibi ſpectatur folio nenupharis, longioribus, aut proximis, ſine caule, flore, atque fructu: ejus radix magna, craſſa, cuius radicibus ſimilis cernitur, ſapore ſubamaro acri cum aliqua viſcoſitate, quæ cocta dulceſcit, quocirca paſſim toto anni tempore per urbem innumeræ radices venduntur, viliori pretio. Hinc ſane multum ſemper miratus ſum, Dioſcoridem, Ægyptiam fabam flores, atque fructus ferre, & tam item colocaſiam eſſe prodidiſſe. Quam plantam quoque eo nomine Ægyptii nuncupant, quippè culcas. Quam nuſquam floruiſſe, nullumque fructum dediſſe neque vidi, neque aliquem vidiſſe unquam audivi: cujus loco reliquo alius libentiſſime theramendum. Eam tum crudam, tum coctam libentiſſimè Veneri indulgentes mandunt, cum quia putant ſemen multum gignere, tum libidinem prævalidè movere.

Caput XXXIV.

De Loto Ægyptio Nuphar vocata.

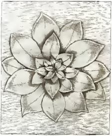
ALPIN. Proximo de Colocaſia cognito errore, hic alius à nobis de Loto Ægyptio animadvertitur, quandò hæc planta planè eadem ſit, quam noſtri nymphæam, atque Arabes Nuphar appellant. In toto quidem flumine Nilo Ægypti loca lambente nulla alia planta eſt inventa quæ notas loti præſeferat, quàm nymphæa ipſa, quæ profectò planta ſimilis eſt, ut de Loto affirmat Dioſcorides, Colocaſiæ, ſeu Fabæ Ægyptiæ, floremque fert album (loquor de majori nymphæa) lilio valdè ſimilem, quam clarius expreſſit Theophraſtus, qui dixit, & flos candidus, liliis foliorum anguſtia proximus, verè enim hic majoris nymphææ flos eſt, qui Sole occidente clauditur, atque ſub aqua occultatur, atque oriente ſupra aquam aſſurgit, & foras exit, aperiturque. Quod

G non

Digitized by Google

non modo in Ægypto, verum in multis Italiæ locis in hac planta obſervatur, maximeque in locis omnibus circum Venetias lacunoſis vel paluſtribus. Valles ſiquidem Margheræ, ac Meſtri plurimas has plantas ferunt, in quibus quiſque quod à Theophraſto, Dioſcoride, atque aliis multis de Loto dicitur, plane obſervare poteſt. Et quid? nonne etiam ex flore caput producitur, papaverum capitibus valde ſimile? in quo ſemina multa minuta, qualia vere milii exiſtunt, continentur, radixque craſſa eſt? Non poſſum non vehementer admirari Theophraſtum, Dioſcoridemque, atque alios, qui omnes à nymphea, diſtinctiſſimis capitibus lotum Ægyptium ſejunxerint, quando utraque unum atque idem planè ſit, & mirandæ ad Solem converſiones de Loto celebratæ eædem ſint, quæ in communi nymphea ab omnibus animadvertitur. Ipſa enim occidente Sole florem claudit, deinde tota, cum foliis ſub aqua occultatur, eoque oriente, florem primò extra aquam demittit, aperit, atque paulò poſt cum omnibus foliis ſupra ipſam aſſurgit. Ægypti caules crudos cum ſuis capitibus per æſtatis calores mandunt: ſubdulces enim ſunt, atque humidi, admodumque refrigerant & humectant, quos appellant Razelnil. GUILAND. Miror equidem non parum Plinii diligentiam, qui hæc ſcripſerit L. 11 c. 17 & 18. „ Mirum eſt quod præter hæc tra-
„ dunt: Sole occidente, papavera ea comprimi, & integi foliis.
„ Ad ortum autem aperiri donec matureſcant, floſque, qui
„ eſt candidus, decidat. Hoc amplius in Euphrate tradunt,
„ & ſcapum ipſum, & florem veſpera mergi uſque in medias
„ noctes, totumque abire in altum, ut ne demiſſa quidem ma-
„ nu poſſit inveniri. Verti deindè, paulatimque ſubrigi, &
„ ad exortum Solis emergere extra aquam ac florem patefa-
„ cere, atque etiamnum exſurgere ut plane à aqua abſit altè. „
Quandò in communi, ut tu dixti, nymphea pone locum Marghera appellatum, in ſtagnantibus aquis dulcibus, iſthæc omnia plane obſerventur, atque prope Meſtrim civitatem in omnibus illis convallibus. At Nymphææ vel Loti Ægyptii medices uſus populis cognitos nunc prodens. ALPIN. Utuntur floribus & foliis contuſis ad omnes calidas inflammationes, atque

F 42. HAYHALEM EL MACVI,
id eſt STRATIOTES



TA. XXXVI.

que etiam ſucco, præſertimque ad demulcendos dolores, à calida cauſa obortos, lacte atque oleo roſaceo mixto, eodemque itidem modo oleo, quod ex floribus parant ad calidos dolores, inflammationes, exuſtiones, ulcera, & dolores capitis in febricitantibus, vigilias, tum exterius folia contuſa applicant, tùm ejus ſucco cum oleo & aceto frontem & tempora, illinunt, ad conciliandum ſomnum ſyrupum ex eo paratum frequentant, atque tum ſeminum, tum radicis pulverem ægrotis cum ejus decocto exhibent. Uſus radicis, ſeminumque ſecreti loco habetur apud multos, ad Gonorrhæam, & in mulieribus ad album profluvium firmandum, & ad Dyſenteriam. Multi vero ab hujus plantæ uſu cavent, ejus loco alia ſequentes, eo timore ne eis coeundi tum deſiderium, tum vires minuantur, apud eos etenim omnes compertum eſt uſum ſeminum, atque radicis homines reddere ad Venerem valdè frigidos, ac tardos. Hunc uſum hunc multos ibi ſanctos Heremitas ſequi audio, ut facilius vitam cælibem ducere queant. Sed jam ad papyrum ſermo à nobis convertendus eſt, quando hæc planta quoque in Nilo flumine naſcatur. Verum quoniam omnia de hac planta tum ad cognitionem, tum ad uſum pertinentia te in Plinii capitis de papyro commentario (quod Papyrum vocaſti) planè proſecutum fuiſſe ſcio, pauca de ea nulla omne agendum puto.

Caput XXXV

De Stratiote, Hay alem el mavvi vocato

ALPIN. PELUSIUM nunc Damiata vocata, civitas in Ægypti humiliori ſolo poſita eſt, quo fit, ut Nilo flumine ad eam perlabente (quod penè ipſam ſpatio quinque milia paſſuum in mare mediterraneum evomit) fugius ejus ſolum inundetur, & ad libitum irrigetur. Hincque multo lætiora atque amœniſſima, quàm in toto Ægypto reperiantur propè hanc urbem, viridaria caſſus, limonibus, muſis, vitibus conſita, atque inter ſe more Italico foſſis (quæ alibi in tota Æ-

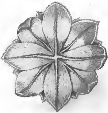
gypto nuſquam reperiuntur) aqua fluminis decurrente plenus, diſtincta ſpectantur. In illis itaque foſſis quaepiam herba copioſe provenit, aquae lenticulae paluſtris modo ſupernatans, ſine caule, foliis Cynogloſſi, brevioribus, latioribus, denſioribus, durioribus, hirſutioribuſque ac albidioribus, à quibus pro radicibus exigua ac rara quaedam lanugo pendet. Quae planta majori ſedo, vel ſempervivo eſt ſimilis, Quam appellant Hay alem el maovi, quaſi dixerint aquaticum ſedum. Nullo odore eſt referta, eo excepto, quem ab aqua accipit, ſapore tamen adſtringenti, ac ſicco linguam ferit, non ſecus quam acacia faciat. Ad eadem ipſa mala eo utuntur, quibus plantaginem conducere compertum eſt. Ex quo mulieres ruſticae, quas Bedovi vocant, ad ſiſtendam ſanguinis eruptionem ex utero, atque aliis partibus, ejus decoctum, vel ſuccum, vel pulverem per os quotidie ad drachmae pondus ſumunt. Ruſtici quoque ad vulnera ſananda foliis contuſis ſuperpoſitis utuntur, mirificeque ea ſanant, eamque frigidam uſque ad primum gradum, & ſiccam ſupra ſecundum illi eſſe arbitrantur. GUILAND. Hanc plantam verum eſſe Stratiotem antiquorum exiſtimo, de qua Dioſcorides haec nobis prodiderat L. IV. c. 103. „Stratiotes in aquis naſ„ſcens, aliquibus fluviatilis Stratiotes nuncupatur, Aegyptiis „Tibut, Magis Aeluri ſanguis. Aquis ſupernatat, & ſine radice „vivit, unde cognomen traxit. Herba ſempervivo ſimilis, ni „majora haberet folia. „Ad eademque mala, ad quae ea Aegyptios nunc uti dixiſti, praeſtare Dioſcorides etiam ſcribit L. XXIV. c. 18. Itaque nonerit dubitandum hanc herbam eſſe Stratiotem. Quod clarius Plinius demonſtraſſe haſce verbis etiam viſus eſt. „Celebratur autem & a Graecis Stratiotis, ſed ea in Aegypto tan„tum, & inundatione Nili naſcitur, aizoo ſimilis, ni majora ha„beret folia„ ALPIN. Verum loqueris. Sed ad alia tranſeundum eſt.

Cyperus HODVEG



TA. XXXIX.

STRATIOTES
aversis folias



TA. XXXVII

CAPUT XXXVI

De Papyro Berd vocata.

ALPIN. Papyrus, quam Berd Ægyptii nominant, eſt planta fluminis Nili, binis aut pluribus caulibus rectiſſimis ſupra aquam ſex, ſeptemve cubitis aſſurgens. Caulibusque in faſtigiis ſcapus innumeris capillamentis, longis, rectiſque contextus, cernitur. Foliis quoque conſtat multis rectis, enſiformibus, typhæ aliquatenus ſimilibus, triangularibus, ac mollibus. Chirurgi illorum medulla utuntur ad ulcerum ora dilatanda. Ex ſcapique combuſto cinere, recentia ulcera curant. Qui etiam maligna augeri (ſi ſæpe aſpergatur) non ſinit. Ex ſcapis recentibus aquam diſtillant, ad oculorum ſuffuſiones, caligines, ac obſcuritates maximè proficuam.

CAPUT XXXVII

De Cypero

ALPIN. Cyperus rotundus, quem Ægyptii vocant hedweg, in Nilo flumine, atque in pluribus Ægypti lacubus vel locis paluſtribus, copioſiſſimus provenit, porraceis foliis, longioribus tamen atque exilioribus, cauleque cubitali, anguloſo, in cujus cacumine ſunt folia aliqua ſtellæ modo radiantia, à quibus ſpicæ aliquæ procedunt herbacei coloris ſemina continentes: radices nigræ, rotundæ, magnæ, olivæ craſſitie ſpectantur, multæque uni radicis capillamento appenſæ ſimul cohærentes, odoratæ, atque acuti ſaporis. Hæ calefaciunt, exſiccant ſine mordacitate, incidunt, attenuant, oraque venarum aperiunt. Apud Ægyptios maximos ad medicinam uſus habent, præcipueque ad ulcera oris, & pudendorum ſananda familiariſſimum ipſarum tum pulvis, tum combuſtarum cinis, eſt remedium, ex ipſis paratum decoctum vel pulvis ſtomachum, cerebrum, pulmones, uterum, nervos, articulos, ali-

 quæ

quibus diebus ſumpta, plurimum calfacit, ſiccat, roboratque naturalem calorem, ex quo omnibus morbis à cerebri tum frigida humidaque temperie tum frigidorum humorum diſtillatione conenatis, hic efficaciſſimum ſunt auxilium: non minuſque ſtomachi cruditatibus, humiditatibus, flatibus, anhelituſque difficultati, orthopnϾ, tuſſi nec non hyſtericis omnibus mulieribus ex frigido humidoque utero affectis, aliiſque morbis, ab iiſdem uteri cauſis obortis, & articulorum doloribus. Familiare ſatis remedium ad ſuppreſſos menſes eas eſſe ibi expertum eſt, nam menſes efficaciſſime revocant. Decocto ac pulvere ad frangendum tum in renibus, tum in veſica lapidem, ac ad provocandam urinam frequentiſſime illi utuntur, quod etiam non minus in omnibus chronicis febribus, ac aliis diuturnis morbis frequentant.

Caput XXXVIII.

De Chaté, Abdellavi, & batecha el mavi.

ALPIN. In uſu habent Ægyptii genus quoddam cucumerorum Chate vocatum, quæ planta à communi cucumere alia quidem re non differt, niſi magnitudine, colore, & molitie, quando Cucumis Ægyptia folia habeat minora, albiora, molliora, atque rotundiora, fructuſque producat admodum à noſtratibus differentes, quando his longiores, viridiores ſint, ac cortice plano molli, æquali ſpectentur, guſtuque ſint dulciores, atque concoctu faciliores. Horum uſum corporibus in cibo ipſis tum crudis, tum coctis veſcentibus, ſalubrem eſſe apud omnes eorum locorum incolas creditur. Medici aliqui ibi nonnullis febricitantibus crudos etiam mandendos concedunt, præſertimque peſti affectis, quibus cucumeres hos crudos eſitatos ſummæ conducere omnibus (neſcio qua ratione) perſuaſum ſit. Coctos in ardentibus febribus, utiles eſſe ratione confirmatur, quando refrigerent, atque humectent. In renum & veſicæ calidis morbis, cum lacte coctos cucumeres multis diebus non ſine multa utilitate in cibo ſequuntur. Lac etiam ipſorum ſeminum pro iiſdem malis per os ſumere ſæpe ſo-

CHATE. *P. 54*



TA. XL.

P. 54. *Papyrus BERD Ægyptus dicto.*



TA. XXXVIII

Digitized by Google



TA XLI

ſolent. Ad oculorum verò, aliarumque partium calidas inflammationes pulpa contuſa cucumerorum lacti mixta utuntur. Et ad ſedandos podagricos dolores à cauſa calida concitatos, ſuccum lacte oleoque roſaceo mixtum, partes inliciendo, ſequuntur. Stillatitiam aquam ad libram ad jecoris caliditatem corrigendam & ad ſanandos renes tùm inflammatos, tum à calculo vexatos multis diebus ægrotos bibere conſulunt, quibus ipſam ſatis iis conferre experientia compertum eſt. Sunt aliqui, qui ad hæc eadem mala aqua ſtillatitia lacti eorundem cucumerorum ſeminum mixta, uti ſolent ex Melonibus etiam quoſdam à noſtratibus planè diverſos Ægyptii habent, quos Abdellavi vocant, ad differentiam aliorum, quos etiam Chajar nominant, quorum uſus ad cibum haud multum jucendus percipitur, ceteriſque omnibus inſipidiores ac molliori pulpa obſervantur. Habent tamen ſemina, quæ aliis omnibus longè magis ad refrigerandum præſtare putant. Qua de re, omnes ea plus aliis in uſu frequentiori habent, aliorum melonum ſemina parvi facientes. Planta noſtratibus non multum differt, ſed fructus fert oblongos, acutos, extrema, & medium valdè craſſum habentes, Bahobab nuper narratis fructibus proximos. Habent etiam Angurias a noſtratibus non niſi magnitudine quoad aſpectum differentes: noſtris quidem majores, cortice flavore, quæ intus ſemina tantùm, & aquam dulciſſimam continent. Quam ad ſitim arcendam, caloremque multum in ſtomacho, vel hepate vel renibus corrigendam largius epotant. Ad febres non mines ardentes, & tertianas, uſus illarum aquæ ſemmopere laudatur, atque ab his frequentatur. Sunt qui diſtillatione aquam tenerorum ad ſiticuloſos, ſtomachos bilioſos, ad jecur reneſque calidos, & à calculis vexatos, eſſe unt quam certè utiliſſimam eſſe experiuntur. Turcæ Ægyptii, Arabeſque laſciviorem vitam agentes, per æſtatis ſummos calores, harum anguriarum aquam in potu frequentant, atque aliquid modicum aquæ roſaceæ, moſchi, atque ambræ miſcent. Has Advenas honorare conſuetudo Ægyptiis eſt, eas ſcilicet edendas offerentes. Illas per annum in paleis incorruptas conſervant, aliquandoque ſic cariori pretio illi ad ægrotos vendunt, ut

unam

unam argenteo aureo venditam cognoverim. Sic vero ejus aqua diuretica eſt, ut ipſius uſum aſſidue ſequentibus, herniæ, ad teſtes defluxæ, incredibili magnitudine fieri ſoleat. Hinc ibi plures herniofos ſpectare licet.

Caput XXXIX.

De Achaovan, ſeu parthenio inodoro.

ALPIN. Achaovan, eſt planta herbacea camomelo proxima, quæ tamen non adeò alta extollitur, ſed parum ſupra terram latius expanditur, foliis parthenii, minoribus ac denſioribus, floribus camomeli æmulis. Herba ſapora odorisque expers percipitur, ſed flores odorem graves, perobſcurumque ſpirant. Florum, foliorumque decoctum in uſu habent ad tollendas viſcerum obſtructiones, præſertimque ad ictericos. GUILAND. Si ſuper acutus in hac planta ſenteretur, cotula Serapionis, ſine dubio eſſet. ALPIN. Hæque plantæ exultant, quas Ægypti patria eſſe obſervare potui.

Caput XL.

De Nejem el ſalib ſive gramine Crucis.

ALPIN. Gramen quoddam naſcitur exile, radicibus ſerpentalibus, geniculatis, dulcibus cum aliquali acrimonia, communi gramini proximum, digiti altitudine, geniculatis, ramulis aſſurgens, foliis communi gramini ſimilibus ſed minoribus, ramuli habent quatuor ſpicas, Iſchæmi, vel graminis ſanguinarii ſimiles, perfectam crucem figurantes, quam æque omnes una modo formant: ex quo ipſum Ægyptii nejem el ſalib vocant, quaſi dicerent, gramen crucis, in quibus ſiunt ſemina minutiſſima ſeminibus communis graminis ſimilia. Maximum uſum ſemina apud omnes habent ad eos ſcilicet, qui tum renum, tum veſicæ calculis laborant, atque ad frangendos lapides

ACHAOVAN, seu Parthenium inodorum P. 36



TA. XLII

NEIEM EL SALIB 756



TA XLIII



TA. XLIV

Google

des in veſica concretos. Quod genus morbi ibi eſt familiariſſimum, & quaſi endemium, ex cauſis alias narratis. Mulieres radicis decoctum tum ad pueros variolis, atque morbillis correptos maximè ſequuntur, tum ad ſeipſas, ubi cupiunt intercceptas menſtruas purgationes rurſum evocare. Sunt aliqui, qui pro ſecreto auxilio habent decoctum, ex ſeminibus modicè contuſis paratum, ad adjuvanda exanthemata in febribus peſtilentibus, quas peticulas noſtri appellant. Ad uſum quoque vulnerum & ulcerum, non parvum apud eos, tota herba, præcipuè radices, habent uſum. Ajunt radicem frigidam atque ſiccam eſſe, tenuiſſimarumque partium. Quamobrem non deſunt multi, qui ad movendum ſudorem ejus decocto ſalutariſſimè utuntur.

Caput XLI.

De Meliloto Ægyptio Alchimelech vocato

ALPIN. Melilotus, quo Ægyptii utuntur, ſemen minutum eſt rotundum, ſubnigrum, declinans ad rubrum, odoris non omnino expers, ſapore ſtiptico cum aliquo amarore. Planta, quæ ipſum producit, eſt parva herba ſupra terram expanſa, modicè repens, ferè nihil, aut parum in altum ſe attollens, foliis trifolii ſiliquoſi, minoribus tamen, floribusque parvis multis, longis, racemi modo ordinatis, croceis, odoratis, à quibus promanant ſiliquæ, parvæ, obliquæ, ſemen, quale dictum eſt, continentes. Hujus plantæ ſemina tantum apud illos in uſu exiſtunt. Quæ putant ii quoad calorem & frigiditatem eſſe temperata, ſed ſiccare, reſolvere, ac ſtipticitate roborare, ex quo ad hepatis tumores ipſorum uſus apud illos eſt frequentiſſimus: quoniam ſine aliqua relaxatione digerat, & reſolvit. Ad omnes quoque dolores, quaſcumque corporis partes occupantes, fomentis ex ipſorum decocto utuntur, maximè ad pleuritim, peripneumoniam, & ad hepatis, coli, & ventriculi dolorem, quibus dolore vexatis, ipſorum decoctum ad libram bis in die calidum bibunt. Mulieres quoque

que uteri ſtrangulationibus, flatibus, ac doloribus eo ſubveniunt, præſertimque ex eo etiam inſeſſionibus paratis; quæ etiam fœnugræci, liniique ſeminibus, paratæ, & camomeli floribus, efficacius ad illius, & aliarum partium duros tumores adminiſtrantur, atque ad evocandos menſes retentos. Ad roborandum ventriculum, & aperiendas obſtructiones venarum decocto ſummæ proficue utuntur. GUILAN. Nunc ex te verum eſſe intelligo, apud Arabes Meliloti uſum eſſe ſeminum, quemadmodum Græci non ſemina, ſed flores in uſum admittunt. An verò hæc planta verus ſit melilotus, aut potius ea, quam noſtri lotum urbanam, atque ſertulam campanam (quæ eſt planta magna fruticoſa) appellant, alibi declaramus, hinc enim diſputationi hic non videtur eſſe locus. Ego tamen hoc tantum dico, me libentius Ægyptiorum opinioni declinaturum. Sed lectionem nunc appono.

CAPUT XLII.

De Kellù, Pſyllio, Melanthio, Cappare, Urtica, Solano ſomnifero, Coriandro, Ocymo, Hyoſciamo albo, Conyza, nuce methela, Secamonè.

ALPIN. Propriis Ægypti à nobis hactenus cognitis plantis, nonnullæ communes pluribus aliis locis, priuſquam hunc ſermonem claudamus, prætermittendæ quidem non ſunt, maximeque ex his, Kellù ab Ægyptiis vocata planta, a quibuſdam Antyllis, Pſyllium, Melanthium, Capparis, Urtica, Solanum ſomniferum, Coriandrum, Ocymus Goriophyllatus albus Hyoſciamus, Conyza, Stramonium, Secamonè, de his ipſis igitur aliquid commentemur. GUIL. Aliquid te de his ſcitu dignum dicturum puto, proinde ut lubet loquere. ALPIN. Kellu, noſtri quoque Kali, plantæ tres utique in Ægypto ſpecies aluntur, ex quibus omnibus combuſtis cineres fiunt, ad vitra, ſaponem, & alia multa, prima ſpecies eadem eſt plan

KELLU seu KALLI I 75[8]



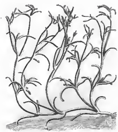
TA XLV

KELLU seu KALLI III



P. 88

KELLU seu KALLI II



TA. XLVI

* planta cum ea, quam noſtri Kali geniculatum, appellant. Altera eſt, quam nonnulli album Kali vocant, Tertiaque Ægyptus magis propria, foliis conſtat paucis Ajugæ foliis proximis, ſed valdè longioribus, uno cauleque non omninò recto, à quo tres, quatuorve cauliculi exoriuntur, qui rectè ſurſum feruntur, quibus quæ ipſorum in cacumine ſcapum quinque aut plus folia chamæpytidis proximis, ac deorſum in orbem recurvatis, inclinatoribus confertis, tum, a cujus medio floſculi roſarum ſimiles exſurgunt molli. Hæ omnes plantæ ſalſæ, atque acri ſapore linguam feriunt. GUILAND. Sine dubio utraque hæ plantæ à te poſtremo deſcriptæ ſub Anthyllidis ſecundæ genere reponendæ ſunt. Dioſcorides ſiquidem Ajugam docens ſic ſcripſit: „ Herba in terra „ repens, incurva, foliis ſempervivi minoris, multo tenuioribus, hirſutis & pinguioribus, circum ramos denſis. „ In capite vero de Amyllide ipſam Ajugæ foliis proximam eſſe ſtatuit. Sed ſequere reliqua enarrare. ALPIN. Ex his ſanè tribus Sole in pratis exſiccatis, & mox combuſtis cineres ea parantur, quæ illinc Venetias convehuntur ad vitra, atque alia conficienda. Ajunt multi illorum folia trium harum plantarum, ſed maxime ſecundæ atque tertiæ kali in pulverem redacta, per os ſumta phlegma atque bilem exoſtam purgare. Idemque ex foliis expreſſum ſuccum facere.

Pſyllium copioſiſſimè ibi provenit. Cujus ſeminum apud eos uſus eſt, præſertimque mucilaginis ab ipſis paratæ cum aqua roſacea, in omnibus febribus bilioſis, ardentibus, inflammationibusque pectoris, uti in Pleuritide & Peripneumonia. Sed extrahunt cum aqua hordei, & cum ſaccharo candido exhibent. In aqua roſacea extracta Pſyllii mucilagine iidem utuntur in bilioſis Diarrhœis, & dyſenteriis, ad externaſque omnes inflammationes, emplaſtri ac fomenti modo tum ex viridis plantæ foliis, tum ex ſeminibus pſyllii tota planta utuntur. Quam plantam vocant Cherno. Nigella ibi etiam provenit, quoad flores pulcherrima, quando floribus majoribus, ac numeroſioribus foliis prædita ſpectetur, ejuſque ſemen in uſu eſt frequentiſſimo in pueris, ad necandos vermes, contuſiſque ſeminibus cum aceto emplaſtri modo ad plures cutis infectiones utuntur. Mulieres etiam, quæ non purgantur, eo ſi ſuffiantur,

H 2 ma-

maximè juvantur, vocantque hanc plantam Suſeg. Cappares Alexandriæ majores quam alibi inveniantur, proveniunt, quos cappar quoque appellant, ex quibus cortices radicum in uſu habent frequentiſſimo ad vermes necandos, ad movendos menſes, atque ad quoſcunque tumores duros, præſertimque lienis ſanandos, pro quo indurato membro, exhibent decoctum per os multis diebus, externus ex corticis pulvere, & aceto facto emplaſtro, cui aliqui modicum mellis miſcent, quo præſidio utuntur ad cutis maculas, & infectiones, eas linentes. Alexandriæ Urtica prima, quam ii vocant Angiar, provenit copioſiſſime, & proinde ejus feminæ maſus uſus ibi quoque habent, maximèque ad venerem excitandam, præſertimque in frigidis corporibus, ſi cum vino dulci bibantur. Nonnulli ad idem ex feminibus ii, radiceque buzedam, aenelle componunt electuarium, cujus ſemunciam quotidie ſumunt. Uſum non minorem femina habent ad pectoris, pulmonumque vitia, ejus enim decocto cum melle parato in tuſſi, anhelitus difficultate, orthopnæa, & peripneumonia a craſſo frigidoque humore concitatis, familiariſſime utuntur, farina quoque cum melle eclegmatis modo ad eadem mala, cujus uſum cum aceto emplaſtri modo ad omnes difficiles cutis puſtulas ſequuntur, & ad omnes maculas cutis ejuſque infectiones, tumores duros non minus, præſertimque ad parotidas. Mulieres nihil habent, quo valentius uterum calefaciant, mundent, atque ab obſtructionibus ſanent, quam urticam, ex quo ad movendos menſes feminum decocti, atque ſuffitu uſus eſt apud ipſas frequentiſſimus, maximèque addita myrrha. Cinere ex feminibus parato, ad omnia ulcera maligna & cancroſa utuntur. Solanum ſomniferum in Alexandriæ ruderibus copioſiſſime provenit, ſicque creſcit, ut magnus frutex appareat. Utuntur incolæ radicum corticibus ad drachma pulverizatis cum aqua lactucæ, vel ſolatri, ſomnorea ad ſomnum conciliandum. Hujus plantæ cortex non ſecus per os quàm nux methel, ſive ſtramonii ſemina, apud plures malos homines eſt in uſu, ut aliquid mali faciant etiam dum dormiunt, hujus corticis in epulis ponunt. Folia contuſis emplaſtri modo ad calidas inflammationes utuntur, atque illito ex ipſorum ſucco fronte, temporibus, ac

aliis

aliis partibus corporis in quibus pulſus ſentiuntur, vel iiſdem contuſis cataplaſmatis modo appoſitis, ad ſomnum familiariſſimè utuntur, non minùſque ad exultationes. Nux etiam Methel dicta ex eis tui, ſed non uſque adeo copioſa, uti ſolanum prædictum, eſtque verum Dioſcoridis ſtramonium, uſuſque ipſos eoſdem habere aiunt, quos de ſolano ſomnifero diximus. Adeſt quoque hyoſciamus albus admodum a communi figura differens, naſciturque Cairi prope pyramides, foliis communis longè grandioribus, latioribus, craſſioribus, & albidioribus. Quo utuntur non ſecus quam ſtramonio. Ubique vero in viridariis coriandrum provenit copioſiſſimum, quod omnes Coſbara appellant. Herbæque virentis uſus in cibo eſt apud omnes Ægyptios familiariſſimus. Etenim ferculum non parant ſine foliis coriandri, quamquam ingrate oleat. GUIL. Quid audio? nonne ii ipſum mandentes maximè lædantur, & ab ejus uſu in phrenesim labentur? quod Dioſcorides, Avicenna, tùm multi alii tradidere. ALPIN. Ridiculum, quis unquam vidit aliquem, coriandrorum cauſa (quæ in uſu apud quoſque tam ſanos, tum ægrotos familiariſſimo exiſtunt) læſum fuiſſe, aut ei aliquos ſenſus turbatos, niſi immoderatè eis fuerit uſus? Quid miraris? quaſi ejuſdem cum Galeno non ſis ſententiæ, qui coriandrum calidum, reſolvens ac modice adſtringens ſtatuit. Non ne demonſtrat Dioſcorides vel hanc ejus facultatem fateri cum dixerit, choeradas coriandro cum cometo ſanari? Quod nunquam a frigidis fingide tumores diſcutiantur, ne curentur, cum medicamenta alias à Dioſcoride ad ſanandos duros tumores choeradaſque præſertim memoriæ prodita, calida facultate fuerint. Neque videtur plane hoc ſiluiſſe Avicenna, cum dixerit, choeradas coriandro ſanari, vel ex proprietate, quam ad illum ſanandum tumorem habet, vel ex partium ſubſtantiæ tenuitate, qua permeat profundè tumidam partem. Sed quis ignorat nihil à frigido reſolvi, etſi multa fiat permeatio partis tumefactæ, ſed omnia reſolventia calida eſſe? GUILAND. Verum ſententiam rectè defendiſti, quam quis modo negabit, ſciens ex te Ægyptios virentem coriandri herbam in cibo ſequi citra aliquam noxam?

multo minus ſeminum ſiccatorum uſus erit exinde timendus. Hincque erraſſe non parum Arabes liquido conſtabit qui coriandro frigidam facultatem narcoticam, ſoporum inducentem atque ſenſus turbationem concitantem, ac exitium tribuere. Idemque & de pſyllio ſuſſu apud illos a te compertum eſt, quando pſyllium pro veneno a Dioſcoride, atque aliis receptum, innoxie in febricitantibus frequenter non modicam ægrotis ſuminum mucilaginem exhibeant. Herbam in aqua elixatam illi eſitant. Sed ea melio plus ſemina ad roborandum ſtomachum valere ii affirmant, debiles etenim ventriculos, uſu ſeminum aſſiduo maxime roborant, eiuſque calorem ipſa fovent, augent, flatuſque reſolvunt, ac diſcutiunt proindeque in colico dolore, atque aliis a flatulento ſpiritu concitatis uſum ſeminum ſequuntur ipſis ſcilicet, vel in pulverem reductis, vel ex ipſis parato decocto, utentes, qui uteri quoque frigiditatibus, & humiditatibus occurrunt. Præſertimque ad menſes immodice fluentes, & ad gonorrhæam firmandam, quod inſit illi quoque facultas adſtringendi, ex quo puto apud eos plantam quoque emplaſtri modo, ad podagricos & alios articulorum dolores in maximo ibi eſſe uſu, quod eas partes adſtrictione, ne humorem partes recipiant, roboret, atque etiam contentes reſolvat, diſcutiat, vel exprimat. Ocymus ibi in viridariis copioſiſſimus creſcit ad altitudinem trium & plus cubitorum, foliis noſtratis longioribus, tenuioribus, colore rubro ſuffuſis, odoremque eximium ſpirantibus. Suavitate enim odoris noſtris omnibus præferendus merito videtur, ob quem illi hanc plantam Rihan appellarunt, quod idem eſt, ac ſi dixeris, odorem, ita, ut hic Ocymus præ odoris jucunditate eximia, odos per excellentiam ab iis vocetur. Qua planta odoris cauſa ii utuntur, medicos verò uſus apud eos ipſa paucos habet, qui ab aliis multis perdocti ſunt. Naſcitur etiam ſponte ibi quædam planta repens, altius ſaltens, ſeque aliis arboribus convolvens, foliis duris longis, Seſeli Æthiopici proximis, ſed majoribus. Flores fert albos ſtyracis ſimiles, a quibus producuntur ſiliquæ, longæ ac craſſæ, quales in rhododendro cernuntur, plenæ lanugine alba, ac ſeminibus parvis. Ex hac

7 03

SECAMONE



TA. XLVIII.

Google

hac planta ſuccus manat flavus, urens, quem ſiccatum Ægypti valenter tenues humóres purgare, ajunt. Hanc iſti eſſe Scammonii ſpeciem affirmant, quam Secamone appellant cujus tamen nullus uſus in medicina, apud eos nova. GUIL. Fortaſſe hanc plantam eſſe Apocynum Dioſcoridis affirmare poteramus. Cum illa ſe nota, notis à Dioſcoride traditis convenire conſpiciatur, eaque, fortaſſe putanda, quam aliquis è Syria vectiſſe, Periplocam vocatam, prodiderunt. At verum Apocynum nunc in Italia cognitum eſt.

Fœnugræci germina mox è ſeminibus erumpentia, ex ipſiſque ſtatim prodeuntia plebs comedunt, præſertimque mulieres, pinguefieri cupientes, per urbem multas maſſas terræ, plenas ſeminum recenter productis germinibus, vendendas afferunt. Pleræ aliæ ſunt plantæ ibi naſcentes, quæ cum pluribus aliis locis communes exiſtant, non eſt de ipſis à nobis amplius ſermo proferendus. Sed jam de medicina apud illos populos uſitata, ſermonem, deque plantis illis in locis naſcentibus claudere debemus, cum nihil ſuperſit dicendum.

Caput XLIII

De plantis per iter obſervatis.

GUILAND. Plurimas gratias tibi refero, quod tantum laborem hactenus mea cauſa ſuſtuleris. Nihilominus ne aliquid omittamus, quod utile ad hanc hiſtoriam judicem, cuperem, antequam nos huic ſermoni plané finem imponamus, ut de plantis etiam per iter olim in Ægyptum à te navigando variis in locis obſervatis, aliquid diceres. ALPIN. Non arbitror te ignorare, noſtro olim audito itinere, parum temporis mihi per iter illud conceſſum fuiſſe, ad indagandas illorum locorum plantas: veruntamen, quas tunc viderim, quamquam neque tuis doctiſſimis auribus ſatis dignas eſſe exiſtimem, referre etiam nunc non recuſabo. Memini me Rhabarbari plantam Corcyræ inſpexiſſe, in antiquo illuſce propugnaculi quodam viridario, quam quidam ex Syria illuc navi ad

advectam habuerat quoque ipſam à viro Perſa Tripolim olim fuiſſe adductam etiam affirmabat. Quæ planta planè foliis ramici viſa eſt proxima, quæ tamen erant latiora, craſſiora, lanugineque quadam alba obſita. In illa eadem inſula inveni Cyperi radices longas admodum odoratas, & Chamedrim arboream, duorum fere cubitorum altitudine prope Butrinto viventem, quæ folia duplo & triplo Italicis majora habebat. Zacynthi oxalidem, qua ejus inſulæ pharmacopæi ad medicinam utebantur, inſpexi, admodum a noſtris oxalidis omnibus diverſam, quippe exilis herba ipſa eſt, foliis parvis, craſſis, oblongis, calthæ foliorum æmulis, guſtum non minus quam noſtra acido ſapore ferit. Ibi quoque creſcit Acacia ſecunda Mattheoli, quam ego florentem menſe Februario inſpexi foliis, floribuſque minoris anagyridis proximis, quæ guſtata, ſapore adſtringenti feriunt, paucisque tamen ac mollibus ſpinis obſita. Neque arbitror eſſe veram acaciam, quam in Cappadociæ & Ponto naſci Dioſcorides prodiderat, quod minime convenire cum prima Acacia ſeu ſpina Ægyptia videatur. Aliud agnovi in illa inſula, quippè Smilacem aſperam eſſe veram Salſam parillam, qua medici utuntur ad ſanandam luem Gallicam. GUILAND. Copioſius quoque hanc plantam in quampluribus Italiæ locis naſci ſcio, quare illud, quod tibi didiciſti, novum apud me non eſt. ALPIN. Verum dicis, etenim ipſam alias in multis aliis locis offenderam ac obſervaveram, verum perperò, an eſſet ſalſa parilla, anceps, ac dubius fui. In hac vero inſula ea ſpectata, clarè cognovi verè eam utique eſſe. GUILAND. Quamobrem in Italiæ locis cum eandem ipſam ſpectaveris, ejuſdem non fuiſti ſententiæ, ſcilicet eam eſſe Salſam parillam. ALPIN. Quoniam omnes Smilaces aſperæ, quas hactenus videram, exiles admodum breveſque, ac capillares radices habebant, ſed quam in Zacyntho inſula videram, longas, craſſas, aſportatis Hiſpania radicibus Salſæ parillæ omnino ſimiles. Quo pacto vero has agnoverim, tibi jam explicabo. Ego enim, ut otium diuturnæ moræ effugerem, forte fortuna collem illius inſulæ perreptans, in valle quadam ad ſepem oculos conjeci, lentiſcis ac multis aſperis ſmilacibus contextam, cujus

jus à radicibus omnibus terram impetuoſa torrentis aqua ſic abduxerat, ut illarum plantarum ſepem texentium omnes radices, non ſecus quàm venæ, arteriæ & nervi humani corporis a carne ſeparati, nudæ conſpicerentur, Smilaceſque aſperæ longos ſanè ſerpentes imitatæ, aliiſque radicibus convolutæ, mira longitudine, ac craſſitie mihi ſe obtulerunt. Ita ut quaſdam illarum duorum, & amplius cubitorum longitudine, & craſſitie communium Salſæ parillæ radicum inſpexerim, ex quo continuò eas Salſæ parillæ radices eſſe judicavi. Et dum hæc ſimul cum aliis, qui una ibi mecum aderant, conſidero, augurium contingit oppertuniſſimum. Nam ex tranſeunte Græco homine ejus loci accola, & agricola, peto, quomodo ibi illa planta appellaretur, qui reſpondit, Smilachium nuncupari, ipſamque in uſum apud ipſos eſſe pro curanda Gallica lue: ex quibus verbis exploratius eam conſiderans, video radices ejus longiſſimas & craſſas, eadem ſubſtantia præditas, eumque præſeferre ſaporem, uti radices Salſæ parillæ: ex quibus colligo ſtatim, Smilacem illam aſperam veram eſſe Salſam parillam. Pharmacopola ejus loci multum lucri ſe feciſſe his radicibus nobis affirmavit, quod ſæpe harum radicum ibi collectarum magnos faſces collegerit, & in alia loca miſerit, quas pro veris Salſæ parillæ radicibus ſæpiſſimè vendiderat. Quam mercaturam clam agebat, ne eam plantam alii diſcerent. Addo Curi me in Salſæ parillæ faſciculis ex Hiſpania apportatis vidiſſe fruſta radicum nodoſarum, vel geniculatarum aſperæ ſmilacis, a quibus procedunt radices, quibus medendo nos utimur, cum foliis ejuſdem plantæ, cum ramulis ſpinoſis, ſic manifeſtè, ut nemo, qui viderit, eos faſces Salſæ parillæ, eſſe ex Smilace aſpera ſelectos, negare potuiſſet hanc plantam eandem eſſe cum Salſa parilla. GUILAND. Placuit multum mihi, te veritatem de Smilace aſpera probe agnoviſſe, cujus quidem ſententiæ non ſolum me ſed quamplures alios fuiſſe tibi perſuadeas volo, in primiſque Gabrielem Faloppium, herbarum materiæ doctiſſimum, qui in libello de morbo Gallico, in capite de Salſa parilla hæc prodidit. „ Alias credebam eſſe radicem Ebuli, & periſſi-

 „ ro

„ in ea ſententia plurimis diebus, donec Hiſpanus ad Ducem „ Florentiam integram adportavit plantam, & hinc patuit error meus, & vidi eſse radicem Smilacis aſperæ, de qua „ Dioſcorides libro quarto, & ſcriptores antiqui mentionem „ fecere. Quod magis confirmavi experientia, nam cum in „ monte Sancti Juliani Piſis vidiſſem Smilacem aſperam, curavi effodiendam, & ſemper uſus ſum loco Salſæ pariliæ, & „ per biennium illud, quo ibi fui, ſemper cum felici ſucceſſu „ plurimos à lue Gallica liberavi. „ Quam etiam ſententiam confirmat Amatus Luſitanus medicus, quamvis Hebræus, non ſpernendus, in libro quinto ſuarum centuriarum. Quare te huc de re everti non oportet, quando alii ante te monſtream noverint. Sed quomodo afferere poſſamus ejus inſulæ Smilacem, probe Salſam parillam delineatam demonſtrare, minimeque illam, quam Italiæ loca ferunt atque alunt. Quod tamen fieri puto terræ, qua ipſa ſerpit, diverſitate, etenim in duro ſolo, ſicco, & ſqualido effoſſam Smilacem videbimus radices minores, gracilioreſque Salſa parilla habere, & in molliſſimo ſolo, quod in eo facile queant ſerpere, longiores, craſſioreſque, Salſæ pariliæ planè proximas. Ea ſiquidem Smilacis planta, quam in ea inſula olim cum in illis locis diverſarer, inſpexi, ſolo molliſſimo, pingui ac humido nutriebatur, ex quo mirum non eſt, ſi longis, craſſiſque radicibus fuit inventa, in ſicco verò, duro, nequeuntibus, terræ duritie obſiſtente, radicibus liberè ſerpere ac meare, Smilax aſpera radicibus brevioribus, tenuioribuſque apparebit. Quales à me obſervatæ fuere in Zacynthi inſulæ, Corcyræ, Creteque locis ſaxoſis & durioribus. Adde multos decipi in agnoſcenda Salſa parilla ex Smilace aſpera, non omnes Smilacis, Salſæque radices animadvertentes, ac obſervantes. Etenim in aſpera Smilace duæ radicum differentiæ ſpectantur. Ipſa ſiquidem imprimis ex ſtipite radices procedentes habet albas, rotundas, nodoſas, digiti craſſitie, cannulis parvis perſimiles, quæ ſanè radices non admodum longæ exiſtunt, ex quarum geniculis vel nodis aliæ proficiſcuntur atque exiſtunt à primis planè diverſæ, in duroque ſolo parvæ, breves, tenueſque, non ſecus quam capilla-

men-

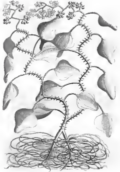
menta quæpiam cernuntur, atque in mola longæ, craſſæ, quales in Salſa parilla, inveniuntur. Ex quo apparet radicum Smilacis differentia, quæ videtur in Salſæ parillæ planta ex Hiſpania advecta facile obſervatur ac reperitur, adeo ut quæque harum plantarum habeat primas radices à ſtipite ſtatim procedentes albas, nodis æqualibus intervallis diſtinctas, cannis proximas, non tamen intus pervias, ſed plenas, digiti minoris craſſitie, refertas, & ſecundas ab harum nodis uti capillamenta exiſtentes ac exeuntes, longas, primis graciliores, æquales, nodis carentes, ſive non geniculatas. Qui itaque negant Smilacem aſperam veram eſſe Salſam parillam, dicunt radices utriuſque plantæ eſſe inter ſe differentes, forma quippè ac etiam magnitudine, forma quidem, quoniam Smilacis tantum primas radices nodoſas albas, breves, craſſas ſpectantes, ſecundas à primarum nodis naſcentibus longas, gracilibus non nodoſis, æqualibus comparantes, manifeſtiſſimam inter has differentiam faciunt, quam confirmant etiam ex eo, quod primæ craſſæ, & breves, hæque graciles, longæ exiſtant. Errant quidem iſti non rectè radices invicem, ut par eſſet, comparantes, quoniam ſi radices Salſæ parillæ graciles longas, quæ ſunt ſecundæ radices, non primis Smilacis aſperæ craſſis, nodoſis, candidis, brevibus, ac ſecundis à nodis primarum naſcentibus comparaſſent, ſine dubio nullam differentiam inveniſſent, hac excepta, quod Smilacis radices ſecundæ Salſæ parillæ radicibus breviores graciliores loci cauſa obſerventur. Quam differentiam ſoli terræve melioris, & diætæ ratione, vel ejuſdem diverſitate, ac fortaſſe etiam cœlo calidiori fieri nobis perſuaſum eſt. In duro enim ſolo atque in frigidiori cœlo radices non ita creſcunt, & craſſeſcunt. ALPIN. Veritatem attigiſti, atque iſthæc omnia ad radicum Smilacis attinentia a te prodita, ego oculatus in Zacynthi Inſula ſedulo obſervavi, atque cognovi. Quæ veritas ex plantæ e vivo delineata icone planè clarè elucebit, in quo utraque tùm primæ radices nodoſæ, craſſæ, breves, tum ſecundæ aliæ ab harum nodis naſcentes, longæ, graciles, æquales ſine geniculis manifeſtiſſimè ſpectari poſſunt. GUILAND. Ex viſa Smilacis hujus

I 2 Ico-

Icone, atque ex iis, quæ tu de ipſa hactenus dixiſti, facilè eam Smilacem, quam tu in Zacyntho Inſula naſci prodidiſti, eſſe à Smilace aſpera Italiæ in locis inventa multum differentem, cognoſcitur, tum ex foliis brevioribus, tum ex diverſa foliorum figura, tum multo magis ex radicibus illis nodoſis, quæ in aliis Smilacibus aſperis non inveniuntur.

Perge modo reliquarum à te conſpectarum plantarum narrationem ac hiſtoriam abſolvere, cum nobis de hac planta nihil dubii relictum ſit, quin credamus ipſam veram eſſe Salſam parillam. ALPIN. In Creta inſula inter alias plantas ibi Thymum, Thymbram, Epythimum, Marum, Ladanum, Aſpalathum, Styracem offendi. Thymum utrumque vidi, quippe magnum ac parvum, magnus eſt planta ſarmentoſa, foliis ſaturejæ proximis ſed aliquatenus aſperioribus, latioribus, & viridioribus, ſapore valdè acri ac odorato, quam plantam falſo multi Tragoriganum eſſe Dioſcoridis ſtatuunt. Thymus ſecundus minoribus foliis, tenuioribus, albioribusque totæ Italiæ eſt notiſſimus. Tymbra eſt planta in Creta Inſula naſcens copioſiſſima, ſimilis Thymo majori, ramulis duris lignoſis, foliis Thymi latioribus, mollioribus, herbacei coloris, non ordinatim, ut aliqui prodiderunt, naſcentibus: neque inter hæc alia foliola naſcuntur, ex qua planta communiter pro ſecunda Thymbra delineata, non vera eſſe conjectur, quam ibi vidi cum Epythimo, admodum differentem. Epythimum verò in loco ejus Inſulæ Fraſchya vocato, Cuſcutæ modo, Thymo, Thymbræ, atque aliis plantis convolutum inveni, ex quo falſum eſſe dum eſſe Epithymi ſpecies, dignovi, quippe unam Thymi florem, atque ſecundam capillarem hanc herbam Cuſcutæ æmulam. Epithymum atramque nigram bilem purgare omnes affirmant, Thymi verò flores id præſtare nemo dicet. Aliqui ex Cretenſibus ajunt Epiphymum, atque Epithymbram purgare ſanguineo colore exustum, multoſque inter ſe differentes morbos ex illius capillaris herbæ ſupra varias plantas inventæ uſu ſanari, etenim, quæ origano convoluta collecta eſt, morbis omnibus purgatione conducere adfirmant, quibus origanum per ſe ſolum ſubvenire compertum eſt. Sicque in aliis plantis reper-

SMILAX ASPERA 768



TA. XLIX

pertam & ab ipſis exceptam vel collectam, vim habere purgandi humores, è quibus concitatis morbis hæ plantæ ſuccurrere, atque auxiliari facultate ſolent. Marum apud aliquos Cretenſes vidi, noſtro Amaraco planè ſimile, etſi tamen gracilioribus, minoribus, aſperioribuſque foliis amaraco conſtet, multoque noſtro Amaraco ſit odoratior, & præſtantior, quam plantam, ſylveſtre amaracum, & non Marum nuncupandam judico. Plantam verò, ex qua Ladanum Cretenſes colligunt, planè differentem ab ea, quam hactenus ferè omnes prodiderunt, inſpexi, hæc ſiquidem Cyſto fœminæ perſimilis eſt, foliis tamen cyſti longioribus prædita, Salviæque proximis. Floreſque fert ſylveſtribus roſis omnino ſimiles, qui roſeo etiam colore, quippe communium roſarum ſuffuſi ſpectantur. Quæ planta a cyſto fœmina florum tantum magnitudine differre videtur. De cujuſque ſen Mattheolus Dioſcoride dicente, Ladanum eſſe cyſti genus longioribus foliis nigrioribuſque refertum, quæ notæ in cyſto, ex quo Cretenſes Ladanum colligunt, utique omnes obſervantur, quandò hæc planta omnino cyſti fœminæ ſit ſimilis, cum iiſdem foliis floribuſque ſpectetur, etſi majoribus. Aſpalathum, etiam in alias quoque dictum eſt, copioſiſſimum prope Fraſchyæ partum in quodam colle virentem atque florentem ſæpè inſpexi, odoriſque eximia ſuavitas ex hujuſce plantæ floribus ad me delata, fuit in cauſa, ut ipſum agnoverim. Quæ planta eſt frutex denſis ramis, ſpinis albis duris horrida, cortice caudicis albo, ad trium cubitorum & plus altitudinem in altum aſſurgens, floribus multis parvis, croceis Spartii ſimilibus, ſed ſummè odoratis. Hujus arbuſti radices duræ, longæ craſſæ, colore flavo, atque cortice ſummè odorato, tunc temporis a me fuere obſervatæ. Multaſque meus Pharmacopæus decerpſit, Cairumque ad uſum medicinæ meo juſſu detulit. Plures Styracis arbores ibi quoque inſpexi prope illius loci rivum virentes, quarum multas mecum in Ægyptum detuli. Quo in loco cœli cauſa non vixerunt. Sed quid te amplius de ejus Inſulæ plantis, tibi pluſquam mihi notiſſimis? Quæ enim Græciæ pars nunc eſt, quam tu plantarum deſiderio ſæpius non peragraveris? Et hæc de plantis Ægypti a nobis dicta ſufficiant.

Quibus abſolutis ad alia tranſeundum eſt, & fortaſſe ad ſtudium de ambiguis nonnullis ſimplicibus medicamentis agnoſcendi, ſæpe à me deſideratum. Diu enim ſummopere deſideravi inter nos abſolutiſſimam de omnibus priſcorum medicorum uſitatis medicamentis ſimplicibus, quæ hactenus apud pleroſque noſtrorum medicorum dubia habentur, haberi diſputationem. GUIL. Iam hiſtoriam de Ægyptiorum tum uſitata medicina, tum plantis illis in locis creſcentibus finem habuiſſe video, quæ de re, ac de iſto mea cauſa ſuſcepto labore, tibi ego plurimum dum vivam debebo, maximæque nunc tibi à me agendæ ſunt gratiæ, perpetuoque habendæ. Diſputatio verò à te de ſimplicium medicamentorum, dubii aliquid penes noſtros medicos habentium, ratione propoſita, digniſſima ſanè videtur, quæ à nobis perpendatur. Hoc tamen in præſentia faciendum non puto. Sole enim jam ad Antipodes deſcendente, parum hujus diei nobis supereſt. Quamobrem ſermo hic in aliud tempus nobis accommodatius, remittendus eſt. Interim nosmetipſos paululum à labore laxabimus quietis ac otii aliquantulum animis concedentes. Quamprimum tamen tempus opportunum ad eum ſermonem tibi videbitur, ad me redibis, ut hac de re aliquid dignum commentemur. ALPIN. Ita faciam, ſed antequam nox ingruat, me domum redire conſultius eſt. Vale atque me, ut ſoles, amato. GUIL. Ubi mecum manere non eſt animus, ut lubet, hinc diſcede. Interim mei ſemper eſto memor, tuique me eſſe addictiſſimum, atque tui obſervantiſſimum, ſcias velim, & felix.

PRO-

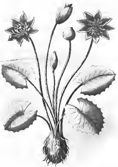
PROSPERI ALPINI
DISSERTATIO
DE
LASERPITIO,
ET DE
LOTO ÆGYPTIA

LASERPITIUM.

Plantam in Horto Medico alimus, quam primo vidimus Patavii, in Horto, Bembo vocato, quo tempore illiuſce Horti curam habebat Horatius Bembus, civis Patavinus, in Herbarum ſtudio adprime verſatus, & poſtea in Horto Perilluſtrium Muſſitorum, ſtirpibus rarioribus maxime conſpicuo. In quo horto, quum menſe Julio eam plantam conſpexerimus, caule procero, longitudine trium cubitorum, recto, cavo, brachii craſſitie, magnitudineque longitudineque ferulæ cauli ſimile, quin etiam & eodem colore infecto, ita ut videretur in omnibus ei quam ſimillimus, & folioſus ab radice, foliaque ſelinis foliis ſimilia ferre, etiam foliis ſylveſtris Angelicæ æmulantia, licet majora eſſent, atque ipſius radicem brachiali craſſitie, & longitudine præditam obſervaverimus. Illiuſceque plantæ caulis antequam in ipſo umbella eruperit, brachialis craſſitu-

ei eſſet, atque in cacumine veluti conum habere viderimus, & tunc temporis magnitudine & figura caulem Laſerpitii, qui in antiquis Jovis Ammonis Numiſmatibus impreſſus cernitur, prorſus æmulari videretur, ferreque hunc caulem in umbella ſemen latum, foliaceum, & particulatim, ut de Laſerpitio expreſſit Theophraſtus, quale eſt Atriplicis Hortenſis, poſtea viderimus, atque etiam quod Laſerpitii proprium eſſe videbatur per æſtatem, quo tempore caſu eam plantam offendi, & caulis & radix copioſius lacteum ſuccum odoratum fundere vidiſſemus, ſponteque ex caule, ramis & radice copioſum emanaret; quod lac primum colore verè lacteo cernebatur, poſteaque collectum & aliquamdiu ſervatum colore fulveſcebat, & eſt odoratum, alicujus excalefactionis non expers. Tunc quippe ex iis ſignis obſervatis, eam plantam Laſerpitium eſſe Theophraſti, Dioſcoridis & Plinii facile animadvertimus, quod certè ſi Theophraſto, Dioſcoridi atque Plinio (qui ſoli ex Veteribus Laſerpitii plantam deſcripſerunt) credendum ſit, a ratione non abhorrebit, ut omnibus perſuadeatur, verum eam plantam eſſe Laſerpitium, neque immeritò ita nos iſtam plantam nominaſſe; cum præſertim eorum Veterum teſtimoniis conſtet, olim Laſerpitium fuiſſe plantam ferulaceam caulemque habuiſſe longitudine & craſſitie, ut ferula; in cujus cacumine producebatur ſemen latum & foliaceum, qualis in Hortenſi Atriplice (auctore Theophraſto viſitur) foliaque habuiſſe itidem apii foliis ſimilia, & radicem craſſam, ex qua & ex caule erumperet ſuccus lacteus, odoratus. Quæ ſingula cum in noſtra planta rectè animadvertantur, mirum haud erit, ſi nos ipſam plantam Laſerpitium vocaverimus. An vero Cyrenaicum ſit, non au-

P. 8. *NYMPHAEA seu NUPHAR Ægyptium,*
quae et LOTUS Ægyptia



demus affirmare, ut fortaſſe, quod vel in Syria, vel Armenia, vel in Media olim naſcebatur. Nos in apertione Horti Medici annis præteritis de hac planta diſcurſum accuratiſſimum habuimus. Tota planta calida eſt, ut ex odore grato, & ex acri ſapore conjicitur; ſed tamen non hactenus experientia cognovimus, quos uſus ad medicinam habeat. Singulis tribus annis cauleſcit & ſemina producit, quibus matureſactis planta emarceſcit. Hanc plantam primo ex ſeminibus ex Thracia delatis nobis natam fuiſſe, quæ in ſolo Patavino libenter vivit, & in ſole & in umbra, ſcias.

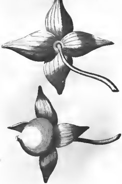
LOTUS ÆGYPTIA.

Tametſi in noſtra Hiſtoria Ægyptiaca ſatis ſuperque & de Loto Ægyptia ſeu Nilotica, & de Colocaſia egerimus, nihilominus placuit nobis, ut denuo de eadem planta ea occaſione ageretur, quod Mattheus Carbonus (multos abhinc annos in Ægypto moratus, medicus Venetæ nationis percelebris, quique in ea provincia medicinam apud Turcas proceres, & apud alias gentes faciendo, præſertimque ad perſanandam nationem Venetam, magnam & laudem & famam aſſecutus eſt) a me rogatus, magna mihi uſus diligentia, nullis laboribus periculiſque parcens, tandem Niloticam Lotum haud procul a civitate Cairi, in quibuſdam locis, aqua Nili fluminis æſtate de more ſolito aucti, inundatis, ac veluti lacunis effectis (quos lacus Birchas Ægyptii vocant) offendit, ac nactus eſt, uſque adeo copioſam, ut folia aquæ ſupernatantia illius plantæ undique aquam lacuum occultarint, audivitque prope Roſſetum (Ægyptii Raſſit adpellant) in ſimilibus lacunis aquæ copioſe Lotum

K 2 pro-

provenire. Hujus plantæ florem cum ſuo caule vocant *Arais el Nil*, folium cum itidem caule ſive pediculo *Bis el Nil*, atque radicem *Biarum*, quo nomine etiam magnus Abimbetar ſuo ævo radicem ab indigenis vocatam fuiſſe, in Libro de Plantis Ægyptiis ſcriptum reliquit. Hac, inquam, occaſione (quod ad me Medicus hic illuſtris, & plantas Loti cum floribus, fructibus, caulibus, foliis atque radicibus miſerit, & accuratam deſcriptionem totius hujus ſtirpis, & ſingularum omnium partium accuratiſſime mihi, cum aliis, quos ſecum duxerat, Mauris, factam, mihi per literas ſignificaverit) iterum hic de eadem planta, ſumma voluptate agendum, non immerito inſtitui, ut ipſius veritas mortalibus tandem certa claraque eluceat, atque etiam non minus, ut ſtudioſi rei Botanicæ ceſſent amplius de Nilotica Loto quidquam dubitare. Id proprium hæc planta habere videtur, quod pertinet ad ipſius magnitudinem, ut Carbonus oculata fide vidit, quippe ipſam creſcere in aqua lacuſtri, uſque ad aquæ ſuperficiem, adeo ut, quanta ſit in lacuna altitudo aquæ, tanta itidem illiuſce plantæ eſſe videatur. Namque ſi aqua (exempli gratia) ſit hominis altitudinis, eadem magnitudine Lotus itidem deprehendatur. Unde conſtat hanc ſtirpem ubique locorum æqualem altitudinem non habere, proprietaſque eſt, ut in aqua ſolummodo vivat, ad ejus ſolummodo ſuperficiem adſcendens, floreſque nunquam intra aquam aperiens, ſed ſupra ſuperficiem aquæ. Neque deprehenſum eſt ab ipſo atque ab iis, quos ſecum habuit, Mauris, ut flos & caput ſupra aquæ ſuperficiem multum aſcendat, ut Theophraſtus & Plinius, locuti de mirabili illiuſce plantæ ad ſolem converſione, affirmarunt. At de hac Loti propri-

FII LOTI AEGYPTIAE *quatuor prima folia et spat.*



proprietate paulo poſt aliquid dicemus, ſed ad plantæ deſcriptionem redeo Primum diximus tantam eſſe iſtius Plantæ altitudinem, quanta eſt aquæ a fundo uſque in ſuperficiem, at neceſſe eſt tamen plantæ flores & capita ſupra aquæ ſuperficiem aliquantum emergere, ſi vera eſt ejus ſolaris converſio, magnopere ab antiquis concelebrata Foliis vero hæc planta conſtat multis, numeroſis, colore atque figura albæ Nymphææ floribus proximis, unde nos, cum Ægypti loca perluſtraremus, hanc plantam in lacubus ſæpius viſam pro Nymphæa minum haud eſt, ſi ea ſimilitudine decepti, acceperimus, negligenterque, ut nunc fatemur, eam neglexerimus. Habent ſingula hæc folia ſuos caules aut pediculos ab radice excuntes, ut in Nymphea alba. At nedum folia Nymphææ ſimilia habet, ſed quin etiam capita & radicem; eique Nymphææ habent radicem rotundam, quam radicem Loti *Corſium* in noſtra Hiſtoria Ægyptiaca vocavimus, quam abhinc plures annos in Magheræ lacunis prope Venetias poſitis invenimus, & eruimus, mutemque depinximus. Itaque Loti flores ſimiles ſunt albis Nymphææ floribus, & magnitudine & figura & foliorum colore, atque etiam, quod ſinguli ſingulos caules virides rotundos habeant, in quorum cacumine poſiti ſunt flores quam ſimillimi albis Nymphææ floribus, magni, candidi, aliquantulum odoris leviſſimi, ad violæ odorem inclinantis, reſpirantes.

Flos Loti Ægyptiæ, ſeu quatuor prima folia, Florem totum claudentia

Flos vero, ut particularia attingam, quatuor primum folia

foliis oblongis, magnitudine florum lilii & figura, exterius circumclauditur, quæ exterius viridi colore, in nigrum inclinante, ſpectantur, habentque exterius ſigna ſive lineas quinque vel ſex, vel ſeptem ad plus, per longum diſcurrentes. Intus vero hæc folia lenia ſunt, candidaque ut lac, abſque ullo ſigno vel macula. Quæ quatuor folia hac quidem & magnitudine & figura extrinſecus cernuntur.

Flos Loti Ægyptiæ mediis foliis arcuum modo inflexis.

His quatuor foliis apertis, alia folia, numero fere duodecim ſed paulo minora ſuccedunt, quæ ut in Nymphææ flore excluduntur exterius intuſque ex toto candida, abſque ullo ſigno vel macula, atque hic eſt ſecundus foliorum ordo. Tertio ſuccedunt alia folia numero fere viginti quinque ad quadragena, quæ longa & acuta in trianguli modum, ſcilicet quæ a principio uſque ad medietatem candicant, & a medietate in extremitatem uſque luteo colore cernuntur, per longum linea tenui recta diſcurrente. Sunt & alia in flore folia oblonga tenuia, in obtuſum angulum deſinentia, colore luteo, quorum quædam majora quartum ordinem, & quædam minora, quintum in flore ordinem facientia obſervantur, atque in medio quædam alia folia, parviſſima ac veluti capillamenta craſſa, furſum quodam tempore intorta, veluti intro arcus modo inflexa & incurvata, cumque flores prope ſunt, ut folia abjicere incipiant, quippe flore declinare incipiente, in medio, tanquam centrum poſitum, adnaſcitur parvus globulus durus, piperis nigri magnitudine & colore, ex quo

qu-

Flores LOTI AEGYPTIAE P. 78



augeſcente fit magnum caput ſemina continens. Huiuſmodique eſt Loti flos, in quo poſt aliquod temporis intervallum folia primo lutea defluunt, reliquis flacceſcentibus, atque paulo poſt iisdem decidentibus. Inter folia vero omnia ſola quatuor externa perſiſtunt, uſque ad fructus ſeu capitis perfectionem. Flos vero, quando habet interna foliola ſurſum arcuum modo incurvata, inflexa, eſt iſtiusmodi figuræ.

Flos Loti Ægyptiæ foliis expanſis ad naturalem fere magnitudinem.

Flos vero, & magnitudine & figura naturalem imitatus, cum omnibus foliis cujuſque ordinis, apertis expanſiſque, erit cujuſmodi hic picturam damus

Loti Ægyptiæ Caput, in quo ſemina continentur

Floribus ſuccedunt capita rotunda, meſpilo magno, magnoque ſuſtuli albæ Nymphеæ ſimilia, cortice viridi contecta, intus veluti longos parvoſque folliculos habentia, quæ ſemen continent minutum, braſſicæ ſemini ſimile. Caules, ſeu pediculi, tum florum tum foliorum, ſunt longi, craſſi ut minimus digitus, rotundi, cavi, ut in alba Nymphea cernuntur. Pediculi florum fere decem numero ab radice exeunt, totidemque & foliorum.

Loti Ægyptiæ folium integrum.

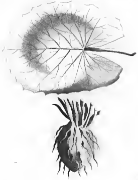
Folia vero magnitudine & figura Nymphеæ albæ folia æmulari videntur, undique crenata ſunt, atque etiam Loti folia pluribus lineis vario modo per ſuperficiem

ficiem veluti nervulis diſcurrentibus infecta obſervantur. Colore vireſcunt, in obſcurum inclinante, non diſſimili a Nymphææ foliorum colore. Ita enim abundant lacus quidam (ſed potius loca quædam campeſtria, quæ ut lacunæ per æſtatem ab aqua Nili fluminis aucti inundata aliquamdiu manent) Loti plantis, ut tota aquæ ſuperficies foliis contecta occultetur, viroreque eo amœniſſimo undique oculi gaudeant. Plantaque hæc viveus ſupra terram cernitur quoad tota aqua terra fuerit abſorpta atque ſiccata, quod fieri ſolet Novembri menſe, quo tempore Loti plantæ ſub terra occultantur, marceſcentibus tum foliis tum floribus tum fructibus, cum totis ſuis plantis, quo conſtat, Lotum eſſe annuam plantam. Hic damus folium ex majoribus adſabre ex vivo delineatum.

Loti Ægyptiæ radix.

Radix vero, cui tota hæc planta nititur, rotunda in oblongum, magnitudine atque figura ut pyrus parva, exterius nigra intus flaveſcens, pulpa ſane carnoſa & dura, guſtu adſtringens & ſubdulcis. Prorſus vero aucta non ſuperat magnitudinem magni ovi gallinacei. Indigenæ ex jure coctam libenter comedunt, videtur cocta intus colore ovi rubram imitari. Ab hac radice craſſa & carnoſa, innumeræ fere fibroſæ, tenues, colore albicantes procedunt. Atque hæc eſt *Arais el Nil*, a Mattheo Carbono deſcripta. Quam plantam eſſe Lotum Dioſcoridis & Theophraſti non videtur dubitandum, cum omnes notas hæc ſtirps habere videatur quas Theophraſtus Loto Niloticæ tribuiſſe viſus eſt, cum de ea ſta ſcripſerit Lib. IV. de Hiſt. Plant. cap. 10. *Lotus Ægyp-*

LOTI AEGYPTIAE *folium et radix* p. 80



gyptia in planis parte maxima provenit, cum rura inundantur. Huic plantæ caulis ſimilis fabæ, & fructus eodem modo, verum minores, gracilioreſque. Naſcitur fructus in capite modo quo in faba. Flores candidi liliis foliorum anguſtia proximi, multi ac denſi promiſcue exeunt. Sole occidente ſe comprimunt caputque integunt. Ad ortum aperiuntur & ſuper aquam aſſurgunt, idque faciunt dum caput perficiatur, floreſque defluant. Capitis magnitudo quanta papaveris maximi, & præcingitur inciſuris, non alio modo quam papaver, niſi quod in hoc fructus frequentior habetur, qui milio non abſimilis eſt. In Euphrate caput floreſque mergi referunt, atque deſcendere uſque in medias noctes, tantumque abire in altum, ut ne demiſſa quidem manu capere ſit; diluculo deinde redire, & ad diem magis. Sole oriente jam extra nudas emergere, floremque patefacere. Quo patefacto amplius inſurgere, ut plane ab aqua abſit alte. Ægyptii capita ipſa acervis putrefaciunt, cumque tegumenta putruerunt in flumine lavando ſeparant fructum & ſiccantes pinſenteſque panem faciunt, eoque cibo utuntur. Radix Loti Corſium *appellata, rotunda eſt cotonei mali amplitudine; cortice nigro, quali nux caſtanea tegitur, corpus internum candidum. Elixum aſſumque in ſpecimen albuminis vertitur, gratum cibis. Manditur etiam crudum, ſed gratius decoctum, ſeu aqua, ſeu prunæ.* Atque hæc Theophraſtus de Loto Ægyptia. Quibus conſtat Lotum plantam naſci in planis Ægypti, aqua per æſtatem inundatis. Hujuſmodique plantam flores ferre albos liliis proximos, a quibus fiunt capita ut papaveris capita magna, plena ſeminibus, milio haud abſimili-

bus

bus, & radix eſt rotunda, exterius nigra, intus candida, cotonei mali amplitudine. Quod hæc planta ſit illa, quam hac noſtra ætate vocant *Arais el Nil* omnes Ægyptii, quo nomine, propriè magis loquendo, intelligunt florem cum ſuo pediculo, veluti folium, vocant itidem *Bus el Nil* & *Ab el Nil* caput, & radicem *Biarum*; nulli profecto dubium debebit, cum flores ferat candidos, liliis ſimiles, a quibus capita producuntur quanta ſunt papaveris magna, quæ ſemen continent milio ſimile, cum hæc planta habeat radicem rotundam, cortice nigro, & intus colore flaveſcen, ſitque & cruda & cocta edulis; & præſertim cum Abinbeiar, medicus Ægyptius, in capite de Loto (quam plantam vocat *Biſnil*) dixerit radicem eſculentam *Biarum* ab Ægyptiis fuiſſe nominatam, quo nomine hujus temporis Ægyptii idem hanc radicem intelligunt. Unum eſt, quod notatu dignum eſſe videtur, apud Theophraſtum legi de radice, *amplitudine mali Cotonei* eam fuiſſe. Dioſcorides ex Theophraſto dixit, *ſimilitudine mali Cotonei*, neutrum verum eſſe deprehenſum eſt, ſiquidem radix potius eſt pyriformis, & magnitudine ovum gallinaceum magnum non excedit. Libenter crediderim Theophraſtum pro Loti Corſia radice, Colocaſiæ rotundæ radicem cognoviſſe, quæ verè amplitudine & figura rotunda malum Cotoneum æmulatur. Accedit etiam quod addidit, intus eſſe candidam, cum Loti radix exterius ſit nigra, & intus flavi coloris, unde merito decocta colore ovi luteum æmulari, vel etiam Dioſcorides expreſſit. Quibus quidem colligo, *Arais el Nil* Ægyptiorum eſſe legitimum Lotum Niliacam Theophraſti & Dioſcoridis. Nos vero, priuſquam hanc plantam vidiſſemus, ſuſpicati fuimus eſſe Nymphææ ſpe-

ſpeciem, ex ea etiam famoſa illuſce plantæ converſione ad ſolem (de qua abunde ſcripſimus in noſtra Hiſtoria Ægyptiaca) cum in Margheræ lacunis in Nymphea alba eam converſionem fieri ſedulo obſervaverimus, & etiam inibi invenimus Nympheam albam radice rotunda, quam ejuſdem eſſe deprehendimus, cujus eſt *Arais el Nil*, quæ eſt Lotus Nilotica. Mirum certe eſt, cur veteres Lotum Nymphææ ſimilem non fecerint, & foliis, & caulibus, & floribus, & capitibus, ac vel etiam radice rotundæ Nymphææ, cum folia ſimilia & figura & magnitudine ſint, licet aliquantum minora ſint, & undique ſerrata, & habentia longe plures nervos parvos per longum & latum folii diſcurrentes. Quid de floribus? an non ex toto ſimiles ſunt? an non habent etiam in medio foliola, longa, tenuia, furſum obliqueque inverſa? quæ Dioſcorides, de Nymphea loquens, Græcum appellavit, an non iidem prorſus longa, rotunda, cava, & colore viridi in nigrum inclinante? Quid de capitibus? an non & figura, & magnitudine, & colore, ea, quæ in Nymphea ſunt, æmulantur? In ſemine aliquantum differunt, quoniam Nymphææ capita habent ſemina longe majora, non tamen nigra, ut Dioſcorides meminit. Radix vero Nymphææ albæ, a nobis in Margheræ lacunis effoſſa, ex unda, haud abſimilis a Loti Corſiæ nobis viſa eſt. Cujus imaginem, & totius plantæ dedimus in Hiſtoria Ægyptiaca. Addo radicem Nymphææ Loti Corſiæ habere eundem guſtum, quem *Arais el Nil* habere me obſervaviſſe ſcio. Unde mirum non eſt, ſi Theophraſtus in libro nono de Hiſt. Plant. cap. 13 ſcripſerit, *Nymphææ radix dulcis eſt, quæ naſci in lacuſtribus ſolet, ut Orchomenenſi agro, & Marathone, & in Creta inſula.* Bæti Madoni-

L 2 am

am hanc appellaat, fructumque manduat. *Geret ſolia ſuper aquam ampla, trita impoſita plagæ ſanguinem ſiſtere traditur, utilis & ad difficultates inteſtinorum pota.* Non diſſimile traditum fuit a Plinio Hiſt. Nat lib. XXII cap 22. de Lotometra, quæ fit ex Loto ſata, ex cujus ſemine, ſimili millo, fiunt panes in Ægypto, a paſtoribus maxime, aqua vel lacte ſubacto. Negatur quidquam illo pane ſalubrius eſſe, aut levius dum caleat, refrigeratus difficilius coquitur fitque ponderoſius. Hunc panem uſu ad medicinam cum Nymphea convenire vel etiam hiſce verbis nobis tradidit, dicens *Conſtat eos, qui illo vivunt, nec dyſenteria, nec teneſmo, neque aliis morbis ventris infeſtari.* Quare ex iis nos haud male feciſſe putamus, cum *Arais el Nil* eſſe Lotum Niloticam Theophraſti & Dioſcoridis affirmaverimus, atque non minus hanc plantam inter Nympheas albas eſſe comprehendendam, & hic & alibi demonſtraverimus.

Jo:

JO. VESLINGII MINDANI,

EQUITIS,

Et in Patavino Gymnaſio Anatomiæ, & Pharmaciæ Profeſſoris primarii,

PARÆNESES

Ad Rem Herbariam

Publicis plantarum oſtenſionibus præmiſſæ.

Digitized by Google

ILLUSTRISSIMO DOMINO

JULIO JUSTINIANO

JOANNIS FILIO

JOANNIS VESLINGIUS F. P.

DISſertationes iſtas, quibus deditam medendi ſcientiæ juventutem, ad rei herbariæ ſtudium incitare, tardantibuſque calcar addere debui, eas dare Tibi & dedicare, non abs re, tum à conditione tua alienum, tum ab inſtituto meo diverſum quiſpiam judicaverit, Illuſtriſſime JULI *Deducere enim videbor a nobiliſſimi ſtemmatis faſtigio, ad agreſtia quædam, & humi repentia. devotumque ſummis honoribus pectus, murice purpuraque velandum, non utilibus Sereniſſimæ Reipublicæ curis implere, ſed privatis occupare leviбuſque oblectamentis. Ego verò in parte quadam felicitatis meæ pono, quod eum Te cognoſcam, quem hic non ut exhortandum proponere debeo, ſed ut exemplum, ad quod alii ſe componant, longè clariſſimum. Vix enim pubertatis annos attigeras, cum in amœniſſimo Burgoſori conſepto, non obvias tantum Italiæ plantas, vel partium elegantia, vel præſtantia virium inſignes, ſed petitas ex Creta, Syria, Ægypto, Indiis, exquiſitiſſimas Floræ delicias, tot pulvillis alveoliſque fictilium digeſtas, præſenti mihi, pariterque miranti, ſingulari dexteritate recenſeres*

Ma-

Magiſtrum hic ducemque nactus, Illuſtriſſimum NICOLAUM CONTARENUM, avum maternum, ingens celſiſſimi Senatus ornamentum, & Botanicorum quotquot hoc ſeculo claruerunt, tum natalium ſplendore, tum ſtirpium omnigenarum peritia longè principem. Neque in his tamen excellentis ingenii metam figis, imò pergis inoffenſo curſu, ad ipſa

Edita doctrina ſapientum templa.

Non in apicibus aliquot phyſices detentus, ut nunc plerique adoleſcentes ſolent, titulos ſive, neſcio adeptæ magis, an meriti, ſed animo ſtudioque univerſum hoc complexus, inquiris corporum naturalium principia, & cauſas. quænam vis ſolida terrarum agitet, convellat: mare quid certis fluendi, refluendique vicibus impellat: in aere unde tumultus, fragores tonitruum, fulminum jactus, ventorum prælia. Rectrix corporis anima qui nutriendi, generandique officium conſummet, qui ſenſus, ac motus conjugata munera, tum principes illas intelligendi, volendique facultates. Quamvis poſt cognitas Geometriæ apodixes, potiſſimùm in cælo verſeris, & circa perennes lucidoſque ſiderum ignes. Vel hoc argumento plebeis, & humilibus animis ſuperior, quod delectant te divina, quodque rebus cæleſtibus non ut alienis interſis; ſed ut Tuis. Obſervas, ubi quæque ſtella primum lumen oſtendat, ubi culmen attingat ſummum, ubi deſcenſum,

Frigida Saturni quo ſeſe ſtella receptet,
Quoſque ignis cœli Cyllenius errat in orbes.

Maximè terris finitimi ſideris deſiderio teneris, cui majeſtatem ſuam tueris, confirmato diligenti ſpecula

tione.

ſione propriæ lucis decoro. Jamque eò progreſſus es, ut vir magnus, Fortunius Licetus, quum hæc eadem meditaretur, non dubitarit te dogmatum ſuorum aſſertorem, ſcriptis orbi publicare: non contemnendo in hoc adoleſcentiæ Tuæ flore, induſtriæ, & ingenii fructu. Addes porrò ſanctiorem ſapientiæ partem, quæ fontes humanarum perturbationum inveſtigat, quæ valla & arces extruit, quibus arceat, defendatque cupidinum inſultus, quibus ſpei, & timori metam, aut modum ponat, animum adeò ipſum Virtutum omnium comitatu, atque ornamentis honeſtet. His junges quæ vitam civilem, communemque tranquillitatem ſtabiliunt: Rempublicam benè conſtitutam ſervent, augeant, afflictamque redintegrent. Rectorem populorum, quid ſideri benefico ſimile reddat,

—— quod tumida æquora placet,
Collectaſque fuget nubes, ſolemque reducat.

Quid curam ejus in excubiis pro ſalute ſingulorum intendat, benevolentiam civium, fidemque ſolidet, ut inſidiantium mucronibus ſe pro illo objiciant, cumque per ſtragem humanam ad incolumitatem iter aperiendum eſt, corpora ſua ſubſternere non pertimeſcant. Quibus bonis ſuccinctum, clarè proſpicio non minus ad capeſſenda Sereniſſimæ Reſpublicæ munera, idoneum Te futurum, quam revocatum ex plantario Cyrum, è Linterni hortulo Scipionem Africanum, e Salonenſi rure Diocletianum, & è villis ſuis tot priſcos Quirites, manu conſilioque egregium publicum aſſerentes. Habeas igitur, Illuſtriſſime JULI, hæc ad herbarum ſtudium [illegible], *affectus in Te mei, & obſervantiæ qualiacunque monumenta. Quæ non ingrata tibi fo-*

re, tanto magis confido, quanto minus de ſingulari erga me affectu, & humanitate tua mihi ambigendum fuit. Vale feliciter, & in antiquam ſplendidamque familiam tuam, præter Virtutes, & laudes quibus Europa univerſa perſonat, magnanimitatis, conſtantiæ, pietatis, ipſe novum atque auguſtum illud decus inferas doctrinæ, & literarum.

Patavii Idibus Januarii Anno ſalutis CIↃ IↃC XLIV.

PLAN-

PLANTARUM, ET HUMANÆ NATURÆ, AFFINITAS.

INſolitum vobis Auditores, & ab officii mei inſtituto forſan alienum videtur, quod, incultus alioquin Orator, nec rerum majeſtate, nec verborum ornatu ſatis inſtructus, ex umbris Anatomici theatri in apricum prodeo, & amœnum hunc Floræ circum, ex brumæ rigore medio, in ſuavem hanc anni vernantis temperiem. Equidem corporis humani perita diſſectio, arti Medicæ ſtabiliendæ neceſſaria, res tamen eſt, cum ob partium varietatem laboris plena, tum propter actionum obſcuritatem difficultatibus circumſepta quam plurimis. Ipſumque fato ſuo jam functum humanum corpus, ſuborto putredinis tædio, curioſas manus abarcet; nec jam Minervæ ſe deberi clamat; ſed Libitinæ, non Theatro, ſed ſepulchro. At mollia hæc, & circumfuſa plantarum agmina, quamvis incredibili ſpecierum varietate nomenclatoris memoriam fatigant, qualitatum tamen, quas in Scholis Manifeſtas appellamus, facili perceptione, promptiorem ſui notitiam ſenſibus pandunt: & poſt obitum quoque gratiſſima cadavera, inter geſtantium amplexus, inter odorantium oſcula, ſi quam poſſident, odoris halitus ſuavitatem, largiter mortalibus inſpirant.

Fateor, optimi Auditores, diverſitatem hic aliquam intercedere, contrarietatem autem obſtare nullam, quæ vel Anatomici officium, vel Medici contemplationem excludat. Quod mihi probare proclive foret, ſi quam in Theatro differenti patientiam commodaſtis, in hoc jucundo herbarum compendio, pari cum benignitate junctam conceſſeritis. Nam expendere mihi quid cum homine rectius in comparationem

veniat, opportune ſuggerit Homerus, humanæ ſapientiæ promus condusque vetuſtiſſimus,

Οἵη περ φύλλων γενεὴ, τοίη δὲ καὶ ἀνδρῶν.

Qualis foliorum genus eſt, tale quoque virorum

Vocem egregiam, & quam natam arbitror, in illis areolis hortorum, & pulvillis! Hominis quidem cœleſtem originem aſſignat, maximus philoſophorum conſenſus, partemque divini ſpiritus corpore demerſam. Mirum nullum eſt, inquit Romanæ porticus Zeno, hominem ad Deos ire. Deus ad homines venit, imo quod propius eſt, in homines venit, & bona mens ſine Deo nulla eſt. Hinc illa ex Arato divi legati vox,

Τοῦ γὰρ καὶ γένος ἐσμὲν —

Numinis illius genus homines ſumus. Quid verò plantæ? quas cœleſti quodam vigore plenas exiſtere, tam facile ſibi perſuaſere ſelectiſſimæ gentes, ut flores pleroſque natos crederent, ex ſucco & ſanguine immortalium Deorum. Nec dubium eſt, è ſtirpium materie, tam numinum templa, quam ſimulacra fuiſſe constructa, priſcoque ritu ſimplicia rura, cæteris excellentem arborem Deo dicaſſe, cum non magis auro atque ebore fulgentia ſigna, quam lucos, & grata in iiſdem ſilentia adorarent. Mitto hæc profana. Ille ipſe rerum æternus conditor, qui, (ut pie loquitur Damaſus)

— *dignatus iniquas*

Aſtatis perferre vices, hominemque ſubire,

non dedignatus, inquam, plantas eſt. Nam triumphata morte ab inferis redux, non palmato victoris indumento, ſed ſub viſi & agreſti habitu, in hortis primum ſpectandum ſe præbuit. Titulum ipſum, ac nomen haud ſprevit, unicum humilitatis exemplar, cum in ſacris Odis, floſculum ſe campeſtrem, convalliumque lilium appellaret, & ad florum, utpote rerum caducarum providam conſervationem firmandam, oculos mortalium invitaret, lento ſolicitudinum vinculo animos ipſorum expediturus.

Homo ſemine fœcundo generis perennitatem conſequitur, & deliceſcit in eo perſimilimus plaſtes, quem Medendi præceptor

tur admiratus, σοφίαν ἐν τῷ μικρῷ, artem ſapientum-que ſummam vocat, qui ex rudi illa ſeminum congerie corpuſculum efformat, partium decenti magnitudine, figuræ concinnitate, nexu item, poſituque ſingularum partium ad amuſſim exactiſſimum; non ut Phidias aliquis circa ſuperficiem tantum occupatus, ſed interna pariter atque externa, minimis maximiſque ſolerter efformandis ſufficientiſſimus. Idem in plantis obtinet, quarum ſemina generis diuturnitatem ſpectantia, vim poſſident elaborandæ ſobolis penitus penitus admirandam, quæ radicum multiplicem plexum, & oſcula terrenum uber avidè ſugentia, tum caulium thyrſos, ramoſiſque brachiis validam ſtirpem, foliorum ornamenta, floremque totius operis coronidem ſpecioſiſſimam, arcana quadam, licet ignota nobis lege, quam accuratiſſimè conſummat. Inſtrumentorum quoque ratio par eſt. Nam ut humanis, ſic vegetabilis quoque fœtus productionem calor adjuvat, quem non inſcite cum philoſopho ſiderum elementa analogum pronunciaverim cujus adminiculo naturæ, per humidi terreique variam mixturam, partium ſingularum temperamenta, raritatem, craſſitiem, aſperitatem, lenitatemque molitur. Sed hominem reconditum intra parentis viſcera, & illa naſcentis rudimenta quiſquis indagaverit, non in admirationem, ſed ſtuporem rapitur, cum obſervaverit, ſuſcitatam à vitali calore ſecundinarum veſiculam, & ſuſtentantem corpuſculi teneram, eidemque contextum, vix apiculæ magnitudinem mole membrorum ſuperantem, tum bullis aliquot pellucidis diſtinctum caput, enormes oculorum orbes, & ab umbilico ſurgentia venularum tenuiſſima capillamenta, adeoque homunciones

Omnia, tunc verò tenui pendentia filo

Imò ſi non piget leves cognoſcere curas, admovete tenellis laſtucæ rudimentis fideles oculos, & obſervabitis in iis electa univerſi elegantiſſimum exemplar, manifeſto quidem cum diſpendio magnitudinis, nullo tamen habitus, externæque formæ. Videte ſub germinis emiſſionem fœcunda leguminum ſemina, & in illis artifici veluti penicillo expreſſam totius plantæ ſpeciem. Dividite Laboncæſii vegetantem bulbam, & agnoſcetis intra

collecta ornamenta ſubola, velut intra ſecundinas, minutum faſ-culi veſtigium, & hærentem cauliculo ſurgentis novi bulbi globulum, confeſſum eum rerum Naturæ graviſſimo ſcriptore, nuſquam tamen magis quàm in minimis totam eſſe. Homo vitalibus auris jam maturus, ruptis quibus induebatur ſecundinis, non ſine matris tormento, clauſtra uteri erumpit. Inops rerum omnium egenus, ſed adulta ſenſim ætate provectus, tum ſibi, tum parenti abunde ſufficiens, &, ut vere conqueritur Plinius, fortunæ munera homo complexus non alumnum ſeſe ejus, ſed partum exiſtimat. Nec vegetabilia ſanè, quamvis de ipſorum ſenſu nullus ſit hominis ſenſus, extra ſeminalium involucrorum diviſionem genetricis corpore dirimuntur. Quin vel hoc ipſo felicius auſpicari vitam videntur, quod in eorum diſcrimine nullum fere matri diſcrimen eſt: non alia vel Nixia, vel Levana, quàm cœleſti Lucina naſcentibus plantis opem ferente. Firmatæ verò, profundiſque radicibus terram amplectantes, etiam ſpernere poſſunt ſævientium omnem impetum, quamvis eas valido robore,

Alpeſtres Boreæ, nunc hinc nunc flatibus illinc,
Eruere inter ſe certent ——

Jam in corporis humani partes quicunque diligentius inquiſiverit, ſenſuum utique judicio, ſimplices alias deprehendit, alias ex ſimplicium concurſu compoſitas. E ſimplicibus habentur conjugati nervorum ordines, Venarum quieſcentium micantiumque purpurati ductus, oſſa partium molliorum valida fulcimenta, & carnes, tam viſceribus, glandularumque ſpongiolis affuſæ, quàm toris lacertorum infarctæ, membranarum item, & vinculorum multiplex apparatus, ad tutelam omnium fœderiſque ſocietatem conducibilis. Eundem in modum res de plantis habet, in quibus ſimplicium partium rationem ſibræ obtinent, ſive nervi, quæque nervis ſucci pleniores ſunt, alterius illæ venæ, quas per foliorum planitiem ſtabili quadam ſerie diſtributas, facili obtutu quilibet deprehendit. Addo carnem, in mori ceraſique fructibus molliorem, ſolidiuſculam in pyris, & malis, in amygdalis nucibuſque duriorem. Quid ligna interpoſitis nodis varie articulata? nihil aliud, quam oſſe-

eſſiciunt plantis arboreſcentibus robur. His tamen omnibus tegumentis adjunxit providus opifex, corticumque libros, & æmulas epidermidis cuticulas, quibus externorum noxas à penetralibus ſuis excluderent. Nec verò, quod humano corpori conſtans medicorum ſuffragium tribuit, plantis deeſt, calor & humiditas. Imò utrumque adeſt, ob cauſam rationemque ſimillimam. Etenim ut conſtituerentur ſimpliciter, humido opus erat, quo terrenæ materiei ſtipatæ, lentorem, partiumque continuitatem naciſcerentur, tum calore, quem ἔμφυτον appellat Ariſtoteles, cujus miniſterio ſingula jungerentur, miſcerentur. Conſtitutæ plantæ ut porrò ſervarentur, iterum aliunde acceſſenda, totque radicum oſculis haurienda fuit humiditas, ſqualoris, marcoriſque remedium unicum, tum operi promotor blandus ille, ac cœleſtis calor: quorum uno, vel utroque deficiente, amiſſo jam corpore, vitam penitus exſolvi neceſſum eſt. Opportunè verò ſuppeditatis his præſidiis, videre licet ferè tabe confectas plantas vires ſumere, &, ut cum Lucretio loquar,

— hilari grandeſcere adaucta,
Paulatimque gradus ætatis ſcandere adultæ

Diverſitatem etiam humorum hic quoque notamus: in tithymalis & ficubus lacteus abundat ſuccus, in anchuſis ſantaloque purpureus, flavus in crocis, & chelidonio, in pluribus viridis, nonnulliſque fuſcedine quadam atratus.

Cæterum, compoſitæ ex ſimplicibus partes, aliæ per regiones in homine diſpoſitæ ſunt, aliæ per extrema ſeu artus. E regionibus infima, corporis univerſi promptuaria cella, viſcera continet, quæ vel alimentis concoquendis, vel ſubſtituendæ ſoboli Natura comparavit. Intermedia altera, vitæ arcem includit, robuſtis coſtarum veluti cratibus obvallata. denique ſuprema illa, præ cæteris nobilior regio, crania valido propugnaculo ſuccincta, hominis, ut ait Plinius, cœlum: quod in tranquillo affectuum ſtatu ſerenum, in perturbato nubilum irarumque fluctibus procelloſum, mille modis homines hominibus celſiſit. Similis in plantis compoſitarum partium ordo eſt, & regio illa infima quæ terræ cohæret, & inhæret, vegetabilium abdo-

domen eſt, in quo promiſſis radicibus ac bulborum cirris, alimentis ſeminiſque reparationi incumbant: altera item in germinis radicumque medio conſtituta, ἐγκάρδιον complectitur. Ita enim cum Dioſcoride partem nomino, à qua diffuſis tam radicibus, quàm venis origo eſt, & per omnes plantarum tractus vitalis vigor diſtribuitur. Supremam regionem, in arboreſcentibus ab encardia caudex deſcribit, qui per ramos ramorumque frondes, & ſurculos, tanquam artus, & extrema findit. Hic foliorum amœna congeries, & fructus vegetæ naturæ fœtus, fructuumque ſive ornamenta ſive indicia flores hoſpitantur. Suſpicimus autem in homine potiſſimum vultum, & expreſſa in illo providi conditoris noſtri argumenta clariſſima. Oculum illud venuſtate plenum, orationis ſuaviſſimæ promptuarium, odorum cum ſpiritu biforem viam, diffuſamque genis virtutis purpuram, oculos hæc viſionis illuſtres, errantemque circa lacteam frontem comantis juventæ cæſariem, & quicquid apud elegantiarum arbitros amor invenit. Eadem flores exhibent, non ſine ſenſuum omnium manifeſta conſenſa. Inſpicite iſtos e calycibus, hos e gemmis, illos è vaginis ſuis protuberantes, hiſcentibus ad ſolis conſpectum labellis blandè ridentes, quam halitu ſuaviſſimo prodiga oblatione rerum parentem ſalutant. Videte mihi, vel in uno aliquo genere pulchritudinem, hoc aurum, hanc purpuram, has nives, hanc flammam, &, ut cum Plinio loquar, naturæ pingentis varium amabilemque luſum: quem Apelles aliquis coloribus adumbrare forſan queat, non adæquare: adæquare, non ſuperare. Fragile tamen bonum eſt, externum hoc formæ decus, & exigui temporis munus exibit, quodque nulla non dies veluti ſpolium formoſo corpori ſubducit. Id vero multo magis in flores convenit, fugacis pulchritudinis languida ſimulacra, quibus aut inclementior contactus, aut pluvia gravior, aut immitior aura, protinus interitum accelerat. Adeò verè doctiſſimus Poeta,

Ζεφυρίη πνείουσα τὰ μὲν φύει, ἄλλα δὲ πέσσει.

Illa parit Zephyrus, aut, idem celer obruit iſta! Quod ſit cum ſolidorum aureus ille fulgor in lanugines, tenueſque pappos, ventorum ludibria, faceſſit. Et expreſſum in hoc commune

fra-

fragilitatis typo hominem, ſi quis tamen non erubeſcit, exhibita florem valeat, cum quem ἀνδρόγυνον appellant, & in porrectis brachiolis, diductiſque cruribus lapidam humani magnoris effigiem, & ab involucrorum infima galeola pendulum, ac floris inſtar hominem florere, juxtaque eum alia apparere tantiſper, atque iterum diſparere, non ignoremus. At hominem cum non ſibi tanquam vacare vellet, ſed in conſortium aſſumere, ſuppeditaſque deducere, ſexuum aliquod diſcrimen eſſe fecit ſapientiſſima rerum omnium parens. Sexum de plantis dudum cum Empedocle receperunt priores Hortenſii. Inter quas ex eadem ſpecie, ſtirpis habitudine ſicciores, fructuque tum ferendo, tum nutriendo minus exhauſtas, confidenter maſculorum ordini adſcribunt, quas aliter affectas notant, fœmineo ſexui annumerant. Exemplum ejus rei clarum palmae exhibent, è quibus mares comas erectis hiſpidas, propriis adflatas feminas, afflatu, viſu, ipſo etiam pulvere fœcundare, veteres Naturæ diligentiſſimi indagatores prodiderunt. Fœminas tanquam intellecto Veneris incitatas, blandientibus comis in mares nutare, iiſdemque exciſis flaccescere. Hominum certè promiſcuus ille cœtus, alios habet cultos, alios agreſtes ingeniique dotes. Ex quo fit, ut quiſdam capaces Virtutum animi, & ex ſeſe feriles videantur, ſine longo magiſterio honeſta comprehendentes noſcendi, ut nativa ſurgentes pulchritudine, in rectum exeant, tam præceptis adjuvandi, quam exemplorum adminiculis ſtatuminandi ſunt. Multis gravius obſtat fagus, quibus abſque ſeveriore lege profectus exſpectandi non poteſt. Inter plantas ea res evidentior eſt, quarum pars ſylveſtris, & horridioris indolis, pars mitior, quæque ſponte ad cultum ſe vota properat. Sunt, quibus niſi naturale ſolum, aut conſuetarum uſus eripi non poteſt, quædam non niſi conculcata terra proficiunt: quædam in tumulis herbis depaſcenda luxuriant, & amplexu ramorum congeries temperaturæ intercedenda. Sycomori ſine vulnere fœcundi non ſunt, alterumque plurimis nec vitæ diuturnitas, nec ſaporis gratia conſtat, niſi primum germen nutrices gremio ſubducatur. Itaque devota illa, non ruſtica Muſa, vera cecinit,

--- pater

— pater ipſe colendi
Haud facilem eſſe viam voluit, primuſque per artem
Movit agros, curis acuens mortalia corda.

Actionum porrò ſi comparationem inſtituamus, homini quidem communiores eæ ſunt, quas naturales rei medicæ auctores pronunciarunt, nutritio, & generatio. Cum enim inſitus partibus calor humidum, tanquam pabulum ſuum, avidè carpat, ne fluidum hominis caſurumque corpus, veluti oleo defecta flammula citò marceſceret, alimento reſtaurandum erat, quod in ventriculo præparatum, in jecore ulterius elaboratum, in corde perfectum, reliquis deinde membris per venas ſuppeditatum omnia reficit, & ad vigorem uſque ætatis juſtis incrementis adauget. Ut ſobole generata caducam ſtirpem homo redintegraret, ſemen producere debuit, fœtus novelli fundamentum, quod præparatum intra pampiniformes vaſorum ductus, in varicoſis flexibus elaboratum, in capſulis denique ſpermaticis conſummatum, tandem in hortulo conjugis, arvoque Naturæ ſereret. Quantò verò manifeſtiores ſunt in plantis hæ naturales functiones, quas porrectis in terram altricem copioſis radicibus, nutritionis officium tam graviter exſequi certum eſt, ut multis huic tantum muneri operam navare perhibeantur. Non idem tamen omnibus alimenti modus, non eadem æquè ſuavia. Sunt quibus largior nutrimenti portio ſufficienda: cypparis, & verbaſcum paucis contenta. Frigida pleriſque commodior, ocymum tamen affuſa calida magis proficit. Omnes ferè dulcem poſtulant humorem, ex oleribus nihilominus eruca, & braſſica, ſalſis nitroſiſque juvantur. Unde contingit, tum non idem habitus ſit, cultuſque locorum,

— quod non omnis ferat omnia tellus
Hic ſegetes, illic veniunt felicius uvæ,
Arbores fœtus alibi, atque injuſſa vireſcunt
Gramina —

Fœcundam verò plantarum vim, quis non obviam undique oculis agnoſcit. Atque nullo cogente ſponte ſua proveniunt aliæ poſito de ſemine ſurgunt, quibuſdam ab radice pullulat denſiſſima ſylva. Atque hos propagationis modos primùm natu-

ipſa dedit, quid ars deinceps, & cultorum induſtria non adjecit? dum aut ſtolonum avulſorum translatione, aut propaginibus in terram depreſſis, depaſtisque novis ramis, proventum uberiorem vegetabilibus imperat.

Quin & caudicibus ſectis, mirabile viſu,
Truditur è ſicco radix oleagina ligno.

Has nutriendi ſeſe, generandique vires, ut in homine, ſic in plantis vitalis quoque facultas promovet. Languidam eam quis arbitretur? Imo ſi rem æqua lance penſitemus, vix humana fragilitate debiliorem. Et ſtirpibus quidem blandum illud adoleſcentiæ ver, juventutis vegetum florem, & confirmatæ jam ætatis fructus, longa annorum ſeries reparat. Hominis, inquit Catullus,

—— *cum ſemel occidit brevis lux,*
Nox eſt perpetuò una dormienda.

Quod ſi majores illas reſpicimus ſtirpes, abunde notum eſt, annoſa tot arborum robora, Statium, Neſtoremque vivacitate ſuperare. Quæ vero planta par eſſe queat homini, cum ſpectamus os ejus ſublime, & erectum ad ſidera vultum? Fertur enim ad ſimilitudinem ſui excellens natura, & ſimulacrum refert cœleſtium animorum decerpta quædam ab iis aura. Quis nobiles illas intelligendi atque eligendi dotes herbulæ tribuat? tum ſenſuum vigorem, & arbitrarii motus agilem expeditionem affectuum vim, quorum impetu fruſtra ſæpius obluctante ratione, præceps fertur. Nolim tamen, humaniſſimi Auditores, tantum humano ingenio tribuatis, ut exhauſtam ab eo plantarum naturam omnem, perfectamque cognitionem acquiſitam arbitremini. Nam quod Bion olim de negotiis humanis aſſerebat, ea initiis ſuis eſſe ſimilia: verè hoc quoque dixerim, & hanc ipſam rerum naturæ peritiam, ut confitetur Seneca, non magis abſolutam eſſe, quàm conceptus inchoatos. Negat Ariſtoteles vegetabilibus ſenſum ineſſe, quem tamen iiſdem aſſerebat Plato, vir, authore Cicerone, ingenii doctrinæque princeps: fecit idem Anaxagoras, quique præ cæteris herbarum viribus indagandis clarior, Democritus. Is enim & ſexum plantis, ſenſumque tribuebat, & mente pariter cognitioneque non carere credebat. Obſervarunt enim vi-

ri ſapientiſſimi, plantas aſſumpto alimento ſuaviter refici, & efflorescente nativa pulchritudine par ibat ſingulis in hilaritatem diffundi. Obſervatum florum pleroſque ad ſolem, ſiderum ducem rectoremque converti, tanquam beneficium ejus influxura tacitis votis nunquam non expetentes. Notarunt quercum oleamque ſibi commiſſas, manifeſto quodam diſſenſu in contrarium flecti. Vitem quoque braſſicam vicinam faſtidire, & aliorſum converſis flagellis, ab ejus contactu refugere. Cucumeres aquæ deſiderio evidenti affici, & in proximam illam toto ſe corpore demittere. oleum autem propinquum tam acriter averſari, ut ab eo tanquam inimico ſe ſubducturi incurventur. Motus autem in plantis argumenta cur ſolertè conquiram? Notiſſimum arbitror florum non paucos, Sole oriente, vel ad occaſum feſtinante, ſinus ſuborum & ſyrmata modò pandere, modò recolligere, totque convolvolorum ordines, mira ſublimitatis aviditate, exporrectis quaqua verſum claviculis veluti manibus adminicula arripere, quibus in altum enitantur, & imminentia omnia ſuperent. Tacco Pudicam nomine arborem, quam veluti modeſtiæ ſymbolo, homine accedente, ramos contrahere, eodemque recedente, diducere tradunt rerum Indicarum inſpectores. Tum alteram illam, cujus frondes humi prolapſas obrepere, manuſque inſectantium fugere memorant. Anne penitus admirandum, Lyſimachium collo ferocium animalium ſuſpenſum, eadem cicurare, & ad manſuetudinem componere? Scyllam à foribus ſolum pendulam incantamenta averruncare. Demones ipſos Hyperico fugari veterum diligentia compertum eſt.

Denique in humano corpore, ſtabilis naturalium actionum vigor eſt, ſi temperamentum ſalvum eſt, ſi conformatio decens, ſi partium omnium unio & communio non labefactetur. Ita res in plantis habet, quibus, ut ex doctiſſimo Poëtarum colligimus, temperamentum partium vitiat rapidi potentia Solis

Acrior, & Boreæ penetrabile frigus ... ...
... ... quoties ruit ordine æther, ...

Et

Et pluvia ingenti ſata læta - - -
Aut cum exuſtus ager morientibus æſtuat herbis.

Has enim noxas vermiculatio, rubigo, ſideratio, ſphaceluſque comitatur, vitia cum internecione plantarum conjuncta. Conformatione morboſa ſunt vegetabilia, cum impedita Plaſtes Natura, vel corpuſculum ipſorum totum, vel partes aliquot, minutas, aſperas, curvas, aliiſque modis præter inſtitutum contortas producit. Unum peris, cum quid abſceſſu præturgidum, vulnere ſaucium, rimiſque fiſſum fuerit. Cæterum ægritudines humanas, interdum ſola ſua pollens viribus Natura expellit, quoties onere moleſtum ſanguinem apertis venarum oſculis excludit, noxioſque ſuccos alios per ductus corporis & meatus eliminat. Interdum arti corolla debetur, quoties vitæ propemodum à morbo Naturæ ſuppetias affert: cum per Æſculapios ſuos reductum ab orco Hippolytum in auras vitales vindicat. Eadem in plantis fiunt, in quibus ægritudinum impetum nonnunquam ſola Natura ſuſtinet. Cum gravata humiditatem copia, lacrymas vitis, pruna ceraſoque, gummi, lentiſco & terebintho reſinas, ſalubri penitus eventu exprimit. Frequenter ab arte præſidium plantis venit, utpote quæ naſcentibus obſtetricis inſtar opitulatur, externas cœli ſolique injurias providè avertit, ſeneſcentibus culturis tutelam impertit, odorum gravitatem inſolita fragrantia commutat, & ſimplicem florum habitum, Protei inſtar, multiplici formarum varietate diſtinguit. Quid memorem inſitionis prodigioſum artificium? quæ diverſa germinum traduces, alienis viſceribus moleſcere docet, ut, accinente Marone,

Exiit ad cœlum ramis felicibus arbos,
Miraturque novas frondes, & non ſua poma.

Ex, ô ingenii humani portentum! non defuerunt hoc ipſo ſeculo Viri novi, qui deſtructo jam, combuſtoque plantæ corpore, è fœcundis cineribus lepidam vegetabilis Phœnicis umbram Hermetica opera in lucem revocarunt. Humanum tandem corpus, quod vitæ munere jam perfunctum, melle condiviſſe veteres, apud Xenophontem legimus. Simile de plantis fit, quarum vel integra corpora, vel partes, ſaccharo aut melle

reconditimus, ut etiam poſt obitum non ingrata hominibus cadavera, vel tanquam gulæ ſeitamenta, vel tanquam bonæ Valetudinis fulcimenta placeant

Ex quibus omnibus conſtare vobis arbitror, Auditores humaniſſimi, quàm ex vero profecta ſit Homeri vox, genus humanum plantis eſſe ſimile, quàmque cognata ſint officia, corporis humani contemplatio, & amœnior hæc plantarum potentium inſpectio. Conjunxerunt utrumque munus viri per Europæ tractus celeberrimi, qui tam in hoc nobili Patavino Lyceo, quàm in aliis florentiſſimis Gymnaſiis, & Anatomica, & Botanica publice profeſſi: quibus volupe fuit, exanclatas à cadaverum diſſectione moleſtias, jucundo rerum hortenſium exercitio diluere.

Eſt etenim alternis facilis labor —

Horum veſtigia, quamvis longo intervallo, ſereniſſimæ Reipublicæ Venetæ decreto ſequenda mihi ſunt, & intermiſſa jam ab aliquot annis grata plantarum contemplatione, rerum Anatomicarum inſuavitas mitiganda. Vos quoque lectiſſimi juvenes, generoſa pectora, & ad patriæ decus nata, ſtudium utrumque complectamini, quodque cœlo deſcendiſſe fertur, γνῶθι σεαυτὸν, Noſce te ipſum, tam ex miranda partium corporis humani ſtructura, quam lepido hoc vegetabilium omnigenorum cœtu, exemplis jucundioribus perdiſcatis.

PLAN-

PLANTARUM

EXIMII CULTORES.

RECeptum à vetuſtiſſimis ſeculis mos fuit, Auditores, legumque ſanctione deinceps confirmatum, ut ſacris certaminibus victores arborum ramis coronarentur: atque hoſtibus domitis clariſſimi duces, inter bellicos honores, connexum è floſculis fertum, fortitudinis teſtimonium ſumerent. Adeoque princeps olim terrarum populus, haud nobiliorem ob ſervatos exercitus coronam, quàm gramineam imperatoribus a ruſtico dandam conceſſit. Et placuit ſimplex hoc inſtitutum, dum intemerata placuit virtus, non aliunde, ſed à ſe ipſa pretium, æſtimationemque conſecuta. Senſim tamen obrepente priſcæ frugalitatis deliquio, contempta fuerunt obvia hæc Naturæ blandientis ornamenta, primuſque Craſſus ille dives, ex argento auroque folia coronarum imitatus. Non aliò ſanè extraneus, niſi ut ſuavem & æthereum honeſti ſpiritum, ſordida vulgi aviditate, veluti oleum fæce corrumperet, ipſiſque fortunis ampliſſimis devolutus infamem ſeſe creditoribus decoctorem objiceret. Simile de medendi ſcientia dixerim, quam peſtilenti quodam ſidere adflatam judicarunt viri magni, poſtquam à portentoſis ingeniis ſpreta penitus herbarum potentia, remediorum gratia metalla tantum quæſita fuerunt, &, tanquam parum benigna fertiliſque tellus foret, quà parte calcatur, in viſcera ejus penetratum eſt, & horridam Martium ſedem, ut tormenta conquirerentur, quibus in morbos pugnaretur, de quibus meritum, juxta ſæpius ſecunda valetudo, an adverſa reſtituta fuerit. Quorum infaniam, ſi paucis mihi perſtringere datum, humanitatis veſtræ munus agnoſcam, Auditores, & eximiæ benevolentiæ argumentum cenſebo.

Nam

Nam ſi providus ille rerum auctor humanæ valetudinis præſidia in metallis præcipuè repoſuit, quid eſt, quod oculis illa mortalium ſubduxit? quod ad inferos uſque demerſit, ac rebus veluti noxiis damnoſque generis humani productis in medium, toto pondere terram inſtravit? Ecquis ad ſalutem inventa credat, quæ ſine certa pernicie conquiri non potuerunt? valere hominem per illa debuiſſe, quæ aſſiis per immenſum ſpatia cuniculis improbo atque indigno labore vitam ejus attritura? quæ ſidentibus infirma cervice fornicum ruinis, repentina morte operarium oppreſſura? ſpiritum anhelantis tetro lethalique fumo ſtrangulatura? atque utcunque perditæ cupiditati cætera benè vertant, lucis incertam uſuram, certis umbris ac tenebris damnatura? Protrahantur è latebris ſuis tandem metalla, & curioſi artificis judicium pariter ac manus delaſſent; non habebunt inter ſalutares notas, quo ſenſuum fidem provocent. Nam taſtu immite protinus frigus intuentur; odoratui & linguæ, aut nihil, aut inſuave quid, & [illegible] dum: ut cum ad experimentum procedendum eſt, non ad amuſſim artis exactum opus, ſed temeritate, atque audacia plane periculoſo committenda ſit. Claudicet enim neceſſe eſt *ἐμπειρία* quæcunque rationis fulcro non ſubnixa, & in errores impingat, quæ recti judicii Theſeo veluti filo non directa. Nec aliam arbitror cauſam fuiſſe, cum jam antiquitus ſatis obvia metalla forent, quod in tanta priſcorum diligentia, vix habeant graviſſimi ſcriptores, quo morbis profligandis internum illorum uſum perſuaderent. quibus tamen (ut ſerio fatetur Plinius) nihil intentatum inexpertumque fuit, nihil deinde occultatum, quod prodeſſe poſteris vellent. Abſcondiſſe eos abſtruſos naturæ theſauros, vitamque bonis aliens defraudaſſe, tantum abſit, ut etiam ingratis eos divulgarint, [illegible]que ſummum ingeniorum emolumentum duxerint, ne intra [illegible]quemque præclara inventa perirent. Cui impoſuit mihi pariat ab hodierno chymicorum vulgo, patere nunc metallorum arcana, atque interiore naturæ ſacrario concepta horum principia. Valeant [illegible] ſterio detecta? Quamvis enim hæc in auro, in ſtibio, & hydrargyro, non illaudabili ſtudio quæſiverint plurimi, tamen arcanos fuiſſe

cona.

conatus, tum demum agnovere, cum per tot ignium gradus, aquarumque Stygiarum vires exercitatam materiam, habitum natum metalli deprehenderent, non exuiſſe corpus nec talaria poſuiſſe unquam volaticum illum divum, ſed vel Proteo mutabiliorem, poſtquam vario ſub ſchemate diutius luſiſſet, remeaſſe tandem in priſtinam libertatem, vomicam æterni liquoris, & rerum omnium venenum. Aperto ſatis indicio fruſtra ab his ſolis morborum auxilia exſpectari, quorum intimæ vires in notitiam hominis haud pervenerunt, nec pervenire forſan debuerunt.

At illa quæ adverſus ægritudinum impetum efficaciſſimè pollere voluit, rerum optimarum æterna ſcaturigo Deus, e tellure ipſum produxiſſe facris literarum monumentis dudum conſignatum eſt, adeoque tot herbarum fruticumque genera, quemadmodum edita ſiuge victus neceſſitatem homini explent, ita fœcundo medicamentorum proventu Valetudinem proſperam conſervant, adflictamque morborum ſævitia priſtino vigori reſtituunt. Plantarum opera, inſeſtum vitæ penetralibus frigus ſuperamus, ardorem æſtuantium viſcerum demulcemus, fuſſoſos partibus humiditatum ambres exſiccamus, ariditatem earumdem æqualiterque temperamus. His jubente Deo utendum eſt, non imperante; at quamvis neceſſario ad fatalem illam metam homini eundum, præſto nihilominus ſit, quod externorum præcipitem incurſum avertat, corporiſque cruciatus ſubinde propulſet, & ad cataſtrophen vitæ multi magis, ac naturali via, deducat. Nec locus ullus aut regio cœleſti munificencia deſtituitur non abditæ ſolitudines, & horridior omnis naturæ facies, non juga montium nubes excedentia, exuſtique ſideribus terrarum tractus. A Mæotidis palude, & ultra Herculis columnas ipſoque rerum naturæ defectu, herbæ petitæ ſunt, quas in ſanitatis uſum induſtria medendi converteret. Homini utique felicitatis ſuæ culmen etiamnum obtinenti, domicilium primum, & veluti ſedem beatioris ævi, hortum adſignabat, beneficum Numen, ut ambiguum ipſi relinqueret, plura utilitatis ejus gratia condidiſſet, quam voluptatis quæ & neceſſitatibus ſingulis proſpectum eſſet, & augeretur

O uſ-

Digitized by Google

uſque in ſiderum. Reficiebant utrimque ſinſum partim ſcintillantes varieque mutantes flores, etiam non ſuſpicienti ſiderum deſideria renovantes: partim ingenuus ab hiſdem & gratiſſimus halitus, & quocunque animum oculoſque converterat homo, ex vegetabilium uberrimo lectiſſimoque proventu, facile cognoſcebat, & ignaro ſibi divinitus parata eſſe, hæc beneficia, & ſuppeditari porrò vel ingrato.

Nec obſcurat muneris præſtantiam, quod hiſpidus aliquot plantarum aſpectus, quod productæ ſpinis tangentium manibus truces. Munire enim quaſdum Natura debuit, & aculeis veluti telis armare ut tuta homini magisque ſalva remedia forent; quæ vel avidè quadrupeda depaſcere, procaces digiti rapere, vel neglecta veſtigia facilius obterere poterant. Ita hoc pariter quod in vegetabilibus diſplicet, Hominis cauſâ excogitatum arbitremur. Fateor quidem non omnes plantas æque gratas eſſe; multas qualitatum inſitarum exceſſu, morborum atrocium cauſas debellando, aſperitatem aliquam exſurere, quaſdam ſub ſcentula ſpecie toxica parare. Attamen hæ ipſæ quæ valentibus hominis penitus infeſtæ videntur, numeroſis tot ſeculorum experimentis, in uſum aliquem humanæ ſalutis converſæ fuerunt. Quamvis autem admirabilem hanc ex plantis remediorum varietatem ſumma ille dynaſta cum genuerit, tum homini largitus fuerit, occaſionem tamen inveniendorum, & cognoſcendorum effectuum anſam, non rarò bruta dederunt animantia. Nam caligantium oculorum nubeculam chelidoniæ ſucco diſcuti hirundinum inventum eſt, quæ implumibus pullis hujus adminiculo viſum, vel acutius reddunt, vel reſtituunt amiſſum. Canes gramine menſe ſtomachi faſtidium dedocent, rejecta per vomitum cum medicamento pituita. Serpentum morſui Elaphoboſci pabulo reſiſtunt cervæ. Dictamni quoque vires, infixa corpori extrahendi patefecerant eædem, cum, ut loquitur Maro,

—— *tergo volucres hæſere ſagittæ*

Paſtis enim dictamno cervis lethales arundines protinus deciderunt. Angues degluttito fœniculi ſucculo ſpolium hybernum exuere, ciconiam ægrotantem ex origano medelam excer-

decerpere, aprum ex hedera, magnis ſcriptoribus proditum eſt.

Atque hinc natæ porro obſervationes, prima ſalutaris ſcientiæ fundamenta incaruit; quas ipſas tamen non humile vulgus ſibi tribuit, ſed Dii, quique æmula poteſtate Deorum ſimulacra ſunt, reges, principeſque tanquam propria vindicarunt, plantas etiam ſingulas nominibus ſuis adoptantes. Laudatiſſimam herbarum, quamque à Diis Moly appellari cecinit Homerus, Mercurio inventori adſignat; idem & contra ſumma veneficia remedium prædicat. Panaces ipſo nomine morborum omnium auxilium promittit, ſpecie numeroſum, & Diis pariter indagatoribus adſcriptum: hujus radice tellure evulſa, ſcrobem replere vario genere frugum religio fuit, & terræ genetricis piamentum. Myriophyllum Achilles invenit, fortiſſimus heros, quem non ignorare decebat, ut loquitur Statius,

— quonam ſtaret medicamine ſanguis,
Quid faceret ſomnos, quid hiantia vulnera clauderet

Plantam ipſam morbis multum ſublevandis utiliſſimam eſſe, facto ejus in Telepho curando felici experimento comprobavit. Crateuas Mithridati Scordium acceptum refert, potentiſſimo regi, atque in ſumma non minus ingenii, quam imperii magnitudine, medicamentum peculiariter curioſo; Eupatoria quoque regiam auctoritatem habent, nec viribus ſua penitus indignam, quum ſemen ex vino potum unice dyſenteriis opitulentur. Gentianam Illyriorum quondam principi Gentio debemus, nobiliſſimam plantam, & alexipharmaca vi nec paucioribus inferiorem. Quid memorem Chironem, Lyſimachum, Teucrum? cum mulieres quoque conſtet hanc gloriam affectaſſe. E quibus Artemiſia, Mauſoli regis conjux, adoptata herba, quæ Parthenis ſeu virginea antea nominabatur. Nec vero frivolam exiſtimemus hanc vitæ juvandæ curam, & ne quid profuturum ſeculis diutius lateret. Quoſdam enim ſingula inventa Deorum numero adſcripſerunt, vitam omnium ſanè, & morborum tyrannidi exemerunt; & clariorem reddiderunt cognominibus herbarum, exemta quoque poſteritati memoria rerum utilium inveſtigantibus gratiam benigne retulit. Sola

eum hæc Naturæ placuiſſe remedia cenſebantur, utpote non difficilia inventu, parata vulgo, citraque vitæ diſpendium quærenda. Inculpata magis omnia fuerunt, cum nondum per fraudes hominum, ingeniorumque capturas, venalis valetudo eſſet: nondum compoſitiones, atque inexplicabiles mixturæ decantarentur, ulcerique parvo ex India, aut Mari Rubro medicina importaretur, ut ſerio conqueritur rerum Naturæ graviſſimus ſcriptor.

Atque inventores quidem herbarum tales tantique fuerunt quid illuſtres, & ab omni ævo ſplendidiſſimos plantarum inventarum cultores ſilentio involvam? Ex, ne Alcinoum Adonidemque reges è fabula accerſeam, in vera hiſtoria Cyrum legimus, imperatorem celeberrimum, plantaria manu ſua inſituiſſe, atque hoc ipſum apud Lyſandrum Lacedæmoniorum legatum in altam gloriæ ſuæ partem collocaſſe. Attalum ſane Pergami dynaſtam, non pretioſiſſimæ ſupellectilis fulgor, non ſecundantis fortunæ blandimenta detinebant, quin, omiſſa regni adminiſtratione, hortorum ſtudio, plantarumque ſatu, defeſſum aut aberrantem animum recolligeret. Semiramidis penſile viridarium, admirata fuit antiquitas, & Africa celebrem novumque Maſiniſſæ cultum. Apud Romanos adeò vetus reperitur hæc propenſio, ut reges imperii fundatores, poſitis aliis curis, hæc potiſſimum fuerint in cura. Tarquinium cognomento Superbum palàm eſt, decuſſis in horto, papaverum capitibus, ſævum illum, ut loquitur Plinius, & ſanguinarium nuntium filio remiſiſſe. Scipio Carthaginis terror, Hannibalis, atque Antiochi victor, Linterni, horto ſubigendo, triumphalem manum exercebat: adeòque ſuavem experiebatur hortenſem operam Diocletianus Cæſar, ut lactucas ad Salonam, & olera, diademati, imperiis, ſceptriſque cunctis præferret.

Quanquam palmam floris hujus cultus præripuiſſe omninò videantur priſca, hodierni proceres, induſtria dicam, an ſeculi potius felicitate ſingulari, à quo tempore ad ortum, occaſumque ſolis patefacta Indus, Europa univerſa, non minus pretioſiſſimis mercibus locupletata, quam utiliſſimis plantis ve-

neſſi-

nuſiſque floribus exornata ſuit. Quis fama non accepit Elyſia illa hortenſia, quæ Ludovicus Decimus tertius, feliciſſimus pariter, ac juſtiſſimus Gallorum monarcha, regio ſumptu non ita pridem excitavit? In quibus non ſolum ampliſſimi regni delicias, & avita lilia, ſed utriuſque Indiæ florea miracula, angulo terrarum ſitu penè diſpoſita, vigere juſſit. Atque ut propinqua tantum deliberem. Ex Romanis illis, religionis, Sapientiæque purpureo ſplendore eminentiſſimis patribus, cognitum habetis Franciſcum Cardinalem Barberinum? Igitur & ſupra Tantali, Heſperidumque ſive pretium, ſive operam conſtitutos, ornatiſſimos ejuſdem hortos, in quos, tanquam divini nectaris fœcundis apibus floſculi honorem impetratura Chloris, prodiga manu congeſſit quicquid horum eximium habet, noſter, aut alter orbis. Te verò quem memorem,

— ô quâ ſit habitabiles
Illuſtrat oras optime principum,

Ferdinande Secunde, magnorum Hetruriæ ducum, qui, veluti cum imperii ſolio ſcientiarum virtutumque ſceptrum obtines, ſic in cultiſſimo Piſarum viridario ſplendidè inſtruendo, tam è quæſitiſſimis floribus temporaneam, tum in poſteritatis memoria coronam conſecutus es ſempiternam. Efflorescit doctiſſimi Petri Caſtelli auſpiciis, in Mamertini gymnaſii uſum, hortus Meſſanenſis Siculus. Non favilla atque uſtulagine flammas eructantis Ætnæ decolor, ſed Floræ multiſoris ſuaveolentibus deliciis eximie decorus. Lugdunum illud Batavorum, clariſſimas Belgii Athenas, haud magis eruditiſſimorum profeſſorum celebritas commendat, quam adjunctus ſplendidæ Academiæ cultiſſimus hortus: in quo, præſide Adolpho Vorſtio, altero hujus ævi Theophraſto, præpotentium Ordinum confœderatorum nutu, non ebur, aromata, gemmas, ſed flores ſuos inter Europæas hoſpitari plantas Indi mirantur. Viget in Germaniæ ſinu Altorfinæ Tempe, induſtria Ludovici Jungermanni, incomparabilis Botanici, in medicarum virtutum compendium redactæ amœniſſimum. Ac ne vegeta magis cœli temperie felices terras, his floriferis hortorum ſpatiis gaudere tantum credatis, illas ad extremum ſiderum ambitum, gelida-

quæ Aquilonis conceptacula porrectus exegimus, hac parte à rerum natura damnatos non eſſe, oſtendit Regius apud Danos Hafnienſis Academiæ paradiſus, Othonis Sperlingii, viri præſtantiſſimi, ſtudio, Europæis, Americaniſque plantis conſtitutiſſimus. At quid auguſtiſſimæ Reipublicæ Venetæ munificentia dignius erat, quàm ut in hoc nobiliſſimum bonarum artium aſylum, bonæ valetudinis præſidia reciperentur? ut in Muſarum cœtu Phœbus ſurgeret, Phœboque ſubjectæ plantæ plantarumque vires agnoſcerentur. Immo prima omnium Veneta prudentia, utiliſſimi inſtituti metam aſſecuta fuit. Nam ut rebuspublicis per orbem reliquis, laudatiſſimi regiminis, civiliſque tranquillitatis normam præbuit, ita publicis liberalium diſciplinarum Gymnaſiis, quid ad rei Medicæ perfectionem conduceret, exemplis ſuis docuit, ſplendidè conſtructo, non ligneo tantum illo, in quo Valetudinis fundamenta diſſectio cadaverum patefaceret, ſed etiam lapideo hoc plantarum amphitheatro, in quo tum incolumis Hygieæ monumenta, tum ægrotæ afflictæ præſidia locarentur, ac recenſerentur validiſſima.

Quæ nunc obvia vobis, Auditores, & in ſtudiorum veſtrorum emolumentum comparata curioſè perluſtretis. Quod ſi enim ad ſanitatis amiſſæ recuperationem neceſſarium ducitis, mirabilem corporis humani contexturam viſcerumque ſingulorum temperamenta rimari: quidni pariter neceſſarium exiſtimetis, ſedula obſervatione ea percipere, quibus factum illud opificium ſartum tectumque ſervandum, quibus labefactata morbo viſcera ad temperiem priſtinam revocanda ſint? Et obſervanda quidem eo religioſius, quo calamitoſior ex præſidiorum inopia eventus, & ex inexplorato remedii uſu damnum gravius redundat. Ducem utique belli non immeritò vituperetis, qui hoſtem irruentem aggreſſurus, ignorat, militem ſub ſignis habeat validum, an viribus fractum, armatum, an inermem Druſiano gladio, an plumbeis telis inſtructum. Non diſſimiles fuerint Medici, imprudentia dicam, an temeritas? ſi graviſſimarum ægritudinum agmen profligaturus, incognitum habeat, quæ medicamenti natura, quis habitus, robore integrum

[illegible] blande opus expetiuntur abſolvat, un concuſſione quadam valli, partiumve perturbatione vix à priſcis illis empiricis diſcrepantes, qui per capitalem inſcitiam ex periculis ægrotorum diſcebant, atque experimenta agebant per mortes. Veneremur ergo in tanta remediorum ubertate cæleſtem benignitatem, & plantarum extimos ſive inventores, ſive cultores plano gradu ſequamur. Vos quoque dignos exhibituri, ſi quæ celſiſſimi Senatus provida cura communi utilitati largiri velint, ea, qua par eſt gratitudine, modeſtoque perfruamini.

E X
PLANTARUM
CULTU UTILITAS.

Degebant olim in Phaliſcorum agris, inclytæ, & per totum orbem vulgatæ Hirporum familiæ, quæ ſacrificium ad montem Soractis Apollini ſolemniter facture religioſis geſticulationibus operabantur, & in pune ardentium lignorum ſtruibus inſultabant, flammas (ut loquitur Solinus) in honorem rei divinæ patientibus. Myſterium hujus devotionis, munificentia Senatus Romani, profecata fuit, Hirpiſque, perpetuo decreto, munerum omnium vacationem conceſſit. Quibus vero non dignos honoribus arbitremur, Auditores, genuinos Apollinis myſtas, qui non vanis geſticulationibus, & doloſo per ignes

igne ſalto, ſed inventorum Apollinis ſedulo cultu, herbarum, quæ potentia benignè poſteris tradita, nominis celebritatem adepti, rerumque ipſius Naturæ munificentiam tantum non ſuperaſſe videntur,

Dii illorum umbris tenuem, & ſine pondere terram,
Spirantesque crocos, & in urna perpetuum Ver!

Jurè cum ſatyrico exclamem. Nullum eloquentiæ flumen, nulla ſermonis ubertas ſuppetit, qua vel extollere ſatis beneficii magnitudinem libeat, vel utilitatem digerere, quæ ex fonte hoc in ſalutem humani generis, & commodum redundat.

Summum antiquitus Deorum munus homini datum, ſylvæ arboresque intelligebantur. Ex his utique templa primum dicata, & ſimulacra ante exſculpta fuerunt, quam excogitato belluæ cadaveris pretio, probatoque preſatis nomine luxuriæ jure, ex eodem ebore Deorum ora ſpectarentur, ac menſarum pedes. Imò numen ipſum arboribus ineſſe, denſa mentes caligine circumfuſi mortales ſibi perſuadebant, ad eas victimæ immolari ſolitæ, neque ex hominis ſanguine ſuâ luſtrationes. Hinc illa apud Lucanum nemora,

—— *lucusque vetuſta*
Religione truces, & robora numinis inſtar
Barbarici ——
—— *tam humanis luſtrata cruoribus arbor.*

Neque id feciſſe videntur, quod magnitudinem tantum arborum ſuſpicerent, aut ſub frondibus earum, excluſa luce, opacam quietem, & ſilentia adorarent, ſed quod eximium in plerisque uſum agnoſcerent, ſine quo vitam penitus vivere non potuerunt. Herbarum foliis mollior ipſis ſpecus erat, cumque jam è rudi, & ſolvaga vita ſocietatem inire, domosque ſtruere cæpiſſent, non montes cedebant in marmora, ſed è ramis ſurpium tuguriola ſua caſasque conſtituebant. Etiamnum gentes ita degunt, & per vaſtos Indiarum tractus, non operoſa lapidum congerie, ſed ramis palmarum, cannarumque facili contextu, ædiculæ ſurgunt. Alias non deſunt ingentis magnitudinis arbores, è quarum integro trunco domicilia excavent, atque è cortice unico lintres, maria fluminaque trajiciendis, homi-

hominum quinquaginta capaces. Ut miram jam deſinamus celebratam in Lycia platanum, quæ laxo ſpecu Mucianum conſulem cum duodevigeſimo comite haud incommodè excepit. Alterum item in Veliterno rure, quæ lata ramorum trabibus, & tabulato amplo, Cajo principi, cum quindecim convivis epulanti, ſimulque miniſterio triclinium præbuit. Nec domus tantum è ſtirpibus, ſed corporum etiam tegumenta, in nuditatis remedium, è plantis quærebant. E ſparto calceamenta parabant paſtores, & veſtem. Herodotus è *Phloo* herba opermenta Indos geſtaſſe prodit, quam è flumine demeſſam, & contuſam, atque ſportæ in modum contextam, veluti thoracem pectori aptabant. Porrò cum uſus, & excitatum rebus egenis ingenium, varias artes exunderet, ex Acanthi lanugine demptus ſpinis veſtes effecerunt: potiſſimum autem ex fruticum & arborum lanis, quas Xylon diſtinctas, & goſſipium veteres appellarunt. Illarum uberrimo apud Indos, Arabeſque proventu, non indigenis tantum, ſed Europæis quoque populis in veſtimentorum apparatum proſpicitur. Lanas ſanè pecudum, tanquam ſegniſſimi corporis excrementum, rebus divinis operanti minime purum amictum præbere, ex Orphei, & Pythagoræ monitis credebatur. Arborum autem inter optimas terræ fruges exortam lanam, tam ſacerdotibus Aegyptiis veſtiendis, quàm rebus ſacris operandis ſingulariter uſurpatam fuiſſe confirmat Apuleyus. Quid linum referam? vilem & ſine cura paſſim obrepentem herbam, cujus tamen inter confeſſa vitæ commoda, vix par eſt aliarum, quas impenſo ſtudio colimus, auctoritas. Eo multipliciter paſſo contuſoque, & in mollitiem lanæ concto, poſt tot lucri cupidorum ingeniorum inventa, ne nunc quidem inter indumenta carere poſſumus. Byſſum quoque noverunt veteres, cujus Eleorum agrum feracem fuiſſe ſcribit Pauſanias, è qua pretioſiſſimum, & in mulierum potiſſimum delicias expetitum lini genus colligebant.

Patebat etiam mortalium oculis olim Oceanus, &, tanquam vinculum orbis terrarumque ſimplex cuſtodia foret, diu humanæ experientiæ intentatum fuit: donec è ſcirpo primùm, & compactis arundinibus ſcaphæ, ex arborum trunco lintres, è

 ſparto

ſparſo fontes invenirentur, tandemque ex alno pinoque navigia majora, cum è lino velorum diſpares ſinus, ventum procellaſque recipientes, quo longo maris intervallo ſejunctis populis, & extra ſiderum utramque metam poſitis, ſalutaris commercii viam aperuiſſet. Memoriam ipſam antiquitatis, & omnes hiſtoriæ theſauros perdidiſſemus, niſi à claris ingeniis, è corticibus arborum tenuioribus, libri comparati fuiſſent, quibus inſcriberent, atque caudicibus earundem in tabellas æquatis codices tum linea cera oblinita, quæ ſtylo exarata literas ſervarent. Quin & foliis plantarum non oracula tantum mandarunt, sed etiam prolixiores doctrinæ tractatus. Itaque de ignibus æternis ſuaviſſimi Poetæ carmina,

Lecti in aridulæ malvæ deſcripta libello

Seculis duo de provectis è Biblo ſeu Papyro circa ripas Nili creſcente, chartæ paratæ ſunt, quem in prætenues, ſed latiſſimas philyras acu dividi cepiſſet: quibus Pergamorum principes membranarum uſum adjecerunt.

Et libros tantum loquor, veſtimenta, domos, templa: ne vivere quidem ſine plantarum ſubſidio priſci mortales potuerunt. Ferarum atque animantium cæde, victus neceſſitatem eos expleviſſe, cui exiſtimem, Auctores, cauſam habeo nullam. Etenim inter vetuſtiſſimos Syros, Aegyptios, Perſas, Indos, quotquot aut religioſo Deorum cultu, aut continentiæ laude ceteris præſtabant, à carnium eſu abſtinebant: ſive animantibus tanquam rebus ſacris parcerent, animæ nobilioris indolem venerantes, ſive partium nobiſcum ſimilitudinem ſuſpicerent, ſpeciemque ſanguinis communem. His igitur, ut Homerus teſtis eſt,

—— καρπὸν ἔφερε ζείδωρος ἄρουρα

Αὐτομάτη ——

—— *fructum dabit optima tellus*

Sponte ſua ——

Ex arboribus primo genus hominum cibum fuiſſe refert Plinius, ſie reductas cœlum ſpectare, ſic paſci. Tandem, ut cecinit Maro,

—— *cum glandes atque arbuta ſacræ*

Deficerent ſilvæ, & victum Dodona negaret,

Ei-

auctis hominum cœtibus, frumentis quoque labor additus fuit, inventiſque fruge blandiores ſucci hominem mitigarunt. Ex his membra recreans olei liquor, vireſque reſtaurans vini potus, tot denique ſapores annui ſponte provenientes, & menſæ etiamnum ſecundæ: quamvis ciborum cauſa cum feris depugnetur, & paſſim naufragorum corporibus piſces expetantur. Imò conſiderate vel in ſingulis, quæ retuliſſe videor de multis. Naſcitur in Mexicanis oris Maguey dicta incolis planta, aloes genus, firmo in extremis foliis aculeo ſpinoſum. Hujus truncus ligni uſum præbet; folia tegularum, aut imbricum. Ex iiſdem lini cannabiſque modo varie paſſis fila, calceamenta, cingula, chlamydes, ſtoreas, & funes conficiunt. Spina ſubulæ, vel acus vicem ſuſtinet, tum collectus in excavata radice ſuccus, mel, ſaccharum, & acetum exhibet. Nec palmam huic plantæ concedit Palma, quæ & ipſa lignum ad ædificiorum trabes ſuppeditat, ramis ejus parietum latera ſtipantur, & inſtrumenta parantur ad uſus privatos plurima. Foliis palmæ, ut auctor eſt Plinius, ſcriptitatum fuit, eadem ad fiſcellarum nexus, & levis capitis umbracula findebantur. Hodie ſportulas præbent, & ad æſtum aeris temperandum flabella. Cortice caudicis funes plectuntur: medulla ramis ſubjecta, & dactylorum vel in unica palma proventus inſignis, alimentum præbet ſuaviſſimum, & ex iis arte elicitus liquor Vinum,

Quod leve fermentum ingenuis admovet
Plerumque duris ——
Quod ſpem reducit mentibus anxiis
Vireſque ——

Sed, ô vocem egregiam!

Non eſt vivere, ſed valere vita

Cur in mortalium numero nos poſitos gaudeamus, ut cibos potuſque, percolemus, ut corpus hoc fluidum, & infirmum ne cadat ſubinde fulciamus? Verumque natura non materna benignitate, ſed novercæ odio genus humanum proſecuta diceretur, niſi præter victum, è vegetabilibus ea quoque ſubminiſtraſſet, quibus valetudinem fulcire, morborum impetum retundere, dolorum atrocitatem lenire queamus. Quid enim eſt,

quod amiſſa corporis ſanitate felicitatem hominis ſtabiliat? an regiæ Perſarum Gazæ? an Arabum intacti theſauri? an univerſum quod ſignandum aviditas dedit aurum? næ illa pro ſano corpore ludibria ſunt, ac vitioſæ nuces. Nemo tam demens, qui Indis imperare amet, affectus elephantiaſi, diadema geſtare capite ſiderato, manibus ſceptrum geſtare, chiragra implicitus. Sola valetudine propitia, etiam in triſti felle dulcedinem, adverſâ eadem etiam in mero melle ſummam amaritudinem experimur. *Κρεῖσσον θάνατος ὑπὲρ ἀῤῥωστία ἔμμονος*, inquit Panaretes, Tolerabilior mors eſt pertinaci ægritudine.

Tanti autem tamque expetiti boni curam, & tutelam, in plantis iſtis, herbarumque facultatibus præcipuè collocavit, prodigus utilitatum omnium conditor. Harum quàm plurimas calorem indidit, quo noxium partibus internis frigus expelleremus, cruditates, phlegmatumque proventum impediremus. Atque ex illarum ordine, quædam ſingulari temperamenti blandimento, frigore concreta laxant, & remolliunt, æmuloque naturæ miniſterio indigeſta concoquunt, dolorum cruciatus leniunt, ad ſobolis generationem ſemen parentum augent, ad generatæ ſobolis nutritionem, lactis abundantiam matribus ſuppeditant. Quorundam acrior calor eſt, & altius penetrando, laxatiſque ſpiramentis obſtructa viſcera expediunt, tumores diſcutiunt, hærentem in uteri venis ſanguinem ſpiſſum fluxilem reddunt, aquarum ſtagnantium copiam imminuunt, partem earum ad ureterum canales deducendo, partem rivulis ſudoris excitatis per tenuiſſimos meatus eliquando, vermium item importunos fœtus, atque ante obitum corpus humanum funerantes interimunt. In quibuſdam plantis igneus vigor eſt, quorum exceſſus, quamvis uſu interno tutus non ſit, attamen dum excitato ſimulſecus ardore, & dolore, ex alto vitioſos ſuccos attrahunt, atque inductis ulcuſculis revellunt, & derivant: excreſcentia ſupra Naturæ modum abſumunt, moleſtiore quidem ſenſu, ſed eventu felici, graviſſimas ægritudines frequenter donant. Contrario proſunt opere plantæ, quæ frigore ſuo fervorem æſtuantium viſcerum temperant, tenues humo-

rea.

res, & cum periculo ruentes intercipiunt, ſiſtunt, repellunt, dolores maximos immiſſo partibus ſtupore ſopiunt. Evidens pariter auxilium afferunt illæ, quæ vulnerum hiatus claudunt, & in ulceribus vel carne replendis, vel cicatrice velandis Naturæ adſiſtunt ſuppetias ferunt, aliiſque morbis ſuperandis ſtrenuè inſtant. Atque hæc omnia tantum manifeſto quodam robore præſtare videntur: quid mira deinde, neque explicabili fato formarum proprietate? quæ vitioſos corporis ſuccos et expurgari poſſint, ad ſeſe pelliciunt: quemadmodum cervum è latebris attrahere ſerpentes ſcribunt rerum naturalium inveſtigatores. Addite vim ſingularem, qua languidæ vitæ præſidia robur aſpirant, teterrima venena hoſtili veluti odio perſequuntur, & profligant. O favorem numinis & cœleſtis benignitatis fontem ſemper diſſimum! Quid dubitemus an vera ſit Plinii ſententia, Mithridatis commentaria, quibus vires plantarum, & effectus complexus fuerat, non minus communi vitæ profuiſſe, quam regna potentiſſimi illius principis, & provinciæ imperii Romani finibus à Pompejo Magno adjectæ.

Harum itaque diligens, & curioſa inveſtigatio, non ad alios magis ſpectat, quàm ad vos, ornatiſſimi Juvenes, quibus humanæ valetudinis commoda ſervanda, incommoda ſalutari manu, & conſilio evertenda fuerint. Utique ſi bene medendi graviſſimum finem ſanitatem agnoſcatis: hæc autem ſive conſervanda ſit, alimenta: ſive à morborum tyrannide vindicanda ſit, medicamenta, tanquam media expoſcat, quibus proficiatur: in confeſſo planè judicetis, ad vos pertinere cognitionem medicorum, ad quos acquiſitio hujus exoptati finis. Quod ſi tamen omnibus hic ſcopus propoſitus non eſt, rem tamen indignam arbitremini, animantia bruta, quæ ipſis ſalutaria ſint noſſe, hominem autem ea ſine quibus vivere, ſine quibus valere non poteſt, ignorare.

E X
PLANTARUM
CULTU JUCUNDITAS.

Conſulebat oraculum Delphicum Gyges, rex olim terrarum ampliſſimus, ecquis ſe communi hominum cœtu præ cæteris felix eſſet. Reſponſum tulit, Aglaum Pſophidium, inter mortales feliciorem à Diis judicari. Hic verò ætate jam ſenex, in anguſtiſſimo Arcadiæ angulo prædium colebat, parvum quidem, ſed annuis victibus largiter ſufficiens, è quo nunquam fuerat egreſſus. Itaque ſanè ſplendido regi videbatur ſententia, ignobilem partier, atque ignotum ſenem, haud imperii majeſtate formidabilem, ſed horculi privati cultura penè deſpiciendum, feliciorem habitum iri, in quos propitia Fortuna bonorum omnium cumulos prodiga manu congeſſit. Beatam adeò vitam non eſſe, ut recenſet Poeta,

Fulgentes manibus videre gemmas,
Aut teſtudineo jacere lecto,
Aut pluma latus abdidiſſe molli,
Aut auro bibere, aut cubare cocco,
Regales dapibus gravare menſas,
Et quicquid Lybico ſecatur arvo,
Non una poſitum tenere cella,

Nihil enim horum in hominem conveniebat, qui ad raſtrum, & bipalia relegatus, vitæ mollioris lubentias vix primoribus, ut ajunt, digitis attigerat. Agere tamen Pſophidii cauſam princeps verbi Lyricorum Horatius, & beatum aſſerit eum, qui ceu priſca mortalium gens, procul omnia negotiorum turbis,

pater-

paterno in rure, vitæ, victuique neceſſaria quærit. Nam, inquit,

> *Neque excitatur claſſico miles truci,*
> *Neque horret iratum mare*
> *Forumque vitat, & ſuperba civium*
> *Potentiorum limina.*
> *Ergo aut adulta vitium propagine,*
> *Altas maritat populos*
> *Inutiliſque falce ramos amputans,*
> *Feliciores inſerit*
> *Hinc quum decorum mitibus pomis caput,*
> *Autumnus arvis extulit*
> *Ut gaudet! inſitiva decerpens pyra,*
> *Certantem & uvam purpuræ*

Mihi, humaniſſimi auditores, in re propoſita, nec edrum divinitus oraculum ſpernendum eſt, nec a poetica tamen levitate pondus comparandum, ut oſtendam, non aliam, inter externa & fortuita, ingenuam magis, homineque dignam voluptatem eſſe, quàm quæ ex ſtirpium plantarumque cultu in eundem redundat. Quod mihi quidem ut eveniat facile fuerit, ſi benevolentia veſtra, veluti zephyro blanditer aſpirante, vela mentis meæ, conatuſque promovebitis.

Nam, ut inde ordiar, haud facile delectationem aliam reperiatis, in quam ab omni ævi tam cupide conſenſerit humanum genus arcana quadam, eademque congenita vi, tam civiles, quàm barbaros animos ad hortorum ſtudium ſuaviter, nec minus efficaciter impellente. Sacras luſtretis, ac profanas hiſtorias, & liquide conſtabit, ſimul cum orbe nato, natos eſſe hortos, eorum que ſepimentis libenter ſe clauſiſſe, non illuſtria tantum capita, atque inter illa philoſophos & egregios publicæ moderatores, ſed humile pariter vulgus, & quotquot ſimpliciores, nec ambitione mala faſcinatæ mentes fuere. Quid enim ſingulari cura non proſequerentur ea, quæ non in cibos tantum, ſed etiam ciborum ſuave condimentum cedebant. Non recenſebo pretioſas Indorum merces, piper, caryophyllos, macem, cinnamomum, ſine quibus epulæ vix degitur, aliaque exoti-

ca

ca ſtirpium munera: cum illa ipſa quæ nobis viſoria ſunt, cepas, & allia, ex omnibus Europæ radicibus, tanquam ſuaviora gulæ ſeitamenta, languidoque ventriculo robur conciliantia, Indiarum incolæ ſeligant, ut auctor eſt Joſephus a Coſta. Mel, quod dulce nectar, & cæleſte donum haud vanè cecinit Virgilius, è plantis floribuſque delibant ſedulæ, operumque ſuorum ſtudioſæ apiculæ, quoteſcunque

Crura thymo plenæ, paſcuntur & arbuta paſſim,
Et glaucas ſalices, caſiamque, crocumque rubentem,
Et pinguem tiliam, & ferrugineos hyacinthos.

Non cedit melli dulciſſimus ſuccus, quem arundinibus expreſſum, olim Indi bibebant. Ex eodem artificioſa condenſatione concreto, ſaccharum paratur hodiernum, quo nihil, tum ad edulia condienda, tum ad corrigendam medicamentorum amaritiem, uſu receptius habemus. Addite mannam, quæ via aliud inter alvum lenientia ſuavius exiſtit. Hæc autem roſcidus humor eſt, ex vapore, ſubtilibus pinguibuſque plantarum exhalationibus permiſto, productus, quem per ſerenas æſtatis noctes moderatum frigus condenſat. Jam fructuum illam, è ſtirpibus tam ſpecie, quam ſapore diverſis miram varietatem, nulla ſatis explicet facundia. Vereque apud Plinium Pomona, plurimum, inquit, homini ex me voluptatis eſt. Ego ſuccum vini, liquorem olei gigno, ego palmas, & pyra. Tellus omnia labore quærenda concedit. At ex me parata pleraque, nec cura elaboranda, ſed porrigentia ſeſe ultro, &, ſi pigeat attingere, etiam cadentia. Certavit in his igitur natura ipſa ſecum, & ambiguum reliquit, plus utilitatis ſtudio mortales ſibi devinctos voluerit, an voluptatis.

Jam odores illi, halituſque ſuaviſſimi exeuntes in floſculis hiſce gratiam, quiſquis integro narium ſenſu percipit, eam fateri neceſſum eſt, fruſtra aliàs quæri delinificam hanc vim, & neſcio quam ab alio infuſam ætheræ ſubſtantiæ partem. Non enim animantium membra ulla, non abſtruſæ metallorum copiæ, quicquam fragrantiæ illius poſſident, quam pariunt myrrhæ, olibano, ſtyraci, ladano, electro, balſami lacrymis, cinnamomo, uno paſſim obvia roſa, caryophylla, viola, jaſmino,

inſito, ſilis, ſimilibuſque naturæ munificentia ornavit. Ipſi tanti æſtimati ſemper fuerunt, ſuaveolentes plantarum ſucci, tanquam cœleſtem in homine merſamque auræ divinæ particulam exhiberent, ut non niſi Deo placando, & precibus, vouſque mortalium, adeoque ſacris officiis adhiberentur. Hinc receptum uſu paſſim fuit, ut cum Marone loquar,

Verbenas pingues adolere, & maſcula thura

Meritòque reprehendit intemperiem ſuorum phyſiologus Romanus, quod acervatim honori cadaverum congererent, quæ Diis per ſingulas micas dabantur. Neminemque principem tantum odorum concremaſſe, noviſſimo Poppææ ſuæ die, quantum annuo proventu non ferebat Arabia univerſa. Nec deeſt huic odoræ ſuavitati eximius uſus, ſive bonam Valetudinem, ſive adverſam ſpectemus, utpote quæ ſpiritus hominis recreet, & inſpirato potiora conditionis halitu, vitæ flammulam blandè excitat. Atque hæc potiſſimùm cauſa eſt, ut tradit Juſtus Lipſius, quod veteres illi ſapientes in hortis habitarunt. Eruditi hodiè, doctique viri delectantur hortis, & in iis divina illa pleraque ſcripta procuſa, quæ miramur, quæque nulla temporum ſeries, aut ſenectus abolebit. Viridi Lyceo tot diſſertationes debemus de naturæ umbriferæ Academiæ de moribus, & ex hortorum ſpatiis diffuſi uberes illi ſapientiæ rivi, quos bibimus, & qui fœcunda alluvie orbem terrarum mundarunt. Ex odorum mixtura antiquitas unguentorum compoſitiones invenit, quarum præcipuis à myrrha, coſto, amomo, croco, nardo, amaracoque nomen faciebat, non cute tantum, capilliſque delibutis; ſed iiſdem luxuriæ vitio, in potus etiam additis.

Auget hortenſia oblectamenta, colorum quæ in floribus dominatur, gratiſſima oculis ſpectantium varietas. Enimverò in cœlum, ait Lipſius, & æternos illos ignes, nemini aſpicere fas eſt, ſine arcano quodam horrore, & religione; non item Floræ ſacras opes, & hunc inferioris mundi mundum, ſine tacita quadam gaudii titillatione, jucundoque ſenſu. Nitorem adeò, non oculis tantum hic pabulum eſt, dum in eadem ſobolis aurum, ebur, ſanguinem, flammas, niveaque ennitentur, ſed etiam menti, quam nulla res ſuavius afficit, quam artificis na-

 turæ,

turæ, vel in uno florum genere colorando ſolertiam, ſive cultum ſpectaveris partium, ſive formam, faciemque, malè modis parem, modiſque maſe diſparem. Piſtores longa intentione hebetatam luminum aciem, ad ſpeculæ quendam, & vires recolligunt: ita feſſus gravioribus curis animus reperit in his areolis, pulvilliſque nitentium plantarum, quo ſe recreet, & iterum excitet. Celebratur priſcorum Glycera Stephanoplocos, ſive coronaria dicta, quæ verſicolori florum mixturâ, Pauſiam egregium artificem, ad certamen naturæ ingenioſè provocabat. Hodiernum vulgus compoſitis florum faſciculis, ceterorum pariter ac narium voluptatem accendit, atque à feneſtris penſili hortorum imagine, quotidiana ſuſpicientibus rara objicit. Aliorum major induſtria, qui comminutæ, conciſiſque floribus, clariſſimorum hominum, tum inſignia, tum facinora, ſedulâ Muſivi operis imitatione effingere conantur. Nec verò ſenſuum tantum oblectamentum in floribus, ſed etiam formæ, decoriſque ſtudium, ad numeroſa ex iiſdem experimenta humanum ingenium deduxit. Inunxêre herbarum ſuccis faciem barbarorum fœminæ, teſte Plinio. Mares olim apud Dacos, & Sarmatas, corpora quoque ſua inſcripſerunt. Britannorum conjuges, nuruſque toto corpore glaſto quibuſdam in ſacris oblitæ, colorem Æthiopum imitabantur. Quid referam in cocciſera ilice Tyrii conchylii æmula grana, quibus imperatorum paludamenta tingebantur, atque etiamnum procerum Indumenta refulgent.

Imò, factum magno gentium omnium conſenſu, ut ab his quantumvis caducis, viliſque plantis, ſummi honoris, & æſtimationis immenſæ, ſi non pretia, certè argumenta peterentur. Antiquitus ex herba civica corona, nec niſi Deo dabatur; ob id Homerum cœlo tantum eam, & prælio univerſo tribuiſſe, ſcribit Plinius, virtute, & in certamine nulli. Feruntque primum omnium Liberum Patrem impoſuiſſe capiti. Floſculis herbarum manes venerabantur, animaſque defunctorum Inde Anchiſes apud Maronem, ob ea Marcelli ſumpta,

—— manibus, inquit, date lilia plenis.
Purpureos ſpargam flores, animamque nepotis,
Iſis tantum accumulem donis ——

Au-

Auguſtus Cæſar, auctore Strabone, cum in Aegypto Alexandri Magni corpus, cedri liquore, myrrha, balſami lacryma, ſimilibuſque plantarum ſuccis, à putredinis injuria præſervatum, adeoque [illegible], conſpiceret, aurea quidem corona, ſed & ſparſis floribus veneratus fuit. Sumpſerunt ex herbis coronam Deorum honori ſacrificantes, victimæ ſimul, & aræ, templorumque liminibus, feſta fronde exornatis. Romulo imperii ampliſſimi fundatori, ab Acca Larentia ſpicea corona pro religioſiſſimo inſigni data. Noviſſimè, & in ſacris certaminibus, Olympiis, Iſthmiis, Pythiis, ex oleaſtro, apio, lauroque uſurpata corona fuit. Inde natum, ut etiam triumphatori conſerretur, ſed in templo mox dedicanda. Corona tamen nulla fuit graminea nobilior, quam exercitus totus imperatori, non imperator militibus ſingulis dedit, adeoque aureis, gemmiſque omnibus dignior. Quod ſi civicæ honor, uno abſque humillimo cive ſervato, præclarus, ſacerque habebatur, quid exiſtimari debuit, unius virtute ſervatus exercitus univerſus. Dabatur hæc ex viridi gramine, decerpto, inde, ubi aliquis obſeſſos ſervaſſet. Summumque illa victoriæ ſignum fuit, herbam porrigere victos, hoc eſt, terra, & ipſa altrice humo cedere.

Atque utcunque hæc omnia non ſint, quæ parvi ſanè facienda non ſunt. Quod majus eſſe poteſt humani ingenii oblectamentum, quam in partibus plantarum pro arbitratu mutandis, rerum naturæ leges tranſcendere, eamque non ut dominam imperantem revereri, ſed ut famulam, ad nutus heriles ſe componentem, variis operibus occupare. Præbent exemplum ſteriles quædam, aut parum fœcundæ ſtirpes. Hæ enim è macra tellure, in pinguiorem tranſlatæ, proprio cineris vegeto fertilique ſale conſperſæ, tepentibus aquis crebrius irrigatæ, gravidæ fiunt, aut numeroſo partu ſaltem maturant. Ampliorem quiſquis deſiderat florem, ſoliorumque luxu ſpectabiliorem, is amputato ramorum nonnullorum onere, in paucos alimenti ubertatem transferat, quæ multis ſuppeditata, tenuiorem victus penſum exhibebat. Diſplicet in quibuſdam moles, & incrementum parvum vaſtius, ſuccus & nutrimentum parciore manu ſufficiatur

fundatis, & intra vaſorum anguſtias compingatis radices, validæ magnarum ſtirpium fundamenta jacturas. Quod ſi vel in uſum veſtrum, vel delicias maturandas tempeſtivè non apparent flores, proventum eorum accelerabitis, quotieſcunque inſitum plantis calorem pinguibus, acribuſque fomentis excitabitis, externas frigoris injurias arcebitis, ſedula item irrigatione ſqualorem prohibebitis. Retardare licet, importune ad vota cultoris properantem florem, fruticis germinantis tranſpoſitione, vel germinum in calyculos exuberantium decuſſione, & ſolem, omnia ad exortum invitantem, arcendo. Colorum etiam conſueta in floſculis ornamenta, quiſquis varietatis avidus mutare volet, colorante ſucco, aut pulvere, terra & radicibus imbutis, aqua inſuper ex poſito pigmento inſectis irrigando, ingenuum naturæ vultum fucata pulchritudine ludificabit. Sunt in quibus odor elegantiæ formæ non reſpondet, manifeſto narium oculorumque diſſidio. Itaque, vel odorato pulvere madidam terrâ, vel ſuaveolentis aromate radicibus infixo, vel fragrantibus aquis macerato ſemine, quodque portento ſimile, fœtidis plantis juxta adſitis, ingratum halitum, jucundiore anima flores commutabunt. Colores autem odoreſque tantum? imò temperamentum ipſum, adeoque facultates plantarum, agendique vires, in beneficium bonæ valetudinis in melius convertimus, artificioſa hac cura.

Vincit tamen oblectamenta reliqua, perita plantarum inſitio, qua fœcundum germen alienis viſceribus moleſcens, non ſolum agreſtem exuit habitum, ſed fructus etiam, cum magnitudine, tum bonitate magis commendatos producit. Et cui non ſuave in ſpectaculum, creſcentem in quercu roſam, in olea vitem, in braſſicæ caule perſicum intueri, atque ut dudum cecinit Poeta Latinus,

Quod ſteriles platani malos geſſere valentes,
Caſtaneæ fagos, ornuſque incanuit albo
Flore pyri, glandemque ſues fregere ſub ulmis.

Agite ergo, humaniſſimi auditores, & obviam hanc ſtirpium plantarumque ſeriem ſtudioſe cognoſcite, quippe quæ conſultam ſolum, quâ præcipue pollet, cultores ſuos juvare poteſt,

eſt, ſed etiam honeſta, quam exhibet, voluptate plurimum recreare.

EX

PLANTIS

VENENATIS EMOLUMENTUM.

SÆpe animos hominum anceps turbavit judicium, temerè ac fortuito impetu contextus hic univerſi conveni, an provido aliquo rerum parente, & cuſtode. Sæpe, inquit Claudianus,

—— mihi dubiam traxit ſententia mentem,
Curarent ſuperi terras, an nullus ineſſet
Rector, & incerto fluerent mortalia caſu.

Equidem dubitandi cauſa alia alius fuit. Illud plurimis rectæ rationis clavum extorſit, quod plantæ hæ, quas ſummum Deorum munus intelligi Plinius contendit, & ex quibus vel præcipua, vel prima hominum alimenta ſunt, tot pravis, noxiis, imò lethiferis permiſtas deprehendamus, ut minima colligendi, maxima verò ſeligendi ſecernendique cura nos exerceat. A providentia ſi hæc procederent, adeoque ſummo & æterno bono, quidni bona forent ſingula, & communem ad utilitatem providè directa. Nunc homo per tot noxias herbas frequenti periculo involvitur, abripitur, nobiliſſimus creaturum, & cujus cauſa præclaram hanc mundi naturam paraſſe Deum credimus dum pars ingenti viſcerum incendio vitæ nectar abſorbet, pars nervum penetrabili frigore flammulam ejuſdem extinguit, pars

cæcu infeſta veneno ſpiritum anhelantia elidit. Neque cavere eas ſatis poteſt humana ſagacitas, etiam cum cavet. Latet ſub lætiſſimo virore virus: nec folia ſolum, ſed etiam floribus venuſtæ plantæ, ſæpius ſub blando vere ſuo, hyemem mortiferum occultant: ſub amabili ſpecie, crudele toxicum velant. Atque utinam per Aconis tantum agrum noxia illa Aconita ſpargerentur; jam abundat omnis regio, interque ſatentia culta, ut Maro loquitur,

Infelix lolium, & ſteriles dominantur avenæ.

Mihi vero propoſitum non eſt, Auditores, Numinis æterni cauſam agere, non apud vos, quibus ſolidæ pietatis, & religioſa lux adfulſit clariſſima. Hoc mihi benevolentia veſtra indulſerit, ut oſtendam, nec malas eſſe ex ſeſe, quæ noxiæ homini ſunt plantas, nec eadem omnino mortales.

Nam providentia divina univerſum hoc adminiſtrari, ſupervacuum eſt multis oſtendere. Exquis enim adeo contra ſenſum omnem obſtrepuit, contra vocem ipſius naturæ obſurduit; cui ambiguum videatur, hunc tam certum ſiderum diſcurſum, & inoffenſam clariſſimorum luminum velocitatem, ab æternæ providæque mentis imperio procedere: terrarum ingens pondus, ſine artificis manu immotum pendere, cœlique circa ſe properantis ſuram ſpectare, cum ne illa quidem, quæ confuſa videntur, & incerta, pluvias dico, nubeſque, & eliſorum fulminum jactus, & incendia ruptis montium verticibus effuſa, tremores labantis ſoli, & alia quæ tumultuoſa rerum pars circa terras movet, quamvis ſubita ſint, abſque ratione contingant, ſed cauſas ſuas habeant, quamvis mira effectuum varietate, certiſſimas. Nullius rei tam liquida, tam obvia veritas, quam a Deo eſſe machinam hanc univerſi, ab eo ſeriem hanc cauſarum naturalium conſervari. Hic verò cum non ſummum ſolummodò bonum ipſe ſit, ſed bonorum omnium fons, caput, auctor, origine utique bona fuerint, illa ipſa, quæ damnoſo nobis interdum uſu, quæque venenata ſunt. A Deo autem tantum abeſt, ut malum aliquod ſit, quantum ut malus ipſe ſit. Beneficus tantum, & ſalutaris eſt, qui lædere æque ſpernit ac lædi, & cui una ſummaque potentia eſt, prodeſſe. Itaque

etiam

[illegible] priſci illi, cum ſuperum illud Numen mente concipe-rent, rectè a juvando Jovem docere. Errat quiſquis Deum i-raſcere ira cenſet, & hæc quæ noxia nobis ſunt, tanquam te-la ſpargere, fulminante manu excuſſit: quoniam ira, vindi-cta, odio, humanæ fragilitatis argumenta ſunt, & nata ex imbecillitate, cadunt tantum in imbecilles. Optimè Seneca, & verè Chriſtiano ſenſu. Diis cauſam benefaciendi eſſe naturam. Falli hominem, ſi quis putet eos nocere velle, aut poſſe, nec accipere illos injuriam nec facere. Subjungit idem, primum Deorum cultum eſſe, eoſdem credere, deinde illis majeſta-tem ſuam reddere, reddere bonitatem, ſine qua majeſtas nulla eſt. Sciendum illos eſſe, qui mundo præſident, qui univerſa veluti ſua temperant, qui generis humani tutelam gerunt, curioſos etiam ſingulorum. Hos verò nec dare ma-la, nec habere. Ut mihi quidem minus peccaſſe cum Lu-cretio videantur antiqui illi, qui numen ſuæ exiſtimabant

Semota à noſtris rebus, ſejunctaque longè,
Et privata dolore omni, privata periclis,

quàm qui ſcelerum malorumque auctores ſommiabant.

Origine itaque bonæ ſunt, quæcunque damnum & perniciem homini afferunt plantæ: addo bonas eſſe etiam fine, qui ab optimo illo rerum parente, non niſi optimus conſtitui poteſt. Is vero, quamvis apud Deum certiſſimus ſit; ignotior tamen nobis eſt, & remotior, quàm ut intellectus humani veſtigium firmiter eum premat. Illud confidenter aſſeverem, quando-quidem ipſe illa opifex rerum ſapienter omnia condidit, & di-ſpoſuit, ita condidit, ut ſingula certo pondere, augmento, numeroque definiret, nec modum eum, generi cuique exce-dere, aut minuere fas erat, ſine inclinatione omnium aut ruina. Igitur quemadmodum in Muſica concentu, voces a-cutæ, graves, longæ, breves, vel [illegible], [illegible], [illegible], intra communem revocantur concordiam, & harmo-niam; ſic in mirabili hoc rerum ſyſtemate, dum humidis a-rida, gelida flammea, velocibus pigra, directa obliquis ambi-tu ſunt ſoederis foventur: dum non temperata ſolum conſiſtunt, ſed [illegible] etiam exceſſu [illegible], acria, horrida frigore, ca-

lore

lore fervida, ut ex omnigenorum corporum concurſu productum hoc univerſi monumentum, rerum omnium collecta perfectio, perfectaque collectio foret. Imò κόσμον, adeſt ornatum ſuum, & mundum non habebat mundus, ſine diſtincta corporum naturalium varietate, & viciſſitudine. Solem illum pulcherrimum fatemur, ſed gratiorem eum facit confuſa nox & veluti palla tenebrarum abducta terris. Æſtatem amœniſſimam agnoſcimus, eam tamen magis nobis commendat præcedens hyems,

Cerulea glacie concreta atque imbribus atris.

Quæ ſi quis abeſſe mundo velit, revera ſenſum, gaudiumque animum abeſſe volet, ſive caloris, ſive lucis. Ne in hac ipſa quidem terra, una nos rerum facies delectat, ſed plana videre cupimus, & montes, valles & rupes, culta & arena, ſylvas & prata ſemperque faſtidium & ſatietas comites ſunt paritatis. Itaque & in hoc floſcido plantarum cœtu, non eadem nobis habitus placeat, & vultus, ſed meo quoque judicio grata illa, & dulcia, acria diſtinguant, & amara, nec ſine valetudinis, & vitæ diſcrimine uſurpanda, niſi cautius adhibeantur, meritoque inter priſcos philoſophos Empedocles, rerum naturalium præcipuas poteſtates φιλίαν καὶ νεῖκος, amicitiam pariter ac diſcordiam conſtituens. ut fruſtra quis, ne dicam impie, cœleſtem providentiam culpet, quod plantas produxerit, quæ robur virium noſtrarum ſolvant, cum eas univerſi hujus tum perfectio, tum pulchritudo poſtulaverit. At clarior omnium finis eluceſcit, ſi propius ſingula, & æquius examinentur. Certiſſimum enim eſt, plantis homini noxiis, animantia alia ſuaviter veſci. Sturnos, & Capras cicuta pingueſcere ſcribit Lucretius. Sues hyoſcyamo paſcuntur, coturnices elleboro, torque in petus, & montibus degentes beſtiæ colchico, ranunculis, ſimilibuſque nobis infeſtis nutriuntur. Horum igitur animantium conſervationi ſi invigilare debuit rerum auctor, etiam alimenta ſuppeditare debuit eorum naturæ convenientia.

At malignè cum homine, & novercæ magis, quàm matris affectu egiſſe objiciunt naturam, quod herbis damnum & exitium

dum aſſerentibus, pulchras quibus induantur perſonas haud detraxerit, larvas non appoſuerit hominem abſterrentes, aut loquendi ſaltem facultatem non indiderit, ut qualia eſſent, eadem exprimerent, ut in fabulis olim vovebat Euripides.

Fuerit habuiſſe hominem de quo conquereretur, ſi mentis conſiliique inopem produxiſſet divinus Conditor. Nunc rationem ipſi comitem dedit, qua nec majus homini, nec melius quicquam concedi potuit. Quid enim aliud ea eſt, quam radius primi illius & puriſſimi ignis, atque ut de Deo loquuntur ipſo Seneca antiqui, πῦρ τεχνικὸν ὁδῷ βαδίζον, artifex ignis via certa progrediens. Ratione itaque praeeunte, ſenſuumque miniſterio, ſapores plantarum, & odores ſcrutamur, indices temperamentorum fideliſſimos: reconditas item, & ſenſuum ſagacitatem fugientes proprietates, variis cautiſque experimentis deprehendimus. Atque haec quidem per aſpera illa, & nocentia ſalutaribus permiſta, ad diligentiorem ſelectionem & cultum magis excitatur. Optime Seneca, Jacet, inquit, ſine adverſario virtus. Tunc apparet quantum valeat, polleatque, cum quanta ſit, & quid poſſit, patientia oſtendit. Nec de plantarum noxiarum à ſalutaribus ſeluſione aliter ſentiendum, excitant magis ingenium, quo plus difficultatum, malorumque diſjiciunt, vincere item adverſa pleraque, & noxia vertere in humanae valetudinis emolumentum. Atque ut concedamus plurimas eſſe ex obviis herbis inſalubres, vix tamen ullae ſunt, quae ſumma priſcorum diligentia non verterit ad aliquem deſideratum uſum. Plinius, ut modis omnibus utilitatem rerum conditarum afferat, naturam noſtri miſeream, venena inſtruxiſſe, credendum eſſe ſcribit, ne in taedio vitae, vel dira fames lenta morte conſumeret, ne laceratum corpus abrupta diſpergeret, ne in aquarum profundo ſepultura pabulo fieret: adeoque naturam genuiſſe cujus facillimo hauſtu, illibato corpore, nullo labore, ſitientibus ſimiles, imo cum ſanguine extinguemur. Haec vero tam inſcite Plinii ſententia, non patrocinium naturae parat, ſed aliena potius crimina eidem impingit. Nuſpiam enim compertum eſt, eam operum ſuorum interitum intendere, quibus tam vehemens ſit conſervandi, imò & peren-

petennandi deſiderium indidit. Quantò juſtiore ejuſdem auctoris querelæ, non naturam ſed hominem inveniſſe venena cavere & fugere ſatis animantibus eſſe, quæ licet arbore acuant, limentque dentium ſuorum ſicas, atque ad nocendum ſeſe præparare conſpiciantur, nullum tamen eorum tela ſua veneno tingere. Hominem, & ſagittas ungere, & ferro nocentius aliquid dare. Hominem, & flumina inficere, & rerum naturæ elementa. Ipſum quoque, ſine quo ſpiritum non ducit, aerem, in perniciem vertere: hunc ſolum alieno pugnare veneno, neque abominari ſpiritus prætereum noviſſe aliud, quàm odiſſe omnia.

At recta ratio, adeoque rectum judicium & ſenſus, non abuſum rerum naturalium nobis inculcat, ſed uſum genuinum. Quemadmodum igitur inter ſimplicia corpora ex igne, aqua, terra, ſi quidem rectè indigentiæ noſtræ aptentur, maximum homini redundat emolumentum, & verſa vice, ſi prave, & immodeſte adhibeantur, præſens ſequitur nocumentum, & damnum. Sic etiam res habet in corporibus, quæ ex elementis conflata, compoſita nuncupamus. Atque inter metalla quidem noxiſſima ſunt, Stibium, & Hydrargyrum ſeu argentum vivum, quorum alterum vim infert naturæ maximam, humoreſque cum ſpiritu, ſurſum, deorſum, violenter & periculosè compellit: alterum adverſiſſimum nativo animantium calori, non immeritò Plinio dictum eſt rerum omnium venenum. Ex utroque tamen, quam efficacia quæque ſalutaria medicamenta, & tantum non panaceas nobis ſuppeditat ſolutaris Iatrice! cum legitimo Stibii uſu, febres diuturnæ, melancholiæ, maniæ, ſimileſque graviſſimi affectus, feliciſſimè ſuperentur: argento vivo ab impura Venere contracta lues, atque externæ corporis fœditates efficaciter profligentur. Similiter de plantis venenatis cogitandum ſunt, e quibus ut pauca ſaltem, eaque notiora attingam, illa quæ (ut cum Ovidio loquar)

—— quæ naſcuntur dura vivacia caute
Agreſtes aconita vocant ——

Plinius venenorum omnium ocyſſima ſcribit, eaque ſpuma Cerbe-

heri ipſius natal comperta ſunt antiquis Scorpionum ictibus adverſari innoxiaque homini exhiberi, ſi invenerint, quæ in homine permanent ut mirum ſit, eatenus per ſe venena pugna inter ſe colluctari, & utrumque in homine deviaci, ut homo ſuperſit. Torpent Scorpiones aconito tacto, ſtupentque pallentes, & ſuperari ſe confitentur. Oculorum quoque medicamentis acerrimum miſceri ſaliſſime, prodiderunt majores, aperta profeſſione, malum quidem nullum eſſe ſine conjugio aliquo boni. Ranunculi, & quocunque alius ab igneo fervore, & exulcerandi facultate flammularum nomen impoſitum eſt, ſi contuſa roſaceo infundantur oleo, medicamentum præbent, partibus convulſis, & paralyſi torpentibus utiliſſimum. In malignis peſtilentibusque febribus adnatæ flammulæ ſeu ranunculi, iiſdem locis quibus anthraces, aut bubones ſeſe prodiderunt, attracto intra veſiculam dire veneno, plurimis ſalutem attulerunt. Febres quartanas, ſi carpo manuum ante paroxyſmum admoveantur, frequenter ſuſtulerunt. Siccata ranunculi radix pulverem exhibet, qui attracto ſpiritu raptus intra nares, excitato pituitæ profluvio, capitis graviſſimum dolorem, Hemicraniam dictum, imminuit, aut tollit. Vertici capitis admoto ex contuſis ranunculis emplaſtro acres oculorum defluxiones intercipiuntur. eodem cataplaſmo coxarum articulo impoſito, vix aliis præſidiis expugnabiles Iſchiadici dolores, attractis e profundo acribus excrementis, ſublati tandem fuerunt. Ut taceam vires, quas delendis ſcabiis unguibus, ſtigmatis, & verrucis, iiſdem tribuit Dioſcorides. Ita Capſicum Indorum, quod fervidiſſimo ſemine inflammatis faucibus, brevi lethale diſcrimen accelerat, levi tamen operâ decenter præparatum, & condimentum ſuppeditat ciborum, piperis vice gratiſſimum, & medicamentum in frigidis affectibus quam plurimis certiſſimum. Nam per os aſſumpto ſiccati ſeminis pulvere, anhelandi graviter difficultas, ſtomachi cruditates, excitata flatibus contracta inteſtinorum tormina, renum calculi, tum diuturnæ uteri obſtructiones, exoptato ſucceſſo profligatæ fuerunt. Etiam externis corpori admota planta, ſimilem cum ranunculis operam præſtat

R 2 Jam

Jam contrarium illud venenorum agmen, & cujus non calorem, ſed noxium frigus extimeſcimus. Mandragora, Hyoſcyamus, Solanum, & infamis Socratica morte Cicuta, atque ex papavere ſilveſtri collectum Opium, quæ non ſublevandis mortalium miſeriis commoda attulerunt?

Equidem Mandragoræ radicibus vino incoctis jamdudum veteres uſi in diuturnis vigiliis, doloribuſque mitigandis, conciliando præcipuè ſomno, quoties cumque aliquid gangræna corruptis membris,

Enſe reſcindendum eſt, ne pars ſincera trahatur

Hyoſcyami ſemine per os exhibito, vix præſtantius remedium inventum fuit, in pertinaci ſanguinis, per uterum, è pulmonibus, & naribus profuvio folia ipſa contuſa doloribus partium externarum mitigandis accommodatiſſima ſunt. Pollent iiſdem viribus Solanum, & Cicuta. Solani radix vim obtinet ſoporiferam, ſuccus oculorum hebetudinem corrigit ſemen vehementer citatas urinas, tum calculoſis, tum hydropicis auxilium affert evidentiſſimum Cicutæ ſuccus ulcera quæ ſerpunt, ignesque ſacros illitu compeſcit, idem ſpiſſatus, multi in medendo uſus eſt, miſcetur que collyriis, quæ doloris levandi gratia temperantur Quid Opium tandem, cujus malignum frigus adeo reformidamus? ſummum profectò medicamentum, ac verè divina manus, ſi rite præparetur, dextrè itera adhibeatur. Somnum commendat Tragædus, appellatque laborum domitorem, animi requiem, partem humanæ vitæ nobiliorem, utpote qui foveat, leniatque feſſos, &

Pavidum lethi genus humanum,
Cogat longam diſcere mortem

Idem reſtus huic præſtantiſſimo remedio tribuamus, quod verum legitimumque Nepenthes eſt, in quo oblivio curarum & dolorum quod ſæpe fugientem cum humoribus ſpiritum revocat, ſæpe fato ipſi moram aliquam blandè neſcit. Adeò vix ſupereſſe ex perniciofia plantis, cujus antidotum experientia non detexerit, cœleſti utique beneficio, quamvis humanum operis inventio ſit. Noſtrum fuerit, humaniſſimi Auditores, in hac amœna plantarum varietque ſerie, potentiam

No-

Numinis & bonitatem gratis animis agnoſcere, quæ ſalutaria ſint, valetudini conſervandæ impendere quæ noxia prudenter fugere, atque in uſum etiam ſi non internum, ſaltem externum, adhibere ſanitatis vindicare.

DE NATURÆ PROVIDENTIA

IN CONSERVANDIS PLANTIS.

Quod antiquitùs in Deorum operibus carpendis auſus fuit Momus, idem hac tempeſtate conantur iniqui rerum naturæ cenſores, qui cùm alia nobis obvia, tum præcipue plantas, ubia ejuſdem, atque amœna pariter munera, tam abjectas cenſent, ut pro levi, imo vili ipſis ſit, quicquid ſervandis illis excolendiſque laboris, & curæ impendimus. Quid enim plantis magis caducum, inquiunt, & ab æternorum conſortio magis remotum? quas non ſingulas tantum perire natura volui, ſed tollere etiam, atque ipſarum abolere ſpecies. Ubi enim Laſace, deſideratiſſima omnium planta? quam Plinius ſcribit Perſarum imperatores nationum exterarum legatis dediſſe, ut quacunque veniſſent, rerum deſideratarum copia perfruerentur. Ubi Æthiopis herba, veteribus expetita, quæ in aquas conjecta, amnes &

ſtagna ſiccabat, ſoleque contactu ruptis portarum clauſtris, aditum homini ad abditas cuncta patefaciebat. Baharas e Joſepho auctore gravissimo ſcriptis proditam plantam, vix nomen amplius, famamque retinet, quæ per nocturnas tenebras lumine coruſca proprio, manibus tamen inſectantium ſe veloci motu ſubtrahebat, maris tempeſtates ſedabat, & poſſeſſorem ſuum ad humanæ felicitatis culmen provehebat. Balſamum uni terrarum Paleſtinæ conceſſum, & ipſum mortalium commodis ademptum eſt, nobiliſſima ſtirpium, & lacrymæ ſuæ virtute pretioque nulli ſecunda. Sæviſſe in eam Judæos tanquam in vitam ſuam, refert Plinius, contra defendentibus Romanis, dicque dimicatum pro frutice fuiſſe: hodie ambitione in Hierichuntis valle quæritur, nec invenitur. Atque ut penitus nobis perſuadeant, deleri poſſe ſingularum plurarum ſpecies, ipſum objiciunt univerſi hujus contextum, quem pereuntem totum aſſerunt, quia minuitur, & perire videtur per partes. Terram non moveri jubent, quam immobilem, & quod vi ſua ſtet Veſtam appellarunt veteres, illic ſpiritu intra penetralia coercito concuti, & intremiſcere, alibi ſubita maris inundatione mutari, aut abſorberi. Nec particulas tantum in hanc labem trahi terrarum, ſed magnas pariter inſulas cum oppidis, & viris. Oceanum, ingentem & arcanam mundi partem, non habere quo conſiſtat, quoteſcunque

Incubuere mari, totumque a ſedibus imis
Una Eurusque, Notusque ruunt, creberque procellis
Africus, & vaſtos volvunt ad littora fluctus.

Atque ut ea non fiat, vacillare tamen videri quotidie, dum aquarum acceſſu, & receſſu, nunc lambit aut abradit littora, nunc eadem deſerit, vereque dixiſſe Ariſtotelem, οὐδ᾽ ἐν τῷ αὐτῷ ἐν τόποις ἀεὶ, neque Tanain perpetuo duxiſſe, neque Nilum. Aerem terris finitimum mutari mihos, & in ventos abire, denſari nubilo, diſſipari iterum ſinguque turbinibus, & ſolvi totum ſibi. Nec perſuaderi ſibi patiuntur a philoſopho cœlum illud extra mutationis & ſenectutis diſcrimen poſitum. Sol enim ſiquidem, ſiderum princeps, non raro deficit, laborat, tabeſcitque Luna, amicum vectigarum, quantumvis debile

ſile remedium. Stellas ipſas cadere, & labi, utcumque id excuſare, & velare conetur mentis humanæ conjectura. Sidera hoc ſeculo exorta eſſe, quorum incrementum, & decrementum peritiſſimis viris clare obſervatum, docuiſſe mortales, in cœlo quoque oriri aliquid poſſe, atque aboriri. Quæ omnia eo tendunt, ut obtineant, cum interitum mutationemque non effugiant eximia illa corpora, & ſenſu quidem homini æterna, quanto eo hoc diſpendio magis verſatur caducum illud herbarum genus, nulla ſpecie, nulloque ordine ſatis firmum. Hanc tamen ſententiam ſi a vero aberrare, ſi præclaris ingenis indignam pauens oſtendero, humanitati veſtræ, & benevolæ attentioni (Auditores) acceptum referam.

Atque ut inde exordiar, perire ſyſtema hoc rerum, minutimque per partes, recte ratione abſurdum, & fide ſenſuum penitus deſtitutum eſt. Nam ſi quid herum unquam certò contigiſſet, aut principiorum vitio factum, aut *ἀδυναμίᾳ* ſive impotentia cauſæ, hæc omnia conſervantis. Non vitio principii, ex quo, & per quod mundus & varietas hæc partium ejus exſurgit. Materia enim veluti non generatur, ita non corrumpitur, commune corporum naturalium ſubjectum, expers contrarietatis, adeoque propria conditione mutationibus haud obnoxia. Forma perfectio eſt materiæ, & ab ea tanquam bonum & divinum quid expetita, ſi nobilis hoſpitii menſa fuerit, perſeverat ſi pro domicilio carcerem nacta, ſolutis quibus impeditur vinculis, in libertatem ſuam ſe vindicat, alia loeum ejus viceſque ſubeunte. Boetius,

—— gentium nil moritur, inquit,
Sed tranſitum ultra, citroque,
Formam priorem alterat.

Non patitur quicquam cauſæ efficientis defectu mundus, utpote qui non fortuitum ac tumultuarium opus ſed ſupremum illum cuſtodem omnium, atque auctorem Deum habet, quem pìè Ariſtoles *τὸ πρῶτον κινοῦν, ἕν, ἀΐδιον, ἀκίνητον, πάντῃ ἀμετάβλητον, καὶ ἀπαθὲς καὶ κατὰ συμβεβηκὸς* primum movens, unicum, æternum, immobile, penitùs immutabile. Quod ſine

prima-

principio principium, abſque fine finis, cui præteritum non abit, haud ſubit futurum: cujus velle potentia, cui opus voluntas. Ab eo itaque ſi rebus humanis, τὸ εἶναι τε καὶ ζῆν, & eſſe, & vivere, neminem arbitror in tam ſpiſſa caligine verſari, qui non clarè perſpiciat, ſub tam provida mente, ſub tam benigno vigilique conditore, ornatum hunc rerum incolumem ſtare poſſe, & quam diu viſum ipſi fuerit perennare. Optimè libri de mundo aureus ſcriptor, Phidiam refert ſtatuariam, Minervæ clypeo imaginem ſuam expreſſiſſe, latente quidem oculo artificio, ſolertia tamen tanta, ut eximere & delere eum nemo poſſet, niſi totum penitus ſimulacrum diſſolveret. Ita parentem illum rerum, induiſſe ſingulis indelebilem ſui characterem, συνέχοντα τῶν ὅλων ἁρμονίαν τε καὶ σωτηρίαν complexum univerſorum concentum pariter ac ſalutem. Non delaſſat eum, & diſtinet tantæ molis aut magnitudo, aut ambitus: ἄπονος γάρ ἐστι καὶ ſine labore enim ullo & fatigatione ſic movet, inquit philoſophus. Spargit æterna illa lux quaquaverſum ſuos radios, & uno eodemque ictu ſinus omnes & abyſſos penetrat, cœli, terræ, maris. Nec præeſt ſolum cunctis à ſe conditis, ſed intereſt, imò ineſt. Jam cœlum, divinæ gloriæ templum dicam, an theatrum, quod ut vere ille Sapientiæ humanæ promus, ἀγήρατον, ἀναλλοίωτον, καὶ ἀπαθῆ, ſenectutis, mutationis, & paſſionis expers pronunciaverit? Hoc, veluti generatum non eſt, ita corruptionis diſcrimen haud incurrit: cui ſicut nihil unquam partium acceſſit, ita temporum decurſu nihil deceſſit. Quod illic denique motu citatur, qui terminorum oppoſitione caret, duravit ab omni ævo inconcuſſus, & ſi Deo liberrimo motori placitum eſt, durabit in omne ævum.

Deficit, fateor, Sol, non ſibi tamen, non cœlo, ſed nobis, quos radiorum, & ætheriæ lucis interceptio, horrore prorſum ac tenebris involvit. Laborare videtur Luna, & tabeſcere, ſed homini tantum, qui ſalutari ejuſdem influxu privatus, ſerio laborat, & contabeſcit. Cadunt ſub cœlo, & labuntur, non ſtellæ, quibus & locus ſuus, & magnitudo ſalva ſemper exſtitit, ſed diffuſi per aerem pingues halitus, mutuati ſiderum ſplen-

ſplendore ſtellas æmulantes. Obſervarunt aſtronomi rara quædam mundi ſpectacula, ſiderumque novorum incrementa, & decrementa, non tamen aſpectus è diſtantiſſimo, vel ortus, vel interitus ullum præbet argumentum. Non magis quam navigia, quæ portum ex alto accedentia paulatim majora conſpicimus, decedentia vero minora, quantumvis nihil vel addatur adventu, vel diſceſſu ſubtrahatur. Furor eſt, in anguſtum compellere celeſtia, & limitem ponere ſideribus quorum ſeminas nunquam preſſimus. Aërem illum quod nubes cogunt, venti reciproci aperiunt, nimbi vehementer rumpunt, grandines præcipites verberant, id vero nullo cum detrimento ejus conjunctum eſt, cui ſimplicitas, ſerenitaſque ſua reddi non poteſt, niſi heterogeneis quibus oneratur, fortiter ſubinde excuſſis, & dejectis depuretur. Agitant Oceanum prælianteѕ venti, & ab ipſo ſubvertunt fundo validæ procellæ, nullo tamen illius vel minimo damno. Quin potius motu iſto reciprocante quo littora ſua lambit, incolumitatem partium tuetur, quam torpida quies ipſi denegaret. Concuti terram coercitos occultis anfractibus ſpiritus, & ſæpè convelli; nec mirum tamen ullum eſt, pondera fulcimentis languidis innixa vibrare, ferrique deorſum, & loca ſpecubus magnis concava, laxatis fornicibus derepente concidere, quoniam naturali motu ſic ducuntur. Abſorpſit alibi inſulas mare, alibi curſum evomuit. Eademque neceſſitas, quæ ut cecinit Virgilius,

—— Italiæ Siculum latus abſcidit,

Pharum continenti Aegypti adjunxit. Quæ curſum hic perennibus fluviis intercepérunt cauſæ, alibi aperuere iterum, viamque ſtravere. Conſtat itaque mundo & præcipuis ejus partibus inviolata juventus: conſtat etiam caducis his, & mollibus plantis ſpecierum ſuarum integritas, quicquid minetur

—— aut innumerabilis
Annorum ſeries, aut fuga temporis.

Veriſſimè philoſophus, *δεῖ ἐν τοῖς φύσει τὸ βέλτιον ὑπάρχειν μᾶλλον*, oportet, inquit, in naturalibus id quod melius eſt, magis exiſtere. Præſtabilius autem ſit eſſe, quàm non eſſe, &

 ſem-

ſemper eſſe, quam aliquando: dum prius horum aſſequi natura nequeat in iis, quorum perfectio corporis ἐντελέχειαν, ſive ſimplicitatem excludebat, ſi ſpectentur ſingula, conſequatur tamen, obtineatque perennitate ſpecierum. Modum ipſum diſertè ac divinè expreſſit Ariſtoteles, quem pauca vulgus arbitratur agnoviſſe de rebus divinis, συμπλήρωσε τὸ ὅλον ὁ θεὸς, ἐνδελεχῆ ποιήσας τὴν γένεσιν, Implevit, inquit, univerſum Deus, perpetuam, continuamve efficiens generationem. Cecinit eadem, utcunque plurimos, Poeta vetus,

> *Ipſa venas, inquit, atque mentem permeante ſpiritu,*
> *Intus occultis gubernat procreatrix viribus,*
> *Perque cælum, perque terras, perque pontum ſubditum,*
> *Pervium ſui tenorem ſeminalis tramite*
> *Imbuit, juſſitque mundum noſſe naſcendi vias.*

Quid igitur eſt, quod deſit plantis? quo minus inſita generandi facultate ſpecies ſuas familiaſque propagent. Circumagitur etiamnum irrequieto ambitu cœlum. Fertur intra ſuos tropicos Sol, temporum vices, annumque ſemper renaſcentem ex uſu vegetabilium temperans. Excipit ea gremio ſuo tellus, non hodie minus, quam olim benigna, mitis, indulgens, & indigentiæ mortalium ſemper ancilla. Generat adhuc coacta, ac Plutus, quæ ſponte fundit, tot ſapores, odores, ſuccos, optimaque fide ab agricolis creditum ſibi fœnus ſolvit. Nec deficiunt iiſdem educandis tempeſtivi imbres,

> *Aurarumque leves animæ, tepidique vapores.*

Atque ut certius cognoſcatis, nihil a mille aliquot annis ſtirpium indoli, & vigori quicquam deceſſiſſe, exhibent eundem temperamenti modum, eaſdemque agendi vires, ſive ſecundæ Valetudini mortalium conſervandæ, ſive adverſæ redintegrandæ operam aliquam conferant.

Et de renatis tantum loquor plantarum cauſis: cum in promtu ſingularum ſpecierum elementis perpetuandis, incredibile ſit, quantum cœleſtis Providentia ſe diffundat? Neque enim ut in animantibus fieri præſtabat, ſemini tan-

tum

tum producto vim illam genitabilem includere voluit, ſed per varias ſtirpium partes diſpergere. Sunt igitur quæ toto caudice, & materie ſolutione facile ſobolem extrudant. Hederam videatis, & reptantia gramina, quæque florem ſuum in nodum colligit verbenam, quamvis attingere tantum alticem terram obſerveutur, per caules ſuos hinc inde porrectis radicibus, cortum ſuum augere. Magna pars, à radicibus ipſis & circum radices ſtolonem proferunt, ſtirpium novellarum principia, quæque ſponte ad juſtam parentum magnitudinem excreſcunt. Quarundam radices annaſcentibus denuò radiculis multiplicantur, iisdemque fœtibus diſtinguuntur, quot nodulis, ac veluti ſpicis exuberant. Ita Narciſſorum, Hyacinthorum, ſimiliumque formoſa progenies, e medico certa, non magni temporis intervallo in centurias, & myriades abit. Non paucis unus vernantis muſcoſitatis gemmulæ udnaſcuntur, novarum ſtirpium extra quidem, uttamen certa, generique ſervando ſufficientia fundamenta. Sunt quibus in ſpem ſobolis extrema proficiunt rami,

—— ſummumque putator,
Haud dubitat, terræ referens, mandare cacumen.

In Opuntiis ſive ficubus Indicis, etiam folium decerptum, ſolo, ſoloque commiſſum, ſatis ad excitandam plantam facit, ut taceam, a Theophraſto proditum eſſe, fœcundis aliquot lacrymis genitalibus humidi ubertate fluentibus, plantas nonnullas ortum ſuum debere. Nec ſuſpicienda tamen magis hæc in plantis naſcendi varietas, quàm robur ipſum generationis, & adverſus temporis & fortuitorum injurias conſtantia. Oleæ dudum exſiccatæ lignum radicem truſiſſe novam à vetuſtis ſcriptoribus notatum accepimus. Ut jam portento ſimile non ſit, quod fide digni retulerunt auctores, clavam Herculis, quæ ex oleaſtro fuit, ſobolem protuliſſe. Romuli haſtam, quæ ex corno maſcula erat deprompta, actis iterum radicibus germen excuſſe, ſcripſit in Romuli vita Plutarchus, ut Ovidio accinente, non jam ſiccum eſſet telum, ...

S 2 —— *ſed*

—— ſed levis omnis arbor,
* *Non expectatas dabit admirantibus umbras,*

Ariſtoteles ipſe lectum lignum terra defoſſum, germinare potuiſſe, non abnuit & quidni potuerit, quam diu perſeverantem in lenta materie genitalem humorem, inſitumque humori calorem & naturam, externa vis penitus haud excuſſerat.

Imò corruptas penitus ſenſuque noſtro plane deſtructas plantas, non deſtituere protinus ſeminalem vim, ſæpè docuit illarum inopinata regerminatio. Sonchum, præ reliquis herbis ſuibus hæc ſuibus alimentum, ex eorum excrementis per campos ſparſis, iterum naſci agricolæ produnt. Neque aliud opinor eſt, quod vegetabilis naturæ perſeverantiam magis aſſerat, quam artificium virorum arte Hermetica celebrium, quo diſſoluta roſarum compage, combuſtiſque cum ſtirpe ramis, dum electum ſpiritum, & è cineribus collectum ſalem, humido terreoque elemento peritè jungunt, non ſine ſpectantium plauſu, ejuſdem naturæ ac ſpeciei roſas, velut ex Orco in lucem revocaverunt.

—— caret Phœnice ſecundo
Mundus, & haud ullum ſovit Conina renatum,

inquit doctiſſimus Satyricus. In animantia id quidem, & hominem convenit; non convenit in plantas, quibus velut multiplicem naſcendi viam ſternere voluit cœleſtis indulgentia, ſic internum generationis principium, activum, atque ut cum Ariſtotele loquar ἀρχὴν κινήσεως, cauſam principem, arctioribus vinculis ſubjecto ſive materiæ alligare placuit.

Jam ſemina ipſa plantarum, quamvis rudia vulgo videantur, & contemta naturæ opera, propius tamen & æquis ponderibus examinata, maxima ſunt, atque optima ejuſdem opificia, quæque, Theophraſto cenſore, ab eadem iiſdemve omnibus confirmata, produci nequeant. Continent enim ſemina quæ maturitatem adepta, non tantum quæ ad plantæ novellæ conſtitutionem neceſſaria ſunt, ſed etiam ejuſdem conſtitutæ conſervationem. Atque hæc ea ſunt, quæ Ariſto-teles

tales κυήματα, conceptus nominat, quales in animantium fœtu, edita volucribus ova. Igitur ut in illis, ſic in plantarum ſeminibus plantæ novæ ſyſtema & fundamentum adeſt, adeoque pars princeps, Dioſcoridi τὸ ἐγκάρδιον dicta, ut quod cordis rationem obtinet, tum in ea facultas ipſa vegetabilis, non jam potentiâ, ſed ἐν' ἐνεργείᾳ ſive actu præſens. Imò nata ecce in fœcundo ſemine plantula eſt, quam conſpicimus natam, falſòque terræ partum exiſtimamus, quæ fœtum, cum illa nutricis potius, & obſtetricis, quàm nomen maternæ venerationis hic mereatur. Producit autem jam cum novelli fœtus rudimento, ſimilem eodem humiditatem, ſive carnis eam, ſive pulpæ nomine in ſeminibus captamus. Ariſtoteles τὸ πρῶτον γαλακτῶδες, primum lacteum vocat, & diſertus Theophraſtus τροφὴν τὴν συγγενῆ, nutrimentum principio congenitum, cujus beneficio conceptum ſuum ſuſtentat. Idque adeo copioſum floriferis quibuſdam bulbis eſt, ut extra terram non ſovere tantum embryonem ſuum queant, ſed educare etiam, foliiſque, & floſculis ornare: ſicut in ſcylla, ſimilibuſque vulgo conſpicuum eſt. Vix credibile, ſcio, videri minutiſſimo tot ſtirpium ſemine, & oculorum aciem exilitate ſua fugientia, plantulam contineri, & neceſſarium eidem tuendæ nutrimentum. Cogitandum hic tamen cum Plinio, non minus hac conſideratione digna eſſe, quàm turrigeros Elephantorum humeros, taurorum valida colla, & truces in ſublime jactus, tigrium rapinas leonumque jubas, cum natura nuſquam magis quam in minimis tota ſit. Ut incluſa ſeminibus plantarum principia, ab injuriis fortuitorum defenderet, ſpectabili rurſum artificio, tot velamentorum ſinubus omnia circumdedit. E quibus nonnulla mollia eſſe placuit, & membranæ cuticulæque leni ambitu natura ſolidiora quædam, & lignea duritie rigentia. Quid ſpinas porro & horridum aculeorum agmen? quod non paucis ſeminum additum obſervamus involucris. Non aliud hercules, quàm externum ſervandis iiſdem præſidium, quibus vel animantium aviditas, vel hominis procacitas, & negligentia damnum inferre poterat. Adjecit natura quibuſdam humani vultus effigiem, canum, leonum, & ſerpentum ora: thecas

aliorum, & capſulas varie contorſit, flexus cochlearum, & labyrinthi gyros imitata. Non aliam arbitror ob cauſam, quam ut impedimenta quædam, & remoras objiceret, quibus vim inferre parantes occuparet. Inſtruxit quædam floccis, & lanam papporum velut plumis, ut tunc maximè de ſeminum tutela ſolicitam eam exiſtimemus, cum id minimè videtur, cum alas iis addit, quibus ex oculis noſtris faceſſant, &, ut cum Marone loquar,

— volitent ludibria ventis

Uſque perdurantem & incolumitatem ſeminum inſignem, in plurimis plantarum dudum periſſimi cultores notarunt, iis præcipuè quorum operimenta validiora, inſitumque ſuccus alimentum ſolidum magis, ſeptumque deprehenditur. Nec tamen etiam in languidioribus ſtirpium ſeminibus, per externas injurias facile expugnabilis vivacitas. Laſerpitium ſpontaneo ortu natum referunt auctores Græciæ clariſſimi, imbre piceo repente madefacta tellure eamque vim per quatuor mille Africæ ſtadia valuiſſe confirmat Plinius. Ita pluviis & aquarum inundationibus ſilvas, ubi prius non erant, ſurrexiſſe, Theophraſto creduntur. Nec dubium eſt, utrumque contigiſſe, quod corpuſcula ſeminalia, vento imbribuſque abrepta, quia inſitam facultatem haud perdiderunt, alieno quidem, ſed benè præparato in ſolo, feliciter hoſpitari potuiſſe.

Degunt in ſaxis ſcopuliſque marinis androſace, & corallorum ingens varietas. Vivunt in murorum compage, turriumque altiſſimarum minus belaxte, cymbalaria, hederæ, ficus, ut jure, & veluti excitatus Seneca ſcribat, conſideremus, quàm ingentem vim per occultum agant parvula admodum ſemina; &, quorum exilitas in commiſſura lapidum vix locum obtineat, in tantum convaleſcunt, ut ingentia ſaxa diſtrahant, & monumenta diſſolvant. Naſcuntur ſub aquis plantæ non temperamenti ſolum frigore aquæ ſimiles, ſed etiam calidæ, ut ſium, hydropiper, ſiſymbrium, dracontium. Florent ſummo hyemis rigore ellebori nigri, & ſub montium altiſſimorum nivibus incolumes perſiſtit, ciſtorum, ledorum, ſimiliumque fruticoſarum ſtirpium ingens varietas. Mirati veteres, in fronte

fronte cervi natam hederam, auctore Theophraſto. Pauculi anni ſunt cum ex lapſu deſixa, & relicta in humano corpore ſpina, longo tempore germina proferret, aſſerente rem, & ſcriptis vulgante Fortunio Liceto Philoſopho clariſſimo.

Confirmat hunc vegetum in plantis vigorem, quod ſingularis naturarum propenſione invicem ſuſcipiant, & jungant, aliaſque fœtus non ſecus educent ac ſuos. Inde enim eximium emanat inſitionum artificium, quo non tantum quæ generis, ac ſpeciei communione ſibi devinƈta ſunt, coaleſcunt, ſed etiam utraque ratione diverſa. Non aſpernatur genera diſcrepantiam vitis in juglandem arborem ſuſcepta, roſa in quercum, in ficum ruta, quodque ætas hæc primum agnovit, perſicus in braſſicam. Vitalium item munerum participationi non obſtare ſpecierum diſſimilitudinem oſtendit pyri in malum, vitis in oleam, Jaſmini in roſam, braſſicæ in rapum adoptatio. Quid igitur hæſitemus, Auditores, an ſervare natura ſtirpium queat ſpecies? quarum principia tanta ſollicitudine tuetur, quarum generationem, tot mediis incitare volui.

At inquiunt, ſi ſpecies aliquot plantarum perditæ non ſunt, quid eſt, quod hoc ſeculo Æthiopidem herbam non reperiamus? quæ tactu clauſa omnia aperiat, quæ ſtagna? amneſque ſiccet? quod Achæmenide caremus? quæ in aciem hoſtium conjecta trepidare agmina faciat, & vertere terga? quod Latace deſtituimur? quæ rerum omnium copia nos bearet, & ſimilibus aliis? Ego veteribus tantum non tribuo, ut omnia ipſis vel dicta vel ſcripta ſimpliciſſimæ Veritatis ad normam exacta mihi perſuadeam, & herbas iſtas vel fuiſſe unquam credam, vel ſi fuere, viribus tam portentoſis prædicas fuiſſe. Ridet has, nec immeritò, Plinius, & tanquam ſtultæ opinionis, Magicæque vanitatis ludicra proſcribit. Ubi iſta fuere, inquit, cum Cimbri, Teutoneſque terribili Marte ululerent, cum Lucullus tot reges Magorum cum paucis legionibus ſterneret? Cur Romani duces, primum ſemper in bellis commeatuum habuere curam? Cæſariſque miles ad Pharſalum famem ſenſit, ſi abundantia omnis unius herbæ felicitate potuit

tur contingere? Nonne ſatius fuit Æthiopum Scipionem Carthaginis portas herba patefacere, quam machinis per tot annos clauſtra quatere. Cauſam autem harum traditionum perrarò ſubjungit idem rerum naturæ ſcriptor, &, mirum an eſſet, huc provectam antiquorum credulitatem, ſaluberrimis animis utram, ſi modum humana ingenia noviſſent. Nunc omni in re, ea animorum conditio eſt, ut a neceſſariis orta primum, cuncta pervenerint ad nimium. Galenus, inter veteres rei herbariæ doctus pariter atque æquus arbiter, Andream mendacii arguit. Præcipue Pamphilum, quem ſcriptum de ſtirpibus tractatum, nugacibus transformationibus, incantamentis, anilibusque fabulis impleviſſe refert præſtigiatorem fuiſſe, & cui unicum hoc ſtudium erat, ut portentoſa ſcribendo vulgus imperitum in ſui admirationem converteret. Neque aliam exiſtimo cauſam, quod Rufus Epheſius, Heraclides Tarentinus, Cratævas, aliique nobiliſſimi auctores, prodigia illa herbarum ſilentio prætereant: neque Æthiopidi aliud attribuat Dioſcorides, quam quibus pectoris morbis auxilium afferat, quodque Iſchii dolorem mitiget.

De Balſamo tamen perdito quod afferunt, majore fide, rationumque momentis oſtendere conantur. Nam cum in Palæſtina duobus tantum regiis in hortis, magno ſtudio excoleretur, neque uſpiam ſylveſtris extaret planta, regione tota ab Ælio Adriano peſſimis exemplis devaſtata, & incurſu Perſarum, Turcarumque iterum maximis cladibus attrita, juxta cum hortis plantas pariter Balſami deletas fuiſſe neceſſarium arbitrantur. Contigiſſe idem Ægypto, cum Tomombejum, ultimum hujus provinciæ regem, Selim, imperator Turcarum, inſigni facinore tolleret. Confirmarunt hæc eadem, inter viros ſcriptis celebriores, Hieronymus Cardanus, ab Augerio regis Hiſpaniarum legato ſic perſuaſus: tum Nicolaus Manardes, medicum Indicarum cognitione clarus. At neque hæc tanti roboris ſunt, ut balſamicæ plantæ ſpeciem e rerum natura ſublatam evincant. Nam quis rei herbariæ optime peritus, vallem Paleſtinæ, cujus longitudo triginta, latitudo quindecim milliaribus terminatur, datâ huic rei ſingulari ope-

ra,

ra, ſic perveſtigavit, ut nullam in ea Balſami ſtirpem ſuperſtitem certò conſtitutum habuerit. Atque ut largiamur hoc publicæ famæ, deeſſe nunc Palæſtinæ tam nobile germen, minimè tamen concedemus, eandem fuiſſe patriam Balſami tellurem. Cum enim, auctore Theophraſto, Sylveſtrem illius plantam nullam aluerit, ſed duobus tantum, ut dixi, regiis paradiſis, ſingulari cura, & aſſiduis irrigationibus educaverit, manifeſtum evadit, non indigenam, ſed peregrinam ſtirpem fuiſſe, cui ſervandæ tantum laboris ſtudiique impendendum erat. Expreſſit autem natalem Balſami terram Joſephus, antiquitatum Judaicarum ſcriptor diligentiſſimus, cum Balſamum Salomoni, ſapientiſſimo dynaſtæ à Regina Sabæorum dono datum commemoret. Erant autem Sabæi inter Arabiæ Felicis populos, cum auri, metallis, tum, odorata ſylvarum fertilitate ditiſſimi. Nacta itaque Palæſtina tam eximiam plantam ex Arabia, in cujus non maritimis tantum, ut à Strabone proditum eſt, ſed etiam mediterraneis locis, & circa Eadrum oppidum, in montibus collibuſque feliciter ſurgit. Tranſlatum è Palæſtina Balſamum in Ægyptum creditur Cleopatræ ſtudio. Seculis deinde ſequentibus per Califfam, & proreges, quotieſcunque in horto Matahariæ cuſtodum negligentia perditum ivit, ex Arabia propinqua frequenter repetitum fuiſſe, cum incolis abunde notum eſt, tum illuſtriſſimo viro cognitum, qui pro Sereniſſima Republica Veneta conſulari munere in Ægypto perfunctus, & quotquot ſubditum ejus jam à tot annos Cairum inhabitarunt. Apud quos & mihi degenti, odorati balſami fructus, & ramuli, fragranteſque eximiâ ſuavitate lacrymæ multoties conſpectæ. Has vero genuinum illud antiquorum Opobalſamum eſſe, tam plantæ genitricis habitus, quam liquoris ſubſtantia, qualitates, & facultates potiſſime convincunt. Cardano olim ſe oppoſuit Julius Cæſar Scaliger, Manardo Carolus Cluſius, ille ingenio atque eruditione princeps, hic in ſtirpium rariorum cognitione ſummus. Senſerunt idem mecum Petrus Bellonius, Andreas Cæſalpinus, Honorius Bellus, Joannes Coſtæus, atque ex anteceſſoribus meis, Melchior Guilandinus,

Jac Antonius Cortuſus, Proſper Alpinus, Adrianus Spegelius, Joannes Prevotius, viri ad famam, & nominis immortalitatem nati. Mittamus igitur, humaniſſimi Auditores, de perditis plantarum ſpeciebus, vanam pariter atque ingratam opinionem, & perennare eas cœleſti beneficio cum mundo arbitremur, quam diu perennat mundus, quarum ad bonæ Valetudinis emolumentum, ea nobis varietas divinitus ſuppetit, ut non tam quærendi, quàm ſeligendi difficultate laboremus.

JOANNIS VESLINGII
MINDANI,
EQUITIS,
ET IN PATAVINO GYMNASIO
Anatomiæ & Chirurgiæ Profeſſoris primarii,
DE
PLANTIS ÆGYPTIIS
OBSERVATIONES ET NOTÆ
AD
PROSPERUM ALPINUM.
Cum additamento aliarum ejuſdem regionis.

ILLUSTRISSIMO DOMINO

D. NICOLAO CONTARENO

HIERON. FILIO,

PATRITIO VENETO,

JOANNES VESLINGIUS MINDANUS

F. P.

Sceletum æneum, artificioſam oſſium corporis humani compagem, Apollini Delphico conferebat Hippocrates, ſi fidem Celſus meretur, omnis Medicinæ parens. Sugillabat factum hoc vulgi livor, quod vir tantus, non exornatas nobilibus gemmis pateras, non ex auro ſolido tripodes, ſed vile ſatis, & injucundum ſpectantium oculis anathema Numini ſibi propitio d caret. Rectius tamen ſententium punctis laudatus fuit prudentiſſimus Senex, utpote qui Medicinæ inventori monumentum ſtatuiſſet, in quo cùm ſalubrium actionum perfectio, tum artis inventæ dignitas clarius quàm in auro gemmis-

mique refulgebat. Imitari id mihi videor, illuſtriſs. Vir, & per veſtigia illa repere magni Præceptoris, dum non ſelectam quidem, ſed per æſtiva ſtudiorum laxamenta concinnatum hoc opuſculum, exoticæ Floræ qualemcumque corollam, in Gratiæ tuæ Templo dedico, qui ſeculi hujus Apollo alter, non ſolùm generoſo, perque tot [illegible], Diis ſimiles Heroes deducto ſtemmate ſplendidiſſimus es, ſed herbarum quoque ſubjectâ tibi potentia, per tractus omnes Chriſtiani orbis celeberrimus. Ecquid enim eſt in hoc amœno plantarum genere, quod ad utrumque ſolis terminum porrectæ Indiæ, Ægyptus, Syria, Thracia, Creta, Cyprus, Europa deinde reliqua, vel raritate ſuſpiciendum, vel odora floreaque voluptate delinificum, vel medendi viribus admirandum, curioſis unquam oculis admovit, quod non in cultiſſimi horti tui pulvillis atque decentius, quàm in penſili Semiramidis viridario, aut etiamnum vernet, aut olim hoſpitatum fuerit? Munificentia ſanè tua, tanquam diffuſo quaquaverſum vegeto calore, Proſperi Alpini exoticæ plantæ tenebris & oblivioni ſubductæ, non deſperant cum auguſto ſeſe nomine tuo viam terere poſſe æternitatis. Et hæc pariter quæ devotus exhibeo cultor, irradiante benignitate tua pervenerunt ad frugem, qui conſilio tuo in Orientales provincias profectus ſum, tuoque hortatu ad Patavinum hoc Athenæum iter relegi: ut non minus ea Tibi deberi profitear, quàm Cereri ſpicæ, & olea Minervæ. Quamvis in amorem Tui ultrò conceſſerim, ſimul atque inundatum ingenti Sapientiæ flumine pectus tuum cominus venerari, & ab illo reconditæ Doctrinæ torrente avidum animum ſatiare licuit. Hærent plerique in veſtibulo Philoſophiæ ſalebris

ar-

anguſtatum malè detenti, & inſtrumentum vitæ, teſte Seneca, maximè ſerium in ludum quendam convertunt nugarum. Te ardentiſſimus Veritatis amor, & eximio ſubnixus ingenio pertinax labor, in interius illius Divæ ſacratium facilè admiſit, ut verè Lucretianum illud tibi vindices,

——— juvat integros accedere fonteis
Atque haurire; juvatque novos decerpere flores,
Inſignemque tuo capiti petere inde coronam,
Unde prius nulli velarunt tempora Muſæ.

Taceo humanitatem tuam, qua me nil tale merentem conſtanter ſuaviterque complecteris. Taceo reliqua tot Virtutum tuarum ornamenta, quæ prolixo verborum ambitu digerere, nec Modeſtia tua concedit, nec mea permittit infantia, qui ſocco magis idoneus ſum, quàm cothurno. Sume igitur, Vir Maxime, tenuem hunc libellum, nec ab ingenio ſatis excultum, nec qua decuit elaboratum induſtria. Patere quæſo, ut à clariſſimo nomine Tuo fœnerata luce, tantiſper in Famæ delubro pendeat: non ut munus, cum nihil quidem à me proficiſci queat, quod non ex officio, imo ex debito tuum ſit; ſed veluti animi æternum benevolentiæ tuæ vadati Sponſoris tabella. Cæterum, Providentiam veneror Cœleſtem, ut Illuſtriſſ. Ampl. Tuæ honorum omnium optabilem proventum interminus annorum recurſus inſtauret.

Patavii 2. Kal. Januarii. Anno M.D.C XXXVIII.

In Obſervationes Ægyptias

V. C.

JO. VESLINGII

Equitis

Niliacos ALPINUS Opes detexit odores:
Neglectis Hermes jam tulit alter opem.
Romanos latices miratur barbara Memphis,
VESLINGI genium quando Serapis habet.
Oceano pronus tangit dum brachia Cancri,
Non alio Phœbus nectare potus erit

Obſervantiæ monumentum

S.

Jo. Rhodius

Quintus Olympiacam jam reddidit annus olivam,
Implevit ſpicis horrea quinta Ceres,
Cum ſic pingebas parvi miracula mundi,
Ut ſtupeant cives pegmata docta tui
At nunc affectas apicem majoribus alis,
Cum magnus prodit mundus ab arte tua,
Quem per Niliacæ luſtras quinquennia Memphis,
Dum Phario tradis germina rara ſolo
Coſmographum plaudens te verum credit Apollo,
Cujus ad Ingenium Mundus uterque patet

Paulus Marquart Slegel,
Hamburgenſis.

ΩΣ ΑΠΟ

ΒΙΒΛΙΟΥ.

Οὗτος ἄρ' Ἀλκινόου λέγεται κῆπος' οὐ Βαβυλῶνι
Τῶν πενσίλων κήπων θεσίων ἄγαλμα·
Ἀλκινόου πρόσθεν τῷ ἔχων πλέον ὅτι μοι ἔφυτα
Δῆς ἐκ καλύκων ἄνθεα φαιδρότερα
Καὶ φυτὰ, καὶ καλάμους, τοὺς ὤρεγεν γ' ἀπὸ Νείλου
Ἠλγάνειν μόσχη Πρίαπος Αὐστρίη.
Ἔρχει θαρσαλέως, ὦ τις σὺ Πρίαπος ἀπείργει
Καρποφύλαξ, ταχινῶν ἐκκαθαριζομένων.
Ἄλλος γὰρ ἀνθόμιστι ἐφέστηκε, ἤπιος ἄλλος,
Δερξίμαθε αὐτοματίω πάντα χαριζόμενος.
Μυθάνος ζῶος ἐστι, καὶ ἡμετέρων ἀπὸ κόλπων
Ἀλλάξει πίστιν τῇ δὲ φυτηκομίῃ.
Ἀκτῖνες τε νῦν θάλπει, κατ' δ' αὔλακας ἕλκει
Ἀρδεύει νυμφῶν νάμασι Κασταλίων
Τηλίκον ἡμετέροις πραπίδεσσι τόδε κόσμον ἴδοιτο,
Δεῖξε δ' ἂν φιλομαθῆ αὐθονομᾶν βοτάνας·
Οὔτε γὰρ αὐχμηροῖς θέρος ἐν καύμασι καῦμα,
Οὔτ' ὥρης κρυμοῖο δεῖσε χειμερίης·
Τόδ' τε φυτόεργος ἀεὶ ζώουσι γεφύρα
Ἄσβεστα ἐν ζωοῖς, ἄσβεστα ἐν φθιμένοις·

Juſtus Ryckewaert.

Fertur odoriferis ſerpens Epidaurius herbis
Hippolyti laceros compoſuiſſe ſinus.
Quis potuit vitæ leges præſcribere plantis?
Ut ſolitis redeat forma vigorque ſuus.
Solus in exemplo eſt VESLINGIUS, audet utrumque
Quod doceat Phariæ torrida Zona plagæ
Sicca papyrifero diluta novalia Nilo
Oblitum, Meroæ ſemen opeſque ferunt.
Ignotas calamo dum Ægypti dilatas herbas,
Non Peluſiacæ nomen habebis aquæ?
Non ſitiet ſanctam Crocodilus peſtifer undam,
Progenies Coæ ſed generoſa Scholæ,
Nemo bibat raptim, ſed labrum proluat altum,
Et licet invideat, diſcat amare canis.

Martinus Witting:

JO.

JO. VESLINGII OBSERVATIONES

IN LIB.

PROSPERI ALPINI

Caput I.

De Plantis Ægypti.

Ægyptus ut animantium fœcunditate, ſic plantarum quoque lætiſſimo proventu, non Græciæ olim, non Hetruriæ, agroque Latino, quicquam ceſſit. Quamvis enim Jovi Pluvio nunquam ſupplicet, habet tamen in privatis bonis abundè quod cœlo imputet. Solem, qui vegetabilia firmat, auras, quæ ſuaviter demulcent, Nilum qui liberaliter educat, nobiliſſimum amnem & quem verè dixerim, non Trimalchionis, ſed Ægypti *ſatorem*. Nam quòd Sole adusto, ne ferventius radiante non fatiſcit, quòd inſuetæ cœleſtibus aquis per annuas ſiccitates humor ſufficitur, à Nilo eſt: quòd veteribus non urbis, ſed orbis horreum diceretur, & imperii Romani magnitudinem, tum frugibus, tum opibus conſervaret, à Nilo fuit. Quod per hæc quo-

quoque tempora, vicinæ Arabiæ deſertæ mediis, Paleſtinæ, Syriæ, Byzantio, copias ſuas profpicit, & Europæ reliquæ Saccharum, Caſſiam, Sennam, Gummi, indigenas ſcilicet merces non invidet, ab eodem eſt. Sed herbarum præcipuè gloriam multis retro ſeculis Ægyptus poſſedit, & è ſerie eam aſſerit Homerus, primus ille doctrinarum & antiquitatis eruditæ parens.

> Ἐσθλὰ, τά οἱ Πολύδαμνα πόρεν Θῶνος παράκοιτις,
> Αἰγυπτίη, τῇ πλεῖστα φέρει ζείδωρος ἄρουρα
> Φάρμακα.

Nimirum & Helena ſua loquitur ſapientiſſimus Poetarum, cui Polydamna, Thonis Regis conjunx, remedia dederat pharmaca, quæ ſertili ſolo profert Ægyptus. Inter quæ Nepenthes illud referunt, celebre pharmacum, in quo oblivio quædam ſuit à doloribus, & curis. Plinius non aliam ob cauſam Ægyptum unguentis accommodatiſſimam ſcripſit, quæque defunctorum corpora ævis incorrupta facilè conſervaret. Imò, cum his intemabilis humanæ valetudinis præſidem artem ſublimis ille Hermes, & Triſmegiſti hujus diſcipulus Æſculapius primitùs excoluerint, factum de inde, ut vetuſtiſſimi auctores (Pythagoras ſcilicet, & Democritus) qui vires herbarum voluminibus ſuis complexi ſunt, regionem hanc ſedulo peragraverint, quarum induſtria ſaluaris hæc profeſſio nobis plurimum increvit. Quamvis autem plantas omnes hujus fœcundiſſimæ Provinciæ ſeſe deſcripturum polliceatur Proſper Alpinus, ad eas tamen reſpexit, quæ vel non obviæ in Europæo tractu, vel cæteris rariores. Eæ, excepto Balſamo, circa Memphim, Alexandriam, Peluſium item, & Heracleam oppida, in villis aliquot naſcuntur. Difficilè ſanè exticit, in interiores receſſus pedem penetrare. Quamvis enim huc quoque verè,

> *Aurum per medios ire ſatellites,*
> *Et perrumpere amat ſaxa,*

Odium tamen religionis, hominem Chriſtianum vulgo inviſum reddit, quod atros Europæorum pileos non minus execratur, quam

quàm priſci illi ſenatores, & fuſcas aves. Antiquitus, quia cultus rerum omnium diligentior, herbarum pariter copia major fuit, cum Scythico dominatu nondum premeretur Ægyptus; quæ jam veluti diluvio omnia ſubruente, bonæ artes in exilium compulſæ & cum gente ipſa, tum ſermo, tum ingenia deleta videntur. Qui nunc Ægyptum incolunt populi, præter indigenas Chriſtianos, potiſſimum Arabes ſunt, utrique non tam ſubditi, quàm mancipia, & ab avaris Turcis peſſimis exceptis habentur. Quorum animus avidus, atque inſatiabilis, quia modum ſtatuere nullum poſſint, ea tantum in prædiis hortiſque colunt, quæ cum minimo impendio quæſtuoſiſſima norunt. Illud etiam opere ſummo caventes, ne ſive deliciis, ſive elegantiis hortorum, noxios invidorum oculos perſtringant. Hinc palmeta quaquaverſum videas, enormeſque ſycomororum truncos, tum arbores medicum aureamque malum ferentes, denſiore ſylva invicem implexas, & jaſminorum fruticum intricata germina. Cætera rus merum, & inculta arearum vaſtitas occupat.

Caput II.

De Caſſia.

Arbores præcipue feliciter educat Ægyptus, ut auctor eſt Preſius ille ſcriptor ſuaviſſimus, aſſertque rei cauſam, τὸν μαλακίζειν, aquarum copiam, τοῦ ἀέρος μαλακότητα, ſtatum aeris placidum ſive mollitiem, ὡς τι μηδὲν ἐκλείπεσθαι τῶν ἔξωθεν, quodque nihil exteriorum vim afferat. At hæc ſuaviter magis, quàm verè ſcripta eſſe contendes, cum vix horum in Ægyptum aliquid conveniat. Etenim arbores cæteræque plantæ, quæ prædiorum ſeptis comprehenſæ, quotidie quidem ſuffuſam è ciſternis aquam bibunt: at quæ extra hæc, quarum major ſanè pars eſt, a Januario menſe ad Auguſti finem, quibus intra ripas ſuas decurrit Nilus, de ſuo ſibi ſuccum parciſſimè vivunt, quia in mediterraneis Ægypti pluviis imbribuſque nullis rigantur. Aerem verò quis mollem dixerit, qui continuata ſe-

nè

rè ſiccitate ſqualidos, æſtuoſos, quemque nunquam non acri-da & rectius ferunt illa, ut cum Lucretio loquar, radiantia tela diei, quæ, cum externæ alias injuriæ nullæ accedunt, teneris arbuſculis fatis noxarum accelerant, utpote quæ infirmæ &, Theophraſti quoque confeſſione, τῶν τιθηνῶν δεῖται tutelam, & nutricis officium deſiderant. Veruntamen quiſquis nobiliſſimæ provinciæ genio pauculis menſibus ſtatum iverit, iubens hic meliùs ſcriptori punctum omne detulerit. Arbores enim quæ non longè ſunis vel à Nilo, vel a ductibus ejus, per quos ruptis aggeribus in arva rapitur, aquarum ſufficienti copia fruuntur, & in circumfuſo calentium arenarum æquore non ſolum læto perpetim virore oculis ſeſe commendant, ſed etiam ad craſſitiem, altitudinemque inſignem proveniunt. Ex his Sycomori potiſſimum, & fructibus ſuis amabiliores Palmæ. Quamvis enim eas flumen ipſum non alluat, aſſita tamen in profundum altis radicibus, ſatis humoris alliciunt, qui in penitiores illos terræ tractus miré ſeſe inſinuans, veluti in ſpongiam bibulam lacé recipitur, & impellente trahentium ſu rapitur. Hinc eſt, quod etiam puteorum aquæ juxta cum Nilo creſcunt & decreſcant: cum primis vero celebris illius, qui in arce Memphis, qua parte regiarum multum ſtatio, vulgo puteum Joſephi nominant, in quo pariter atque in Sienit puteo, de quo ſcribit Heliodorus, incrementa annua & decrementa dignoſcuntur merito. Licet ut mirum nullum ſit quemadmodum ex Porphyrio refert Proclus, antiquiſſimam Ægyptiorum ſententiam fuiſſe κάτωθεν ἀναβλύζειν τὸ ὕδωρ, ab inferis partibus aquam ſurſum ſcaturire, ac terræ veluti ſudorem exiſtere. Jam verò mollitiem aeris, partim climatis pulsi diſpoſitio, quod à menſe Decembri ad Martium uſque jocundis Zephyri auris mitiſſimum, omnes anni vernantis indulgentias pleno ſinu diffundit, partim e ſtatu productum venit. Nam circa ſolſtitium æſtivum, cum fervido Sole impenſius aliòquin aer incaleſcat, non minus tamen a Borea mare mediterraneum perflante indies refrigerante ſpiritu, quàm roridis noctibus ſqualorem exuit. Denique nihil eſt hiſce locis, quæ quidem à mari longiùs divertant, quod tenellis arborum fœtibus rigorem expectorer?

Vi-

Vix toto quinquennio circa Memphim, bis terve pluvias cecidiſſe obſervavi, nec illas ingentes, quæque ſata diluerent: nunquam imbrem turbine citatum, aut perniciofos ignium cœleſtium afflatus, aut glomeratam ſœda tempeſtate grandinem, ſimileſque calamitates. Atque ut penetrabile & adurens frigus, cœlum ipſum naſcentibus illic plantulis defendit: ita calorem Solis inclementiorem, quælibet circa radicem diſpoſita teſtula excludit.

Ad Caſſiam venio arborum Ægyptiarum pulcherrimam. Arabes illam Sagiar el ſchember vocant, tanquam nomine geſtatæ arborem ſiliquæ exprimant. Turcæ præſentem Ægypti hodiè poſſeſſores Chiaar Xambar appellant, nigram ſcilicet Caſſiam innuentes. Actuarius ſanè primus inter Græcos recentiores Κασσιαν μέλαιναν, Caſſiam nigram indigitavit: quamvis Caſſiæ nomine vetuſtiſſimi auctores, nobile quoddam & cinnamomo cognatum aroma deſcripſerint. Qui eandem Ceroniam Theophraſti nominant, non obſervant, eam & foliorum caducitate, & florum tam flavedine, quam ſuaveolentia, manifeſtiſſimo diſcrimine ſejungi. Quamvis igitur utrumque nomen huc propriè non ſpectet, nil obſtat tamen, quo minus Caſſiæ fiſtulæ nomine fidenter utamur, quod conſuetudo, & diuturnus loquendi uſus rei Medicæ donavit. Arbor hæc in maritimis Ægypti locis frequentior eſt, quippe declivioribus, & aquarum copia magis irriguis. Nuci juglandi ut foliorum imitamento par eſt, ita ſtirpis magnitudine & robore cedit. Partibus tamen omnibus elegantior. Nam ſive floſculis foliorum proventum anticipantibus ſuaviter aurea ſit, ſive foliorum florumque grata congerie decentiùs locupletata, ſive floribus, foliis, fructu item veteri & novello pulchriùs gravida, nihil eſt quod vel comparatione in juglandem conveniat. Crepitantes autem à concuſſu fiſtulas, optimas eſſe, Alpino noſtro venditores quidam Ægyptii perſuaſerant: cautiores tamen mercatores, & quos crepitacula illa a ſoſidiore fructu accurate ſecernere vidi, & ſi qua fiſtulæ parte ſe diſtinctius offerunt, ea tenus abrumpere. Arida enim intus ſeptum ſemina continent, & pulpamento melleo deſtituta, humore tenui quo redundabant diſcuſſo. Sed ut re-

rerum omnium eximiarum vix diuturnus tenor eſt: ita maturitati jam proximum Caſſiæ fructum ſæpius hujusmodi caſus atterit. Inſtrepentibus enim paulo altius ventis, invicem conquaſſatæ ſiliquæ confertim decidunt, ad uſum humanæ valetudinis deinceps ineptæ. Plures igitur ejusdem rami fiſtulæ communi vinculo in arbore colligantur, ut vel ſic doceant, non prompte fortiorum impetu diſtringi, quicquid concordi fœdere privatam infirmitatem ſuſtentat. Accedunt inſidiæ à rapaciſſimis furibus, unde & ſolicitudo tuendarum major, &, ut cum Horatio loquar,

Cuſtodes pavidi, & vigilum canum
Triſtes excubiæ

pretium earum & impenſas adaugent. Flores Sacchaго conditi, medicamentum exhibent renum ardori contemperando, cum lenta craſſaque recrementa, quæ tubulos ureterum inſederunt, eliminandis utiliſſimum. Quod ſi ex aſſumpta Caſſiæ pulpa, vel interno calore, vel acriori urinæ concitato impetu, renum ægritudines exacerbatæ fuerint, ut obſervarunt Petrus Pigræus, & Fabritius Hildanus: id vero non integræ Caſſiæ tribuendum, de qua hic Proſper Alpinus ſcribit, ſed corruptæ, ac vitioſus obſoletæ. Neque hercules fieri poteſt, ut inviolatam ſervet indolem medicamentum, quod in tam longinquas regiones vehitur, vix in ipſo natali ſolo cum cura ſervandum.

CAPUT III

De Caròb.

Siliquam dulcem nomine magis proprio κερωνίαν appellarunt vetuſtiores è Græcis Botanographi, quod fructum ferat cornuum rudimenta contortis membranis exprimentem. Arabes ab hac ſignificatione haud diverſi, arborem Kernab nominant, id eſt Cornuum parentem, recepto ipſis loquendi mo-

re,

ACACIÆ veræ effigies.



TA. I.

re, qua & Papaver Ab el num, patrem ſomni, & Convolvulum ſeptifolium Om el hellenet, matrem pulchritudinis dicunt, propter ornatum quem addit hortis. Mel ipſum, quod fructus ſuppeditat, Karob nuncupant, ob craſſitudinis modum quo prædictum eſt. Etenim Ka communis eſt, qua craſſitudinis ſimilitudinem exprimunt, particula: Rob vero ſuccum iis denotat calore denſatum. Hinc Rob' el ribes, Groſſulariæ ſuccus, qui ſacchari per coctionem ſpiſſatus, quem hodie ex Damaſco locisque finitimis in Ægyptum deferunt. Vulgus tamen ſinque daque habens quid loquatur, arborem, fructum integrum, & melleum ex eo ſuccum communi Karob nomine compellat. Figura plantæ hic expreſſa rudiuſcula eſt: *folia* circa extremitates magis rotundata, ovalem propemodum ambitum deſignant, nonnunquam ſinuoſa & inæqualiter commiſſa. Fibræ craſſiores, atque ab his per trabeata intervalla nervulis alia ad peripheriam deducta. Floſculos rubeſcenti thyrſo inſertos producit plurimos, lacteo candore perfuſos, quorum foliolis dilapſis flaveſcentes apices ſuperſtites remanent, & ipſi tandem decidui. In Ægypto paucas harum arborum vidi, frequentiores in Palæſtina, plurimas in Judææ montibus, & circa Sacram illadem Urbem.

Caput IV.

De Acacia.

Arbor Acaciæ inter Ægyptias Spinas antiquiſſimis Scriptoribus nobilis, & ut in Sapientum Convivio refert Athenæus, injectis olim corollis quam propter ornamentum conſpectior fiat: quamvis & læto foliorum virore, & intermicante ſpiſſo floſculorum auro horridos aculeos mumitans, per ſe oculis gratiſſima ſit. Caudicem ſpinis carentem non raro ampliorem deprehendi, quam ut brachiis meis circumdari potuerit. Non ὀρθοφυὴς, teſte Theophraſto, ſed a mediocri ſaltem altitudine, denſiore ſylva ramorum, in latus magis, quam in rectitudinem ſe exporrigentem. Folia quam in propoſitis ab

Alpino figuræ tamo duplo majora ſunt, nec circa petiolos, nec circa apicem in angulos acuminata, æquatis alterius veluti ſemagus ramuli ſis latera ſtipant ut ad Solem occidentem inter ſe commiſſa, ſic ad eundem orientem ſenſim repanda. Fructus ſiliqua concluditur, non rotunda, ut ex Democrito fertur, ſed complanata, atque ex intervallis compreſſa, nec niſi qua ſemen continet parte leviter liberata. Latitudine pollicem transverſum metitur, longitudine diſpar eſt. Nam ſiliquarum ejuſdem arboris alias digiti, alias manus quoque, ſpithamæve menſuram ſuperaſſe vidi, non ternis tantum, aut quaternis, ſed octonis etiam, denis, pluribusque ſeminibus inter arctatos lobulos invicem ſubornatis. Flores in arbore copioſi, in corollarum quoque contextum olim recepti, ſtaminum innumerabilium denſa phalange ceraſi minoris ambitum æquantes. Succum Acaciæ jam à viginti annis in Europam tranſmiſit vir optimus Cornus de Nigris, Pharmacopæus Venetus. Is contuſis in mortario lapideo ſiliquis adhuc vireſcentibus, torculari ſuccum exprimit, expreſſum, non ut veteres olim in ſole denſat, ſed in vaſe, quod ſtanno munitum, calore ſuriti cineris ſenſim ſpiſſat, donec refrigerata guttula protinus concreſcat. Tunc effuſum ſupra linteum purum, ſimulac intepuit, veſicis bovillis includit. Atque hoc modo præparatus ſuccus, minime exuſtus, modicè ſolvus, non inſuaviter odorus, ad præſcriptos ab Alpino noſtro uſus utiliſſimus habetur.

Caput V.

De Nabca.

Nabcam Proſper Alpinus Spinoſam hic exprimit, & ſatis quidem rectè, quicquid cenſeant alii, qui nec ipſi Naturæ Veritatem iconum lineamentis accuratius aſſequuntur. Vidi & alteram in Ægypto, non ſpinoſam, cujus apud me ramum ſervo, quamvis ſimilis in reliquis utrique facies. Candicat amplitudo, & craſſities inſignis obſervatur nec ad interum in regione, quæ ad arborum, ut Ereſius loquitur, [illegible]

[illegible]

γίαν ϗ ευχυμίαν, & fructuum bonitatem, & germinationis aſſiduitatem aptiſſima exiſtit. Equidem quam in urbis Cayri vico Veneto, Conſularis palatii limen ingrediens vidi Nabecam, trunco tam enormi aſſurgebat, ut eam homo quantumvis procerus amplexu cingere totam non ſuſtineret, ædes ipſas tertia ſui parte ſuperaſſet, ſi in rectum germen exivisset. Folia cordis figuram æmulantur, à quorum pediolo nervi tres craſſiuſculi in totam longitudinem porriguntur. Horum alle qui medius utrinque propagines minores ſubmittit, reliqui duo externo potiſſimum latere. Denſitas folii vix noſtrate pyro minor eſt. Floſculi ad ſchorum exortus copioſi viſuntur, ex virore quodam albicantes. Fructus primum exiguum tota habitudine quam exactiſſimè refert, juraresque per oculos tuos meſpilum te conſpicere, ſi videres, ſed meſpilum [illegible], vel Aroniam illum Dioſcoridis, ſolo nucleo, quem Nabca continet, gemellos hos diſcriminante. E ſpongia tamen Nabes poma vidi majora, quæque flavam maturitate corticem eleganti rubore purpurabant. Qui in putrida febri ægris ea indulgent, blandimentum ſanè certum aſſerunt, emolumentum nullum. Cæterum Nabcam Connarum Athenæi credidit Proſper Alpinus, cui ſubſcribit Carolus Cluſius Botanicus eximius. Ambiguam tamen fidem faciunt, non male hærentes conte, quum in Convivio illo ſapienti Democritus Connarum δενδρον, arbuſculum nominet, τῷ φυλλῳ χλωρον ϗ απαλον, cujus folium tenellum & rotundum, denique magnitudine, caritate, & officulo fructum oleæ phaulæ comparet. Sanè quæ inter Ægyptias arbores de Coccymelea ſcripſit Theophraſtus, & præcipuè quod fructum ferat magnitudine, & natura meſpilis proximum, niſi quod rotundum obtineat nucleum, non coactè huc deduci poſſunt. Plinius hanc Prunum Ægyptiam vocat.

Caput VI.

De Sycomoro.

Ægyptum hanc ficum veteres *συκάμινον*, & diſtinctius *συκόμορον* nuncuparunt, Chriſtiani indigenæ Tin el Pharaon, ficum Pharaonis dicunt. Dirimitur fere ab humili, ſed lata ſtirpe, in truncos binos ternosve perampios, è quibus deindè ramorum conſertum digeſtorum vaſtè, & nebulis brachiis, opaci frigoris gratiſſimam ſcenam late æſtuantibus obtendunt. Folia magnitudine & ſinuoſo illo ambitu, quem figura hic exhibet, prædita non ſunt. Mori quidem ſolus paris, niſi quod horum denſitas major, & aſperitas diſcrimen invenit ut rectè ſubjunxit Proſper Alpinus. Addo quod Sycamori folia perennitate donata ſunt, quæ in Moro circa brumale ſolſtitium penitus delapſa vidi. Fructus eam, ex caudice, tum ex ramis in craſſitudinem adultis, qua parte trunco propiora ſunt, enaſcuntur, non autem e ramis ſummis, quod ſcire licet rectè negaſſe Dioſcoridem. Fici ipſi in tam fecundo proventu mediocre tantum corpus faciunt, nec ut noſtrates laxis ventriculi. Parum extra natalem caudicem vulneratum colla proferunt cavitate quaque intus prædita, quæ ſubalteo minutoque retramento conſperſa, non raro vermiculis ſuccreſcentibus hoſpitium præbet. Matthæoli ſententiam ut non immeritò reprehendit Proſper hic noſtra vero Plinius cum veruſtiſſimis ſcriptis auctoribus, Sycomori lignum ſtagnis immerſum ſubſidere, id eſt, ex raro fungoſoque denſum, magisque tractabile reddi, ſubductio quo priùs ſcatebat lacteo ſucco. El Matarea hortus eſt circa Memphim Chriſtianorum cultu celebris, & a puritate ſive luſtratione quadam ſordeſcentia a peccato animi nomen traxit, quamvis ab impuro poſſeſſore ſudiqu a modia habeatur. In eo ingens illa Sycomorus, aggere humili ex aggeſtis ceſpitibus accedentium commodo ſuccincta, jam a mille quingentis annis religione Chriſtianorum nobilis, ob cauſam ab Alpino allatam. Vigent etiamnum ejus cacumina lætis frondibus, quamvis caudex circa radices ferdè mutilatus ſit, cum eadem illi qui arborem o-

ſcu-

ſedis humectant, ejus particulas de ſolido frequenter abſcindant, animi intemperantia ſtulta curioſitate labefactantes, quod affectu pio ſervare præſtabat. Cæterùm, quia Sycomorus arbores Ægyptias ſi non altitudine, certè craſſitie plurimum excedit, jure quæſiveris, an hæc arbor illa, quam veteres in ſylveſtri circa Memphin regione naſci prodiderunt, tantæ molis, ut eam homines vel terni circumplecti nequirent? Sycomoros ego ea craſſitie plures atque etiam ampliores circa Memphis villas prædiaque conſpexi. Veteres tamen Sycomorum à vaſtis illis evidenter ſejungunt, tribuuntque his ligni tum pulchritudinem, tum denſitatem ſingularem, quodque τῷ χρώματι λευκῷ colore Celo ſimilis videantur. Inter has, & illa refertur, cujus folia peculiari (ut ait Plinius) miraculo, tactis ab homine ramulis protinus cadunt. Verius forſan Theophraſtus τὰ φύλλα ὥσπερ ἀφαυαινόμενα συμπίπτειν φασὶ, εἶτα μετὰ τινα χρόνον ἀναβιώσκεσθαι πάλιν ϗ θάλλειν folia quaſi hebetata concidere inquiunt, poſt aliquod deinde tempus reviviſcere, ſurſumque virere. Idem folia non πτερωτὰ, id eſt, alis, ut legiſſe videtur Plinius, ſed πτερίδι παρόμοια, filicibus non abſimilia, ſcripſit: a quibus non valdè recedunt, quæ de anonymâ in Malavar planta prodidit Garzias. Mihi nihil horum circa Memphin obſervabile ſeſe obtulit.

Caput VII

De Palma.

Ægyptus, ut olim nobiliſſima ſcientiarum cultu, & illo nunquam ſatis laudando τῆς ἀρχῆς ἰατρικῆς, animæ ſcilicet medicinali, præ reliquis orbis populis palmas quas poſſidebat, jure merebatur: ita hoc ſeculo penitus à barbarie obſeſſa, imò inſeſſa, quas numeroſiſſimas alit Palmas, nullas meretur: utpote ſedibus abjecta, quam ut agnoſcat ſaltem priſtinam omnem dignitatem. Cauſa tam fœcundi proventus in telluris habitudinem referenda eſt, arenoſam ſcilicet, & ſalſam, plantæ huic gratiſſimam. Vidi hic locis, in palmarum veluti ſylvis, terram co-

copioſiſſimi nitri calida nive latè conſperſam, vel aqua Nili, vel roſcida noctium humiditate ſerviduore ſole perustis. Nec opus hic maritali emere palmæ effeminatæ vigorem incitare. Flantibus enim ab austro per Æthiopiam, & ſteriles Arabiæ Deſertæ campos urentibus ventis, ingens nitroſi pulveris ſublata vis, abundè cacumina palmarum vegetat. Arbor ipſa quò magis aſſurgit, eò manu ramorum abſciſſorum nodis horret, annoſior eodos penitus obliterat. Per tubera quædam inæqualia ſcanſilis, ſcabram tamen corticem ad extremum uſque ſenium ſervat. Vero ſcilicet Virtutis ſimulacro, quam calloſis obtinere manus rectè pronunciavit ſapiens Romanus. Fructus palmæ Dactyli ſunt, unde & nomen Dachel Arabibus retentum. Uberrimus ſiliquam quamvis a panculis ramis exortus, meminique ſic onuſtum fuiſſe dactylis ſuis unicum racemum, ut eum attollere à terra præ pondere vix ſuſtinerem. Quod ramus ſubjicitur candidum teneriuſque corpus, quidam medullam palmæ nuncupant, rectius Theophraſtus ἐγκέφαλον φοινικ, Palmæ cerebrum appellat rectiſſimè omnium Dioſcorides ἐγκέφαλον τ̃ φοίνικος, caudicis cor: ab eo enim inſertis ſibi ramis vitalis vigor ſuffunditur, & nutrimentum gerulæ fibræ in terram altricem deſcendunt. Hoc, arbore colapſa, exemptum, in cibus expetunt Aphrodiſii, Veneris ſuæ officium ſpiſſaturi, nec cephalalgiam exinde graviorem verentur. Nihilominus ἐγκέφαλον adoleſcentibus expetitum ciborum cedunt. Dactylos colore tum flavos, tum obſcuros purpuraſcentes ferè conſpexi, rariſſima nucleis carentes, quos ἀπυρήνους vocat Theophraſtus. Non inter majores ejuſdem arboris veluti ἀπύρηνα, & imperfectos, (quos agnoviſſe tantum videtur Plinius) ſed probè maturos, & juxta cum reliquis in eadem arbore, ſuavitate eximia palato blandientes. Communibus tamen paulo minores, & colore flaveſcentes obſervavi: in quibus nuclei vicem folliculus cartilagineus ſuſtinebat, cavitate ſaltem vana circa medium relicta.

C 4

Caput VIII.

De Sebeſten.

Folia Sebeſten extremis ſuis ovalem magis rotunditatem, quàm anguloſum acumen præferunt, ſuperiore ambitu per ſpatia inæqualia variis inciſuris dentata, & nonnunquam ſegmento veluti ſubducto mutilata. Fructus brevi inſidet caliculo, rotundus, tenui ſpinoſoque umbilico leviter adſtrictus, maturaque jam ætate pellucidus, non inſuavi glaucedine incluſa ſemina manifeſtat. Succus huic expreſſus, excellens præbet remedium catarrhis ad fauces labentibus ſiſtendis. Minimam tamen ejus operam Ægyptii flagitant, inter quos albo corvo ſimilem dixeris, quem acrius deſtillationes exerceant. Cauſam agneſcas, pro ratione Climatis, ſiccius cerebri temperamentum, & quod a vini illecebris (ſi militem excipias, & pauculos qui Chriſtianis addicti ſunt) ex religionis edicto vulgus abſtineat. Illius enim immoderatum uſum, ut vere cecinit Lucretius,

Conſequitur gravitas membrorum, præpediuntur
Crura vacillanti, tardeſcit lingua, madet mens,
Nant oculi.

Caput IX.

De Tamariſco.

Tamariſcus non Ægyptiis tantum Italiſque, ſed aliis etiam Europæ populis, ac Germanis, qui Rhenum & Danubium accolunt, ſatis nota eſt. Sed in Ægypto amplior arbor, & non raro denſiore ſylva prædia villaſque circumplexa. Luem, impura Venere contractam, verè ſcripſit Alpinus, non ſecus Tamariſci, quam Guajaci decocto profligari. Non enim adeò gravia ſunt quæ huc infecti patiuntur. Excludit mali impetum

Y pu-

purior corporum conſtitutio, tum illa ſudorum, & per continuum aeris æſtum, & balneorum frequentiſſimum uſum, conſueta profuſio. Vidi ſæpius peſſime affectos, & in oſſa ipſa ſæde ſæviente morbo, cùm extrema omnia fruſtra alibi tentata fuiſſent, in hac regione citra magnam præſidiorum vim, ſanitati ſuæ evaſiſſe

Caput X

De Tamarinde

Arborem hanc juxta cum ſiliqua ſua, Arabes Ægyptum ſæculo præſenti incolentes, Tamar hendi, id eſt fructum Indicum nuncupant, quòd ex Orientali India in Arabiam Felicem, vel ex Æthiopia, ut rectè Alpinus noſter, copioſius in Ægyptum Arabiamque finitimam deferatur. Æthiopiam autem Indiæ nomen apud veteres obtinuiſſe, ex Servio, aliisque notius eſt, quam ut ambiguitatem ullam relinquat. Non igitur ex Arabia ad Indos, ut nonnulli ſcripſerunt, ſed ex India ad Arabes commeat nobilis hæc planta. Longius abeunt à vero qui à dactylis palmulisve nomen derivant. Non enim Tamar dactylum ſolum denotat, ſed, ut notum eſt Arabicæ linguæ vel leviter peritis, fructum omnem, uno latiſſimo nominis ſignificatu, arborum animantiumque fœtus complectitur. Nam ut ipſi quoque fatentur, Tamarindus ex Palmarum familia non eſt, utpote cum quibus nec ſtirpe, nec floribus, nec foliis alia ipſi intercedit ſimilitudo. Addo quod nec fructu. Compara Tamarindi ſiliquas cum dactylis, & facilè tibi conſtabit, quàm diſtent æra lupinis. Qui Tamarindum ſiliquam vocant Arabicam, audaces nominum calatores, inveniant deinceps differentiam inter tot alias plantas, quæ ſiliquas inter Arabes producunt. Arborem amplam, foliorumque perenni vigore conſpicuam, juxta caput aquæductûs, qui ad arcem urbis Cayri contendit, obſervavi: ſed cujus folia ramuli ſui lateribus, intervallis inſident æqualibus, numero ſcilicet utrinque pari, nullum relinquentia in extremo ἄζυγον foliolum, ſecus quàm hæc

ad-

adumbravit pictor. Fructus Tamarindi Acaciæ quidem ſiliqua brevior, craſſior tamen & latior, grataque medullæ aciditate inter alvum ſolventia medicamenta præcipuè deſideratus quamvis ſegnius opus expediat, quoties vel immaturior abripitur, vel temporis diuturnitate ſiccior aſſumitur.

Caput XI.

De Agiahalid.

Iam quadrageſimus & ſextus annus exactus erat, ex quo Proſper Alpinus Ægypto diſceſſerat, quum vicinos Conſulum Venetorum palatio hortos in Cayro urbe curioſiùs luſtrarem, nec arborem tamen Agiahalid oculis uſurpare licuit. Excîſam igitur fuiſſe ratus ſum, aut quod, ad metam ætatis provecta, obſoleto jam vigore, atque ornatu foliorum penitus exuta, horrida ſpinis facies, amœnis in locis amplius non placeret. Aut incuria neglectoque cultorum, aliorum actis, vel obſtructis alluentis Nili rivulis, ut ſæpe contingit, exareſceret. Adeò verè dulciloquus Senex, τὴν ἐμφανεστάτην οἱ τὸ χῶρο μεταβολῆς αἰτίαν εἶναι τὴν ἀγεωργίαν, manifeſtiſſimam in pejus mutationis cauſam eſſe operæ neglectum, ſcripſit, idque in aliis, quas per hæc tempora in Ægypto deſideramus plantis, obtinere, certiſſimum eſt.

Caput XII.

De Vzeg.

In urbis Cayri hortis, ædibus Conſulum Venetorum propiùs adſitis, non arborem à Proſpero Alpino deſcriptam, ſed fruticem vidi, in quatuor aut quinque cubitorum longitudinem adultum, & latius implexa ramorum ſerie ſeſe ſpargentem. Eum horti præfectus Agiahalid nominabat, & in curanda lue Venerea utilem ejuſdem operam commendabat. Suſpicari ſubit,

bit, an a proximè deſignata Agihalid, hæc ſuboles ſuperſtes remanſerit: ab illo gigante hæc conſtat brevitatis pumilionum famula, progeniem datura vitioſiorem. Revera tamen eximia planta eſt, quam propoſitæ Vzeg figura, ſpinis, fructu, floribus, radicumque flexu ſatis evidenter exprimit. Folia tamen circa ſpinarum baſin non quaterna tantum, ſed plura diſpari magnitudine conſurgunt. Olivæ foliis minora, magisque tenella: nec in acumen anguſtata, ſed buxeorum inſtar rotunda. Flores ut minuti, ſic numeroſi exiſtunt, non ventricoſi, ſed à contractiore tubulo ſenſim ampliati, amabilem in riſum hiulca labella diducunt. Sinum intimum flavedine tingunt, purpureis aliquot punctis receſſu foliorum inſcriptis: reliquo corpore Hyacinthi ferrugineam violis permiſcent, utroque tamen diſſiti halitus graviſſimi exſpiratu longè ſuaviores. An ſuccus ex hoc frutice paretur, quèm Lycium Indicum vetuſtiſſimi auctores nominarunt, ex notis plantæ facilius divinare licet, quam ex Ægyptiorum ſermone colligere. Sanè qui ex vicinis Arabiæ atque Æthiopiæ locis huc in urbibus affertur condenſatus ſuccus, ſaltem ritè paratus ſit, Lycii Indici indolem minimè obſcuris ſignis exhibet. Eum venditores Coulan appellant: circa Libanum montem ab incolis Zaroa nuncupari, & à Pſalte Regio in ſacris Odis Hadhad, in itinerii Orientalis deſcriptione Rauwolfius prodidit, quamvis & Arabes nomen uſurparint. Ceterum hodiernum Cate Indicum, quod Lycium veterum exiſtimabat Garzias, quamvis viribus æmulum, ortu tamen diverſum, nec, ut priſcum illud, compoſitione ſincerum eſt. Nam ex Hachie arboris contuſis decoctisque ramis (quorum folia Ericæ vel Tamariſci ſpeciem præſeferunt) tum pulvere ſeminum Machani, & alterius ignoti ligni ſcobe compoſitum, atque in paſtillorum formam redactum, variis in locis divenditur.

C a-

Caput XIII

De El hanne

Plantam hanc, Arabem in Ægypto vulgus El hanne, Medici Al canna, nemo (quod ſciam) Tamarendi nominat. Non enim Indiarum fructus eſt, aut quoquam poſſidet, quo in comparationem cum Tamar Indo veniat. Frutices potius vegetiora, quam arboris proceritate adultam in villis paſſim compertam habui, confuſa ramorum ſylva cæterorum negligentia latius implicitam. Rectius eam ex Dioſcoride Proſper Alpinus deſcripſit, quam icone pictor expreſſit, qui nec foliorum lineamenta, nec florum parvulorum denſam collectionem penicillo aſſecutus eſt. Olivæ folus non abſimilia el hanne producere vidi. Breviuſcula pleraque, ſed latiora, & ſubgrato virore magis tenella. Nec ternis tantum, quaternave ordinibus tanquam alis, ſed pro virgultorum longitudine, denis, duodenis, pluribusque ramorum latera ſtipant. Sic tamen, ut inferiora folia ampliora, ab his ſuccedentia deinceps ad extremum usque rami, paulatim minora conſpiciantur, μειοφύλλα circa apicem vix ullo ſuperſtite. Flores El hanne Sambucique ſeppares globi, mulierum pauſſantium deliciæ ſunt, caſtiſsique plelis in balnea deferuntur, in quibus illæ lymphatæ dicam, an lymphaticæ totos dies ingunt, cuticulæque perpoliendæ operam ludunt. Decocto foliorum crines deſſuentes firmant, & ingratum pediculorum ſodalitium excludunt. Eodem illo unguibus hemicycli forma, diutiné hærentem notam appingunt, atque ut illum conſenſu patres lunulatis calceis ordinem ſuum, ſic illæ lunulatis unguibus, neſcio quod, elegantiæ ſpecimen profitentur, aurantii mali colore conſpectiores.

Caput XIV.

De Balſamo.

Arbores ſalubri ploratu lachrymas pretioſas eliquantes, magnitudine formaque diſpares, in Peruvianis ac Mexicanis oris dudum obſervarunt, qui ad occidentem ſolem poſitas Indias perluſtrarunt. Omnibus tamen, velut nomen commendat, ſic eximia ſuavitate præſtantior eſt, qui ex vulnerato Balſami cortice promanat liquor nobiliſſimus. Verè Pauſanias τῶν μύρων ἀνυπέρβλητον, odore præ cæteris unguentis jucundiſſimum ſcripſit, & dentis viperinæ noxium virus benigno ſucco temperare. Naque, Herculas, argumentum eſt, quamvis Biſcioni ſic videatur) quod ſubjungit Pauſanias, Arabes olim viperis circa Balſamum hoſpitantibus, vim omnem, tanquam ſacris, abſtinuiſſe. Plures earum aetate non, ut Pſylli, proſerpentes haſce beſtias odiſſe, ſed deprahenſas intra ædium quoque conſepta, ceu genios loci, veneratos fuiſſe, victumque ſuppeditaſſe obſervavi, quantumvis minor hodiè ſuperſtitio, quam priſcis illis ſeculis animos occupet. Cæterum plantæ Balſami natale ſolum rectè Alpinus Arabiam aſſerit, vel hoc nomine cæteris provinciis celebriorem, ex qua ramorum, fructuum, & odorati illius ſucci copia ſatis ampla in Ægyptum defertur. Theophraſtus ἄγριον οὐδαμοῦ τὸ βάλσαμον φασί. Sylveſtrem nullum eſſe balſamum ubibi fama acceperat: revera tamen in Arabiæ collibus, quamvis alia cura nulla accedat, felicibus ſylvis progeniem ſubmittit. Qui in Palæſtina atque Ægypto plantam hanc meliora cultura dignatus fuerit, neminem cognovi. Ita juxta cum bonarum artium ſtudio, rerum optimarum cura hiſce locis obſolevit. Inciſio ramorum, ſingulari olim ſolicitudine peracta fuit, ut ex Plinio accepimus, cumque proliciendus eſſet fragrantiſſimus liquor, artifici temperamento librata manus hoc præcipuè cavit, nequid ultra corticem violaret, tanquam, ferro læſis ejus vitalibus, protinus Balſamum emoriatur. Tacitus quoque plantam hanc ferrum expaveſcere, ade-

adeoque teſtæ lapidisve fragmento corticem dividendum fuiſſe tradidit. Sed hæc de tenella plantâ atque in alieno ſolo languidius adulta, habenda ſunt non item de indigena illa, quæque valida jam ſtirpe terram patriam complexa eſt. Hanc enim ferrum non reformidare, nec durius in compeſcendis ramis fluentibus imperium, abundè mihi confirmarunt Arabes, qui horum faſcea integros Cayrum deferunt. Atque huc reſpexiſſe videtur Theophraſtus, qui ὄνυξι σιδηροῖς, unguibus ferreis inciſionem eandem faſtam prodidit, quem ſequitur qui de ſimplicium Medicamentorum facultatibus ſcripſit medendi Præceptor. Non tamen exiſtimandum eſt, quod Memphim ex Arabia ligeniolis utribusque plenis advehitur Balſamum, quantumvis odoris ſuavitate gratum admodum ſit, ſinceriorìs concretionis lachrymam eſſe. Minimum equidem ejus ex plaga corticis deſtillat: maxima pars ligni frondiumque decoctione conſtatur. Neque ipſa tamen ſatis illibatæ Naturæ, ſed Terebinthinæ Cypriæ adultero plerumque viciata eſt.

Ad idem Caput.

Mahometis ſepulchrum, cujus meminit Proſper Alpinus, alii ſub fornice templi à magnete pendulum, alii fulmine ad inferos adactum vulgo perſuaſerunt, forſan odio magis religionis, quam ſtudii veritatis. Contrarium tradit hominum quotannis ex Medina in Ægyptum redeuntium conſtantiſſimus ſermo, & recepta cum expreſſo monumento templi totius accuratior ichnographia. Extructum id juxta cum ſoceri, generique ſepulchris, ſimplici, ſed pretioſo lapide. Triplici deinde quadrati ambitus ſepto munitum eſt, quorum quod proximè conditoria cingit, ſtannkoris ſtructuræ. Adamantem internâ muri facie inſertum continet, quem omnium quos ſol videt, magnitudine ſpecieque nobiliſſimum prædicant: dignum Scythici Monarchæ anathema, replicatisque radiorum à Sole conceptorum, veluti cæleſti fulgore jacentis Mahometis arcam perſtringere. Intermedium ſeptum, auro gemmisque ſplendidum velum exornat. Id Byzantini Imperatores ſolemniter Meda-

dinam tranſmittunt, cumque per urbem Cayrum publico ſpectaculo deferunt, Ægypti prorex & principes, cum myriadeſ aliquot populi, extra portas venerabundi proſequuntur. Extra hanc ſepulcri conſepta Fatimæ, Mahometi filiæ, monumentum, ſacrorumque librorum aliquot thecæ viſuntur. Sed hæc πάρεργα. Ad Arabes venio, de quibus hic Proſper Alpinus, ſiquidem ingentis illius deſerti incolæ, verè ferociſſimi atque audaciſſimi homines, adeo ad facinora omnia prompta manus, animique robur inter ſæviſſima tormenta invictum, ſive Marſyæ inſtar vivis detrahatur pellis, ſive adactis per viſcera ſudibus, lenta ſœdaque morte conficiantur. Equi ipſorum habitudine pulchri, curſus velocitate vel Cyllaro pares, inedia & ſitis, cum plerisque tam ſqualidæ regionis animalibus, patientiſſimi. Vidi exacto noctis ac diei integro ſpacio, ſub fervido ſole luxtus alligatos equos, unam alteramve aquæ unciam ad refectionem ſitis habuiſſe. Equites ipſi toris lacertorum valentes, ſimplici tunica, & rejecto circa humeros è ſolocibus ſive panno amicti, ſagittis haſtiſque formidabiles ſunt. Quæris, quo fomite magno adeò ſpiritus incrementum ſumant? Semicoctus ſub arenis, & ſordidus panis, lac preſſum, anguriæ ſimiliumque fructuum oroſus cortex, conſueta magis ſtomachi fulcimenta ſunt. Potum Nilus exhibet, limo turbidiſſimus, aut è eiſternis fonticulisve petita putris, & caries aqua. Exclames cum Zenone Romano, ſi hæc videas, Quantulum eſt, quod naturæ ſatis eſt? Quam non multa poſcit, quæ tam parvo dimittitur! Europæis nobis, haud ventris noſtri fames magno conſtat, ſed conſuetudo, ſed ambitio.

Serif princeps in expeditione, quam in Jamin ante ſeptennium Turcæ moliebantur, aſtu blanditiiſque circumventus, ab exercitus duce ſtrangulabatur, quod cum rebellibus populis ſenſiſſe traderetur. Ea res Arabum in Turcas odium vehementius concitabat, factumque deinceps, ut non ſagittis, ſed ſclopetorum inopinato fulmine rejecti a montium aditu milites, hærentem circa litus Erythræum Ducem ſuum, commeatu deficiente, inglorioſa manu obtruncarent.

Byſſum duplicem agnoverunt veteres, maritimam, & terre-

ſeſtrem, quam hic linis Indicis non inficitè comparat Alpinus. Singularis etiam harum mollities eſt, & ſubtilitas, qualis vix alias major. Xylina tamen pleraque obſervavi, priſcis Romanis ſatis cognita, nec inter Indos tantum, ſed Arabes etiam felicioris provinciæ, atque Ægyptios elaborata, cum graviori jugo nondum premerentur, tam eximio ferè candore, & tenuitate perſpicua, ut ventum textilem, nebulamve lineam oculis uſurpaſſe tibi videaris. Attamen antiqui Byſſum aſbeſtino lino, ex quo funebres Regum tunicas texebant, æſtimatione ac raritate proximam conſtituebant, auroque non minus fulvi coloris nitore, quam pretio par fuit. Ex arboribus illam apud Indos legi Philoſtratus & Apollonius tradiderunt, qui nec à ſerico ſatis diſtinxiſſe videntur. Inter lina ſanè Byſſum recenſuit Plinius, eamque juxta cum Pauſania, circa Elin in Achaja genitam, monumentis ſuis prodidit. An etiamnum reperiatur iisdem locis, compertum non habeo. Lipſius noſter, Muſarum ocellus, in Comm. ad Tacitum, per hæc ſecula perditis annumerat.

Ad idem Caput

Balſami ſuccus, ut craſſitudine, ſic viribus quoque plurimum differt: igneis aereisque partibus cum ſuaviſſimo halitu ſenſim faceſſentibus. Quum ſenilem ſpiſſitudinem nondum contraxit, per os exhibitus, viſceribus putredinem & corruptionis labem emaculat: adeoque jecore ac potiſſimum renibus ſœdo abſceſſu laborantibus, inter præſtantiora auxilia præcipuam operam contuliſſe, dudum experimentis innotuit. Profecto itidem in pulmonibus, quos ulcera infeſtant, ſive in bolos redactus deglutiretur, ſive inſtu crebro aſperæ arteriæ inſinuaretur, admixtis, cum id febrilis ardor expoſceret, quæ calorem ſucci contemperant. Vulnera omnia quam citiſſimè conſolidat Opobalſamum, ſed hactenus, ut ſimplicia ſint, & quorum oræ invicem adduci poſſint: quæ enim ſecus habent, quæ cava, contuſaque ſunt, oſſium item ac nervorum noxis implicita,

na, tardiùs ſaneſcere certum eſt. Ubique tamen quà putredinem abarcendo, quà calorem inſitum refocillando, τὰς φύσεως ἐνεργείας Naturæ adminiculantur conatus ſtrenuè promovet. An condiendis defunctorum corporibus adhibitæ olim fuerint ſuaviſſimæ Balſami lacrymæ, Judæorum magis vulgique ſermone percrebuit, quam vetuſtiorum auctorum ſcriptis. Quid Ægyptii fecerint, & quidem cum diligentiſſimè condirent, accuratè ab Herodoto traditum eſt, qui σμύρνης ἀκηράτου, κασίης, καὶ τῶν ἄλλων θυωμάτων ἀναπλήσαντες πλὴν λιβανωτοῦ, myrrha pura, caſia, aliiſque contritis odoribus, excepto thure, interanea repleviſſe ſcripſit. Cum ſumptuum compendio ſtudebant, cedri tantum ſucco infuſi, & quæ per nitrum facta ſaliſtione, corpora ævis incorrupta ſervabant. Subſequentibus tamen ſeculis, in externâ regiorum cadaverum κηδείᾳ, cum aliis aromatis balſama quoque fragrantiam placuiſſe, conſtat ex Corippi Africani verſibus, de Juſtino principe ſuum patruum curante.

Thura Sabæa crepant, fragrantia mella locatis
Infundunt pateris, & odoro balſama ſucco,
Centum aliæ ſpecies, unguentaque mira feruntur,
Tempus in æternum ſacrum ſervantia corpus.

Caput XV.

De Calaf.

Inter exoticas Salices, florum tum ſuavitate, tum eximiis viribus præpollet hæc, quam Caleb & Calaf vulgus Ægyptium appellat. Folia longitudine indicem digitum, latitudine verò eundem etiam geminatum adæquant, cùm adulta jam ætate planta robur ſuum collegit. Inter Syros, vicinoſque alios populos anguſtioribus foliis contracta planta conſpicitur. Eam tamen nulla inſidet lanugo: nec à medio nervo productæ fibræ ambarum foliorum diviſura occurrunt. Ad foliorum exortus folliculi emergunt ſinguli, rubro leviter colorati, Cordiſque diaſtole ſeſe ſtringentis figuram exprimunt, unde & nomi-

nis

nis & virtutum ratio prorſus deducta videtur. Caléb enim ſive Caluh Arabibus Cor denotat. Dehiſcens tandem folliculus florem dictum, ut laneum partum excludit, interfuſâ candoris flavedine pictum, quem in rectum exiens incluſus ſemineus ſcapus fulcit. Aqua per variolas deturpatis infantulis cum Bezoar aliquot granis utiliſſimè exhibetur.

Caput XVI.

De Bon.

In viridariis Ægypti, quæ quidem accedere licuit, arborem hanc non amplius conſpexi. Fructu equidem ipſo nihil in vulgus receptius, qui ex Jaman ſeu Arabia felicione delatus, inter publicas merces certo fœnore quàm plurimos ditat, eumque Buncho Avicennæ arbitrantur. Potus ex hujus decoctione paratus, aliquot mille tabernis in urbe Memphi divenditur, quem adhuc calentem ingens hominum multitudo pitiſſando ſorbillat, ſive otii ſui oblectamentum, ſive bonæ valetudinis firmamentum quærat, præcipuè quum cor, aut ventriculum languor occupat,

— — *Stomachoque tumultum*
Lenta parit pituita.

Nec deſunt qui ſaccharo potionis amaritudinem diluant, nucleumque fructus integrum ſaccharo incruſtatum, inter bellaria ſua debellent. Neque id in Ægypto tantum, ſed finitimis etiam vaſti illius imperii provinciis uſu frequentiſſimum exiſtit. quæ res, & pretii magnitudinem inducit, & inter Europæos utiliſſimi alioquin medicamenti raritatem efficit. Qualitatum, quas manifeſtas vocant, harmonia in hoc fructu diſpar eſt. Cortex enim frigidi particeps, cum exſuperante tamen ſiccitate; nucleus vero moderate calidus. Ille levi quadam aciditate, hic evidenti amaritudine linguæ ſenſum haud inclementer afficit. Itaque nec ſtomacho nauſeam infert, quantumvis largius decoctum hauriatur, nec intenſiore caloris gradu eidem infeſtum eſt, ſaltem modicè torrefiat, atque in marmore piſtil-

ſtilo ligneo contuſum ſit. Corticis decoctum inter æſtivos ardores rectius ſebricitantibus exhibetur: rurſumque cum frigidi & craſſi ſucci, viſcera communeſque corporis ductus noxio infarctu impediunt, alteram e toſto contuſoque nucleo præferendum eſt haud neglecto tamen utriuſque, cùm id uſus exigit, temperamento

CAPUT XVII
De Bahobàb

Fructum hunc Cedromelum quiſpiam Æthiopicum dixerit, aliquo ſine cum diſcrimine partium, nullo tamen aut perexiguo Virtutis Cortice velatur denſo pariter ac firmo, qui coloris ſuſcedine patrii ſoli ſqualorem non obſcuris indiciis patefacit. Circa pedium, cui ſubnititur, in rugas aliquot complicatur, ſenſim tamen in Cucurbitæ levorem plus aut minus explanatur Altero extremorum, vel leve quoddam faſtigium profert, vel obliterato angulo in rotundum magis ſe componit. Diſſectus per medium, ut in Ægypto venditur, ſiccior jam fructus, plexum exhibet, per latera & in longitudinem diductis fibris expanſum In eo oſſicula diſpari magnitudine plurima locantur, coactâ preſſulaque rotunditate, hinc gibba prominula, inde ſtrictius excavata. His effractis ſemen exsilit, fuſco nigrore ſplendidum, cujus albicans pulpa non inſuavi ſapore guſtum afficit Plexum Bahobab, atque interrom plexu ſemen, copioſa ſtipat materies, levi rubedine colorata, quæ facilè digitorum attritu, fructuque concuſſo in pulverem diſſipatur, quoties aqueum humorem meiuſus calor dudum reſolvit. Nec diverſi generis, fructum exiſtimo, Abovo dictum, quem Cluſio ſuo doctiſſimus Bellus deſcripſit, quamvis Proſper Alpinus Bahobab utrinque acuminatum exprimat, & pollinis aciditati Lemnii ſigilli ſtypticitatem tribuat Jam etiam dudum obſervarunt rerum naturæ ſtudioſiſſimi viri, ex eiuſdem Bahobab ſeminibus propagatam ſobolem, & foliorum diſſimilitudine luſiſſe, & ſaporem quoque (ut de Citris no-

tum

tum eſt) diverſitatem exhibuiſſe.

Caput XVIII.

De Goſſipio.

Xylum tam fruticis humilitate, quam arboris inſigni proceritate, ad aquæductum urbis Cayri conſpexi. Nec dubium mihi ullum, ex arboribus eam eſſe, quas ἐριοφόρα, laniferas Theophraſtus appellavit, foliisque viti ſimiles ſcripſit. Plinius ſuperiore Ægypti parte, & in Arabiam vergente, fruticem gigni tradidit. diſertius Theophraſtus in Tylo Arabici ſinus inſula arborem frequentius aſſingere, nec Arabibus ſolùm, ſed Indis quoque communem retulit. Folia ramulis inſident violaceo tinctis, quæ perfectius adulta, quinque veluti laciniis profundius diviſa reperiuntur, è quibus cum inferiores duæ, tum ſuperior & longior exiguo folii additamento auctiores habentur. Florem illum diluta flavedine pallidum, & circum oras, umbilicique ſinum eleganti rubore purpuraſcentem (qualis in vulgatiore Xylo notatur) in hoc vaſtiore Goſſipio videre non contigit, ſed glomum tantum laneum pomi magnitudine, intra vireſcentem membranam collectum, qua denticulatis veluti ſegmentis hiſcente, Gallica nive candidior fœtus in auras eluctatur. Is interiore bombyce miſcetur, ſemina continet fuſco colore umbroſa, non uvarum congeſtu invicem contigua, ſed intervallis ſuis nonnihil dirempta. Ex lanis ingens illa pannorum multitudo elaboratur, atque ut Theophraſtus loquitur, ἐξ ὧν ὑφαίνουσι τὰς μὲν εὐτελεῖς τὰς δὲ πολυτελεστάτας, ſindones texunt alias viliores, alias pretioſiſſimas. Ex his veſtes illæ ſacerdotibus olim Ægypti gratiſſimæ parabantur.

Caput XIX.

De Sambac

Præter Myrtos vix habebant priſci illi Botanophili, quod odorati ſpiritus ſuavitate, inter Ægyptiæ Floræ delicias commendarent, Et [illegible] Myrtum quidem fragrantiâ mirabilem, alia vero omnia, cum odoris, tum floris expertia, ſcribere auſus fuit a divina loquentia nominatiſſimus ſenex. Per hæc tempora, quam Europææ opponat Ægyptus, vix delinificâ halitus gratia nobiliorem plantam hoc ipſo Gelſimino poſſidet. Et vulgatioris quidem Jaſmini late diffuſo virgarum plexu, paſſim in hortis ſylvæ conſpiciuntur non item excellentioris hujus; & majore cultu digniſſimi. Adoleſcit autem ſtipite robuſto, atque adverſus fortuitorum impetum firmiſſimo, quæ ternis quaternisque cubitis in altum porrigitur. Rami flexos omnes facili obſequio admittunt, florem exhibentes lacteo candore nitidum, qui Catalonici jaſmini, aureique mali floream ſuavitatem mixturâ jucundiſſima confertim naribus ingerit. Proſper Alpinus ſimplicem in flore foliorum ordinem exprimat; ego duplicem ſæpius agnovi, nec octo, ſed decem aut duodecim folia, roſeâ ſerie, breviore tubulo digeſta. Theophraſtum vero Ægyptiæ Floræ acerbius inſultantem, quid excuſet? quum provincia illa tota odoratiſſimi hortus, nihil vel Tantalo vel Heſperidibus invideat. Scio elegantiſſimum ſenem ad pumila quædam & molliora florum agmina reſpexiſſe, atque in ipſos ſcripſiſſe, [illegible], non ad ea quæ ſicciora, & quorum parentes lignea firmitudine compactiores, altoresque ſtatura deprehenduntur.

Caput XX

De Lablab

Phaſeolum hunc reptili ſublimitatis aviditate, cum ab utroque latere ædium noſtrarum ad cacumina evaſiſſet, feneſtrarumque cancellis non ingrata umbracula prætexiſſet, repentè exaruiſſe memini. Folia obſcurius vireſcentia ramulis inſident, ad nigrum tendente purpurâ colorata. Nec diſſimilis florum tinctura, qui copioſi, ac ſpiceo veluti congeſtu, non circa ſummum tantum caudicem, ſed ſparſim juxta foliorum exortus virgulâ ſuâ prodeunt. Albi candido colore lacteſcente naſcuntur, cætera vix ab aliis phaſeolis ſpecie mutantes. Semina in ſiliquis rectè notavit Proſper Alpinus, alia nigricantia, ſubrubra alia, ſed maculis ferè nigris infuſcata, hiluque candentibus inſigniuntur. Obſervavi frequenter à plebe in luſu uſurpata, & projectis ad proximum parietem aſſulis, è ſcrobibus alternatim fuiſſe promota, quemadmodum in alveo ad teſſeræ jactum orbiculi tranſponuntur. Laab autem apud Arabes luſum innuit, adeoque nominis ex eo derivatio non improbabilis.

Caput XXI.

De Abrus.

Ex Arabia Felici in Ægyptum delata hæc coralli rubore piſa, teſtiis in puellarum cultum, quam corporis alimentum cedunt. Ea cum Proſpero Alpino Phaſeolis omninò ſimilia ſcriberem, niſi tum exiguus ſupra Crobi craſſitiem habitus, & coactior in ovalem ambitum rotunditas diſcrimen aliquod inveniret. Tota verò coccineo colore decora non vidi, ſed quâ parte folliculo nectuntur, ſplendido atrore maculata. Folia virgulis ſuis æquatis inſident ordinibus, maxime quæ jam per-

perfectius adulta ſunt, omnemque cœleſtis caloris promtum conditum marâ converſione proſequuntur. Equidem ut noctu mediâ terram, ſic in meridie culminante ſole ἀναστρέφεται, ſublatis alarum extremis cœlum ſpectant. Magno equidem argumento, perfectiora eſſe, quæ ſuperiora: nec hominem ipſum ἄνθρωπον eſſe, niſi, cum ἀναθρεῖ & ſupra humana ſeſe erexerit, res alioquin (ut Seneca conqueritur) contemptiſſima. Cæterum cauſas illius converſionis foliorum dudum propoſuit ſapiens Ereſius, & nocturnæ quidem foliorum converſionis, ξηρὸν, ἢ διὰ πεπηγέναι τὸ ὑγρὸν, coactum, & veluti concretum (à frigido) humidum: quo rurſum a calore digeſto atque expanſo, paulatim dilatatio ſuccedit. Diurnam autem foliorum inclinationem, in ἀφαίρεσιν τοῦ ὑγροῦ, humoris detractionem refert. Eodem enim, inquit, convertuntur, quo humor radiante Sole provocatur.

Caput XXII.

De Mauz.

Mauzam hanc in pluribus Indiarum provinciis ſuaviter hoſpitari, ſatis recentiorum navigationibus detectum eſt. Quod Palæ arboris nomine antiquitus quoque cognita fuerit, cujus fructum Arienam appellari, pluriminque in Sydracis produci ſcripſit Plinius, facilè juxta cum Cluſio perſuadeor haud ignarus, regionum diverſitatem, in ejuſdem generis arboribus, cum fructus ſapore, tum foliorum lineamentis inſignem parere diverſitatem. Folia tenella ſtatim in longum & excelſum emicant, cannarumque Indicarum more prius convoluta, paulatim deinceps explicata ſolem admittunt. Eorum haud ſylvoſa multitudo eſt, grandiſſimus tamen vigor. Latitudine communiter cubitum geometricum non ſuperant: longitudine vel quater excedunt, adeoque ſingula in aprico quieſcentium toti corpori tam umbram ſufficere, quam adverſus inſectorum moleſtias operimentum præbere queunt. Nervo in longitudinem excurrente ſatis robuſto ſuſtinentur, à latere tamen ventorum aſſe-

afflatu concuſſa facilè ſcinduntur. Florem obſervavi Lahonarciſſo majorem, ſed globoſum, & Meleagridis inſtar extremo foliorum ſubſtringentem coloreque ferrugineum. Hujus oſculo commodùm aperto, ſemuncialem ſalivam depluere, vulgo quidem perſuaſum eſt: abunde tamen compertum habeo ex iis quas domeſticus hortulus alebat Muſis, etiamſi nondum ad florem perveniſſent, actis in transverſum radicibus ſobolem pullulaſſe. Fructui recenti one ex saporis gratia eſt, ut extra Laconicum exercitium, aut condimentum Socraticum Europæis valdè placeat: corticem tamen, quà parte pulpæ conjungitur, florea Gelſimini fragrantiæ commendat.

Caput. XXIII.

De Sesban.

Sesban plurimis in villis præterfluentis Nili ripas amœnâ viriditate prætexens, ex Memphi urbe Heracleam proficiſcentibus ſæpius conſpicitur. Rami diluto virore nonnihil rufeſcentes, aſperitudine quadam ad contactum inæquales. In iis folia virgarum latera pari ferè numero ſtipantia, ſi maturior plantæ fuerit. Vidi truncum ipſum ſi unciis, raris brevibuſque ſpinis aculeatum. Siliquæ ſeminibus incluſis prægnantes, pro ſiturum numero, exſtanctis veluti loceilis coarctatæ ſunt.

Caput XXIV.

De Sofera.

Figuram hujus plantæ duplici nomine vitioſam aliqui arbitrantur, quod non ſervatâ foliorum æquali ſerie, impar unum ſingulis ramorum apicibus folium inferat, quodque ſeminum gerulas ſiliquas, non ſurrectas, ſed pronâ gravitate pendulas exprimat, eaque princeps inter Botanicos Honorius Bel-

his notavit. Sed utriusque culpæ facilè & fidenter Proſperum Alpinum purgo. Quamvis enim frequentius paria ſint foliorum agmina, interdum tamen adjectum extremæ virgulæ privum folium: imo in eadem planta & parem foliorum ordinem, & imparem obſervavi. Ut habeas ſæpius ubi cum Marone canas,

amant alterna Camœnæ

Sed & ubi *auctoritate* hoc ſoceinas:

numero Deus impare gaudet.

Siliquæ cœlum ſuæ ſpectant. At nec hoc perpetuum eſt, cum cœleſtis caloris inæqualis diſpenſatio, humiditatemque modò copia, modò inopia, poſitum illarum permutet. Planta binos in altitudinem cubitos adæquat, & non raro ſuperat, ſiquidem ſolem, ſolumque convenient nacta ſit. Camerarius, Norbergæ ſuæ decus, Sopheram circa ramorum exortus rubentibus verruculis ſpectabilem in hortis alúit.

Caput XXV.

De Beid el Sſar.

Beid el Sſar petitioribus Arabum Medicis Oſſar ſimpliciter, & El Uſar dictum, fœcundis quaquaverſum radicibus actis numeroſâ ſobole terram hoſpitam occupans, plurimis jam Europæ locis ſatis vulgata planta eſt. Ejus hîc accuratiorem effigiem, cum fructu, qualem in temperatiore produxit climate, ſubjungere placuit. Folia vides, ſtabili conjugio ex intervallis conſociata, atque à latiore baſi, in longum gracileſcente cono rotundata. Firma quidem iſta ſunt, ad Aloës tamen craſſitudinem minimè deducta. Nec à teneris ſolum adoleſcentiâ ſeniliſ canitie, & inſperſis velut pruinis cum virore albicant, ſed etiam caule, ramis, nervuliſque cunctis, acre & amarum lac ubertim effundunt: quod concreſcens locis calidioribus, non ſaporis, ſed candoris quadam ſimilitudine Mann, & Saccar el Uſar appellatum fuit. Flores circa ſummos ramos glomeratim, non ſparſim producuntur, ſenſimque porrectis

co-

Digitized by Google

BEID EL SSAR



TA. L.

columellis umbellæ ſpecie panduntur, quamvis languente collo cernui terram reſpiciant. In his externa foliorum ſeries obſoletiuſque colorata, verſus calycem reflectitur, reliquæ deinde rectiores, crocum ſuum vegetiori purpuræ miſcent, eductiſque ſinu roſeo ſtaminibus apices minutos appendunt. Omnes apum deliciæ ſunt, & odorantibus liberaliter inhalant, illa, ut cum Poeta loquar

aerei mellis cœleſtia dona

Fructus recentius Bead el Oſſar, non tam ovum quàm teſtis Oſſar dicitur. Equidem fervidiore ſole maturatus amplior evadit, & cum ſocio ſuo camelorum teſtes pendulâ didymorum figurâ ſatis concinnè refert. Subtexta ſeminibus lanugo celeriter ignem rapit, ſericeæ mollitudinis. Externa fructus membrana, villis, & rariore veluti pube reſperſa videtur, quam ElScerk, & Scerâr Arabes nuncupant.

Caput XXVI.

De Achaovan abiat.

Non Ægypti indigena, ſed reliquis mediterranei maris littoribus cognita eſt hæc, cinereo tomento nobilis planta, totoque in leviſſimos pappos abeunte ſlorum auro, vanitatis humanæ lepidum, & verum ſimulacrum exiſtit. Proxima quidem flore Senecioni, major tamen, & in Ægypto fruticosâ potiſſimum altitudine conſpectior. Ramulis brachiata pluribus, ſatiſque firmis. Folia pariter ampliora, & profundioribus ſinuata diviſuris, vulgarem Artemiſiam, quâ craſſitudine, quâ viriditate ſuperant, cinere quoque ſuo cum reliquis partibus exalbida. Quâ naribus placeat, non ſpirat halitus ſuaviores auras ullam.

CAPUT XXVII

De Bammia.

Bammia obſitos paſſim agros circa Memphim urbem ſpectare licet. Adeo frequens ejus in cibis uſus eſt. Planta quaternis quinisque cubitis erecta. Malvæ quidem cum folia, tum flores æmulatur, ab utriſque tamen aliquo diſcrimine ſejuncta. Nam folia non ſylveſtris malvæ parvitatem, aut mollitiem præ ſe ferunt, ſed ad contactum aſpera, nonnihilque villoſa, cum longulè excurrente petiolo ſubnixa. Cucurbitini folii magnitudinem propemodum aſſequuntur. Flos amplior eſt quàm ſylveſtris malvæ, quinque foliorum conſeſſu productus, aureumque pallorem umbilici purpura diſtinguit. Fructus Cucumeri ſylveſtri non abſimilis, radiato inſidet calyci. Albi decagonus, hic per quinatantum latera obtuſius acuminatus eſt. Eum cum incluſis ſeminibus adhuc viridem juſculis incoquere vulgus conſuevit.

CAPUT XXVIII.

De Melochia.

Tanta Ægypto ciborum ex herbis abundantia eſt, ut frugibus, quarum fertiliſſima tellus, propè ſola carere poſſit. Inter vulgatiores herbas, & ſponte ſuâ naſcentes Corchorum quoque recenſet Plinius, non illum, cui Anagallidis nomen, ſed alterum, quem Alexandrinorum cibum, & præcordiis utilem refert. Hunc recentiores aliquot Botanographi Melochiam faciunt. Sed faciunt, non perficiunt. Antiquiores enim Corchorum Ocimo, vel convolutis foliis moro ſimilem tradunt; quorum non niſi languidè quicquam in Melochiam convenit. Præterea Corchoro ſaporis inſuavitas inſignis fuit, ut etiam Theophraſtus τὸν κόρχορον διὰ πικρότητα παροιμιάζεσθαι, Corchorum ob amaritudinem in proverbium abire ſcripſerit. Quam no-

p. 189 ZATARHENDI *Origanum Indicum*



TA. LII.

notum ab hoc Ægyptiorum olere ſerm teſtor abeſſe; quos ne braſſicam quidem ob amaritudinem comediſſe, ſatis ex Plinio notum eſt. Caeterum planta haec ad cubiti altitudinem increſcit, caule tenuibus ramiſque flagellis obſita. Folia circa laterum exortus corniculato quodam additamento recurvata ſunt, quorum extrema in purpureum cincinnumque contortum filamentum attenuantur. Fructus verè Ceratoides, ſiliquis ſtriis lineiſque diſtinctus eſt. Ferculum ex decocta Melochia paratum omninò plebeium ſapit, viſcidum, guſtu fatuum, niſi à multo (ut ſolet) limonum ſucco condimentum accedat.

Caput XXIX.

De Zatar hendi.

Zatarendi vel potius Zatar Hendi, Origanum Indicum apud Arabes denotat, non minus odorum ob ſuavitatem, quam virium praeſtantiam cum Ægyptiis tum Syris plurimum expetitum. Effigiem ejus genuinam Alpinianae huic ſubjungere libet, ex horto Illuſtriſſimi Nicolai Contareni depromptam: quem virum ſi Reipublicae Venetae decus, ordinis ampliſſimi ſplendorem, generoſi ſtemmatis ornamentum, & exemplar priſcae Virtutis dixerim, nihil incomparabili ejuſdem humanitati, perexiguum memoriae poſteritatis, omnia veritati amorique largiturus ſum. Adoleſcit haec eximia planta magnitudine pedali, caulibus rectis ſatiſque firmis: cujus folia Amaraci habitudine tenella, molliique veluti lanugine reſperſa tactui blandiuntur. Rotunda quidem illa ſunt, in conum tamen leviter coarctata, & excurrentibus in longitudinem fibris cum virore pallidiola. Floſculos producit quamplurimos, niveo candore lacteſcentes, qui per extrema caulium, inter numeroſa foliorum capitula prominuli, omnibus Origani umbellam glomerato ambitu propemodum expandunt. Jam Satar hendi hoc, linguam guſtantium aromaticâ nec injucundâ acrimoniâ perſtringens, Creticum Origanum odoris vehementiâ ſuperat. In ſonticis capitis affectibus, cum ſenſuum motuſque voluntarii nobiles

 fun-

functiones improbâ mucedine vel imminuuntur, vel penitùs obruuntur, eximie opitulatur. Stomachi vigorem excitat, foluſque tetro veneno vitæ præſidus, gratum & efficax auxilium affert.

Caput XXX

De Felſel tavil.

Felſel hoc tavil, ſive piper longum, a nonnullis Ægyptiorum Felſel rumi, id eſt, piper Romanum appellari, miratus utique prius ſui, quàm certior factus ſum, eos non à natali plantæ ſolo nominis rationem ducere, ſed quia commeantibus hac Græcis, temperamenti frigidioris hominibus, vel ut condimentum in cibis, vel ut medicamentum in morbis præcipuè placeat, quos illi Romanos adhuc nuncupant. Eſt autem in maritimis Africæ locis planta ſatis frequens, ad binos remotior cubitos altitudine producta: cujus effigiem, ut in ſictili obvium habui, cum ex Ægypto in Italiam contenderem, lubens exhibeo. Naſcitur caulibus numeroſis rotundis, juncea ſanè ſpecie, non ea tenuitate quâ pictor eam expreſſit, ſed craſſitie ferè digitali. Cum nonnihil increvit, promiſſis e caulibus ramis ſylveſtior paulei atque elegantior evadit. Iis inciſis liquor emanat albidus, urenti piperis aut flammulæ acrimoniâ guſtantis linguam impenſiùs vexans. Folia promit, cum temperatior anni conſtitutio, tenella, rara, vix menſtruam ætatem ferentia. Diceres cum Iliadis conditore,

Σμερδαλέα κνώοντα, τὰ μὲν φύλ', ἄλλα δ' οὐκί,

Imò ea res effecit, ut planta hæc à peritiſſimo Imperato, cum ob ſucci conditionem inter Tithymalos referatur, tum ob foliorum tenuem rarumque proventum ἄφυλλον nominetur: quamvis non deſint qui eam Xabram aut Camaronum Rhaſis arbitrentur. Jam florem fructumque preſtolabar, cum diutius in mari ſævientis hyemis injuriis victa planta ſuccubuit. Flores alias in ſummis caulibus albicantes prodeunt, exſerto capitato tubulo inſignes, quibus dilapſis, incluſa membranoſo folli-

FELFEL TAVIL,
Piper longum Ægyptum.



TA. LIII.

ſeculo ſemina ſuperſunt. Caules ipſos jam areſactos, cùm opipare victurum, ferculis condiendis, Mauratum vulgus, adhibere conſuevit.

Caput XXXI.

De Abſus.

Exigua hæc, ſed elegans planta, non eodem floſculorum decore prodit, quos & nivei producit candoris, & dilutiore flavedine lacteſcentes. Nec circa ſummum tantum caulem, ſed etiam inter foliorum exortum diſpoſitos. Semen atro colore ſplendidum parvis includit ſiliquis cicerum æmulis, & caulem ſuum raris brevibusque ſpinulis innocenter obarmat.

Caput XXXII.

De Seſamo

E cerealibus quoque veterum celebre potiſſimum Seſamum, & Ægyptiis tum in cibo, tum in medicamentis uſitatiſſimum eſt, quod cum reliquis frugibus, poſtquam arentes campos ſcatebris ſuis temperavit Nilus, celeri proventu ſurgens, ſpem minimè fallaci cultorem ſuum locupletat. Folia caulem inferius circumdantia latiora ſunt, & profundioribus inciſuris ſerrata, ſuperiora vero integris oris anguſtius patentia. Florem educat magnitudine eximium, cujus folia reflexis labellis intus albida, exterius violæ colorem induta, tenerque reſperſa lanugine vigorem ætatulæ ſuæ produnt. Siliqua non quaternis tantum, ſed quinis etiam ſenisque lateribus anguloſa, ſtellatum occupans calycem, oblongum illud, pingue, flaveſcensque ſemen incluſum cuſtodit. Cæterum Seſamum, inquit Theophraſtus, veluti Eriſymum, οὐδὲ ἅπτεσθαι δοκεῖ ζῷον, nullum videtur animal tangere, ob tetram ſaporis amaritudinem. Sed hæc

hoc de vireſcente ſcripſit Seſamo nobiliſſimus ſenex non item eo, quæ coleſtis caloris operâ maturitatem ſuam adepta fuit. Oleum ſeminibus expulſum, κατ' ἐξοχὴν Zeid taib, id eſt, oleum bonum Arabes nuncupant.

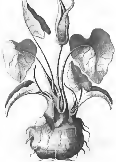
Caput XXXIII

De Culcas

Colocaſii, quam Colcàs nominant Arabes, ut nihil apud Ægyptios notius, ita nihil inter Europæos [illegible] controverſiarum veluti ſenticeto aſperius obſeptum. Horum alii plantam hanc veterum Ægyptiorum fabam eſſe contendunt, cujus radicem Dioſcorides, Athenæus, Pliniusque, clariſſimi ſcriptores, Colocaſium olim appellatam prodiderunt. Atque huic rei argumentum adſtruunt, foliorum in Ægyptia faba amplitudinem, quam Petaſo Dioſcorides, Plinius Perſonatæ foliis æquiparavit. Radicem item craſſiorem harundinaceis majorem, quam antiquitus, ut hodierni Colcas radicem, ὠμὸν, ἑφθὸν, ὀπτὸν, & crudam, & elixam, & aſſam, incolæ comederunt. Similes adeo facultatum temperamento, ſimiles in paludoſis Ægypti locis proventu ſunt. Alii Colcas hodiernum Ari ſpeciem conſtituunt, non promiſcuè quidem, ſed illius, quod folia Theophraſtus cava & cum latitudine Cucumeracea obtinere ſcripſit. Quod Plinius inter bulbi genera retulit, Scyllæ proximum, foliis lapathi amplitudine, cujus radicem ob mollitiem Naturæ vel crudam comedi teſtatus eſt. Et deſunt Hercules Colcas illi hodierno tot notæ, quas conſtanter veteres fabæ Ægyptiæ tribuerunt. Nimirum arundinea, aſpera, & ut Theophraſtus loquitur, [illegible], Spina ſubhorrida radix. Flos quàm papaveris amplior, & roſeo colore ſaturatus. Caulis qua eruis in longitudinem cubitus productus. Cum in hujus apice triginta veluti loculamenta in orbem diſpoſita veſparum orbiculari favo non diſſimilia, quæ prominentes leviter fabas complexa ſunt. At deceptos in his omnibus notis veteres fuiſſe non facile mihi imponant recentiores.

p. 203

COLOCASSIA *Ægyptia florida*



TA. LIV.

niores. Scio ſæcem ſuam habere ſeculum illud priſcum; ſed & hoc noſtrum obtinere ſuam ſpumam. Non vidi toto quod in Ægypto exegi quinquennio, vel Florem, vel fructum, qui veterum Colocaſiam referret: ecquid propterea negem uſpiam gentium reperiri? Patent in villis juxta Memphin, Heracleam, Peluſium, Alexandriam, conſpectæ ſunt à Proſpero Alpino, & à me, quas hic exhibemus, ex Ægypto plantæ. Hodiernam quidem Ægyptiorum Colcas, Arorum generi lubentius adſcripſerim, ſive plurium radicum concretione μακρορριζον, & amplatum, ſive ſimplicius ſit, & bulbacea rotunditate στρογγυλορριζον appareat: potiſſimum bulbaceam hoc, quod radice, folliculo, fructu Aro montano, foliorum item immaculato virore, Aro vulgari par eſt. Nec facultatum ulla hic contrarietas: languidior tantum Ægyptio Colcas acrimonia, quam & montaneum illud Arum coctione deponet universam: nec tamen hoc qualitatem leve deliquium ſpecierum diverſitatem parit.

Ad Cap. 33. De Culcas florido.

Ægyptiis Colocaſiis hanc quoque ſubjungamus, quæ inopinato partu in Proſperi noſtri Alpini horto fæcunda, bulbaceo ventre prætumida, eximium cultorem ſobole rarâ, ſed caducâ pluſculum exhilaravit. Mirabantur illi Flore candidati è ſterili nympha progerminantem caulem, aſparagi habitudine, teretem & in rectum emicantem, læto virore foliis circumpoſitis ſupparem. Apice in folliculum dilatabatur, à laxiore fundo ſenſim adſtrictum, qui brevi ſpatio in longum dehiſcens, inexpectatum curioſis oculis fructum expoſuit, non tam vulgaris Ari piſtillum, penicillumve, quam Ari Ægyptii minoris thyrſum, aut Ariſari progeniem caudato imitamen o expromentem. Longitudine digitum minorem vixdum excedebat, craſſitudine macropiperis modum requirebat, candido pigmento decorus, & ſenſim ut lique velut rudimentis obſitus fuit. Cæterum ut repentinus fuit exortus, ſic abortus. Jam enim triduum inter ſpectantium plauſus exegerat, quando lethali correptus marcore cum indumento ſuo periit, nihil cuiori præ-

 ter

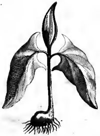
ter acre ſui deſiderium relicturus Vaſis & Neapoli, & Piſis hoſpita hæc rariſſimus, ſed oſtendit ſe tantum terræ, nec ulterius eſſe petit. Cauſas, cur in Ægypto nec florem nec fructum det hæc velut unica Lucinâ producta planta, diligenter in Exoticis diſputat Proſper Alpinus, quem operæ eſt adire ipſum, ne aliena ſcrinia compilaſſe videar.

Ad idem Cap. De Culcas.

Arum hoc Ægyptium exiguum, & temperamenti harmonia, & partium omnium conformatione præcedenti Colocaſiæ cognatum, quidni hac inferamus? quod in hortulo integerrimi viri Coſmi Neri Venetorum Pharmacopœi cultum, ſæpius in urbe Cayro inſpexi. Radice fundatur bulbaceâ, nucis Ponticæ mediocris amplitudine, quæ fibris tenuibus, copioſis, in terram nutricem demiſſis, prompto germine ad vota coloni ſui properat. Caulem erigit altitudine ferè dodrantalem, albidum, crebris velut lenticulibus maculoſum. Eum folia complectuntur bina numero, vix ab Ari habitu quicquam mutantia, non lacteis Ariſari venis inſignita nec lituris nigricantibus ſugillata, ſed ſimplici cum nervulis viriditate decora. Caulis tandem paulò erectior in vaginam panditur membraneam, Ari involucro ſimilem, quæ partibus in longitudinem intervallis albis luteiſque radiis elaborata conſpicitur. Hac recluſâ fructus apparet, penicillo canino haud abſimilis, internè ventricoſus, ſenſim tamen verſus apicem gracilior. Albo perfuſus eſt colore, ſed quem circumſparſa thyrſo ſemenea velut inchoamenta non parum luteo ſuo obliterant. Qui forte radices afferebat hortulanus, eas non minùs quàm Colocaſiarum edules, & acrius etiam pervigilem Veneri ſuæ debentium opus promovere aſſeverabat.

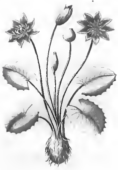
Ca-

ARI Ægyptium minus. p. 294



TA LV

p. 432 NYMPHAEA seu NUPHAR Ægyptium



TA LVI

Digitized by Google

Caput XXXIV.

De Nufar.

Inter Iridis Oſiridisque complexus natum ſpecioſum illud Nuphar, Ægyptia Nymphæa, celebris vetuſtiſſimorum auctorum ſcriptis, Nilotica Lotus eſt. Ejus hic effigiem, quæ compendioſo ambitu radicem, folia, florem, fructumque repræſentet, haud immeritò exhibendam arbitratus ſum. Proſper Alpinus eandem facit cum Europæorum Nymphæa. Differt tamen cum a lutea majore, quæ radices in longum porrigit, tum ab alba illa vulgatius cognitâ, foliorum paulo contractiore magnitudine, & quod oras habeat levibus illis quidem, ſed latis inciſuris excavatas. Nervulis item copioſioribus pertexta, tum ſemina capiti papaveraceo incluſa, quam vulgaris Nymphæa magnitudine conſpectiora poſſideat. Quæ res facilè priſcos excuſet Botanographos, qui Niloticam hanc à reliquis Nymphæis ſejunxerunt. Qui florem, folia, radicem (prout nativâ magnitudine exſurgunt) curioſo dignatur aſpectu, Proſperi Alpini exoticus manum & oculos admoveat. Olim Ægyptiaci hujus Loti flos, ut auctor eſt Heliodorus, triumphantium coronis intexebatur. Hodiè expreſſus floribus & capite contuſis ſuccus Saccharo miſcetur, quod Arabes Sarbet Nuphar appellant, inſigni tum refrigerandi tum humectandi vi præſtans. Sarbet autem à ſcrab vel ſerob deductum, communi nomine ſignificatu quodcunque poculentum denotat: ab his quoque ſerups & ſirups vox, in uſum ſalutaris ſcientiæ, profecta. Paratur Sarbet ſaccharo in aqua diſſoluto, quod evaporante ſupra ignem liquore, cùm ad eam ſpiſſitudinem redit, ut concreſcere denuo frigefactum queat, remoto jam ab igne ſub concretionis initium ſenſim Nymphææ probè depuratus adaugetur ſuccus: ea tamen moderatione adhibitâ, ut largiore humiditatis acceſſione coaltum non impediat. Eundem in modum ex limonum, citreorum, roſarum, & violarum ſucco cum ſaccharo Sarbet ſuum concinnant, cui lautio-

ri fortunæ homines, ſub hyemem, aromata ſuaviora, ambraſque permiſcent.

Caput XXXV.

De Stratiote

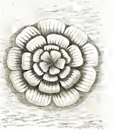
Jam ſexennium eſt, cum ex Ægypto in Palæſtinam iter haberem adverſantibus navigationi ventis in Peluſiaco portu ſubſiſtens. Admiratus ex ſummo cultum amœnitatemque loci, omnia Nili ſui beneficio poſſidentis, quibus provocer, ut cum Marone loquar,

——— ——— ——— amœna vireta
Fortunatorum nemorum, ſedeſque beatas

conſpexi in ſtagnantibus circa proximas villas aquis plantam hanc, cujus Iconem Alpinano Haij alem el maovi, id eſt, Sempervivum aquaticum, ſubjicio. Eam quoque veterum Botanicorum Niliacam Stratiotem eſſe, abunde nobis omnibus confirmamus; quamvis foliorum lineamenta diverſam præ ſe ferant figuram. Hæc Aizoo quidem, ſed majori illi, & arboreſcenti ſimilia diceres, ni majora multo forent, pariterque latiora. Surrecta pleraque videntur roſeoque conſeſſu ſtipata, & citra malæ ætatis diſpendium plica in longitudinem rugaque non ineleganter criſpata. Circa exortum, ut ſolet, anguſtiora folia, paulatim deinceps dilatantur. Extremorum altera non in acumen exeuntia, ſed reflexis leviter una pluſculum diduſta ſunt: cætera dilutius vireſcentia verbaſci inſtar utrinque molliter hirſuta, quod in Icone pictor haud expreſſit. Flores, cùm Peluſium tranſirem (præcepta enim jam menſis Julius erat) non obſervavi. Planta tota ſeſſili baſi Nilo incubat, &, ut loquitur Anazarbeus, ἐπινήχεται ὕδασι χωρὶς ῥιζῶν, innatat aquis citra radicem: quamvis radicum vicem denſiſſa terram verſus teneriſſima fibrarum veluti filamenta ſuſtineant. At nomen ipſum Stratiotis, potius ab eximia ſanandorum vulnerum efficacia, quam naſcendi conditione ſortita fuit.

Ca-

STRATIOTES
Ægyptia Dioscorides



TA. LVII

Caput XXXVI.

De Papyro.

Imò hæc nobilis illa biblus, quæ vitæ humanitatem, ingenii præclara facinora, famoſoſque mortalium labores, victuris chartis memoriæ quondam poſteritatis reſervabat, quæ ante repertas fruges Ægyptiis alimentum, ſtragula, navium contextum, vaſorum utenſilia, florem ad coronandos Deos, & calceos horum ſacerdotibus præbebat. Hodiè ob ſtrenuam incolarum inertiam, abunde advectis chartis, Ægypto natales tantum ſuos, non æſtimationem debet. Aſſurgit ab arundineis fibroſiſque radicibus circa Nili ſtagnantis ripas, caule numeroſo, triquetro, non rarò ſeptem cubitorum menſuram ſpecioſâ proceritate cum æquante, tum ſuperante. Folia circa utrumque ſcapi extremum, inferius ampliora, Sparganii, Cyperive inſtar repanda, supernè minora, quæ radiatum velut calycem inaſcenti jubæ ſubjiciunt. Plinius caulem in gracilitatem faſtigatum, thyrſi modo cacumen includere ſcripſit. Theophraſtus ipſi κόμην tribuit ἄχρηστον & ἀσθενῆ, comam inutilem, debilemque, ſi reliquis cum partibus in comparationem deſcendat. Utrumque tamen obtinet. Nam & denſo tot ſtaminum ordine ſuparum caulis faſtigium cæſariem exprimit, & circa ſummum hujus premnuli flores apices, quos pictor non adumbravit, obligatum circumpheatâ hedera thyrſum effingunt. Radix velut in uſum ligni olim cedebat, ſic tomentoſa caulium medulla, in niveum reducta gluten, philyriſque porrò tenuiſſimis compacta, chartam virgineam ſcriptoribus exhibebat.

Caput XXXVII.

De Cypero.

Cyperi plures ſpecies, & antiquis cognitæ fuerunt, & recentiorum induſtriâ porrò indagatæ ſunt. Hinc præter radicum longitudinem & rotunditatem, foliorum latitudinem vel anguſtiam, ſaporis quoque tum amaritudo, tum dulcedo, odoris fragrantia, vel abſentia, radicum item in cibis aptitudo vel ineptitudo, diſcrimen aliquod invexit. Sed rotundior ille, ampliorque de quo hic Proſper Alpinus, potiſſimum κυπείρου nomen univerſo generi tribuit: quem, ſi tum ſaporis acumen, quam odoris halitus ſuavitas commendet, non dubitant Antidotis inſerere valetudinis humanæ providi tutores. Dioſcorides optimam Cyperi radicem innuit, quæ e Cilicia, Syria Cycladibusque petebatur. Plinius non ſine manifeſtâ intellectûs confuſione Cypirum à Cypero diſtinguens, Ægyptium hunc, inter laudatos Cyperos infimæ claſſis eſſe ſcripſit: quod ipſum tamen eximiæ ejuſdem vires, & in obvios ſenſus qualitatibus præſtantia facilè convellunt. Vidit his quoque locis cum Abdelavi ſeminibus ſæpius verum circumferri Cyperi rotundi edules, & avellanæ magnitudine dulces radices, quas Arabes Hab el ſelim nominant. Plantam ipſam Ægyptiam Theophraſti Malinathallam, ſeu Anthalium Plinii arbitrantur: quamvis in amœno Veronenſium agro ſedem pariter natalem invenerit.

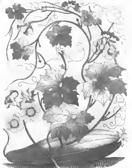
Caput XXXVIII.

De Chatè.

Vulgatum Abdelavi genus, & in cibis magis conſuetum, non raro inſigni magnitudine adauctum in villis Ægyptiis deprehendi. Qua parte ramo ſuo fructus adhæret, anguſto flexu prius incurvatur, ſenſim deinde ventre gravido intumeſcens, versus alterum extremorum denuò graciſcit. Sulcis tenuibus

bus

LUFFA Arabum



TA. LVIII.

bus in longitudinem interdum exacerus eſt, cortice molli, tenui, maturoque jam fructu ruſeſcente, non eâ ſaporis gratiâ, ut lautiorum aliqua menſa ipſum dignetur. Liquor ſaccharo ei ſuavi ſenſim à maturitate colliquata intus medullâ colligitur, quem perforato cortice effuſum, percolatum, ſaccharoque mixtum, æſtuantes avidè hauriunt, non ſine ventriculi, & jecoris evidenti noxa, ſi quis eum immodeſtius ingerat, ob refrigerandi, quâ pollet, vehementiam. Proſper Alpinus Herniam, id eſt, Hydrocelen, ſive aquoſum ſeroti teſtiumque tumorem producere, non ſine ratione ſcripſit. Frequentiſſimum aliàs hoc morbi genus Ægyptiæ plebi, ob Nili turbidioris uſitatum potum, cujus aquæ copioſo permixtæ nitro, quâ penetrando, quâ laxando, valetudinis hoc incommodum accerſent. Sed & promptum eidem remedium eſt, adacto per membranas ſeroti & teſtium phlebotomo, aquas conceptas compreſſis hiſce partibus elidere, poſt temporis aliquot intervallum rediturasatque hæc paſſim in balneis publicis aguntur. Meliorem affectus curam per medicamenta inſtituunt Arabes, præmiſſâ tamen adustione per cylindrum ligneum, circa cervicem & principium ſeroti adminiſtrata. Sed hæc aliis explicatius perſequemur.

Caput XXXIX.

De Cucumere Ægyptio reticulato, ſeu Luffa Arabum.

Eſculento cucumeri, quem Chatè nomine deſcripſit Proſper Alpinus, alterum addo, cibis quidem inutilem, partium tamen omnium elegantia ſpectatiſſimum. Arabs, in cujus horto propè Cairum urbem creſcebat, Luffam appellabat, mihi mirabilem ob plexum, quo ſemina incluſa circumdat, Cucumis Ægyptius reticulatus nuncupandus videbatur. Semina ad inclytum heroem Nicolaum Contarenum à me tranſmiſſa, in ejus non ruſticæ, ſed plus quàm urbanæ Floræ amœniſſimo pandocheo, plantam dederunt, quam hic expreſſam contueare. Foliis induitur hiſpidis, fuſcam viriditatem pallore hinc inde

inde diluentibus diviſuris inæqualibus profundius laciniata, Bryoniæ, vel Balſaminæ potius folia maſcula æmulantur. Florem educat amplum, ſpecie venoſum, languidam flavedinem, ſtriatim inducto aureo pigmento, largius circum ima ſaturantem. Idem ſtamina capaci ſinu plurima ſubmittit, quibus appendices granduſculos flaventeſque connectit. Cæterum instructa numeroſis capreolis planta, quaquaverſum reptabunda, proxima quæque cincinnis ſuis implicat: fructum promit ſemipedalem, ab anguſto colli paulatim laxius tumente ventre gravidatum, ſuperficie modò lævior, modò tuberculis paſſim verrucoſior. Cortice velatur tenui, ex obſcuro virore pro maturitatis gradu plus minuſve flaveſcente. Eum vel nulli, vel tenues ſaltem excavant ſulci: in longitudinem tamen atris lineis eleganter inſcriptus, à colli principio ad umbilicum veluti centrum ſuura commeantibus. Cum fructus bene maturus, cortice remoto, innumera in conſpectum veniunt albicantia filamenta, ſuccoſiore medullâ ſtipata: miro adeò ordine contexta omnia, ut plane fateri neceſſum ſit, non eſſe hoc rude, & tumultuarium opus, ſed quod egregius artifex cogitaverit prius, quàm fecit. Idque evidentiſſimum evadit, cùm quis tabefactâ jam pulpâ ſimplicem plexum inſpicit. Sinum plexus hic triplicem efformat in longitudinem, in quo ſemina copioſa, candida, cortice nonnihil inæqualia, laſceſcente verò medullâ Melonum æmula junctim aſſervantur. Uſus hujus fructus barbaro poſſeſſori ſatis exploratus non erat. In balneis tamen publicis, dempto cum ſemine cortice, plexum filamentorum ſucco ſuo madidum tergendis corporibus adhiberi conſirmabat; quorum cutem Morphea ſœdæque vitiligines inſederant, malum Ægyptio vulgo familiare. Reneculum uſuris qui diligentius tractaverit, lini maceratis nervis veluti fibris perdurum agnoſcet. An igitur, quemadmodum Æthiopes, & Indi, authore Theophraſto, è laniferis arborum pomis, aut Arabes (ut ſubjungit Plinius) cucurbitis in arboribus genitis, lina parabant; ita ex hoc plexo decenter areſacto malleo ſtupario contuſo corticatoque ſimile fieri potuerit haud negaverim.

C A

LUFFAE *Arabum* *Flos et Fructus.* T. 2.



TA. LIX

Gramen Stellatum Ægyptium



TA LX

Digitized by Google

Caput XL.

De Neiem el Salib.

GRamini crucis, ſtellatum hoc Ægyptium adjungo, non minus elegantiâ, quam viribus, genériſque ſocietate eidem cognatum, quod circa Heracleam oppidum ſive Roſſetum primum conſpexi. Aſſurgit altitudine pedali, culmo rotundo, geniculorum aliquot internodiis diſtincto, circa quæ anguſta ſatis, & in acumen attenuata folia producit. Fulcitur radice firmâ, candicante, & ipſâ geniculis aliquot, quæ pictor haud delineavit, nodoſâ, ſubdulci quadam acrimoniâ guſtum perſtringit. Calami in ramos ſenaſque paniculas dirimuntur, longitudine diſpares, Iſchæmo gramine breviores quidem, ſed longè denſiores. Averſâ facie in longum excurrente validâ carinâ, & porrectis à latere ſtaminibus muniuntur, quibus ſquamatim compactilis ſpicea florum congeries, virore flaveſcente renidens ſuperius inſtrata eſt. Congenera itaque hæc gramina ſunt. Nec mirum ullum, in ſtellas aliquid abire poſſe, quam crucem tulit. Uſum item medicum eundem obtinent quamvis calculis intra veſicam duratis frangendis vires pares non poſſideant. Qui lapidoſum aliàs veſicæ ſyrigma citra ſectionem educerent, ut alibi Proſper Alpinus ſcripſit, in magna Ægyptiorum Memphi, quamvis curioſè inquiſiverim, neminem deprehendi. Hominem tamen religioſum à monte Sinai, calculos extra veſicam in urethrâ ſubſiſtentes, compreſſâ ſuppoſito digito veſicâ, & meatu urinario per immiſſum anſerinæ pennæ tubulum validè inflato, eoſdem extrarſum propuliſſe, ab ægris ipſis acceptum ſatis & cognitum habeo.

De Scorſonera Orientali.

SElectioribus Orientalium plantis hanc etiam accenſeas licet, raram nobilemque Scorſoneram, in Palæſtina ac finitimis

Ægypti naſcentem. cujus ſemina ad Illuſtriſſimum Nicolaum Contarenum a me cerata, ſub tam ſplendido cultore dicam, an floreæ voluptatis promo, alteroque hujus ſeculi Alcinoo felici partu germen exceptatum excluſerunt. Radice fulcitur, ut reliquæ Scorſoneræ ſolent, longa, ſimplici, quæ pollicis craſſitudine vix diducitur, crebris rugis ſulcatum corticem atrore quodam obfuſcat. Candida tamen intus eſt, quæque recens, lactea ubertim alimonia diffluit. Exſurgit a radice cauſis ſingularis cubitum altus, gracili quidem habitudine, ſed firmâ, quem circumſtant rara, oblonga, gratum virorem cærulo cœleſti permiſcentia. Horum inferiora latiora ſunt & amphora, circum oras leviter ſinuata, tum quæ in longitudinem exeuntibus nervis diſtincta, ſuperiora magnitudine & æquata ſenſim ora contractiora cernuntur. Cauli flos inſidet pulcherrimus, ſuaviter odorus, ſcutati numini ambatu dubitatus ſaltem hyemem aſperiorem expertus non fuerit. In eo duplex foliorum ſeries in ſtellam radiatim digeſtorum, quæ candorem ſuum purpuræ miſcent. Circa umbilicum ſaturatior purpuræ ſplendor eſt, è quo per longitudinem foliorum ad extrema leviter ferratæ, coloris ejuſdem crebræ lineolæ ducuntur. Fingitur ex umbilico floris tetulus purpurâ ſuâ decorus, à baſi verſus cacumen frequentibus plicis adſtrictus. Hunc circumſiſtunt ex intervallis duodena, vel etiam plura vallorum ſtamina, ex cæruleo nigricantia, quorum extremum aureis capreolis utrimque retortis exornatur. Flori calix ſubjicitur oblongus ſquamatimque compactus, quo ſemina pariter oblonga molli potius copioſâque lanâ, quàm pappo involuta reconduntur. Cæterum, plantam ipſam Europeæ Scorſoneræ alexipharmaca virtute minimè ſecundam eſſe, crebris graviſſimorum hominum experimentis, abunde patefactum eſt.

De Datura Ægyptia.

Solani varias ſpecies paſſim in Ægypto obſervare datur: minorum Somniferum illud vulgatius, quod a baccarum forma nonnullis ςρυχνον μελανοκαρπον dicitur: tum alterum Frutico-

SCORSONERA *Orientalis.*



TA. LXI.

Digitized by Google

[illegible] Google

DATURA *Ægyptia*



TA. LXII

coſum, quod Stychnodendrum, & Amomum Plinio nominatur tertium item pomiferum, diligentius in hortis excultum, cujus fructus oblongus, durus, ob ſuavitatem inter cibos Ægyptiis receptiſſimus quartum denique, de quo pauca hoc Capite Proſper Alpinus, cujus fructum ex communi ſententia, Nucem Methel, plantam ipſam verum Dioſcoridis Stramonium, pronunciat. Viri Clariſſimi, ad ſeminis vim deliram pariter ac ſtupefactoriam reſpicientes, Solanum maniacum Theophraſti, & Hippomanem Cratevæ nuncupant, ab Ægyptio vulgo Datura vel Tatura appellatur. Ramum ejus, quem in Exoticis jamdudum expreſſit Proſper Alpinus, hic quoque ſubjicimus. Eum ab Illuſtriſſimo Nicolao Contareno acceptum, tanti fecit vir humaniſſimus, ut plantam hanc tam eximii Mecœnatis nomine Daturam Contarenam vocaverit, probè ſibi conſcius, eam decentius, quam olim titulis Regum flores, hoc nobiliſſimo nomine inſcribi,

Quod non imber edax, non Aquilo impotens
Poſſit diruere, aut innumerabilis
Annorum ſeries

Ut Lyrici verba ferè uſurpem. Fundatur itaque Datura longâ craſſaque radice, quæ ſubrubro perfuſa colore, odorantium capitibus gravedinoſum Meconii halitum inſpirat. Surgit ab ea caulis ſingularis, ſed amplus, ramiſque plurimis porrò diremptus. Vidi quaternis, quiniſque fere cubitis adultum, teretem rotundo ſchemate, violæ obſcurioris ornatu ſplendidè coloratum. Folia longis pediolis inſiſtentia, virorem ſuum nigredinis aliquâ mixturâ obſcurant, quorum inferiora producta amplius, magiſque dilatata, variis utrinque diviſuris inæqualiter exaſperantur. Florem producit, non vulgaris elegantiæ ſpecimen, unicum odore ſuaveolens in tota plantâ compendium. Hunc dentato calyce emiſſum, ab anguſtiore cervice, medioque turgidulo ventre, tubuli inſtar ſenſim diducit. Foliis conſtat modo ſimplici, duplici modo, imò & triplici: quamvis hoc alterius additamentum videatur. Externâ facie purpuræ decorem induunt, interna lacteo candore largius perfuſi florentium hoc proprium eſt, ut reſupinatis labris in lacinias ob-

quæ dirimantur, quæ recortis ſenſim ora collectæ, velut in caudas attenuantur. Fructum edit plus minuſve rotundum, ſpinoſo horrentem cortice, nonnunquam innoxiâ ſcabritie æquabiliorem, qui ſemina copioſa, flava primum, tandemque palleſcentia complectitur, quarum tantum rudimenta dempto cortice pictor in icone repræſentavit.

De Hyoſcyamo albo.

Hyoſcyamus albus Ægyptius, quem vulgari diſſimilem planè figurâ tradidit Proſper Alpinus, ipſius idem eſt, cujus hic effigiem ex ejuſdem Exoticis depromptam exhibemus. Naſcitur cum Hyoſcyamo luteo juxta Pyramides Ægyptias, non minores illas, (quarum plures viſuntur) ſed majores tres circa Memphin urbem conſpicuas, immenſi laboris opera, & quæ non vanè Plinius regiæ pecuniæ vanam & inutilem oſtentationem judicavit. Exoritur à radice plerumque ſimplici, per fibras tamen craſſiores varie diviſam, caule ſæpius unico, nonnunquam geminis ſurrectis, gracilibus quidem, ſed firmis. Hi pluribus deinde ramulorum brachiis multiplicantur, quibus mollis inſperſa lanugo canitiem ante ſenium addit. Per caules hinc inde ſparſa ſunt folia oblonga, ex mediocri latitudine in acumen deſinentia, vulgaris Hyoſcyami foliis longe minora. His pariter ex denſata veluti lanugine albicans tomentum, à pictore vix exprimendum, inſtratum eſt, oræque crebris inciſuris, dentium æmulis, propè medium imumque caulis, ſerratæ videntur. Flores circa ſummos caules, è calyculis ſuis emergunt, paulatimque ab anguſta cervice latiores, quina labella blandum in riſum diducunt. Exteriùs ſimplici candore nitens, interiùs adjunctâ rubro flaveſcentis portione variegati. Dilapſis floribus, calycis hæredes ſemina ſuperſunt, alba, & puſilla, ſed quæ humorum, ac potiſſimum ſanguinis impetum per venas uteri, ventriculi, pulmonum, efficaciter coercent: dolorem item meningum, pleuræ membranæ, tum coli inteſtini graviſſima tormenta, mitigant.

De

Google

HYOSCIAMUS albus Ægyptius p 204



TA. LXIII

De Myrobalano Chebulo

Myrobalanos ſi non invenere primùm, ſaltem vetuſtioribus Græcis incognitos, primum Europæis patefecerunt Arabes, ſive eos ipſi poſſiderent, ſive aliunde facto cum exteris commercio reciperent, atque in uſum artis Medicæ transferrent. Qui Ægyptum hodiè incolunt Arabes, cùm aliis mercibus per ſinum Perſicum & Erythræum advectos, ab Indis Orientalibus nanciſcuntur. Errant qui tot myrobalanorum genera unius arboris fructus arbitrantur. Quamvis enim tam arbores, quam myrobalani ipſi habeant, quo prunis conferri poſſint, ingens tamen in foliis diſcrimen, cum alia lauri, perſico alia, alia ſalici, ſorboque comparentur. Sed major è myrobalanis Chebulorum æſtimatio, quos è Biſnagar, Cambora, Bengala navitæ frequentius advehunt. Horum arborem in Cayro urbe non procul a vico Veneto, in Ben cujuſdam Turcæ viridario ſæpius inſpexi, quem hoſti præfectus Dileg el chabul nominabat. Rami ab eo decerpti effigiem, accuratè ſatis delineatam, hic contemplera. Adoleſcit autem arbor ſpecioſa magnitudine, pruno vulgari longè conſpectior, cortice lævi & pallidulo, materia verò candidis albicante, nec inſuaviter odorata. Ramos exinde porrigit denſos, longitudine proceros, ad flexum ut obſequentes, ſic contra vim exteriorum contumaces, in latera potius ſparſos, quam in directum exeuntes. Spinis armantur longis, peracutis, firmis, perennantibus, quorum horridum agmen aſſita propius folia plurimùm obumbrant. Horum verò bina communi petiolo inſidentia conjunguntur, à preſſula rotunditate obtuſius acuminata, nihil Perſicæ foliis, (quæ vulgo chebulis tribuuntur) figuræ cognatione devincta. Craſſitudo illorum mediocris eſt, è quibus quæ ſitu inferiora, ſuperioribus ejuſdem rami majora ſunt, intactis oris, ſecus quam in Prunis & Armeniacis obtinet, nullas inciſuras admittentia. Fructus Chebulis Indicis ſimillimus exiſtit, eximiâ magnitudine, à tenui cervice anguloſum in ventrem deductus, &

ex atrore quadam rubeus. Medium ejus nucleus obtinet oblongus, ſtriis & canaliculis elaboratus, cujus ſucculenta circumfuſa caro, non injucundo ſapore palatum afficit. Cæterum ſaccharo conditos hoſce myrobalanos Byzantium mittebat poſſeſſor, quorum vires caput, & ventriculum, qui purgando, qua corroborando, non immeritis laudibus extollebat.

De Caſſab el darir'.

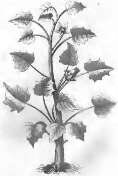
Huc referre libet plantam Caſſab el darir' dictam, quam Lib. 2. Cap. 7. Exoticorum, ſic deſcribit P. Alpinus. *Naſcitur hæc planta, ut relatione accepimus, in Ægypti locis humidis, etſi non eo tempore, quo in ea provincia morati fuimus, planè latuerit; non minùs etiam in Judæa juxta lacum Geneſarethicum vocatum, & in Syriæ multis locis. Stimicubitalis, & amplior frutex eſt, ferens ab radice caulem longum geniculatum ferè, ex toto rotundum, cavum, intus habentem medullam albam, ut Sambucus, colore fulveſcentem, ex eoque ex oppoſito ramuli exeunt recti, geniculati, à quibus geniculis in cauliculis utrinque duo ramuli exeunt ſubtiles flores ferentes, magnitudine & figurâ florum in luteæ Lyſimachiæ, à quibus ſuccedunt parvi folliculi, oblongi, in acutum deſinentes, nigri, ſemen nigrum & minutum continentes; folia verò bina in ſingulis caulium geniculis utrinque ex oppoſito poſita cernuntur, oblonga, lata, ſuperius in acutum deſinentia, ſine petiolis adhærentia, cernuntur Lyſimachiæ foliis ſimilia, ſed minora tamen. Radix eſt craſſa, longa, in acutum terminans. Hæc planta videtur ſimilis in toto luteæ Lyſimachiæ. Caules illius plantæ craſſities non ſuperant craſſitiem digiti minoris, intuſque cavitatem plenam habent medullâ, ut in Sambuco, quibus caulibus ſicceſcentibus medulla ipſorum plurimum ſiccata, ut calami cavi evadunt, fulveſcunt colore, ſunt geniculati, facilè franguntur, intuſque habent medullarem ſubſtantiam albam, quæ in ore agitata lenteſcit, modicè ſunt, vel frigidi admodum, neque ingrati, præſertim radix: lignum cum aliquanta acrimonia eſt amarum. Quibus notis in toto caulis ſi craſſities ſit conveniunt cum Calamo aromatico à Dioſcoride deſcripto,*

CASSAB EL DIRRIR



TA. LXV

B A M M I A . . . .



TA LXVI

ſcripta, haud injuriâ omnes Ægypti, & Arabes in vestibus, calamus ferè ex toto ſimilibus, pro calamo aromatico uſi ſunt, ac vel etiam nunc utuntur. Hujuſque calamus apud eos Caſſab el darira ubique locorum in mediis officinis venales reperiuntur.

In Italia, Germania, Gallia, & in aliis provinciis non pauci Medicorum, & Pharmacopœorum, mordicùs tenent hunc vulgo eſſe legitimum calamum, ad medicinæ uſum recipiendum. De quo cum accuratè ſcripſerimus in Quinto libro de Medicina Ægyptiorum ultimò edito, nihil hic aliud dicemus.

De Ab el-moſch, ſeu Moſch Arabum.

Planta ſeminis odorati fragrantiâ Moſcham provocans, inter Ægyptios hodie ſatis nota, Ab el moſch, & ſimpliciter Moſch, non Belmoſch, ſemen autem aſpiratione adaucta Hab el moſch, granum moſchi ab Arabibus nuncupatur. Surgit a radice multiplici copioſis quaquaverſum venulis diffuſâ, caule ſingulari, amplo, ſurrecto, et humanam menſuram altitudine conſueta facile ſuperans, qui juxta cum ramulis ſuis ſecundos, ab ipſa prorſus infantia, albicantibus velut pilis hiſpidus caleſcit. Folia impari magnitudine, ad contactum aſperæ, Bambæ foliis non tantum majora, ſed profundioribus etiam laciniis circum oras & frequentibus ſinuoſa. His flores ſuccedunt aurei flavedine decori, quinis in ſtellam diviſis foliis radiantes, productis ſinu ſtaminibus appendices aureos adjungunt. Floribus tandem fato rerum cedentibus ſeminum cuſtodes capſulæ ſeſe proferunt, rotundum ambitum inductâ nigredine obfuſcantes: in quibus illa tenuem ſuaviſſimumque ſpiritum prodigè exhalantia ſpermata conſervantur, puſilla quidem, ſed compacta, quæque in ſinum utrinque recurvata, levi amaritudine guſtantium linguam imbuunt. Quis uſus eſſet gratiſſimi ſeminis, haud ſatis compertum erat barbaris hominibus, qui id ſæpius, & copioſè mihi deferebant. Hoc interim abundè conſtabat, ſeminis leviter exſiccati pulverem Caova miſceri, ut roborandi capitis, ventriculi, cordiſque majorem ac-

cum-

quireret efficaciam. Sarbetis etiam intemperati ſalubri effectu, ab iis, quibus ſumptuum tenuitas ambræ moſchive uſum denegavit. Alii muliebribus implicati curis, ſemina contuſa veſtibus intra bombacem infarciunt, ut ſuavi illo, ſi quis

Putor inhæreſcit membris, reprimatur odore.

De Braſſica ſpinoſa Ægyptia

Eximiam, aculeiſque ſuis armatam plantam à P. Alpino Lib. 1. Exotic. Cap. 10. Braſſicæ ſpinoſæ nomine deſcriptam, non immeritò hic inſerimus. De qua hæc tradit. *Alias cùm in Ægypto eſſem credidi Braſſicam ſpinoſam uſque in Æthiopia delatam fuiſſe, ſed cùm à quodam ſtirpium ſtudioſo audiverim ſponte natam, & in Ægypto, & Judæa, & in Syria conſpectam fuiſſe, in eam veni ſententiam, iſtam plantam Ægypti, & conterminarum provinciarum eſſe propriam. Hanc, dum viridis eſt, decoctam in aqua Indigenæ comedunt. Mihi etiam poſteà quam ex Ægypto patriæ reſtitutus Venetiis ad medicinam faciendam commorabar, ex ſeminibus ab Ægypto procuratis, hæc planta, & nata, & feliciter aucta eſt, atque eò uſque etiam, ut flores produxerit, fructus verò perficere non potuit. Hæc planta creſcit cubitali altitudine, & amplior etiam, multis ramis ab una radice fruticans, longis, rotundis, mollibus, braſſicæ colore craſſis, & firmis, à quibus innumeri alii cauliculi exeunt in alios ramulos, plures angulos ferè facientes, divisi in cauliculorum ſummitatibus fiunt plures tenues albæ ſpinæ, acutæ, juxta quas ſiſculi fiunt hyacinthi floribus ſimiles in rubeum albicantes, quorum unus ſolum in ramo ſingulo viſitur, à quibus fiunt fructus rotundi parvi, ciceris fructuum magnitudine, in acutum deſinentes, qui dum recentes ſunt guſtu non videntur injucundi, ſed ſiccati lignoſam duritiem, & duram contrahunt, ſatis colore albicant, & interius flaveſcunt. Hæc planta eſt foliacea, ut braſſica, multa folia ferens ab radice, & à caulibus, longa, craſſa, braſſicæ foliis ſimilia, quæ dum viridia ſunt videntur ſimilis ferè ſaporis, & guſtus eſſe. Folia, ut dictum eſt, dum vireſcunt decocta ex aqua, aut jure gallinaceo ferculi modo comedunt, atque etiam non minus cruda itidem folia cum ſale. Mihi ignotum eſt, an apud ipſos alius uſus habuerit.*

De

BRASSICA ſpinoſa Ægyptia



TA. LXVII

Digitized by Google

p 209 LUPINUS Ægyptius ſilveſtris



TA. LXVIII

De Lupino Ægyptio Sylveſtri.

Heracleam ſive Roſſetum Ægypti tranſiterus, circa ſepmenta villarum non uno loco natam hanc, cujus adumbratum ramum vides, plantam obſervavi. Eam non dubitavi Lupinum Ægyptium ſylveſtre appellare, cum ſativo illi, quod flore e cæruleo purpuraſcente præditum, reliqua habitudine fructuque cognatum deprehendiſſem. Alii rectè Lupinum Arabicum nominarunt. Nec ambiguum ullum eſt, in finitimis etiam Ægypto provinciis gigni, & Arabes per hoc ſeculum, mutatâ rerum memoriâ Ægypti incolas eſſe. Proſper Alpinus in Exoticis Quinquefolium ſiliquoſum appellat, ſemine ab illuſtriſſimo Nicolao Contereno accepto, cujus munificentiâ, quemadmodum Alpini noſtri ſcripta in famam & ſeculum abierunt, ita felices Ponte labores, & Clariſſime Bauhini monumenta lætius vernant, quam prata ipſa, ut cum Lucretio dicam,

quando ſpecies patefacta eſt verna dies
Et reſerata viget genitabilis aura Favoni.

Jam erigens Lupinus hic à tenui, rectâ, parumque fibroſe radice, caule ſingulari, quique pedali altitudine ſurſum emicans, inferne luteus, ſuperius gratiore viriditate rotundam mollemque ſuperficiem colorat. Folia producit, cum magnitudine, tum ſpecie diverſa: quorum quæ minora ſunt, trifolii faciem exprimunt, tenuibus petiolis ſuffixa: quo vero propius cacumen accedunt eò denſiora naſcuntur, & caulem undique proximo conſeſſu cingunt. Ampliora folia caulis inferiora potiſſimùm & media occupant, longius ab eodem recedentia. Pentaphyllum vulgatum æmulâ figurâ præ ſe ferunt, quinis laciniis altè diviſa, quamvis integre oræ nullis inciſuris dentatæ conſpiciantur. Juxta ſuperiora & in apice caulis, inter foliola, facie triphylli prædita, ramuli exeunt, non ſedecim

tantum, ſed plures començo, interdum etiam pauciores, longitudine pariter inæquales. Eorum ſinguli florem exhibent, tenui utrinque calyce fultum, non uno, ſed quatuor foliorum concurſu productum. Aſſurgunt graciles, ſed in longum porrectâ cervice, inter ſe disjuncta folia paulatim deinde ampliata, duobus veluti ſegmentis, currente per medium obſoleti coloris lineolâ compinguntur. Circa cervicem exortumque ſenſim violaceo colore imbuuntur, reliquo tamen corpore ſuaviter olida, lacteo nitore candent. A producto flore virgula protenditur, quæ rurſum flabelli inſtar quinis ſeniſque ſtaminibus, ſpadiceo colore tinctis, dividitur, quibus apices tandem appendices annectuntur. Inter ſtamina ſingulari pedamento ſiliqua dependet, teres, exilis, utrinque in acumen anteoucta, quâ ſemina perexigua, rotunda, nigricantia Lupino ſativo qualitatum diſpoſitione cognata, ſervantur.

De Sinapi marino Ægyptio

Non vegetabilibus, ſed numinibus olim Ægypti annumeratum Sinape marinum, Lib. 2. Exotic. Cap. 19. hunc in modum P. Alpinus expreſſit. *Plantam nobis ex ſeminibus ex Ægypto delatis natam in hortis habuimus, quæ ex una radice longa, gracili, lignoſa, alba, caule unico, vel duplici, aſſurgit, rotundo, ſubrubente, pingui, mediocriter craſſitie obliquè ſurſum, & non rectè in altum alto, qui hinc inde inæqualibus intervallis fert alios cauliculos in apice habentes flores cæruleos, ut in leucoio, parvos, à quibus deflorescentibus, ſuccedunt ſiliquæ, parvæ, tenues, oblongæ, in acutum deſinentes, quæ habent minuta ſemina rotunda, guſtus acerrimi, ad rutæ odorem inclinantia. Folia hæc planta habet pauca, longa, & lata, utrinque foliolis oblongis, ordinatis, quinis, Sinapeos, aut Cinerariæ modo crenatis, craſſis, pinguibus, & ſuccoſis, Erucæ coloris, & quandoque rubeſcentibus. Tota hæc planta valdè acris eſt, & ad erucæ odorem aliquatenus inclinare.*

SINAPI *Marinum*



TA LXIX

CONVOLVULUS *Egyptius*



TA. LXX

nare videtur. Similis nobis viſa eſt erucæ marinæ Myconi, ſed tamen ea non eſt, quoniam habet folia majora, & nihil in guſtu amaritudinis præbet, ſed ſolum acrimoniam, quæ non rutæ eſſe videtur, ſed ſinapi, & cùm cæteræ notæ à Sinapi ſilveſtri non abhorreant, Sinapi marinum eſſe ideircò credidimus. Neque Chebule etiam Serapionis eſſe poterit, cùm non habeat saporem ſalſum ſimilem nitro, qualem saporem Chakelen habere, ex Abice Serapis expreſſit. Calida hæc planta, & ſicca tratis ordinis in valida acrimonia meritò eſſe videtur, omnemque maximè ſemina, quæ ob id erunt efficaciſſima, trita ex vino epota, ad movendam urinam, quò nimirum craſſis humoris excedant, extenuent. Audis etiam dari aquam ſtillatitiam ex tota planta præſtillam ad movendam urinam, darique etiam ad flatulentes diltrat, quamcunque corporis partem diu vexantes. Nonnulli folia, & germina, in acetariis edunt, atque etiam decocta, ad frigidum ſtomachum roborandum.

De Convolvulo Ægyptio.

Vix ullus in Ægypto hortus eſt, cui non ornamentum commodet Alexandrinus tapetis conſpectibus, elegans hæc planta, quam, amœna potiſſimum in ſpecie ducti, Om el heſſen, matrem pulchram, Arabes nominant, Helxines ſive convolvulorum ordini, à Proſpero Alpino rectius adſcripta, quamvis rudiuſculè expreſſa. Fruticat à radice lignoſa, longa, fibrataque, cortice pallido, nodulis innumeris ſcabro, quorum opera facili repens, adminicula omnia tranſcendens, quocunque trahes retraheſque ſequetur. A caudice virgulæ exeunt numeroſæ, & lentæ, ſive umbraculum mediteris, horteuſemque ſcenam, ſive conchyliatis omnibus & belluans veneſtiora parietum perpetaſmata, cogites, prompto flexu ductoris arbitrium admiſſeræ. Folia longule producta petiolis inſiſtentia, lætoque virore grata, ſeptenis laciniis, profundè diſcriminantur, quorum inferiores additamenta quoque ſua nactæ ſunt. Sed

præcipuum plantæ ornamentum flos eſt, quem fœcundo partu non ſemel quotannis producit. Is vulgaris convolvuli amplior, ſimplici folio e calyce propellitur. Collectus primum contractusque, donec reſupinus oris, ſi non ſuavem naribus halitum, ſaltem amœnam oculis cærulamque purpuram largiter explicet, radiato foliorum emblemate conſpicuus. Sinum obſcurior inumbrat color, in quo brevis exſurgens columella, lepidum caput innumeris ſtamulis & appendicibus onerat. Flos diſcuſſis umbris à ſole expergefactus ſeſe dilatat: eodem in meridie inclementius radiante, collectis oris connivet, abeuntem ad Heſperos ſolem, hiulcis denuò labellis blande ſalutat, reliquo deinde noctis nemini copiam ſui facturus. Tandem emerito flore capſulæ ſeſe proferunt, lini capitula æmulantes, in quibus terna vel quaterna ſemina, orobi magnitudinem haud ſuperantia, fuſca, leviterque lanuginoſa reconduntur.

De Maro Ægyptio.

Non omittenda hic uſu multiplici nobilis planta, quam inter Exotica Lib. 2. Cap. 20. Mari Ægyptii nomine ſequentibus deſcribit P. Alpinus. *Naſcitur in Ægypti locis ſiccis & ſqualidis juxta ædificiorum rudera planta quædam odorata, quæ caulem unum ab radice promit cubitalem, & ampliorem etiam, geniculatum, colore albicantem, ex geniculis utrinque folio longo, craſſo, Hormino Sylveſtri, & magnitudine, & figurâ proximo, candido, ac ferè inſipidi ſaporis ſiccantis cum quadam levi adſtrictione, & lanugine alba, adeò ut in ſingulis geniculis duo folia cernantur, æqualiter ex oppoſito poſita: & hoc obſervatur in parte inferiori ipſius caulis, in parte verò ſuperiori, ſcilicet à medio caulis ſupra, utrinque ex geniculis exeunt una cum foliis ramuli graciles, breves, quadrati, qui utrinque in geniculis ferunt flores albos, Sclareæ ſeu herbæ Sancti Joannis floribus quam ſimillimos, qui unà cum ſuis foliolis gravem odorem, prævalidum, reſpirant, non tamen ingratum.*

MARUM Ægyptium



TA LXXI

tam quibus ſuccedunt in ſuis puvis thecis oblongis ſemina parva, rotunda, braſſicæ ſeminibus ſimilia, autem acrem reſpirantia. Cauliculorum ſummum cimæ cum foliis, floribus, & ſeminibus ſunt admodum odorata. In umbra ſiccatæ ſervantur ad uſum reſtium. Illis enim inſertæ ipſas tineas à vorsoribus atque edunt praeſtant inducunt. Sativis vero et similiter vehementem odorem in ſuaviorem mutant. Unde flores, & ſemina calefacientes ſunt facultatis, digerentis, & reſolventis, aſamque ſuba, ſed præcipuè cimarum ad dolores frigidos, & flatulentos in vino decocta, atque dolenti parti appoſita, mirificum præſtant. Item ſiliquarum ſuccum in aceto & melle ad panas in facie delendas præſtat.

Ad finem Cap XXXXIII.

Hic explicit Proſperi Alpini de Plantis Ægyptiis labor, quarum ſelectiores, & quas Europæis minus obvias exiſtimabat, huc præcipuè reduxit. Paucæ ſanè videbuntur, & quarum pars magna translatis ſeminibus in nobilioribus Italiæ hortis hoſpitata fuit. Imò paucas eſſe fateor, ſi veniant in comparationem earum, quas oculis uſurpare non licuit, quum praxeos Medicæ curis impliciti, neuter noſtrum ſerio ſtudio huic rei vacare potuerit. Denique paucas eſſe neceſſum eſt, quas, ut jam ante ſcripſi, paucis in locis, & pleruṁque velut in tranſitu vix conſiſtentibus oculis peregrinantes notamus. Quo laudabilius eorum inſtitutum eſt, qui digna curioſis ingenii libertate ſecuri, minima omnia maximaque determinatis locis obſervando, rem herbariam utiliſſimis acceſſionibus auxerunt. Fecit hoc in Baldo ſuo, Apolline hoſpite digno Helicone, vir integerrimus Joannes Pona, fecit idem in Veneto littore Antonius Donatus, optimus & humaniſſimus Pharmacopæus, quorum uterque editis jam ſcriptis immortale decus, gratâ poſteritatis memoriâ conſecutus eſt. Sed è communibus plantis, quas in Ægypto naſci Proſper Alpinus ſcripſit, &

 illæ

illæ ſunt, quas è Byzantio huc transferunt Proreges, Turcarumque proceres ſuntque Narciſſi & Hyacinthorum elegantiores aliquot ſpecies, quibus tamen in Ægypto ſolo propagatis hoc accidit, quod Theophraſtus dudum prodidit, ut odoris ſi quam habent ſuavitatem ſtatim exuant Aer enim, inquit, ὁμιχλώδης ϗ δροσώδης, caliginoſus & roſcidus exiſtit, Imò tantâ primùm aquarum ubertate, & calore deinde intenſiore, languida hæc corpora vehementius reſolvuntur His accenſeas Amberboi Turcicum, decoram ex Jaceorum ordine plantam, quæ aculeatis ſolus incana ſpinoſo capiti florem intexit, ejuſdem quidem, ſed amplitudine ſpecioſiorem, cærulo purpuraque mixtis imbutum, quem turbinatis involucris ornamenti gratiâ ſubnectunt, aliaſque hujus generis.

Poſt Similacem Aſperam

Aſperæ Smilacis genera duo jam dudum rerum botanicarum ſtudioſiſſimi viri deſcripſerunt, quorum unum minus ſpinoſum, brevioribus foliis, ex atrore quodam vireſcentibus præditum, quæ vel nullis, vel rariſſimis ſaltem aculeis obſita ſunt. Floſculi ſex velut radiis ſtellati, carneo rubori albedinem ſuam miſcent, è quibus umbonis inſtar prominulos fructus, ætate jam maturus, dilapſis foliis, rubedinem ſuam nigredine permutat Huic ſimilis illa, quam in Zacyntho repertam Proſper Alpinus expreſſit Diſcrimen tamen in eo eſt, quod cites petioli acceſſum, folia ſint deſtituta, nec in acumen altero extremorum producta ſint, nec capreolos proxima quæque implicantes ex alarum angulis proferat quamvis radices ob nataliſ ſoli mollitiem Hiſpanis omnibus cum magnitudine tum virium præſtantia non inferiores. Sed alteram illam aſperiorem Smilacem, cujus ſubjectam hic effigiem vides, ſæpius mihi ſuppeditavit Nicolaus Contarenus, ille hoc ſeculo nobiliſſimus

Flo-

S M I L A X *aspera* p. 24



TA LXXII.

Floræ ſacerdos, candidatus herbarum,
Quaſcunque Phœbus ſpectat, aut alit tellus
Non noſtris tantùm, ſed remota, ſed cuncta,
Quam Pontus ambit, aut Olympus involvit.

ut verè cum doctiſſimo Poetarum ſcribam. Hanc Smilacem non caule tantum, ſed foliorum etiam oris extenſoque per medium eminentiore nervo aculeatam cernis. Viticulæ ex alarum ſinu plures prorumpunt, flores candidi racematim penduli, odore ſuaves: fructus item ætate provectâ rutilus, exiguus uvæ Labruſcæ æmulus conſpicitur. Cæterum, ut Proſper Alpinus ſerio contendit, hanc ex Zacyntho Smilacem eſſe veram Hiſpanorum Salſam parillam, tam formâ foliorum, quàm viribus adductus, ita inter hanc, & Judicam ſive Peruanam, tum facultatum vigore, tum externæ figuræ lineamentis diſcrimen aliquod intervenire, curioſis rerum naturæ viris cognitum eſt. Vidi Lugduni Batavorum, ſub Clariſſimo Everhardo Vorſtio, præceptore meo, Judicæ Salſæ parillæ plantam natam, ab utraque aſperâ Smilace, foliorum brevitate, denſitate, ſitu, coloris obſcuritate, ſpinarum abſentiâ, non parum diſcrepantem. Notavit radicum quoque diverſitatem doctiſſimus Lobelius, qui ab uno radicis trunco amplo, ſtrumoſo, ſive geniculorum deinceps interventu, crebra illa valdeque prolixa radicis lora, cortice pullo, rugiſque ſtriata deducit. Talis perhibetur quæ ex Honduras provincia advehitur, natalis ſoli ingenio, Europæis Smilacibus, in profliganda Veneris lue, ſuperior.

Concluſio.

Hæc habui, mi Lector, quæ de Plantis Ægyptiis, amicorum hortatu, Proſperi Alpini libro ſubtexenda videbantur. Rudia illa dixeris, & ſoloca (ut Symmachus loquitur)

ſilo

ſtilo elaboratæ. Fateor ſanè talia eſſe & dudum in his ſtudiorum penitus cenſorum illud ſupercilium ferendum conſtitui. Quamquam ſtudioſitatis meæ inchoamenta quædam tibi primulis exhibeo, nil eſt, cur exercitatæ roboris ἀκριβείας flagites. Ne tu quoque fruſtra es, ſi a ſcaturiente commodum fonticulo flumen exigis, ſub gelidis brumæ pruinis roſarum purpuram, ſub novella pampinorum umbra, muſtulenti autumni delicias quæris. Igitur æquum te mihi dabis, ſi qua vel calamus titubavit, vel officium memoria non fecit. Noſti quam facile ſit, languentibus per occupationes oculis connivere. Denique, ut ex his quæ dedimus, colliges,

— *non omnis fert omnia tellus.*

IO.

JOANNIS VESLINGII MINDANI,

EQUITIS,

Et in Patavino Gymnaſio Anatomiæ, & Pharmaciæ Profeſſoris primarii,

OPOBALSAMI VETERIBUS COGNITI

VINDICIÆ.

Ee

ILLUSTRISSIMIS, ATQUE EXCELLENTISSIMIS

VIRIS,

D. BAPTISTÆ NANIO.
D. PETRO FUSCARENO.
D. ALOYSIO VALARESSIO EQ.
D. MARCI PROCURATORI,

PATAVI ARCHILYCÆI MODERATORIBUS PRUDENTISSIMIS,

JOANNES VESLINGIUS S. P.

QUÆ in florentiſſimo Gymnaſio veſtro, à multis iam annis, rerum naturæ curioſiſſimi viri publicè tradiderunt, non ſimplici priſcorum auctorum lectione, ſed obſervatione propria ſæpius edocti, dum magno vitæ, ſumptuumque diſpendio, remotas ab Europæ complexu provincias luſtrarunt,

—— *medioſque fugam tenuere per hoſtes.*

Eadem a livore, & aſperſis litigantium contentione tenebris vindicata, ſiſtere vobis, Illuſtriſſimi, atque Excel-

cellentiſſimi Reſtores, & ad judicii veſtri ſolem examinare, tam officii mei ratio, quàm debita ſummis veſtris meritis obſervantia poſtulabat. De Opobalſamo enim agitur, eximio medicamento, cujus ſtirpem impenſo quondam ſtudio, regiis hortis Palæſtina colebat; nunc Arabia, mercium odoratarum fertilitate beata, patrio gremio feliciter fovet, atque educat. Perditam eam eſſe, vulgata dudum fama, etiam eruditis hominibus impoſuerat. Donec e Veneta nobilitate tot clariſſimi viri, qui Byzantio, Tripoli, Syriæ, & Cahiro ſubditis Sereniſſimæ Republicæ præfecti, ſalutarem Balſami lacrymam, in lucem poſtliminio reduxerunt, ut jam auſpiciis horum, in urbe ipſa Venetiarum, non in Muſeis tantum illuſtrium civium, ſed etiam publicis aromatum tabernis, longa annorum ſerie facile quærentibus obvia fuerit, atque etiamnum obvia nobis ſit. Quo mihi major illorum ingratitudo videtur, qui rem a tot ſeculis Veneto beneficio orbi Europæo redditam, & potiſſimum a Proſpero Alpino, Lycei veſtri Profeſſore quondam celeberrimo, ſcriptis abunde pateſactam, auſi fuerunt obſcurare iterum, & ab officinis medicis,

—— ultra Sauromatas, & glacialem Oceanum

relegare. Idque dum Opobalſamo, partim notas aſſignant ejuſdem naturæ penitus repugnantes, partim rariſſimæ cujuſdam, & ineffabilis fragrantiæ ſpeciem induunt, nunquam tamen ſenſu narium ab iis perceptam. Itaque ſecutus veſtigia doctiſſimorum hominum, contra inſtandum, & utiliſſimæ reſinæ facultates ac ſub-

ſtan-

ſtantiam, ex veterum, qui accuratiſſime pleraque complexi, monumentis revocandam eſſe duxi. Non tam ut ſtabilirem, quæ nobiliſſimis Venetorum Conſulibus, atque Anteceſſoribus meis, rata probataque fuere, quam ut Rei Medicæ præſidium assererem, in propulſandis funeſtarum ægritudinum periculis inſigni virtute pauciſſimis poſthabendum, quoque Mithridatis & Andromachi ſaluberrima antidota, ſine virium evidenti detrimento, carere non poſſunt.

Quicquid eſt, in paucularum chartarum anguſtias contractum, oculis veſtris ſubmittere non dubitavi. Neque ingratum fore arbitratus donum, quod per ſe non magnum, pondus ab animo meo acciperet univerſum. Dedi enim, quod hoc quidem tempore optimum habui in omni literario meo proventu. Cætera benevolentia veſtra commendabit, qua me publicis, geminatiſque Gymnaſii veſtri muneribus admotum, non prompte minus ſuſcepiſtis, quam conſtanter hactenus, & liberaliter foviſtis. Neque aliud de vobis mente præcipere debui, qui, invicta virtute Atlantes, cœlum patriæ ſuſtinetis, omnia pro Juſtitia prudenter, pro communi civium ſalute libenter, pro univerſa Republica pie gerentis, quique inter graviſſima Senatus onera, hunc ſaltem laborum fructum conſecuti eſtis, ut vos non publici tantum conſilii clariſſima ſidera; ſed etiam Sapientiæ penetrale, perfugiumque omnis doctrinæ ſeculum hoc fateatur. Numen illud veneror, ut ſervet ampliſſima rei Venetæ decora, annorumque ſemper renaſcentium felici ſerie diutiſſime proſperet.

JOANNES VESLINGIUS
LECTORI SUO S.

ACtam, ut ajant, haud immerito agere videar, quod poſt laudatiſſimum Proſperum Alpinum, Anteceſſorem meum, de Opobalſamo ſcribere voluerim. Illique ipſo, quod inclyta ſuaveolentibus ſylvis Arabia producit, & in hanc uſque lucem finitimis populis ſubminiſtrat. Vix enim quicquam eſt, circa balſamici ligni, ſeminis, ſuccique præſtantis naturam, & actiones, vel intellectu difficile, vel ſenſibus obſcurum, quod admota veluti clariſſima face, non ſic illuſtrarit, ut qui de tenebris adhuc, & caligine conqueratur, jure cum veteri dixerit Comico

τυφλὸν τὰ τ' ὦτα, τόν τε νοῦν, τά τ' ὄμματα

Scripſerat P. Alpinus, tum ut Artis Medicæ deſideratum aliquot ſeculis medicamentum reſtitueret, tum eorum expectationi ſatisfaceret, quorum intererat, hiſtoriam ipſam Opobalſami, ſalutaris ſcientiæ cultoribus iterum innoteſcere. Invitarunt autem optimum virum, præcipue doctores ſui temporis phaemacopæi, ut Theriacam Mithridatumque compoſituri, (ſcilicet antidota quæ Opobalſamo deficiente non parum ab æſtimatione priſtina decedebant) palam factis legitimis ejuſdem notis, & natali ſolo, deinde excellentis hac reſina liberius uti, fruique poſſent. Miſcuerunt igi-

tur

tur Arabicum balſami ſuccum magnis alexipharmacis peritiſſimi quique, Veronæ Ioannes Pona, & Franciſcus Calceolarius, materiæ medicæ indagatores ſolertiſſimi Bernardinus Cicala Brixiæ. Neapoli Ferrandus Imperatus, Rerum Naturæ ſcriptor indagatorque indefeſſus; Lucæ, Balthaſſar & Michael Campii, varia doctrina, artiſque pharmaceuticæ cognitione percelebres. Frequentius autem magnorum Hetruriæ Ducum lectiſſimi pharmacopæi: tandemque Romæ egregii viri, Vincentius Panutius, & Antonius Manfredus. Quorum hic Pharmacopolio præfectus, quod non tenui cenſu; ſed regiis impenſis, pauperum neceſſitati, inſtruxit Eminentiſſimus FRANCISCUS Cardinalis BARBERINUS: beneficium illis exhibiturus, tanto magis cæleſte Deoque gratum, quanto propius divinam munificentiam, hoſtimenti nullius indigam, attingit.

Ut mirari etiam ſubeat, utcunque paucis luſtris ab Alpini noſtri deceſſu exactis, iterum de Opobalſamo ſcribendum fuiſſe, impellentibus, tantumque non urgentibus pharmacopœis, quamvis ob cauſam occaſionemque omnino diſſimilem. Accidit enim, cum aliquot eorum Arabicam balſami lacrymam examinare coagerentur, Proſperi Alpini fidiſſimo ductu, ſive Latini ſermonis inſcitia, ſive defectu libelli deſtituti, & vulgarium Dioſcoridis interpretum verbis inhærentes, ut circa liquoris balſamici ſubſtantiam, inhæſionem, maculæ inductionem, coagulationem, diſſolutionem, eos incurrerint paralogiſmos, ut rem incognitam damnare, falſi fictique inſimulare, non erubuerint. Graviore deinde affectuum impetu, ultra metam rectæ rationis abrepti, ſpreta clariſſi-

mo-

morum Medicorum ſententia, virorumque induſtriorum exemplis inſuper habitis, Advocatos ſibi quæſiverint, quibus hic potiſſimum ſcopus propoſitus, ut Proſperi Alpini candorem, ſi qua poſſeat parte ſugillarent, unorum in cognitione Opobalſami verſatiſſimorum ſenſum, ac voces eluderent, fidem etiam eorum ſuſpectam redderent, qui propius natalee Balſam terras acceſſerunt,

Eoſque domos Arabum

Summa, quibus nihil magis curæ eſſet, quam ὑπο-φωνικὰς ἐκ φρενῶν, *reſque, incognitæ ſibi, quidvis potius tribuere; quam quod ejus naturæ hominum peritiſſimorum conſenſus detulit.*

Subverterunt tamen has machinas, ſolida doctrina, virtutumque omnium comitata clariſſimi viri, Petrus Caſtellus, Baldus Baldus, Balthaſar Bonanaus, Franciſcus Perla, publicis ſcriptis Opobalſamum pharmacopœis incogaitum aſſerentes. Quibus hæc, quæ veritatis tuendæ ſtudio ſuſfi agatum ſummitto, tantum cedunt,

Puniceis humilis quantum ſaliunca roſetis

In iis tamen hanc mihi præcipue operam ſumpſi, ut oſtenderem, nihil a P. Alpino de Balſami ſtirpe, lacrymæque præſtantis vel criteriis, vel facultatibus, literis divulgatum fuiſſe, quod non Dioſcorides, inter veteres de Opobalſamo ſcriptores τέλειος ἀριστεύων, *doctrinæ optime conſentiret. Peregrino deinde Pitoriome patefacerem, cui quæ de controverſo liquore teſta-*

teſtatus fueram , parum liquide conſtabant. Tuum erit, amice lector, æquiter omnia, & remoto, ut dicitur, velo expendere, quum nobilis ea, de qua contentio eſt, reſina, haud ſecus, quam priſcum illud, ſacrumque طيب هكعبين *, ex aromatis ſuavibus compoſitum unguentum, Deo, bonæque Valetudini conſecrata fuerit quorum illum, atque hanc, ut propitiam habeas, ex animo voveo.*

IN VINDICIAS OPOBALSAMI

Perilluſtris et Excellentiſſimi Viri

JOANNIS VESLINGII,

EQUITIS,

Et in Patavino Lyceo Anatomen, & Pharmaciam in prima ſede profitentis,

ELOGIUM.

BAlſama adoratis demeſſa Orientis in oris
  Sacrilegæ Solymis ſurripuere manus.
Cortice diſſecto jam non Opobalſama ſudant,
  Ulla nec in cornu gutta ſerena fluit
Sic periiſſe putant pretioſum vulgo liquorem,
  Parma bluma qui fuit ante ſoli
Hunc tamen in lucem revocat VESLINGUS apertam,
  Nec ſinit in terris ligna beata mori
Nempe iidem manant fragranti e ſtipite ſucci,
  Plorato quondam quos ſua planta dabat.
Eja age, vir ſapiens, tibi fac durabile nomen,
  Ut longum durat Balſami amoenus odor
Hoc Arabes, Indive ferant, tibi laudis odorem
  Hic Iber ultra Indos, ultra Arabaſque feret.

Scipio à Grandimonte

Prima Palæſtinæ teſtantur Balſama ferri,
  VESLINGI calamo jam rediviva vigent.
Hæc Equiti dives Nili dedit arma Cairus,
  Hæc Latii Solymis ille trophæa tulit.
Idis plus oculis, quam famæ credimus uni
  Inde licet famæ ſit quoque nota fides
Redde novo meritos victori Roma triumphos:
  Innocuus t[illegible] vibis præſtat in Urbe liquor.

Joannes Rhodius.

JO. VESLINGII
OPOBALSAMI
ANTIQUIS COGNITI
VINDICIÆ.

DUO ſunt, quæ res clariſſimas, uſque maximas, ſpiſſa nocte involvunt. Incuria generis humani, & vana cura: quorum altera deſidiæ torpentis abortus eſt, altera prurientis ingenii morbus moleſtiſſimus. Diligentiæ quidem priſcorum acceptum ferimus, quod cum alia, quorum poſſeſſio vitam nobis jucundam peperit, tum humanæ valetudinis præſidem artem, quæ paucarum olim herbarum ſcientia fuit, multiplici remediorum varietate locupletatam obtinemus. Nihil enim iis intentatum, nihil deinceps occultatum fuit, quod profuturum poſteris ferrent. Conſumpſerunt inter experimenta ætatem, diuque virorum illuſtrium certamen viguit, ne quid emolumento ſeculorum conjunctum in obſcuro longius deliteſceret. Excitavit percepti beneficii magnitudo gratam poſteritatis memoriam, ut rerum utiliſſimarum inventores Deorum ſuperum numero miſcuerit, aut vitam eorum cognominibus repertorum effecerit clariorem. Meritiſſimo ſane jure. Quis enim eſt, ut Lucretii verbis loquar,

Qui valeat tantum dictis, ut fundere laudes
Pro meritis ejus poſſit, qui talia nobis
Pectore parta ſuo, quæſitaque præmia liquit,

ſine quibus nec vivere hominem facile erat, nec valere jucundum. At incuriæ, deſidiæque diſpar genius, quæ cum veterno ſuo ante ſepulta ſit, quam ſepulta, ſuam pariter atque alienam ſalutem flocci facit, & ne parata quidem alieno ſtudio bona u-

camentum, adeoque virium ſuarum diſpendium incurrunt nobiliſſima veterum antidota, potiſſimum illa quæ, ob θηρία quæ recipit, auxiliumque θηριώδεσιν collatum, haud immeritò Theriacæ nomen ſortita eſt. Quorum illud, vereor ut in parentem Naturæ maximum optimumque injurioſum ſit: hoc in graviſſimis morbis periclitantium ægrorum diſcrimine conjunctum. Quamvis enim deleto imperii Romani nomine, Perſarum, Turcarumque violenta manu, quicquid Palæſtina aut religione venerandum, aut utilitate ſuſpiciendum poſſidebat, miſerabili exemplo peſſum iverit, nec diſſimile fatum propinquam Ægyptum preſſerit, adeoque non abs re mentes hominum inſederit opinio, deletas prorſus fuiſſe eximias Balſami plantas, quibus excolendis (ob lucrum quod in publicum exinde fiſcum redundabat) quamvis paucis in hortis, ſingularis impendebatur induſtria. Factum tamen eſt, mitigatis cœleſti benignitate calamitatibus, ut viri, pietate & genere inſignes, Palæſtinam atque Ægyptum peragrantes, commentariis itinerum, Balſami nomen, velut Lethæis ereptum undis, hominum iterum memoriæ commendarint. Ipſi quoque proreges, rectoreſque provinciarum, principum Chriſtianorum legati balſamicæ reſinæ ſuavitatem haud inviderint, ſecumque deinceps in patriam detulerint variarum ex Europa nationum nobiles præfecti, in Syria & Ægypto negotiorum cauſa degentium. Summam tamen opem, jam vulgi perſuaſione exempto rebus humanis Balſamo attulerunt viri, materiæ Medicæ ſtudioſi, qui poſthabitis vitæ, ſumptuumque diſpendiis, plantam Balſami, aut in horto Matariæ Ægypto cultam, aut ex recenti natam carpobalſamo viderunt, viſamque curioſe deſcripſerunt. Inter hos Petrus Bellonius Cenomanus, Franciſci Primi Gallorum Regis munificentia digniſſimus, qui cognoſcenda metallorum, plantarum, animantiumque natura velut œſtro percitus, Græcia, Aſia minore, Syria, Ægyptoque perluſtratis, Balſami natale ſolum, plantæque germinantis habitum, & formam utiliſſimis itineris obſervationibus poſteris divulgavit. Notarat eandem in Ægypto Melchior Guilandinus, Boruſſus, eruditione, vegetabiliumque peritia ſeculi ſui decus,

doceat, quem, poſtea Mauritium ſubdoctum, dignum habuit ampliſſimus Venetus Senatus, quem in Patavino Gymnaſio Rei herbariæ præficeret. Natas e carpobalſamo plantas alebat in Creta Honorius Bellus, eximius Botanicus, quas Carolo Cluſio, alteri Belgarum Cratevæ, curioſè deſcribit. Palmam tamen in hoc ſtadio currentibus præripuit Proſper Alpinus Maroſticenſis, in Patavino Athenæo Guilandini ſucceſſor laudatiſſimus. Nam cum ſub Illuſtriſſimo Georgio Hemo, Venetæ nationis conſule, triennium ultra in Cahiro Aegypti medicinam faceret, plantas è recentibus Balſami ſeminibus natas, ſingulari animi voluptate coleret, allatumque quotannis Opobalſamum ad ſenſuum rectæque rationis trutinam diligenter expenderet, quicquid olim inter principes veterum botanographor, Theophraſtus & Dioſcorides fando acceperant, atque ex his alii porro monumentis literarum conſignarant de balſami liquore, ad normam revocavit, hiſtoriamque totam diſcuſſis ambiguitatum nebulis in clara luce repoſuit. Jamque per Italiæ tractus peritia medicamentorum, & induſtriæ laude clariores pharmacopœi, adepti ex Arabia Opobalſamum & examine Medicorum præſtantiſſimorum probatum, multis ab hinc annis, omiſſo ſuccedaneo, regiæ antidotis miſcuerunt. Secuti laudabile horum exemplum in urbe Roma Antonius Manfredus, & Vincentius Panutius, primarii, ſpectatæque fidei aromatarii, & allatum ex Arabia balſami liquorem, à præſide, conſiliariiſque clariſſimi collegii Medici, tum quatuor urbis archiatris, aliiſque ſimplicium medicamentorum peritiſſimis viris exploratum prius, ac laudatum, Theriacæ miſcuerunt. Poſtquam confecta eſſet fama ſalubritatis expetita plurimis antidotus, irruere ecce pharmacopœi aliquot, & permiſtum Theriacæ Opobalſamum, falſum ſictitiumque clamantes, compoſitionem apud Pontificem Maximum infamare, & tanquam pinea transfixi Pythonis ſanie corrupta fuiſſet, proſciendam, Vulcanoque tradendam expetere, partim invidia alienæ proſperitatis lividi, partim metu agitati, ne partas domi ſuæ Theriacas victor tritus, adeoque difficultas emptionis antiquaret. Amoliebatur frementium protervam ſummus Anti-

uſtés, quæque ſingularia ejus prudentiæ ſunt, judicea cognoſcendæ cauſæ viros delegit, quos faciendæ Medicinæ dexteritate, virtutumque omnium ornamentis precipuè cognitos habebat. Docere voluit meratos, non theologam ſed medicam eſſe controverſiam neque litigioſis diſceptationibus in Themidis foro implicandam, ſed frequenti, ſedulaque rerum ambiguarum inſpectione, atque inter ſe comparatione dirimendam. Imò non alios ſibi quærere doctores pharmacopœos debere, quam à quibus materia componendorum ipſis præſcribitur, & ratio pariter moduſque miſturæ præcipitur. At illos, archiatrorum ſuorum auctoritate ſpreta, jam in gurgitem contentionum detulerat turbidus animus, adeoque amiſſo melioris conſilii arbitrio, ne ſine cortice deinde natarent, patrocinium Stephani de Gaſparis Medici Romani impetrarunt. Hic autem in re ſibi incognita, funditus ſubruenda, quantum veri, juſtique finibus exceſſerit, unus Franciſcus Perlè, Medicus Romanus, docta pariter, atque elegans diſſertatio, & phyſicarum oppugnationum propulſatio, clariſſimè demonſtrat. Imò ne ſoli in hoc controverſiæ freto natarent Opobalſami delatores, tres item pharmacopœos Venetos ad ſuffragium ſibi ferendum impulerunt, quos cum Petrus Caſtellus, in Mamertinorum Academia Sicula primarius rei Medicæ profeſſor, acrius invaderet, eorumque Theriacis inclementer diceret, ne vox & latera deeſſe viderentur, à Peregrino Pitono Medico advocationem quæſiverunt. Qui dum ex virorum doctiſſimorum ſcriptis, Opobalſamum falſum, fictitiumque ernere conatur, Epiſtolas quoque meas ad Baldum Baldum in Romano Gymnaſio practicæ Medicinæ profeſſorem clariſſimum, quarum una natalem hoc ævo balſami terram, illiuſque varietatem retulit altera, probatum ab ipſo Opobalſamum, legitimum teſtabar, ſic obvertit, contraque ſenſum meum detorquet, ut me ornatum legitimum, ſed terebinthina vitiatum, & communi tantum Opobalſami nomine ſubornatum ſuccum aſſeruiſſe perſuadeat. Hunc ut paucis me declarem, partim Medicæ facultatis emolumentum exigit, cui remedii nobiliſſimi, de quo agimus, acceſſio debetur, partim fides, quam prudentiſſimus aeluatris, in E-

liquoris acceſſit probatione ingenuè datam, pari conſtantia inviolatam conſervabo. Aeternum illum bonorum omnium auctorem teſtatus, veramque conſcium mentem, me nihil hic, vel amicitiæ, vel precibus dediſſe, ſed tuſcitis aliquot pharmacopœorum abjectum liquorem, jam ante inter Arabes à me ſæpius obſervatum, & examinatum, poſtquam cunctis decenter notis explicaveram, verum, legitimumque Opobalſamum pronunciaſſe. Proponam autem prius quid annos ultra quinque, dum in Aegypto ſub Illuſtriſſimis viris Aloyſio Cornelio, & Joanne Donato, Venetorum Conſulibus, liberali ſtipendio medicinam feci, de Balſamo, ejuſque liquore cognitum mihi fuerit, tum quod hic ipſe receptum antiquitus Opobalſamum ſit, ex optimorum apud priſcos autorum ſententia, poſt eximium antecesſorem meum, Proſperum Alpinum, brevibus ſubjiciam.

Eſt itaque plantæ Balſami natalis tellus Arabia, odorifera illa, dives, ac beatæ cognomine olim inclyta. Odorum enim ea circumfluit copia, ut faſtidium incolis pariat aſſiduitas voluptatis, imo *καρηβαρεῖν*, gravedinem inferat capiti, quam priſcos Aſphalti ſudore & tragopogone diſcuſſiſſe refert Strabo, eoſdemque reges ſuos *παρὰ τοῖς κοπρῶσι*, circa ſterquilinia ſepeliviſſe. Divitias accumularunt auri glebulis, Beryllo Smaragdoque junctis, quibus metalla in confinio ſcatebant. Potiſſimum vero deſideratæ Europæis populis mercis ingenti pretio, qua juxta cum Indis, & Seribus, minima computatione, millies centena ſeſtertium millia, annis omnibus Imperio Romano adimebant. Beatam faciebat, ut ſeriò conqueritur Plinius, humanum etiam in morte luxuria, cum honori cadaverum acervatim congererent, quæ Diis per ſingulas micas dabantur. Excitabat hæc ejus felicitas, avidam apud ſummos dynaſtas, imperii dominiique ſitim. Alexander Macedo, ab Indis redux, Arabiam ſedem ſibi regiam conſtituere decreverat, jamque illius invadendæ prætextus dabatur, utcunque levis, *ἐπειδὴ μόνοι τῶν πάντων οὐκ ἐπρεσβεύσαντο οἱ Ἄραβες*, quod ſoli inter omnes, haud oratores miſiſſent Arabes, ſummiſſionis aut amicitiæ nuncios. Vexabat eadem Auguſtum Cæſarem cupiditas, qui cum exercitu mittebat Aelium Gallum, ut regionem, & gen-

gentem perquireret, cum ſpem aleret certam, aut divitiis ſe amicis uſurum, aut hoſtes ſuperaturum [illegible] opum theſauris celebres. Nec voto tamen potitus Cæſar, quum Syllæus Nabatæorum legatus, patriæ, propriiſque rebus ſtudens, Aelium per ambages duceret, atque à præda quam inhiabat abduceret. Strabo incolas μέγιστον ἔθνος, gentem maximam non injuria appellavit. Equidem tacente jam mole ſua Romanorum imperio, quantum illius ex adverſo gloria ſe protulerit, notum eſt ex hiſtoriis. Conſtantem Byzantii imperatorem prælio profligarunt, Irenem, & Heraclium tributa ſibi pendere coegerunt, cum Syria, & Palæſtina primo, hinc Perſide, atque Aegypto potirentur. Sub Abdalla Duce Africæ maritima, ſub Muza Hiſpaniam domarunt, vix integro ſeculo magnis triumphis Europæ univerſæ formidabiles. Quamvis autem Tomumbejo ultimo Aegypti, Syriæque rege a Selimo Turcarum imperatore deleto, Arabes quoque ſub validam ejus manum conceſſerint, retinent tamen eximia priſcæ virtutis documenta. Duodeni anni ſunt, ex quo inſatiabilem protegunt avaritiam exoſi, jugum Thraecium excutere auſi fuerunt, his, dum in Aegypto perſiſterem, fruſtra bello petiti. Poſſederunt olim aromatum pretioſorum omne genus, ſedulo cum propinquis Indis, & Aethiopibus commercio. Potiſſimum autem odoratis in ſylvis, collibus, montibuſque propriis, Myrrham, atque ex eadem contuſa modice ſtillantem liquorem, veteribus ideo Stacten dictum. Maxime Olibanum, cujus primos omnium Arabes commercium feciſſe refert Plinius, tum بلسان Balſan ipſis dictam plantam, Græcis ſcriptoribus Βάλσαμον, Balſamum & ex ea collectam ſingularis ſuavitatis reſinam, quam دهن بلسان dohen balſan nominant, pingue quid ex balſamo, lentum, unguique aptum innuentes. Græci ſimpliciter Ὀποβάλσαμον, Opobalſamum nuncuparunt, ſive Balſami ſuccum, vocabulis deinceps a Latinis retentis. Naſcitur, non in παραλίαις maritimis tantum, ut Strabo prodidit, ſed etiam mediterraneis, editis, planiſque locis, ſine cultu, & cura hominum frequentiſſime. Ut Larimnum taceam, Straboni εὐωδέστατον θυμίαμα, ſuffimentum ſuaviſſimum, herbaſque alias in-

inſigni fragrantia ſenſum earum demulcentes, quas ob habitum, moremque ſoli ſingularem, nobilis peninſula producit. Sedulam tamen Arabes ab omni ævo dederunt operam, ne ſtirpium apud ſe odoratarum notitia ad exteros pertingeret: idque palam eſt in ſolo ture, cujus licet maximum proventum ad provincias vicinas extruderent, arborem tamen ejuſque cultum ſtudioſe celabant, cum tanquam Numini ſacram venerarentur, certiſque tantum, ac religioſis familiis meſſionem caudicis committerent, ne conſpectum quidem ejus profanis indulgerent. Hinc iſte circa turiferæ arboris faciem veterum ſcriptorum diſſenſus, aliis eam folio pyri, terebintho aliis, aliis lentiſco ſimilem tradentibus. Juba Rex, in voluminibus, quæ ſcripſit ad C. Cæſarem Auguſti filium, fama Arabiæ, ut loquitur Plinius, ardentem, eandem arborem intorti eſſe caudicis retulit, ramiſque aceris Pontici, quæ omnia ex Arabia venientes legati incertiora fecerunt, utcunque virgas arboris in Italiam commeantibus. Nec minor veterum de Myrrha diſcrepantium ſententiarum conflictus obſervatur. Arborem ejus Juba Oluſatri ſimilem tradidit, nonnulli Junipero compararunt. Folium quidam olivæ contulerunt. liquorem ipſum myrrhæ e turifera arbore prodire memorabant. Ut haud immerito expreſſa Plinio vox ſit: „Res in Arabia geſſimus, & arma Romana in magnam ejus partem penetravere. C. Cæſar, Auguſti filius, gloriam „inde petiit, nec tamen ab ullo, quod equidem ſciam, Latinis „facies arboris tradita eſt.„ Eandem in cognoſcendo Balſamo difficultatem experti fuere veteres, cum jam ad Judæos, & Aegyptios tranſlata planta, regiis tantum in hortis impenſo ſtudio coleretur. Hodie, quando Chriſtianos, non propter animi curioſi ſagacitatem, ſed religionis diſſidium, hoſtili affectu perſequuntur, quis ſperet, quicquam apud Arabes accuratius ab iis perveſtigari poſſe? Vix Solymis liberius oculos circumtuliſſe advenæ Chriſtiano impune fit, quanto minus in regione illa, quæ Mahometis incunabulis, & ſepulchro, venerabilis præcipue ſectæ ipſorum habetur. Cœtus peregrinantium hominum, etiamſi communibus ſacris addictorum, denos ultra dies apud ſe non ferunt, adeoque ne diutius ſubſiſtant, publico

Digitized by Google

hico Setiſſ edicto faceſſere jubentur. Primum Balſami plantas è patrio ſitu ad exteros detuliſſe ferunt, Sabæis Arabibus imperantem Reginam, cum eas Salomoni, ſapientiæ fama longè clariſſimo regi, inter alia pretioſa munera dono daret. Cujus rei cognitionem, etiam Joſephi Hiſtorici ævo, nondum memoria Judæorum temporis diuturnitas exemerat. Attamen erraſſe largiter Joſephum contendunt, quod imperatricem Sabæorum, γυναῖκα βασιλεύουσαν τῆς Αἰγύπτου καὶ τῆς Αἰθιοπίας, regnantem apud Aegyptios & Aethiopes mulierem ſcripſerit, quum neutra harum regionum aromatum divitiis, auri, gemmarumque metallis olim claruerit. Neque Aegyptus in [illegible] finibus terræ priſcis cognita ſit, unde reginam illam veniſſe perhibet ſcriptura. Neque Aethiopia, quæ in Africa ad Auſtrum, & Occidentem ſe porrigit, Balſami unquam productione celebris fuit. De Aegypto Joſephum difficulter excuſem, facilè de Æthiopia. Hujus enim nomen commune eſt locis omnibus ſub fervido Sole poſitis, quibus, ut Cari noſtri verba uſurpem,

Duxit nigra virum, percoctaque ſecla calore.

Itaque veri ſimile eſt, ad Aſiaticos reſpexiſſe Joſephum, non Africanos Aethiopes, quibus Arabes illi *[illegible]* haud accenſentur. In ſacris utique ſcriptis, Græci codices Imperatricem illam, *Βασίλισσαν νότου*, Reginam Auſtri deſignant, ſed Judææ reſpectu, atque communi Aethiopibus terrarum ſitu. Preſſius autem Arabum libri [illegible], melikez el tiamen, Reginam Tiaman, ſive Jaman nominant, qua appellatione etiamnum, Arabia Felix omnis, & præcipue qua parte ad latus Mechæ dextrum ſe diffundit hodie gaudet. [illegible] Jemin enim dextram ſignificat. Iterum Arabibus Balſami ſtirpes ſubduxit Cambyses, quibus hortum Aegyptium Mathareæ exornaret, Arabia tota bello domita, ut recentiore annalium fide perhibetur. Hunc protegen deindè Aegypti plures ſecuti, pro ut ſingulos aut curioſitas humani ingenii, aut omnia revolandi aviditas impulit. Collectum è Balſamo ſuavem liquorem, ab antiquiſſimis ſeculis, ad Perſas, & Syros ante detulerant Arabes, quam in Regios Palæſtinæ, atque Aegypti hortos planta recepta

fuit: adeoque nobile illud vulneribusque levandis expeditum צרי fuit, quamvis communem reſinæ ſignificationem præ ſe ferat, à montibus Gilead (non ſemel annuentibus divinis literarum monumentis) alias cum mercibus in Palæſtinam aſportatum, hoc ipſum ex Arabia profectum Opobalſamum fuiſſe, claris auctoribus perſuaſum eſt. Etiam ex Arabia Felici mercatores frequenter Damaſcum, nec longius a Sabæis ad ipſum Hierichuntis *φοινικῶνα*, ſeu palmetum, quam dierum quinque iter, meminit Strabo. Cui autem Theophraſti ævo, & vigentibus imperii Romani rebus, Balſami curam ſiſque deque habuerint Arabes, in obſcuro vetuſtas premit. Probabile tamen eſt, cum & Theophraſto ſuperſtite, in Syriæ Palæſtina ſtudioſè jam excoleretur, & Cæſarum tempore Balſamum ſereret fiſcus, neque unquam numeroſior hæc planta fuerit, tamque propagatos in Judæa balſamiferos *παραδείσους* aſſerat Solinus, in lautiſſimis etiam coſſitus Opobalſamum exceperint, adeoque ab Arabibus non amplius peteretur, aut operæ pretio merito vendi inter Aegyptios, Syroſque non potuerit, ab iiſdem ad Perſas, Indoſque propinquos fuiſſe delatum. Quin, cum ex aliis odoratis mercibus abunde quæſtus aſſueret, contingere potuit, ut labori parum utili ſuperſederint Arabes, qui tenui lentèque manantis lacrymæ, circa ſingulos ramulos ſub ardenti Sole colligendæ, atque abſtergendæ impendendus erat, præſertim cum, auctore Strabone, [illegible], ſegnes eſſent Arabes, vitamque otiis & molliciis ſejunctam agerent. At mutarunt ſe deinde rerum memoriæ. Nam, ut ſuperius meminī, cum gravi bellorum turbine, tum Palæſtina, tum Aegyptus affligeretur, jamque perditis cultoribus, alieno in ſolo non infeliciter hoſpitante Balſami plantæ, penitus periiſſent, excitavit iterum Arabes ad cultum pretioſæ ſtirpis, amiſſi proximis in provinciis Opobalſami deſiderium. Longe vero magis, ex quo tempore crebris Luſitanorum, Belgarum, Anglorum, in ſinum Perſicum navigationibus, maximam partem in Europam avehuntur gemmæ, & aromata, quibus Syriæ, & Aegypti emporia quondam Arabes ditabant, indigenis mercibus, gummi, olibano, myrrhæ, balſamoque diligentiorem operam navant. Has quocunque poſ-

poſſint pretio, Perſis, & Meccam, quotannis commeantibus mercatoribus divendunt. Concurrit in Ægyptum e variis imperii Turcici regionibus, ingens hominum multitudo, ut ex veteri inſtituto, ſolennem verſus Meccam peregrinationem celebret, adeoque جمل الكسوة deportationem veſtis. Sic enim appellant ex ſerico viridi, auroque pictum undique velum, quod præter alia ad Seriffum munera Byzantio miſſit Imperator, ut Mahometis in Medina ſepulti monumentum cingatur. Ista profeſſionem Caravana, ſive cœtus peregrinantium, die decimo poſt Ramadani menſis feſtum, quadraginta in abitu tranſigens, totidemque in reditu. Defert ſecum in Cahiram Aegypti veſtem Mahometis veterem, cujus pars Byzantium ad imperatorem remittitur cum muneribus, partem prorex Aegypti ſumit, reliqua inter proceres urbis dividit. Inter alias autem merces, & textiles e Xylo ſericoque ſubtiliſſimos pannos, Opobalſamum afferunt mercatores, Balſamique fructus, & ramos. Simplici omnium, & conſtanti aſſertione, a quo tempore Selimus Imperator in Aegypto atque Arabia rerum potitus eſt, nullo non anno feſtiva ea peregrinatione, tum præpotentibus Turcarum monarchis, eorumque præfectis Opobalſamum à Seriffo tranſmitti, tum in Mecca, & Medina, à quàm plurimis emptum, in ampliſſimi imperii urbes nobiliores deferri: quæ mihi quidem, & quotquot jam diu exactis annis in Cahiro Aegypto degerunt Europæis hominibus certiſſima ſunt. Ramuli Balſami quos عود البلسان lignum Balſami, adeoque cum Græcis ξυλοβάλσαμον appellant, teretes ſunt, & recti, nodulis inæqualiter obſiti, externo corticis colore ſubrubro, interno viridi, ligno candicante, meduloſo, ſuavem Opobalſami odorem attritu fractique reddentes. Quamvis illius, dum ſub inclementi ſole longo advehuntur itinere, multum ante reſolvitur, quàm in Aegyptum ramuli perveniant plurimum, antequam in Europam, niſi recenter empti, ex Alexandrino porto ſecundantibus ventis ettis adducantur. At fructibus, quos حب البلسان, baccas Balſami, adeoque καρποβάλσαμον nuncupant, ſingularis eſt magnitudine figura, coloreque cum Terebinthi fructibus ſimilitudo. Calyculo innituntur exili, à

totundo ventre in utrumque extremum leviter attenuati. Membrana velantur externus nonnihil ſtriata, fuſcoque rubore decolorata, exili reliquis indumentis denſioribus, ſub quibus ſemen aſſervatur, flaveſcente melleoque ſucco uberatum. Linguam guſtantis blando amarore atque acrimonia vellicant, & ſuavi Opobalſami halitu odoratum demulcent. Rugoſior ſeneſcentium facies, jamque exhauſto vetuſtorum liquore, ferè inanes totus folliculi deprehenduntur, jucundo tamen ſi terantur odore, conſumpti ſucci grata veſtigia diutius manifeſtant. Afferuntur hi fructus nonnunquam ſatis integri, ut non in Aegypto tantùm terræ commiſſi germina promant, ſed in hoc pariter inferioris Italiæ tractu, non ſemel plantas aliquot dederint Danioto noſtro, diligenti feliciique ſtirpium exoticarum cultori, cum Illuſtriſſimi Domini Mori Tarviſinum prædium, plantis lectiſſimis exornaret. Viderunt apud ipſum vegetam Balſami ſobolem, Eminentiſſimus Cardinalis Aldobrandinus, Petrus Aſſelinæus, & Gulielmus Solierus, ille medendi peritia, hic Attica eruditione, florumque venuſtiorum ſtudio non è multis, mirantem è ſolii decerpti pediculo fragrantem liquorem odorati. Conſpectum mihi optimæ notæ Opobalſamum, antequam in Orientales proficiſcerer provincias, Venetiis, apud Illuſtriſſimum & Excellentiſſimum Joannem Juſtinianum, nunc pro Sereniſſima Republica Veneta ad Ferdinandum tertium Rom. imperatorem legatum. Apud Pompejum Spreclium, virum optimum, atque inter Venetos aromatarios peritiſſimum. In Aegypto deinde apud Othomanum Abutalbem, Muſtafæ proregis vicarium, quod eo ipſo anno dono à Seriffo Arabum dono acceperat. Reſina autem erat liquida flaveſcens, pellucida, odore ſupra terebinthinam, eximiaque ſuavitate grata. Sinceritatem ejus, an adhuc illibatam judicarent, cum feſtinarer, guttam liquoris, aquæ amplo in vaſe detentæ, inſtillabat, quæ momento diſparens, mox tenui atque albeſcente pellicula, ſuperficiem totam obducebat, quam cultri cuſpide iterum collectam educebat totam, ſpiſſiorem, inodoram, & manifeſto coloris diſpendio lacteſcentem. Frequentius porro ſugu-

ſis

his annis ex Arabia delatum in Cairo vidi, & examinavi, præcipue facem præferente Illuſtriſſimo civium Venetorum conſule, Aloyſio Cornelio, viro cum antiquitatum Ægyptiarum diligentiſſimo inveſtigatore, tum Opobalſami, quod ſæpius in patriam mittebat, acri pariter, ac docto cenſore. Deferebatur à mercatoribus in lagenis, quibus derepente apertis, quæ nares admovebant, prodeuntem à liquore acrem halitum, vix præ moleſtia ſuſtinebant. Hujus quod ſupernam vaſis ſedem occupabat, tenuius ſemper, liquidius, clariuſque notavi, idque ſejunctum à partibus reliquis, vitroque puro conſervatum, halitu mox gratiore ſe commendabat. Minus clarum, ac tenue, quod medio vaſis continebatur, eoque minus adhuc, quod fecibus proximum, nidore quodam injucundo fragrantiam odoris violabat. Legitimum ſincerumque judicabatur Opobalſamum, cujus gutta aquæ indita, mox per ſummum ejus tenorem in telam expandebatur, ſtyli deinde acumine integrè recolligebatur, evidenti pallore lacteſcens, quod odorem cum aſſati recentes Balſami fructibus, & ramulis eundem ſpirabat, amarore, & mediocri acrimonia linguam guſtantis perſtringebat. Cujus gutta lacti inſtillata, per ſuperficiem celeriter diffundebatur, eumque ſtylo revocaretur, concretā ſecum lactis portionem ducebat. Denique veſte excepta gutta, qua primùm inſederat orbe perſiſtebat, neque in latum profundumque ſe ſpargebat, ſicque vel humida etiamnum, tepidâ ſubinde admotâ, ſiccaque levi tollebatur, vel ſiccata, digitorum impulſu abſcedebat. Hoc non Veneti tantum noſtri, ſed Galli, Siculi, Angli, Belgæ, confidenter ſibi comparabant, cum non aliud, melius foret, quod Theriacæ miſcebant Medici, qui in Moreſtano Cairi pro imperatore Turcarum antidotum Andromachi componebant. Impellebat eos præcipuè quod ad virulentos ſerpentum morſus nihil efficacius pollere uno ore teſtarentur Arabes, apud quos frequentes eſſe has feras, [illegible], præter alios è veteribus, Strabo prodidit. Ad peſtilentis utique veneni vim, aut abarcendam, aut domandam, haud ſcio, utrum hoc ipſo, de quo loquor, balſami ſucco, inter magnates Ægyptios, vel uſi-

uſu receptus, vel æſtimatione majus quicquam fuerit, cum nullo non anno, vel Tunetenſium, vel Byzantinis triremibus, Alexandriam primo, deindè & propinqua in oppida, huc inveheretur. Aſſumunt, aut ſimplicem liquorem, aut quod utilius eſt, pulvere probati adverſus peſtem medicamenti, largiore doſi permiſtum. In publicum prodeunt, nares eodem, & pectus, ſive præcordia delibuti, adjectoque Agallocho, & ambra, hypoglottides parant, quas ore diutius circumferant.

Mihi quoque volupe fuit, cum medicinam inter Aegyptios facerem, grato hoc, & familiari proceribus medicamento, frequentius uti. Expertus autem ſum eximium, & ſalutare, ad graves hectis, renumque obſtructiones ſummovendas. Ad impediendam, ſiſtendamque pulmonum putredinem maximè profuit, ſyrupo ſymphyti maculoſi dilutum, & arteriæ aſperæ crebro linctu inſinuatum. Compertum mihi idem ſucceſſu ſingulari, in Al Manſore equite Arabe, diuturno renum ulcere laborante, cum id florum hyperici roſarumque pulvere denſatum, boli forma ſumeret. Quantum purgandis, glutinandiſve vulneribus Naturæ opitularetur, magnis experimentis, etiam in vulgo percrebuit. horumque ieſo optimè ludiones Ægypti, cum ſtipem a plebe, horridiori ſpectaculo moto facilius impetrarunt, laterum, brachiorum, pedumque cutem, plurimis hinc inde ſagittis ſibi tranſigi patiuntur. In variis denique chronicis morbis quid præſtet, & quibus in cuticulæ cura blandiatur, Proſper Alpinus libro de Plantis Aegyptiis, pluribus complexus eſt.

Hunc itaque tam excellentem liquorem, à Mauro ſibi oblatum è Mecca redeunte, pretio admodum tolerabili, emit in Cahiro vir honeſtiſſimus Coſmus de Nigris, per annos viginti quatuor Venetæ nationis in Aegypto pharmacopœus, integritate vitæ & artis ſuæ peritia inſignis, quippè cui penitiſſimè cognitum erat, hunc eundem eſſe Balſami ſuccum, quem tot exactis annis clariſſimi Venetæ, Gallicæque nationis conſules, & eorum Medici, modis propoſitis prius examinatum, patriæ proceribus, & amicis tranſmiſerant. Venetias reverſo Coſmo,

Digitized by Google

mo, non opus erat de hac nobili merce, ſuſpenſa, ut ſicut hedera: protinus enim emptorem nactus eſt, à quo deinceps Antonius Manfredus, & Vincentius Panutius, pharmacopœi Romani, Opobalſamum hoc, in theriacæ componendæ uſum conſecuti ſunt. His verò concinnata jam antidoto, quas turbas dederint invidi æmuli, tetigi ſuperius. Quarum ob pervicaciam factum eſt, ut tantum non projecti cum theriaca liquoris partem, opera reverendiſſimi Epiſcopi Tomaſini, Patavium ad me curaret Baldus Bakius, vir animi, ingeniique cultu laudatiſſimus. Poſtulabat, ut poſthabitis amicitiæ lenociniis, quid de liquore judicarem, libere, & confidenter proferrem.

Mihi nefas viſum eſt, æquiſſima petenti, obſequium haud præſtare, correptamque avidè, quamvis etiamnum familiarem oculis, naribus, & palato lacrymam, obvius mihi dum, & apud amicos, balſamicis reſinis comparavi, & poſtquam notis omnibus ad amuſſim exactis, animi ſententiæ reſpondere comperi, legitimum Arabici balſami ſuccum, ipſumque adeò cognitum antiquis Opobalſamum pronunciavi, & ob eandem tum ſubſtantiæ, tum qualitatum facultatumque rationem in præſenti publicè pronuncio, & obteſtor. Ut autem è ſolidis ducam fundamentis, idem eſſe Arabum, & quod priſcis innotuit Opobalſamum, Dioſcoridem veluti Cynoſuram ſequar, Galeno judice, τῶν τὰς ἰατρικὰς ὕλας συγγραψάντων πάντων ἀρίστων, eorum qui circa materiam medicam verſantur, nemini ſecundum: eodemque auctore omnia perfectiſſimè complexum. Utpote, qui ſingulis notas addiderit, quibus probatiora a viſioribus maxime diſtingui poſſunt. Non deflexit ab hoc ſidere oculos Abenſina, inter Arabes ſive numine, ſive nomine verè quondam princeps: quamvis barbarus ejus interpres, plurima vitiosè Latinè tranſtulerit, nulla non interpolaverit, quædam negligenter omiſerit. Dioſcorides, itaque libri primi de materia Medica, capite decimo & octavo ſic inſit,

Βάλσαμον τὸ μὲν δένδρον ἐστὶ μέγεθος λυκίου, ἢ πυρακάνθης [illegible]

Balſamum quidem arbor, ſecundum magnitudinem lycii aut pyracanthæ cernitur

Natum apud Arabes Balſami nomen, apud quos nata planta, neque à Syris, Aegyptiis, Græcis veteribus, ac Latinis alteri propriè ſtirpi tributum fuit. Recentiores tamen, audaciæ nominum uſurpatores, & alpeſtre ledum, & æmulos præcipuè Opobalſami liquores ab Indis petitos, & quicquid oras vulnerum efficaciter jungit, ſive ſimplicis naturæ ſuccus, ſive mixtus ſit, balſami nomine inſigniunt. Arborem aſſerit balſamum Dioſcorides, & ante ipſum Theophraſtus, ſed exiguam, & fruticis potius humilitate ſemuſſam, utpote, quæ Lycii aut pyracanthæ altitudinem, id eſt, pauculorum cubitorum, menſuram haud excedat. Abenſina, قامتها قامة شجرة الحضض, altitudinis arbuſculæ Lycii tantum meminit.

Tale Arabicum noſtrum eſt, ut confirmant quotquot illud in natali terra conſpexere, adeoque verè Strabonis ſenſu τὸ θαμνῶδες, planta fruticoſa, ultra hoſtri, aut cytiſi adoleſcentiam ſeſe non extollens. Magnitudinem tamen variat, non alimenti ſolùm ubertate, ſed etiam cultus, atque, ut Theophraſtus ſuggerit, τῷ ῥάβδον τέμνειν, ramorum amputatione quam fieri nequeat, crebrius coercitis frondibus, ut ſatis ſeſe explicet plantæ germinantis impetus. Subjicit porrò Dioſcorides

φύλλα ἔχει ὅμοια πηγάνῳ, λευκότερα δὲ πολλῷ, καὶ ἀειθαλέστερα.

Folia habens ſimilia rutæ, candidiora verò multo, & perpetuò magis vireutia.

Comparatio foliorum balſami cum rutâ, optimè in Arabicam plantam expetit. Fundamentum ſimilitudinis, partim in ordine foliorum locatum eſt, partim magnitudinis diſparitate. Impar enim eorum conſeſſus eſt, ternorum, quinorum, ſeptenorum, cum extremum caulicoli ſiti quod occupat, cæteris amplius eſt, à quo reliqua ex oppoſito ſe ſpectantia, quò remotiora ſunt, eò contractiora ambitu cernuntur. Forma ipſa foliorum à rutaceis aliena non eſt, rei tamen herbariæ periti qui

qui oculis uſurparunt ſingularem in ea cum terebintho, & lentiſco convenientiam deprehenderunt. Colorem in foliis rutæ multo candidiorem aſſerit Dioſcorides. Theophraſtus ſimpliciter [illegible], exalbidum. Abenſina أمر بيها الي البيياض vergere ad albedinem ſcripſit.

Varietatem hanc coloris, & cultus parit, & locorum mutatio. Major equidem in ſylveſtri balſamo foliorum candor eſt; minor in hortos tranſlati. In Aegypto educati jam ſaturatior, magiſque lætus viror exiſtit maximè illius, quod in Italiæ hoc tractu, è ſeminibus Danioto noſtro pullulavit. Diſcrimina eadem etiam propinquioribus è locis in hortos admiſſæ patefaciunt plantæ, erigerum, polium, verbaſcum, dictamnus Creticus, potentilla, medica marina, aliæque plures. Denique perennantibus magis foliis præditum eſſe balſamum, imò Theophraſto auctore [illegible], dubium non eſt, climate Arabiæ perpetuo ſtirpium virori favente. Non indulget eum aliarum regionum acrior hyems: ut etiam in Aegypto vicinioré, folia per Septembrem Balſamo defluxiſſe viderit Bellonius, ſed cujus nova jam cum foliolis gemma juventæ ſpem redintegrabant.

Γεννώμενον ἐν μόνῃ Ἰουδαίᾳ ἔν τινι αὐλῶνι, καὶ ἐν Αἰγύπτῳ.

Genitum in ſola Judæa in quadam valle, & in Ægypto. Vallem hic intelligendam eſſe Hierichuntis, Strabone, Juſtino, & Joſepho auctoribus perſuademur. Erat ea montibus undique velut muro, caſtriſque clauſa, & inſignem ob amœnitatem, ſylvarum palmas ferentium amplitudinem, cultumque duobus in hortis balſamum, digna Archelao viſa, quam ulteriùs regia ſede exornaret. In ea valle ſola balſamum fuiſſe, cum Theophraſto refert Dioſcorides, colligitque pretii inde magnitudinem Strabo, [illegible] quoniam ibi ſolùm naſcitur. Neque implicat rem Joſephus, qui & Hierichuntis vallem balſami feracem ſcribit, & Engadinum agrum egregia complecti palmeta, & opobalſamum. Quamvis enim hauddum Engadi, & Hiericho locum deſignent, notum tamen eſt, ex D. Hieronymo, Euſebio, aliiſque claris auctori-

Hh 2 bus,

bus, in Hierichuntis aulone comprehenſum fuiſſe. Engadi vicum Joſephumque adeò ab urbe præcipuâ Hierichunte balſami hortos deſignaſſe, quamvis duobus, nec multum tamen diſſitis locis ſejungerentur. Galeni tamen ævo, non una tantum in valle, ſed diverſis Palæſtinæ locis obvium fuiſſe Balſamum, cum & Sagadini meminerit, & ἔτεσιν ἐν ἄλλοις χωρίοις Παλαιστίνης, eorum quæ in aliis Palæſtinæ regionibus, credere par eſt, ſimul cum loci cupiditate, plantæ colendæ ſtudio creſcente.

In Aegypto etiam naſci balſamum addit Dioſcorides, veroque ſimillimum eſt, à Ptolomæis, & potiſſimum Cleopatra, cum teſte Plutarcho Judææ regionem balſami feracem à M. Antonio triumviro in donum accepiſſet, tranſlatas in Aegyptum fuiſſe plantas, in luxum, & delicias diffuſæ mulieri, multis nominibus expetitas. Imo placuit earum cultus ad noſtra uſque tempora, quoniam dominantibus in Aegypto Califfis, & præcipuè rem publicam adminiſtrantibus hodiè proregibus, ſive Baſſis, non è Palæſtina quidem, ſed Arabia frequenter repetitæ fuerunt. Abenſina Aegyptiam adeò nominat plantam balſamum, gignique tantum, ait, in loco يقال له عين الشمس, quem appellant oculum, aut fontem Solis. Imò illo ipſo, quem المطرية, locum luſtrationis Chriſtiani Aegypti indigenæ nuncupant, non tam ad corporis, quàm animi ſcabritudinem expiandam, religione celebrem fontem exhibens, cujus ſalutaribus rivulis peregrinam hanc, nobilemque balſami ſtirpem inſigniter profeciſſe, etiam adverſa Chriſtianæ pietati pectora non diffitentur.

Periiſſe autem in Palæſtina jamdudum balſamum, publica magis fama divulgatum eſt, bellis atrocibus cum ipſis hortis cultores perdentibus. Periit ſane frequentius in Aegypto, quia proregibus, qui paucis annis ad clavum imperii ſedent, ſæpe nihil minus quàm balſamum curæ eſt: præſertim ex quo lignum ejus, & fructus, & liquorem copioſius Arabia ſuppeditavit. Cæterum quod olim de Palæſtina Theophraſtus, id de Aegypto multo magis accipiendum eſt, ſylveſtre in ea Balſamum nuſpiam repertum. Nec favet ſatis plantæ regionis hu-

bk.

bitus, quippe quæ non collibus acclivis, ſed ab utraque Nili ripa in planitiem æquatur.

Διαφέρει αὐτὸ ἑαυτοῦ τραχύτητι, καὶ μήκει, καὶ ἰσχνότητι λέγεται τὸ λεπτόν, καὶ τριχῶδες τὸ φύλλον, διόπερ. Ἴσως, διὰ τὸ ὑγρὸν ἐκδέχεσθαι ἰσχύει ἐν.

Præſtant à ſe ipſo aſperitate, & tenuitate. Dicitur itaque tenue & capillaceum fruticis, demeſſile, forſan quia facile demetatur, gracile exiſtere.

Scribit eadem Abenſina, يختلف بالخشونة والطول والرقة præſtat, inquit, aſperitate, altitudine, & exilitate ſui, quamvis interpres Latinus verba hæc omiſerit. Atque hanc etiam in ramis Arabici Balſami varietatem facilè deprehendet, quicunque faſciculus illius Meccano itinere in Calurum delatis, manus oculoſque admoverit: uno vel uno in faſce differentes amplitudine, aſperitate, atque exilitate frondes agnoſcet. Quamvis enim verè Theophraſtus, *ἐπεὶ τὸ εἶναι χώρας λαμβάνει, μᾶλλον δύναται, τὰ γένη διατηρεῖν* magis ſervare genera ſua poſſe, quæ ſatisfacere ſibi locum naneiſcuntur. Aſperior tamen, etiam conſtante ſibi ſpecie, balſami habitus fuerit, ſi parcior aridam terram humiditas temperet, aut de tenuiore alimento plus juſto ſubducat, illa ut cum poeta loquar

——— *aſpera radentia tela dent*

Nutrimentum item æqualem ſicci humidique miſturam haud obtineat. Lætius balſami incrementum eſt, cum frequenti cultu, ſylveſtrem, ut ait Maro, animum exuit. *Ἀδρότερα γὰρ ταῖς μοσχείαις βλαστάνει:* plenior enim magiſque confertæ cultorum germinatio.

Accedit etiam magnitudine plaſculum, quotieſcunque ſicci plenum terræ alimenti uber, jam rariorem, humidioremque materiam efficit. Exilius conſpectur, & capillacea ſurculorum tenuitate faciem, confuſam admittit, quod minuta ſobole propagationem ſit conſequitur. Hoc robuſtioris pariter ſtirpis notam exhibet, nec ſylveſtrium moris adhuc oblitæ, quibus inter alia tribuit Theophraſtus, *τὸ πολύκλωνον, καὶ μακρὰν μᾶλλον ἀρχήν* numeroſa obtinere, minuta germinum permanentium principia. Quæ verò Plinius hic de balſami ſpe-

Digitized by Google

etiebus adſtruit, optimè expendit Cl. Salmaſius, vir ſummus, quem in exercitationibus ad Solinum operæ eſt conſulere ipſum.

Τὸ δὲ ὀποβάλσαμον λεγόμενον [illegible] ἐν τῷ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], ὃν καὶ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ἐν τῷ [illegible] [illegible] [illegible].

Opobalſamum verò dictum excipitur ſub canis ardoribus, inciſa ferreis unguibus arbore. Fluit autem modicum, ſic ut ſingulis annis non plus quam ſex aut ſeptem congii colligantur. Venditur in loco (quo naſcitur) argenti dupli.

Jam liquorem balſami proprium, quem communi νοῦ ſucci nomine compellatum novit Dioſcorides, in quo cenſu habuerunt veteres, optime traditum eſt à Theophraſto. Nam cum propoſuiſſet ſolitum plantis humorem, τὸ μὲν [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], τὸ δὲ [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], [illegible], [illegible], aliorum craſſitudinem caſeum obtinere, at in ſucculentis aliorum etiam in lacrymæ modum gigni, ut abietis, pini, terebinthi, & ſimilium. His ſubjungit olibanum, & myrrham, quandoquidem & ipſa, inquit, lacrymæ ſunt: itemque βάλσαμον, ἢ χαλβάνιον, balſamum & chalbanum, & ſi quid aliud tale. Hæc eadem [illegible] bene olentia ſcribit, utpote quæ [illegible] [illegible], ἢ [illegible], pingue quid habent, & unctuoſum, exactiore coctione diſcuſſis partibus aqueis, à quibus odorati halitus obtunduntur.

[illegible] itaque ſive lacryma eſt balſami ſuccus, ſed lacryma pinguis, & oleaginoſa, adeoque ab ipſo protinus ortu, [illegible] [illegible] [illegible], lacti viſcido, ut refert Strabo, ſimilis. Imò reſina eſt opobalſamum, quam à gummi, (quod ipſum lacrymis pariter annumerat Ereſius ſenex) pinguiori, & oleoſa magis ſubſtantia diſtinguit. Hinc reſinarum in modum, & oleo promptè miſcetur, & in flammam ignis contactu facile ſeſe explicat. Dudum in lucernis adhibuiſſe opobalſamum veteres, & in iis Elagabalum perditæ prodigalitatis principem, auctor eſt Lampridius. Inter Chriſtianos item dynaſtas Conſtantinum imperatorem, ſed ſacros in uſus, & religioſus ve-

venerationi dicatum. Abenſina, & cum eo recentiores Arabes omnes, eliciatam balſami reſinam دهن dohen nuncupant. Qua voce, licet, ut ſupra ſcripſi, aliquid illius, myrepſique ſpiſſum exprimant, adeòque pinguem, & oleagineum liquorem uno unguenta ipſa, ut balaninum, cyprinum, myrthinum, ſuſinum, liliaceum, non erat tamen, cur interpres Latinus eam olei magis vocabulo deſignaret, quod زيت zeit, communi loquendi uſu, non dohen nuncupatur atque etiam de Græca *βαλσαμέλαιον* voce habendum eſt.

Hanc itaque ſubſtantiæ conditionem exactiſſimè refert his quem aſſerimus Arabica balſami liquor. Lacryma enim eſt, ſed reſinoſa, facile tum oleo miſcibilis, tum inflammabilis igne. Non tantum poſtquam a genitrice planta depluit, ſed in ramulis etiamnum, & ſeminibus obhærens, *γλισχρὸν*, tenax, & lenta, quæque cum elapſa eſt, turbida viſcoſitate lacteſcens conſpicitur.

At liquor hic, primum ipſius naturæ providentia hominibus innotuit, cum ſalutari quadam excretione ſucci redundantis arbore ſe levaret, quemadmodum in picea, terebintho, lentiſco, ſimilibusque conſuevit. Notavit eam inter priſcos auctores Theophraſtus, qui veluti myrrham, & olibanum, ſic opobalſamum etiam *αυτομάτως γίνεσθαι*, ſponte fieri, tradidit. Id vero cum paucum admodum, & lacrymas ſalutares expetentium deſiderio minimè ſufficiens ſit, ars, ſedula naturæ imitatrix, partim perita corticis inciſione, partim ſucculenti ſeminis expreſſione, partim caloris miniſterio liquorem proliciendo, majorem ejus copiam ſibi comparavit.

Inciſionem arboris balſamiferæ declinante jam æſtate in Palæſtina, & Aegypto peractam fuiſſe memorat Dioſcorides,

— *rapidos cum Syrius ignes*
Exſerit —

Abenſina بعد طلوع الشعري poſt ortum canis id factum confirmat, tempora ſuos huic operi convenienti. Tolerabilior enim tunc circa plantam mora, cum ſpirantibus ab Aquilone jucundis ventis, æſtus aeris miteſcat, cum ſuccus à ſole, dum circa Tropicum æſtivum verſatur, optime concoctus, vi-

Æſtuſque extimum calor eſt, qui ſpiramenta balſamo laxet, & exſuperantem humorem ad exſudandum compellat. Non obligant ſe tamen Ephemeridum legibus Arabes. Nam cum ſtirpes balſami validas poſſideant, æſtatem præterea ſex menſium ſpatio productam, non ſemel, ſed ſæpius eas ad lacrymas fundendas incitant.

Percuſſas quoque in Palæſtina ter omni æſtate fuiſſe refert Plinius, cum major eſſet ſucci colligendi aviditas. In Ægypto, vel menſe Martio artificem plagam admiſerunt. Nec ſumma tantum flagella petunt inciſores, ſed etiam ſtipitem, atque ut Theophraſtus loquitur, καὶ τὰ στέλεχη, καὶ τὰ ἄνω.

Inſtrumentum quo cortex balſami ſolvebatur, ungues fuiſſe ferreos, tradit cum Theophraſto Dioſcorides. Abenſina ſimpliciter بمشرط حديد vulnerari ferro ſcribit. Uſi alias vitro antiqui, & ut Joſephus teſtatur ξέσι λίθοις acutis lapidibus. Arabibus recepti ſunt eburnei cultelli, ut minus penetrabiles, minuſque noxium vulnus faciant. Nec ferrum tamen odit natali in ſolo educata arbuſcula. Ab eo enim quemadmodum ſuperfluorum amputationem, ſic plagam etiam, quæ clementi impulſu corticem tantum dividit, abſque diſcrimine patitur. Itaque de validiore ferri vi, accipienda Taciti verba, & de vulnere quod in lignum, & medullam, adeoque vitalia adactum fuerit.

Facta corticis ſolutione, ſequitur lentæ, tenuique ploratu manantis lacrymæ collectio, eaque non paucis ab illato vulnere diebus, ſed ut Theophraſtus meminit ὅλον τὸ θέρος, æſtatis decurſu toto. Stillantem à planta liquorem vaſculis, & conchis parvis, ut ait Strabo, exceperunt veteres, defluentis ejuſdem aut hærentis abſterſionem lana perficientes. Abenſina يجمع ما يرشح بقطنة colligitur, inquit, id quod exſudat goſſipio. Faciunt idem Arabes, nec dubium mundius ſic haberi, & inquinamentis minus obnoxium fieri.

Per ſemnus expreſſionem collectum olim opobalſamum, nec purum fuiſſe, nec ſincerum fuiſſe, non difficulter perſuadeat Plinius, qui miſturam ejus cum ſtillatitio, adulterii crimine infamat. Recepta magis ſubſequentibus ſeculis opobalſami per

per ignis operam collecto, ramuſculis & ſarmentis demeſſis, & aquæ incoctis. Prodidit eam dudum ex Arabibus ipſis Meſue, clariſſimus Medicus, & Damaſco patria locis balſami natalibus propinquus. Certius eandem afferebat, e primariis Cahiri Medicis, Ahmet Habibus Laſſicanus, Cl. Ludovici Mercati olim auditor, qui repetita peregrinatione Meccam, & finitimas al Jamair provincias luſtrarat, & maximam lignorum partem ejus arbuſti, frondibuſque plantæ (quo tempore plenior eſt, gemmulisque prominentibus formoſior) demeſſis, conciſis, & contuſis. Demitti eos in vaſa ampla, aqua e ſubjecto igne jam calente plena, tumque lenta decoctione, pinguem, atramque ſuccum aquæ ſummum petere, quem cochlearibus curioſe ſeparatum, calentem adhuc vaſis lagenisque recondunt. Cum nihil amplius in aquæ ſuperficiem effertur, extemplo eam congeriem, ut ſuperſtes humoris reſinoſi portio, violenta compreſſione eliciatur, torculari ſubjici. Qui decoctione blanda ſic eductus eſt liquor, eum poſtquam per ætatis velum gradus ad vigorem pervenit, tum qualitatibus, tum agendi viribus ſtillatitio proximum eſſe, tenui tantum amarisculi ſaporis, & fragrantiæ remiſſioris diſcrimine reliſto. Sequioris autem conditionis commemorabat, quod à coctione frondibus expreſſum, valida coctione terreis ſimul partibus propulſis. Præſtiſſimum denique, cujuſque ſic opobalſamum colligi, quam lento guttæ ploratu, non tam ob ſucci levitatem, quam ejuſdem in ramulis etiam extremis foliiſque nervulis ſingularem ubertatem, ſecus atque in aliis plantis, reſinas propemodum in montibus c... obtinere deprehendimus. Apud Indos, quid in odoratis hujuſmodi reſinis colligendis fiat, à Monardo jam dudum, aliiſque recentioribus proditum eſt.

Sed revertamur ad Dioſcoridem, qui de ſtillatitio locutus cum Theophraſto [illegible], non eſſe multum, inquit id quod fluit, cum ſingulis annis, non plures, quam ſex ſeptemve congii colligerentur: quæ non immerito Cl. Salmaſio mira videntur. Quamvis enim Alexandri Magni ævo, quo Theophraſtus vixit, in utroque Palæſtinæ paradiſo, quatuordecim hemichoæ, id eſt, ſeptem congii annuo proventu

complerentur; vero tamen ſimilius eſt, longè majorem ejus copiam fuiſſe Dioſcoridis ætate, qui vel paulo ante Plinium vixit, vel eâdem, ut eruditis quibuſdam viſum, ἀκμάζων fuit, cum non Græcis tantum, & Aſiaticis, ſed Romanis, vigente jam cum imperio luxu, expeteretur: adeoque ex re ipſa lucri cantuncio publicam magiſtratus curam excitaret, & Dioſcoridem hic, non quid opobalſami ævus tempore ſuo tulerit, ſed quid Theophraſtus ſcripſerit, ſpectaſſe. Non minus ſuſpectum eſt, cum de Aegypto loquitur Abenſina, interpretem Latinum quinquaginta librarum mentionem facere uſque ad ſexaginta, quod pondus parum abeſt a ſeptem congiorum menſura, quam regus Palæſtinæ hortis cum Theophraſto adſignarat Dioſcorides. Equidem ſummam hanc non determinat codex Arabicus Medicæus, ſed apertè, ما لعصاره في السنة لارطالا, non permeare in anno aliquot libræ. Eſt autem ratolo, Giggejo quidem libra duodecim unciarum, an hodiernis tamen Aegypti Paganis ſeu Aromatopolis, pondus centum & quadraginta drachmarum. Itaque cum nihil hîc determinatum agnoſcam, hortique al Matharum non adeo laxum ambitum ſciam, interpretis veſtigia nec ſequor, nec aſſequor. Equidem Plinii ævo, abundantius apud Judæos opobalſamum proveniſſe, dubium eo uſ non eſt, cum validiores, majoreſque ſcribat tunc fuiſſe plantas, & ter omni ætate percuſſas. Largior item ſeculis ſequentibus copia reperta eſt, cum ex Aegyptiis fundis, ut refert Anaſtaſius Bibliothecarius, templa Romana centum & ſeptuaginta Opobalſami libras, Conſtantini imperatoris beneficio fruerentur: quamvis probabilius ſit, cum Aegyptus alendo balſamo parum idonea ſit, neque alibi quam intra Matharæ conſeptum plantam educaverit, aſſiduo cum propinquis Judæis populis commercio, ſiquorem illum precibus Aegyptum elilexiſſe.

Quid Arabes tandem? apud quos, licet odoratæ hujus reſinæ annuam ποσότητα, certa definiri menſura non liceat, inſignem tamen eos opobalſami proventum hodie poſſidere, tum emolumentum arguit ingens, quod ex locatis balſami arbuſtis ad Sanctitatem redundat, quam mercatorum multitudo, qui ſingulis an-

annua, in Perſia, Turcicæque imperii provinciis diud diſtrahunt. Ex eo verò minimum eſt τὸ αὐτόῤῥυτον, quod ſponte naturæ laxato, ruptove cortice manavit: exiguum item tenuior ſtillatim per inciſionem eduſti portio, & veluti flos, regiis tantum, magnatumque procerum manibus deſtinatus. Major autem ejus, quod repetito caudicis frondiumque vulnere fluxit, præcipuè quod ignis miniſterio comparatum, cujus maximam colligi partem Habibo auctori acceptum refero. Longè profectò ampliorem Opobalſami copiam Arabes promererent, ſi Europæorum ſtimulis ad culturam numeroſiorum ſtirpium ejus incitarentur. Nunc quandoquidem ſuccedaneis antidota inſtruere uſus obtinuit, adeoque paucaſſima Opobalſama expetantur, & cognoſcantur, ſatis habent Arabes, ſi tantum odorati hujus ſucci colligant, quantum magnatibus ſatis eſt, & facilis emptor abducere denuo, venumque præbere poteſt. Oblatum illud tamen ultrò Venetis mercatoribus, ſæpe cum in Aegypto degerem vidi, neque inopiam ejus incidiſſe memini, præterquam in publicis provinciæ turbis, quæ Anno clɔ Iɔc. xxx & ſequentibus, Arabes & Seriſſum involvebant.

Olim, ut cum Theophraſto refert Dioſcorides, argenti duplo rependebatur, cum prodiga odorum voluptate deſinit mortales, non capillis tantum; ſed toto corpore unguentis maderent cum eadem in potus adderent, & in caſtris quoque miles, pulverulentas, cuſtodiaſque horridas aquilis onguentis corrumperet. At non ea Perſas hodiè, Turcaſque vexat inſania, quibus in Valetudinis ferè commodum Opobalſama placent, Fœminæ cultus ſui cauſâ raro eadem admittunt, Liguſtro, Stibioque contentæ: non ignaræ, tunc ſe magis placere viris, cum minus olent. Defunctorum tamen honori aliquid Opobalſami datum novi, non corpori univerſo, ſed locis putredinem ſpirantibus cum goſſipio admoti. Moderatum itaque rei apud Arabes pretium, quæ nec avidè adeo diripitur, neque in numeroſarum hodiè plantarum fœcunditate, poſtquam ignis opera addita eſt, adeò laborioſè, difficulterque conquiritur, ut Coſmus noſter in Cairo, cum fortè copioſius adferretur, mercatore pecuniarum indigo, libram opobalſami, ſcuto uno

 cum-

nummo comparare ſibi poterint.

Ἔστι δὲ καλὸς χυλὸς ὁ πρόσφατος τῇ ὀσμῇ ἰσχυρός, καὶ ἀκραιφνής, καὶ μὴ ὀξίζων, εὐδιάχυτος, λεῖος, στύφων, καὶ δάκνων μετρίως.

Eſt autem bonus ſuccus, qui recens, odore validus, & ſincerus, & non ſubacidus, facile ſolubilis, lenis, aſtringens & mordens modicè.

Subjungit porrò Dioſcorides, quæ ſucci balſamini bonitatem, & vitium adeò incolumitatem arguant. Ac primo quidem πρόσφατον laudat, five recentem. Optimo jure! quis enim haud fateatur calidiora eſſe, ſpirituumque pleniora, quæ ortui ſuo propinquiora ſunt? Nec tamen hic recentiſſimum, & à matre ſua etiamnum calentem laudat, quem veluti mare, terrarumque ingens intervallum nobis denegat, ita nec idoneam ſatis adverſus morbos operam præſtare poſſe conſtat, utpote qui περιττωματικώτερος, ut cum Ariſtotele loquar, partiumque nondum a calore inſito mitigatarum multitudine ἀκατέργαστος multiplex adeò, & digeſtionis ulterioris indigus. Alexius Comicus eleganter,

> Ὁμοιότατος ἄνθρωπος οἴνῳ τὴν φύσιν,
> Τρόπον τιν' ἐστί· τὸν γὰρ οἶνον τὸν νέον
> Πολλὴ 'στ' ἀνάγκη καὶ τὸν ἄνδρ' ἀποζέσαι
> Πρῶτον, ἀφυβρίσαι, ἀπανθῆσαι, πάλιν
> Σκληρὸν γενέσθαι ——

Similimam, inquit, hominis, & vini naturam quodam modo eſſe. Vinum enim novum, & hominem, valdè neceſſum eſt deferveſcere, primum omnium ſordes & ſpumam ponere, tandem aſperum fieri. Idem in hac nobili reſina obtinet, quæ tunc demum nativam indolem exſerit, quando ingenui caloris auxilio ſuperfluorum impedimenta abjecit, ut recens hic nobis ſit, non quod nuper collectum eſt Opobalſamum, ſed quod à peracta digeſtione qualitatum ſuarum perfectionem adeptum eſt, ex craſſo tenuius, ex turbido clarum evaſit, poſt albidum, & vireſcentem, aureum colorem induit.

Alterum, quod in liquore noſtro requirit Dioſcorides, eſt ἡ ὀσμὴ ἰσχυρά, odoris valultas. Hæc enim, Galeno judice, certum præſtantis integræque naturæ argumentum in medicamen-

mentis præbet, adeoque ſubſtantiæ aeriæ, & igneæ vigorem ſpondet. Acutiſſimus autem in ferveſcente odor eſt, quippe quem acris admodum, & fervens halitus vehit: mitior jam digeſti debilis, & obſcurior in eo, quem ἡ χρόνου ἄδικος ἰσχὺς iniqua temporis vis, ut Sotades loquitur, ſeneſtuſque labefactavit. De odore Opobalſami, nil adeò mirum prædicant, quos hic ſequimur principes auctores. Dioſcorides lignum ejus *ἐυώδες*, benè odoratum ſcribit, ipſumque adeò ſuccum τῶν μύρων συγκριτικὸν, ſpiſſamentis unguentorum addi. Galenus balſamum partium tenuium aſſerit καὶ τὴν ὀσμὴν, ad odoris uſque bonitatem. Inter Arabum proceres Avicenna [illegible] ſpeciem odoris rutaceam promittebat. Theophraſtus odore jucundiſſima apud priſcos arbuter optimus, Ὀποβάλσαμον ἀποφέρεται ... τὴν ὀσμὴν Opobalſamum præſtans quid videri, odoris ſeu bonitate, ſeu vigore. Ramos item & fructus balſami, odore valdè ſeu grata, ſeu valida judicat. Neque Heredes injuria. Nam cum lacrymas arborum omnium reſinas fundentium, *ἐυόσμους* bene odoratas appellaſſet, inter reſinas vero terebinthinam *ἐυωδεστάτην*, odore gratiſſimam, quidni balſami liquor ipſi præſtans quid, & excellens viſum fuerit qui utcunque terebinthinæ odorato halitu cognatus admodum ſit, fragrantiam tamen, etiam cum notæ optimæ non eſt, ſpirat omninò majorem, adeoque inter odoratas merces, imprimis myropolis eximiam. Priſcis dico, quibus apud Theophraſtum κατασκευάσματα τῶν μύρων, elaboratiſſima unguenta, Cinnamomo, ſtyrace, nardo, amomo, cypero, myrrha, croco, iride, cardamomo, amaraco, loto, anetho, ſimilibuſque componebantur, adeoque opobalſamum, non optimis, & fragrantiſſimis, ſed vel mediocriter olentibus unguentis adulterari poſſe, ut in Dioſcoride clarum eſt. Cumque non odore tantum jucundo placeret, ſed medendi quoque virtute, nulli antiquitatis cognito remedio opobalſamum cederet, quid mirum ſe, ſcripſiſſe Plinium ſaporem hanc ſuavitate, utilitate, pretioque tam inſignem, omnibus odoribus præferri? Flavium quoque Joſephum balſamum τῶν ἐν ἡμῖν χωρίων τιμιώτατον, rerum in Hierichunte obviarum pretioſiſſimum exiſtimaſſe? Non hæc tamen

 im-

impellere Clariſſimum virum, Petrum Servium debuere, ut Opobalſamum laudatis hoc ævo præcipuis odoribus præferret, quibus loculos ſuos dum fartit delicatior ſexus, non ineptè ſibi videtur,

— ceu mellare ſolo
Efflare ætherei immortalia munera ſucci.

Diſſuadebit enim rem omnem quiſquis diſcernendis odoramentis, non tantum rationis trutinam, ſed benè temperatum quoque ſenſum attulerit. Mihi quidem ſelectius opobalſamum odoranti (odoratus autem ſum frequenter) eximium ſemper fragrantiam ingeſſit optimi olibani, myrrhæque ἡδίονα ſuperiorem. Non eam tamen, quam ſimplicis vel ambræ, vel moſchi eminus percepti odoribus prætulerim, quos geſtantium corpori, aut veſtimentis conciliant. Non jucundas Hermetiorum, qui hodiè, multis liquoribus ne ſupra Sambac quidem Arabum, & Abel moſchi ſeminum, quamvis magis obviorum, ſuaveolentiam extulerim. Habeat Opobalſamum laudatiſſimo Theophraſti judicio præſtans quid, & odore excellens, ſed inter ὀργῶδες δακρύων, lacrymales humiditates, quales abietis, pini, terebinthi, lentiſci, olibani, myrrhæ, & ſi quas hujus ordinis alias Ereſia Suada recenſet, longè retro aſſis ſeculis cognitas.

Cæterum odora ſucci balſamaci gratia, non eodem gradu ſenſui humano blanditur. Summam in eo perhibent, quem pollens viribus ſuis natura ſponte excluſit, virtutum omnium perfecta collectione pretioſum. Validior item, magiſque jucunda ſpirat in tenuiore, & puriore parte illius, qui ab artifici plantæ vulnere manavit, minor in craſſiore, quæque cum fæcibus ſuis diutius collecta. Suaviſſimus Opobalſami odor quem vegeta juventus ſpargit, languidus & imminutus illius, quem ſenecta jam ætas confecit, vere Ariſtophanis ὥσπερ βωμὸς, ἢ ἐργαστήριον τῶν κακῶν, velut ara, & ergaſterium malorum. Norant etiam antiqui, majorem eſſe ejuſdem fragrantiam, ſi lacryma ſemen præceſſiſſet, à ſummis potius virgulis, quam imo caudicis prodiiſſet, uſque in aprico magis & collibus, quam umbroſis, & oriente ſole averſis locis educatis. Græcus

ctus ſemper, & clarius Opobalſamum obſervavi, quod pedes, aut eques è Mecca attulerat, quam quod longo itineris tractu, cameli dorſo vehementius agitatum fuerat. Nec dubitem mihi ullam, regionum quoque diverſitatem, odoris aliquod diſcrimen olim peperiſſe, quum Sagadinum Opobalſamum Aegyptio, eiuſque in Palæſtina naſcentibus Galenus prætulerit.

An autem idem Sagadinum Arabico noſtro, præſtantiore odore fuerit, non facile curioſis ingeniis dederim. Quamvis enim cum propinquis Indis aſſiduo commercio, non parum odoratæ mercis Arabes colligerent, propria tamen ſylvarum ſuarum odorifera fertilitate, nulli exteræ nationi quicquam invidebant, maximè Sabæi, apud quos, teſte Plinio, capeis è mari & ſylvis quæ venderent, maxime opes Romanorum, Parthorumque ſubſidebant. Cum itaque balſamum eo loco ſponte natura producat, quo deliciis mortalium odoratus educandis, & perficiendis, tum ſolem habet faventem, tum uberem benignamque terram: quid hæſitemus, plantam hanc in eadem ſummam naturalium qualitatum perfectionem conſequi? De virtute, cujus experimentum nobis facere libuit, dubium nullum quin veteris è Palæſtina opobalſami laudes, non implere tantum videatur, ſed etiam tranſcendere, ſi vires attendimus, quis peſtilenti contagio reſiſtit. Inficias tamen ire nolim, Opobalſamum Arabicum in patrio ſolo indiligentius aſſervatum, longoque rurſum itineris ductu, fervido ſoli negligenter expoſitum, citius lenteſcere, adeoque tum odoris fragrantia [illegible], tum facultatum propriarum detrimentum incurrere poſſe.

Tertiæ bonitatis nota Dioſcoridi ſinceritas, ἀκραιφνὴς quæ non tam claritatem arguit, perfectionis digeſtionis comitem, quam ſubſtantiæ liquoris ſimplicitatem, cui alterius ſubdola mixtura adverſatur. Hoc verò titulo, non illud ſolum accipimus Opobalſamum, quod ſtillatim planta ſuppeditavit, ſed etiam quod è frondibus ramiſque ignis miniſterio comparatum eſt, ſaltem ut prius, nulla heterogeneorum acceſſione vitiatum ſit. Genuinus enim balſami ſuccus eſt, non ſecus atque arundinis ſue ſaccharum, ſubſtantia, qualitatibus, agendi-

que

que facultatibus idem, & verbus ipſis ſtillatiſio proximus, ſi rite artifex ignis opera uſus fuerat.

An genuinum item, ſincerumque ſit Opobalſamum, quod ſemina genitali ſucco adhuc turgidula ſuppeditant, ambiguum reddidere veteres, qui mixturam ejus cum ſtillatitio ex ramulis reprehenderunt. Ego ſimplicem eos primumque ſemina liquorem abjeciſſe minimè exiſtimo, apud quos adulteratum habebatur, non quod integræ naturæ eſt, ſed quod alieni conſortio fœdatum. Equidem ſubſtantia illa pinguis, & aeria quæ ramulos imbuit, eadem eſt cum reſina quam complectitur ſemen: adeoque non temperamenti ſolum, ſed etiam effectuum quos recenſet Dioſcorides, ratione ſimilis. Primum quidem præcipuamque agendi vim lacrymæ tribuit, proximam tamen ſemini. Non quia caloris minus ſpirituumque ſeminalis ſuccus poſſideat, ſed quia teneris involucrorum partibus impeditus, exſerere virtutem non ita poſſit. Vere Theophraſtus, ſemina *σπερματα, ἡ πρωτα τῆς φυσεως ἔργα*, præſtantiſſima refert & prima naturæ opera, illiuſque *τελειοτ*, jam perfectæ, non inter rudimenta nobilium functionum balbutientis: quippe quæ non calidi tantum vitalis, ſed formatarum ipſarum compendia ſint. Igitur ut ramuli recentes, ita ſucci plena balſami ſemina, ſiquidem Spagyricis laboribus exercitatum nanciſcantur artificem, Opobalſamum dabunt, tam ſuavi odoris halitu, quam virium excellentia ſaluberrimum, jureque Ariſtotelis illud hic obtinebit, *ἐπιτελεῖν τὴν τέχνην, ἃ ἡ φύσις ἀδυνατεῖ*, perficere artem, quæ natura non poteſt.

Quarto, laudabilis Dioſcoridi balſami ſuccus *ὁ μὴ πικρὸς ζων*, qui non ſubacidus. Quemcunque enim talem guſtus deprehendit, propriam temperamenti ſymmetriam non obtinet. Detrimentum hoc non una, ſed plures accerſunt cauſæ: ſiquæ cum liquorem planta per ætatem jam affecta tulerit, cum demque proinus ab *αὐτοματῶς* *διαφυσεως* & *κατανυξ* , languore facultatis coctricis haud perficit, aqueas frigidaſque partes, non diſcutientis, non reſolventis. Aut optimum alioquin ſuccum, diſſata pingui & aeria ſubſtantia, fervor ambientis exhauſit. Denique vaſis ab Opobalſami vetuſti fæcibus non purgatis,

gatis, recentes lacrymas ſordidus calor immiſerit, vitioſam hanc qualitatem paulatim induit. Mihi quidem balſami ſuccus, qui ſapore ſic affectus fuerit, haud dum obſervatus, crediderimque proniorem in hanc mutationem fuiſſe, quem Aegyptus olim, & Palæſtina, temperatiores quam Arabia provinciæ, dedere. Commune quidem eſt, dum à recenti plorato efferveſcit Opobalſamum, caloreque inſitus heterogenea diſpellit, ut vaſis recluſis, acrem admodum, & acidum vaporem naribus propinquis ingerat, quam ſubſequens exactior concoctio ſenſim mitigat. At nævus, de quo auctor noſter, non vigorem inſiti calidi, ſed labem ejuſdem, & impotentiam arguit.

Quintum eſt, quod in bono balſami ſucco exigit Dioſcorides, ut ſit εὔλυτος ſolvi facilis, aut liquax. Sic enim interpretantur vocem hanc, Attica eruditione viri principes, alias neque res, neque auctori ſuo ſatis vindicandam. Hoc ipſum autem eſt, quod veluti ſincerum deinde commendat idem Dioſcorides, quodque aquæ, aut lacti inditum χυθὲν ταχέως, funditur celeriter, & ut ex eodem hauſerunt Arabes ſcriptores, Serapion, & Abenſina, ſolvitur ſubito بسرعة ينحل. Neque abs re hanc probandi liquoris conditionem expreſſit Anazarbæus. Quiſque enim ejuſmodi eſt, ſenſum guſtantium facili penetratione celeriter afficit, &, ut cum veteri loquar Poeta,

—— per caulas omne politis
Dulcor, & raræ per plena foramina linguæ.

Imò quod pluris eſt, gravibus in morbis expeditum, deſiderarumque virium ſuarum ſpecimen præbet. Improbus itaque fuerit, quando potiore ſui parte, ſpiritu ſcilicet, & calore debilitatus, terreoque impeditus lentore, nec facilè dilabitur, nec tenues corporis meatus ſubire valet.

Addit his bonitatis inditium λεπτότητα, levitatem Dioſcorides. Exutum cum humiditates plantarum, ut jam ante propoſitum, alias ſimplici craſſitudine conſiſtere, tradiderit Theophraſtus, alias autem in lacrymæ modum gigni, Balſami ſuccum non aqueis, ſed pinguibus atque oleaginoſis annumerat,

 quo-

quorum proprium eſt, levitatem rebus aſſis, & lubricitatem inducere. Hinc itaque nomine liquorem innuit, etiamnum recentem, palatum, parteſque quas imbuit, pingui lubricitate lancinatem. Sequutus vero condimentus, qui craſſior, & ſpiſſitudine annis digitos urgentis difficulter ſequitur.

Poſtremo, laudabilis Dioſcoridi balſami ſuccus, *ὁ χυμὸς ἢ δάκνων μετρίως*, qui adſtringit, mordetque mediocriter. Equidem cum nobilis hæc reſina, amicum humano temperamento calorem non obtineat, guſtum non niſi blandè afficit, & modeſtè. At Dioſcorides *τῶν θερμαντικωτάτων*, ſuccum balſami maximè calefacientem conſtituit, ſed hac tenus, ut ligno, propriiſque fructibus conferatur. Nam ut in ligno parum, plus in fructibus caloris percipitur, ita plurimum ejus in ſucco dominatur. Optime tamen Galenus, & hyperbolem Dioſcoridis veluti coercens, balſamum calefacere, & ſiccare exceſſu ſecundo ſcribit. Liquorem quidem ſubtiliorem eſſe partium, quam ipſa planta, non adeò tamen calidum, quemadmodum quidam exiſtimarunt. Jam enim experientia ſatis cognitum erat viro diligentiſſimo, balſami ſuccum in nullo affectu, qui calore validiore indigebat, evidenter opitulatum fuiſſe, quod vim ægritudini parem non afferret. Inſiſtit præceptoris veſtigio Abenſina, cumque ligno ſimilem temperamenti normam adſcribiſſet, Opobalſamum ipſum, in principio calidorum tertii ordinis reponit, additque cum Galeno, ليس قوية منى, الاسخان جدا بذلك non eſſe calidum tamen ita ut quam arbitrantur. Placidos igitur quà mordicandi, quà ſtringendi in balſamico liquore effectus, quemque in ſenecta ætate vel exiguum exiguum exhibet, vel nullum.

Atque his bonitatis ſignis conſpicuum ſæpè obſervavi, quod etiamnum felix ejus proventu Arabia ſuppeditat Opobalſamum. Erat enim, quantum in tanto locorum intervallo fieri poteſt, varium ſuarum integritate recens, ſuavi adhuc odore validum, non heterogenea cujuſdam acceſſione adulteratum, clarum etiamnum, haud ſubrubrum, facilè ſolubile, levem, modicè adſtringens, & mordens.

δακνῶδες δὲ ἱκανῶς, οἱ μὲν γὰρ χρώματα μίγνυσιν αὐτῷ, ὥστε

ετεβίνθινον, κύπρινον, σχῖνον, κέστρον, βαλάνινον μελάνιον, μῆλον πέρσικον, μυρσίνην ἢ κυπρίνην ὑγρὰν λίαν.

Vitiatur autem per fraudem variè ſunt enim qui unguenta ipſi miſcent, veluti terebenthinum, liguſtrinum, lentiſcinum, balaneum, nucinum, metopum, mel, ceratum myrthinum, & liguſtrinum valdè humidum.

Variè per improbos emptores corrumpi ſolitam balſami lacrymam, & καθὸ̀ὰ ἀκριβῆ ἠγορα, multamque capere mixturam, nec in Græcia adeo, niſi rarò, ſincerum vendi, vetus Theophraſti querela eſt. Quid Dioſcoridis deinde, aut Plinii ævo, cum ingenioſus diſperdendis unguentis luxus, in tantum ſuaderet augere liquorem; Cum parum eſſet unguentum ſumere, mixtus die, tergæ, ne in corpore evaneſceret, renovaretur Cum expeterent homines, quibus ſingulæ corporis partes, atque etiam veſtigia pedum tingerent tranſeunte fœminæ odor invitaret etiam aliud agentes, metuque proſcriptionis latentes proderet denique parietes balnearum unguentis ſpargerent, & temperarent ſolia. Ridicula voluptate, etiam cum honeſtiſſima judicaretur. Fœtor, inquit Satyricus,

Nunquam non mortalis erit mortalibus, unde
Exoriut, & quo tendant diſcetur odore

Superabat tamen hominum perfidiam ſeriniorum principum ſtudium. Iidemque illi, qui herbarios ſuos in Creta inſula alebant imperatores, per præfectos ſuos, quibus Aegypti, & Palæſtinæ regimen commiſerant, genuinum Opobalſamum ad antidotorum compoſitionem facilè conſequebantur. Adeòque Galenus, inter optima alia quæ ſyntaxis nobilium medicamentorum exigebat, & mel Hymettium, & Opobalſamum Romæ olim obvium fuiſſe teſtatur.

Hodie cum tanto ambitu non expetatur, non ea libido Arabes quidem vexat, ut ſalutarem lacrymam aliunt ſucci fraudulenta mixtura vitient. At Cahirum poſtquam allata eſt, in ampliſſima urbe tot ſycophantarum manibus diſtracta, non uno modo redditur deterior. Frequenter Cypria, Arabicave terebinthina miſcetur, fraude, ut minus noxia, ita non difficulter cognoſcibili. Sic enim affectum, non per ſtillus, ſed

 len-

lento veluti fili tractu delabitur, odore debili, minuſque ſuavi, turbidum aſpectu, colore pallidus difficulter ſolubile, denſando laſti tæpium, atque aſſilatum veſtimentis, adhæſu tenaciore ſeſe jungit. Meminit, & oleum zaccum & perfidiæ hominibus hic uſurpatum, quod veluti claritate, coloriſque flavedine, ſic vulnerum jungendorum efficacia, ſucci balſamici æmulum. Eſt autem zaccon in Hierichuntis plantæ naſcens pruni ſpecies, folio anguſto, & ſpinoſo, fructu myrobalano extranſimili, ex quo contuſo, vinoque prius irrorato, Arabes, & qui Solymis commorantur religioſi viri oleum diſtum exprimunt. Dolus tamen facile detegitur. Nam nec odor in illo, qui cum Opobalſamo vel comparatione dignus ſit, nec lactis portionem ullam cogit, quamvis ſapore aſperum, & adſtringens. Innatat liquorum aqueorum ſummo olei inſtar communis, vel ſtipatum, vel in radios concuſſu diſtractum. Laneis veſtibus inditum, ſeſe latius diducit & profundius inſinuat, vixque eluendam iiſdem maculam impingit. Itaque permiſtum Opobalſamo, cum fragrantiam ejus minuit, tum reliquas omnibus notis induit, quibus per olea & unguenta corruptus balſami ſuccus, à Dioſcoride mox deſcribetur. Tentarunt idem oleo ex Mauritania, quod plurimorum annorum decurſu ſpiſſius redditum, conſiſtentia, colore flavo, vulnerumque levandorum efficacia, lacrymæ balſamicæ aliquantum ſimile. Cæterum cum aliis indiciis ſuæ ſignis ab eadem plurimum diſcrepet, vel mediocriter in Opobalſami *δοκιμασίᾳ* verſatus, vitium additum agnoſcet.

At veteribus in magna unguentorum aviditate, major adulterii libido fuit, eratque obſcuriſſimum vitium ſi terebinthinam miſcerent, aut lentiſcinum: manifeſtius ſi mel, cujus ſapor latere non poteſt: evidentiſſimum ſi liquida cerata: nequiſſimum item Plinio ſi gummi adderent. Pro cera autem liguſtrino, cur, Plinianæ imitationis, ceram Cypriam verterit Latinè Ruellius, cauſa nulla fuit. Optimè Avicenna Dioſcoridis ſententiam expreſſit, cum balſami liquorem depravari ſcriberet, cerà in oleo liguſtrino ſoluta, مشمع مذاب في دهن الحنا Liguſtrum enim communiter el hennà, Arabibus dictum. Pla-

tes

res etiam Opobalſami fraudes ſe didiciſſe profitetur Galenus, & per quas vel peritiſſimis imponi potuerit, ſed quas, hominum impoſturas veritus, in publicum proferre non ſuſtinuerit. Tales ex pino, terebinthi, abietis, piſtaciæ ſtillatitiis liquoribus, oculata manus facilè concinnabit. Tutus nihilominus ab errore fuerit, quiſquis in his technis conſilium Galeni ſequetur, & non ſimplici auctorum lectione contentus, velut ἐκ βιβλίων κυβερνήτης, in locis, quibus Opobalſamum ſeceſſimum obvium eſt, non ſemel ſed ſæpius illud examinabit. Qui partem optimi hujusce, vel ipſe inde ſecum detulerit, vel per amicos ſpectatæ fidei, ſibi conquiſiverit, denique alias hoc nomine celebres lacrymas, cum ſincero illo comparaverit, non de manifeſtis tantum qualitatibus, quam agendi viribus ſolicitus. Melius de poſteritate meretur Dioſcorides, qui ſigna proponit, quibus adulterinorum dolos deprehendamus. Pergit enim, &

Ἐλέγχεται δὲ ἀκριβῶς ὁ τοιοῦτος. Ἐνσταζόμενος γὰρ ὁ ἀκέραιος εἰς ἐρεοῦν ἱμάτιον, καὶ ἐκπλυνόμενος, κηλῖδα οὐ ποιεῖ, οὐδὲ σπίλον. Ὁ δὲ δεδολωμένος ἐμμένει.

Arguitur autem facilè qui talis. Inſtillatur enim ſincerus in laneum pannum, & eluitur, maculam non facit, neque notam: qui verò dolo vitiatus, immanet.

Diſcrimen itaque primum ſinceri opobalſami, & olei unguentiſque corrupti, quod ſincerum veſtibus inſtillatum, lotione ſic auferatur, ut macula, veſtigiumque non amplius oculis obſervetur. Contrarium enim obtinet in vitiato, quia veſtimentis exceptum penitus ſe inſinuans, & diffundens, vix delebilem lotione maculam exprimit. Hæret itaque pura lacryma, & quo ſuſcepta primitus fuit orbe, perſiſtit, mox ſi calido eluatur, eximitur prorſus, & abolet ur ſi relinquatur, diſcuſſa parte tenuiore, minor indies evadit, jamque ſiccior ob calorem ambientis, etiam digitorum impulſu facilè reſolvitur, & ſeparatur, nulla ſuperſtite ſui nota. Promptiſſime tamen lotione tollitur opobalſamum, quod a recenti ploratu tenuius eſt, ita facilè quod viſciditatem majorem adeptum eſt. Optime ſuggerente Theophraſto, τὴν γλισχρότητα ἀντιλαμβάνειν τῇ viſciditatem apprehendendi vim obtinere, longè difficilius abſce-

dit ſuccus, qui plurium annorum decurſu, terebinthinæ lentorem acquiſivit. Quamvis per ætatem ſpiſſior liquor, cum ejus gutta primùs adhuc lineam textum ſubeat, reſiccatus deinceps, nullo negotio diſpellatur, neque indicium ſui proferat. Abenſina pauca, ſed abunde ad mentem Dioſcoridis, [illegible] quando eluitur (qui ſincerus eſt) non parit maculam. Nam quæ ſubjicit in Latina verſione interpres, de conſervanda ſoliditate ejus in aqua, & ablutione à goſſipio, ſive Cotto ut ſcribit, textus Arabicus non habet.

Pejus implicuit Ruellius eos, qui cum fontes ipſos Pedacii accedere non potuerint, rivulis ejus jam turbidis, labra rigarunt. Nam cum alias Dioſcoridis verba Latinè tranſtuliſſet. „Merus (balſami ſuccus) in laneam veſtem fuſus, neque maculam facit, neque ſi eluatur notam relinquit, vitiatus autem inhæret. „Hæc, totidem verbis in vulgarem ſermonem verſa, dederunt auſam exploratoribus opobalſamum, ut ſibi perſuaderent, non inſtillandum id eſſe per ſingulas guttas, ſed liberali manu largius infundendum: imo craſſum ex lana, vileſumque centonem, eodem penitus imbuendum. Sic denique exceptum liquorem, maculam facere non debere, ſed totum in ſpiritum, ſuavemque halitum diſſolutum petere cœlum, neque exuvias corporis, aut reſiduum ex ſe ovvium relinquere. Poſtremo, illibatæ ſubſtantiæ ſuccum non inhærere: ipſumque adeo Proſperum Alpinum, cum Opobalſamo Arabico ad metam hic contendiſſe, utpote quod abſolvere planè ab inhæſionis crimine vix potuerit.

Sed hæc nihil ad Dionyſium. Quid enim apud Dioſcoridem noſtrum clarius, quàm ἐν σταγόνι requiri balſameæ lacrymæ, non ἐπιχύσει, ut ſtilletur ſuper laneam veſtem, non ut effundatur, cum eam in probationibus ob pretii magnitudinem largius prodigere minimè deceret: excuſationemque adeò Ruellius nullam hic inveniat. Multò minus, quod inconvenienti metatheſi, τὴν ἔκπλυσιν, elotionem, quam Dioſcorides prætergit, à maculæ inductione ſejunxerit, renitenteque ad vocem ἐκπλυθέν. Unde inſedit animis diſcrepantium opinio ſincerum Opo-

Opobalſamum maculam non parere. Sed mſſe ex alieno κεραμέων profecto errore, adſevero maculam inducere veſtimentis, etiam ab optimo nobiliſſimoque Opobalſami gutta. Qui enim ſecus fieri queat? cum ſpiſſitudinem obtineat hic ſuccus, & colore quem obtinet proprio ſe repræſentet, ad quem delendum veteres lotionem exigunt. Hoc igitur ipſum eſt, quod Dioſcorides reſpexit, ſcilicet eam poſſe a ſincero opobalſamo contractam maculam, quam qui ſine ablutione totam in ſpiritus abire contendunt, illi palam cum Ariſtophaneo Socrate, ἀεροβατοῦσι, ambulant in aere.

Cæterum quæ maculæ, eadem & inhæſionis ratio habenda. Neceſſe etiam eſt ſuſceptam laneæ veſte lacrymam inhærere, quæ tota pinguis per naturam, tota viſcida exiſtit atque tenacius inhærere, quo lentor ejuſdem per ætatem magis increvit. Attamen quicquid ejus adhæſit, non dilatabit ſeſe, & majore indies fœditate olei inſtar diffundet. Non ſic permanebit, quin adhibita lotione expurgari queat. Atque hoc ſignum, quo ab oleis omnibus intactum ſe demonſtrat opobalſamum, in Arabico vero clariſſimè refulget, utpote cujus macula, ſiquidem recentior liquor fuerit, ſimplicis calidæ contactu facile tollitur. Neque aliter de hoc gnoriſmate judicavit Proſper Alpinus, utique poſtquam debito modo & tempore factis experimentis cognoverat, delebilem eſſe incorrupti ab oleis opobalſami nævum. Nam ipſum quod attinet pannum, Arabes quidem è lino, ſerico, goſſipio, pilisque caprarum contextum, promiſcue in lacrymæ probatione uſurpant, nec dubium, facilius eam ſic abſcedere, quamvis etiam in laneo ſinceritatis fidem exhibeat.

Γάλακτι δὲ ἐνσταγὲν πήγνυσι τοῦτο, ὅπερ δεδολωμένον οὐ δρᾷ.
Lacti verò inſtillatus denſat illud, id quod dolo corruptus non efficit.

Ac ſiccis quidem corporibus indicium opobalſamon, hoc ſpecimine ſinceritatem ſuam tuebatur. Subjungit porro Dioſcorides, quid liquidis inſtillatum præſtet idem, & primo immiſſum lacti. Refert itaque ſimplicem balſami liquorem lac cogere, idque vitiatum haud efficere, omnia ſanè & ſingulari

ſibi facultate. Nam veluti propoſitum jam indicio, juxta cum aliis lacrymatis, reſinoſiſque ſuccis, ab oleorum miſtura intaſtum ſe convincit, ita lactis condenſatione propriam magis naturam, indoleſque manifeſtat. Hæc vero condenſatio, non de congulatione proprie accipienda eſt, quo lac per admiſſi coaguli particulam, velut gelu vinctum hæret, figuratque totum, ſed de ſpiſſatione & condenſatione partium lactis, opobalſamo cum eſſentiæ propinquarum, quam cum Proſpero Alpino, debilem imperfectamque coagulationem haud immerito nominare licet. Equidem compactionem illam, quæ coaguli facultatem æquaret, etiam in recenti admodum, optimoque balſami liquore nunquam factis experimentis cognovi, quamvis haud exiguam lactis portionem cogeret. Nec veterum quiſquam hanc coaguli energiam, opobalſamo literarum monumentis tribuit, aut rei ... aſſignavit ulla. Quomodo enim pares afferant compingendi vires, quæ tam diſſimilis ſunt naturæ? Miſcetur enim lacti coagulum promptiſſimè, utpote eidem homogeneum, & Ariſtotele quoque ſuitore, τὸ ... ἐν ἑαυτῷ ... hoc habens in ſe ignem. Itaque facta facillimum eſt, cum ſale ſubtiliſſimo, ſpirituque ... familiarem ſibi ſubſtantiam quaqua verſum penetrent, eamque ſibi aſſigent undique,

— *ut liquefacta coagula durent*

At non ea balſamicæ reſinæ conditio eſt, quæ pinguis, & arida, nihil magis quam rerum aquearum conjugium aſpernatur: adeoque lacti commiſtis ſubſilata, non illi ſe miſcet, ſed celeri motu per ſummum ejus expleta, tenuem velut in telam diducitur, tamque partim frigido contactu, partim exhalante repente ſpiritu debilitata, ſi quid roboris ſuperest, quo coget, aut denſet, in propinquas ſibi lactis partes tantum diffundit. Neque adſtringendi facultas, ſub qua concretiones opera plurimum proficit, ſingularem in Opobalſamo ἀξίωσιν ſortita eſt, quam optime illi non niſi mediocrem Dioſcorides adſcribit.

Accedit, eundem uſurpare verbum πηγνύω, cui optimè reſpondet Arabicum illud الجبان ... eoque non ſimpliciter τὸ ſυ-πηγνύειν, coaguli inſtar congelare; ſed lactis ſignificatu comple-

plexa, quamcumque compactionem, concretionem, condenſationemque paſſim Græci ſcriptores exprimunt. Ariſtoteles, πᾶν τὸ ὡρισμένον, ἢ τῇ συστάσει, ἢ μαλακόν, ἢ σκληρόν, ταῦτα τῇ πήξει ἐστί. Rem omnem, aut determinatam, & conſiſtentem, aut mollem, aut duram, concretione talem eſſe. Cumque de particularibus ſermo eſt, πήγνυσθαί τι μέλι λέγει ὕδατος, ſpiſſari denſarive mel ab aqua. τὸ ἐντεριωνὸν κέραμον πήγνυσθ' ἐξιόντος τοῦ ὑγροῦ coctum fictile compingi exeunte humido. Utitur eodem frequentius Theophraſtus, cumque de reſinoſis loquitur liquoribus, non eamdem, inquit, omnium eſſe horam τῆς ἐντομῆς, ἢ πήξεως, inciſionis, & concretionis: copioſiorem eſſe item humidi fluxum, in iis, ἐν αὐτομάτῳ ἡ πῆξις quorum ſponte facta eſt condenſatio. Denique hunc ipſum, de quo agimus balſami ſuccum, Strabo, ἀναλαμβάνεσθαι εἰς κογχάρια λαμβάνειν πῆξιν, receptum parvis conchis, acquirere ſpiſſitudinem ſcribit. Quæ cum ita ſint, & vel in optimo opobalſami gutta, mira illa coaguli vis nec ſit, nec perſiſtere queat, qua ſubditi lactis magnam quantitatem parva mole veluti congelat, atque manifeſtem efficit, nec Dioſcorides, atque Avicenna, quocumque ejus ſigillatim exprimunt, non eſt quod Plinium, multa hic ἀσυμφώνως proferentem, de proprie ſic dicto, perfectoque coagulandi effectu interpretemur.

Cauſam condenſationis quæ communiter expendunt, ad partium lactis balſami ſucco ſubjectarum exſiccationem, cum Ariſtotele reſpiciendam monent, qui vere ſanguinem fibris carentem, ὡς πηγνυμένου ἐστὶν ξηραίνεσθαι, non concreſcere dicit, quia non ſiccatur: ipſumque πήγνυσθαι ξηραίνεσθαί πως, concretionem eſſe exſiccationem quodammodo, ſive ea manifeſtam humidi conſumptionem exerit, ſive ἄδηλον διαφορῶν & imperceptibilem. Efficit eam tam calor, quam frigus. Calor quidem humorem abſumendo, frigus calorem expellendo, cum quo pars humidi tenuior pariter receſſit. Neque obſcurum eſt, utrumque obtinere in balſamico liquore, qui calore ſuo portionem lactis tenuiorem diſcutit, eodemque mox exhalante, prævalente jam frigido ſiccoque elemento, par eſt ut reliquam lactis cogit, ipſumque partes concreſcit. Optime Her-

 metic,

metica ✱ corporum naturalium, iiſdem ſal, tanquam propriæ cauſæ tribuunt. Accipiendum autem hic ſal γεωδες, pro ſubſtantia miſti terrea, a calore plurimum attenuata, per quam aptitudinem conſequitur, promptè & ipſum concreſcendi, & aliena quoque corpora, quibus humore, ſpirituque mediantibus communicatur, ſimilem in modum afficiendi. Ita ſaccharum, chalcanthum, nitrum, diſcuſſo per quem diluebantur humore ſupervacuo, tum ex ſe coagulantur, tum ea quibus condimentum præbent, denſant ſecum, atque indurant. Hoc ipſum itaque Opobalſamo congenitum ſal, dum evaporat odoratum ejus ſulphur, concreſcit, ſibique conjunctas affinitate naturæ lactis partes colligit, ac conſtipat.

Cæterum hanc denſandi lactis proprietatem, non eodem ſemper vigore poſſidet balſami reſina. Potentius agit quæ recentior, quia terreas partes concretionis auctores, calor viridem rerum potitus, in ordinem haud redegit, atque ut cum Chymicis loquar, Mercurius ſpirituſve acidus, ſalium ſubtiliſſimorum vehiculum, nondum ab inſito ſulphure ſatis domitus. Debilior actio eſt, cum acquiſita humidi nimia viſciditate, vires ſuas expedire terreæ partes nequeunt: lentoque jam phlegmate, veluti compedibus induta ſalia, ὁρμὴν naturalem, impetumque non promunt. Major autem hæc cogendi lactis potentia, in Syriaco veterum Opobalſamo fuerit, an in Arabico noſtro ſit, non ſatis liquet, cum alterius defectu comparatio facultatum fieri nequeat. Mihi probabilius, Syriacum his viribus præcipue polluiſſe, cum in temperatiore productum climate, partium frigidarum pluſculum poſſideret, nec clementior calor ſpiritum ſalium hoſpitem immoderatius exigeret.

Actio ipſa condenſationis, haud iiſdem abſolvitur momentis temporis. Celerior eſt, cum tenuior balſami liquor, adeoque ſolutu promptior, viribuſque penetrandi inſtructior. Tunc enim vix peracta ἀνάζεσις, necdum cunctis ſuum à cœlo diffluxit, ſpirituſque digeſſit, ſalibus tartareis aſperſos. Tardius ergo ſic concrevit, quam per cauſas contrarias mora fit.

Abeu-

Abenſinæ interpres vetus, experimentum, inquit, olei balſami eſt, congulatio lactis, ſtatim, cum ſuper illud deſtillatur. At codex Arabicus Mediceus, particulam, ſtatim, non habet, ſed دهنه انجماد اللبن اذا قطر منه على لبن Pinguedo ejus cogit lac, quando ſtillat ab eo ſuper lac.

Ὁ δὲ ἄκρατος ἐνσταχθεὶς γάλακτι ἢ ὕδατι χεῖται ταχέως, ἢ γαλακτοῦται, ὁ δὲ δεδολωμένος ἐπιπλεῖ καθάπερ ἔλαιον συστρεφόμενος ἢ διαχεόμενος ἀστεροειδῶς.

Amplius qui ſincerus, infuſus lacti aut aquæ funditur celeriter, fitque lacteus: at per fraudem vitiatus innatat ſicut oleum, conversus, & diffuſus in modum ſtellæ.

Tandem quid communiter aquæ & lacti inditum præſtet Opobalſamum ſincerum, perſequitur porrò Dioſcorides. Hic vero effectus tanti eſt apud Arabes, ut vel eo ſolo evidenter ſe proferentia, indubitatæ bonitatis liquorem emptoribus ejus ſpondeant. Ac primum quidem ſincerum balſami ſuccum, aquæ aut lacti immiſſam, celeriter fundi ſcribit, quibus ex amuſſim reſpondent Abenſinæ verba, تحلل بسرعة ſolvi cum celeritate, ut momentum rationis vix habeat interpres Latinus, cur receptiſſima verbi ſignificatione poſthabita, non ſolutionis, ſed miſtionis in aqua & lacte meminerit, quo ſenſu dum ab orbita veri non parum ſecedit, ducit etiam ſecum in plexus, quotquot in eandem ſententiam concedunt quibus opinionem peperit. Jungere ſeſe intimè lacti & aquæ opobalſamum eademque viribus ſuis undique imbuere, id quod a veritate alieniſſimum eſt. Quamvis enim hoc dem, prompte miſceri aliis, quæ facilem admittunt ſolutionem, id hactenus tamen conceſſerim, ut ſint *ὁμογενῆ*, quæ coire debent, & ſubſtantiæ cognatione invicem devincta. At ea lacti, & aquæ cum Opobalſamo non intercedit. Nam cum hoc acris, ſpirituoſæque ſubſtantiæ plurimum poſſideat, lac & aqua frigidioris elementi viribus prævaleant, difficilis ſemper, & infirmus concurrentium nexus eſt. Itaque ſi communi aquæ aut lacti balſamica gutta admoveatur, non mergitur, non miſcetur; ſed ſimulatque utramvis contingit, in ſummo ſeſe æquore diffundit, ac dilatat. Ex alto ſi deſtilletur eadem, pondere ſuo abrepta

mergitur quidem, ſed mox ſuperficiem repetit, atque in eam ſe expandit.

Funditur ergo pinguis hæc lacryma, ſed funditur **ταχεως** celeriter. Quamvis enim reſinoſi liquores alii, per aquæ ſuperficiem ſeſe explicent, nullus tamen, vel antiquitus, vel hoc primum ævo cognitus, tam expedito, tamque celeri motu, aquæ lactiſque ſummum occupat. Conferantur ſinceri ac recentis opobalſami, tum ex abiete, pino, & terebintho reſinarum in aqua & lacte expanſio, patebitque clariſſimè, quam.

—— nil tremulis facere artibus hædi
Conſimile in curſu poſſint, & fortis equi vis.

Tanta enim in diſſolutionis velocitate differentia eſt, ut balſamici liquoris guttula recens, momento quaſi temporis diffundatur, quo reſinæ reliquæ non niſi lento paſſu prorepunt. Accedit huic celeri ſolutioni amplior dilatatio, cum vel unica opobalſami lacryma, cyatho ſatis capaci receptam aquam, tenui pellicula totam obvelet. Cur autem aqueis liquoribus inditum hoc medicamentum celeriter diſpergatur, non ſatis, fateor, explicatum eſt. Vero tamen ſimillimum videtur, cum recentis hujus ſucci colliquatio, nulla vel arte, vel agitatione indigeat, fieri eam ob motum partium ſpirituoſarum & calidarum, naturali diſſidio contactum aqueorum averſantium. Hæ, dum velut è centro per radios ad circumferentiam abripiuntur diducunt illicet, diſtrahuntque ſecum liquorem ipſum, cui arcto naturæ fœdere conjunguntur. Itaque deminuitur hæc actio, cum in eodem, ut poeta loquitur Carus,

—— mutatum vires, & robur adultum
Frangit, & in partem pejorem liquitur ætas.

Abſcedunt enim paulatim ea, quæ Hippocrates **ἐνόρμωντα** nominat, ſicque lentore ſuo præpeditus ſuccus, ad expanſionem redditur difficilis, maxime ſi robore ſuo jam deſectum Opobalſamum, aquæ aut lacti intenſius frigidis inſilletur.

Cæterum diſſolutionem balſamicæ reſinæ, excipit ejuſdem condenſatio, cujus ratio præcedentibus jam expoſita. Huic conjungit Dioſcorides τὸ γαλακτοῦν, lacteum fieri, ſignum e-

xenium, quodque ſiccet concretionem pari velocitate comitatur. Nam ſimul atque in membranulam hic extenſus eſt, non aureus amplius, non flavus, ſed manifeſto pallore decolor conſpicitur. Tunc verò ſtyli cuſpide recollecta gutta, (nam colligi diſſoluta integre poteſt) eiuſ evadentiore candore lacteum ſuccum exprimit. Nec deeſt mutationi ratio. Nam ut in humano corpore, florem naturalis coloris leve ſpirituum deliquium carpit, & per ægritudinem aliquam repente ingruentem, nitor ille,

Ac fulgor teneris qui radiat genis
Momento rapitur —

Ita hæc aureum Opobalſami ſplendorem ſpirituoſi ſulphuris effluxus lacteo pallore commutat.

Habet itaque hæc lacryma, ut præ reliquis hactenus cognitis reſinis celeriter ſolvatur, ampliter dilatetur, & coloris etiam eiuſ inſignemque mutationem ſubeat. At ægre eliciuum è juniperi baccis oleum, ſimili facultate præditum conſpicitur, cum celeri motu ipſum quoque per aquam diffundatur. Inventique à curioſis hominibus liquores, qui tum lactis aliquid cogere, tum aquis infuſi lacteum candorem æmulari cernebantur. At hæc non efficiunt, ut vel balſami liquores diverſos nobis præbeant, aut in genuina lacryma ſuſpectam integritatis fidem reddant. facileque patimur, junctim poſſidere Opobalſamum, quæ in aliis ſeorſim occurrunt, & ſingula. Sint enim quorum maculæ prompte lotione tollantur, quæ lac coagulant, quæ celeriter in aqua liquantur, quæ colore lacteſcunt: imo quæ manantibus tam à temperamento, quàm à tota, ut cum Galeno loquar, ſubſtantia facultatibus paria præſtent. Opobalſamum tamen aliud genuinum habendum non eſt, quàm reſinoſus ex ipſa balſami plantæ ſuccus. Qui probus utique fuerit, ſi viribus ſuis eximium pollet, adeoque ſuavem ligni fructuumque ſuorum odorem ſpirat, linguam mordicando atque adſtringendo mediocriter afficit. Sincerus item, ſi maculam parat lotione delebilem, lac cogat, denique aque aut lactis immiſſus celeriter fundatur, extendatur, albeſcat.

Subjungit porrò Dioſcorides ſuccum balſami, dolo vitioſum, olei inſtar innatare, converti, atque in ſtellæ modum expandi. Confirmat idem, & verbis propemodum iiſdem Abenſina, cum ſcribit,

المغشوش يطفوا مثل الزيت ويجتمع او يتفوق فيصير كالكوكب تمدراه الكوكب Innatat (adulteratus) ſicut oleum, & ſummum occupat, atque fit ſimilitudine ſtellæ. Nam cum recentis legitimique Opobalſami gutta quaqua verſum exporrigatur, occupetque celerrimè oram vaſis omnem, haud repetit quo ſe profudat ulterius, adeoque nullis diſtinctum radiis, ſimplici continentis corporis ambitu definitur. Ne ſenio quidem languidior balſami liquor olei volutatus in aqua exhibet. Nam in frigidam conjectus petit fundum, in calidam, modicè dilatatur in ferventam miſſus, diſcuſſis ibcet ſpirituoſis reliquiis, vix diſſolvi amplius poteſt. Memorabile item quod addit Dioſcorides,

τῷ μὲν τῷ χρόνῳ ὁ ἀπεζησμένος παχυνόμενος ἑαυτῷ χείρων γ' νεζ. Πλανῶν δὲ οἱ ταλαίζοντες τῦτον ἀκραιον ἐπιςαζόμενον ὕδατι χαμαι βάλλον πρῶτον, εἶτα ἀναπλεῖν διαλύεσθαι.

Cum tempore verò ſinceras craſſeſcillat, ſe ipſo deterior fit. Hallucinantur autem qui exiſtimant, hunc ſincerum ſuper aquam ſtillatum, petere fundum prius, deinde ſurſum meare, facilè ſolubilem.

Refert eadem ex auctore noſtro Abenſina, totidemque verbis,

نعلط من يظن ان الخالص دا قطر علي الما يغوص اولا
في عمقه ثم انه يطفوا عليه وهو غير منحل

Errat qui exiſtimat ſincerum, cum ſtilletur ſuper aquam deſcendere primum in fundum, deinde remeare ſuper eam, eſſque ſine ſolubilitate, ac bonitate. Purum itaque balſami ſuccum, ætatis melioris decurſu jam craſſiuſculum, fieri deteriorem, vere nimis, ac ſerio fatetur Dioſcorides, ut Cratetivetuſtiſſimo Comico merito applaudendum ſit, qui

Ὁ γὰρ χρόνος μ' ἔκαμψε τέκτων ἐ σοφὸς
Ἅπαντα δ' ἐργαζόμεν᾽ ἀσθενέστερα.

Me, inquit, tempus incurvavit, faber haud bonus, omnia quippe efficiens imbecilliora.

Qui a

Quid igitur? non incolumes permanent in genuina balſami reſina notæ illæ a Dioſcoride nobis commendatæ, quibus indolem ejus ad veri obruſſam exigamus? Ita ut ſane videatur, quæ propoſita junctim ſigna, pro differentia nobis objiciunt, [illegible] ſpeciem rei conſtituentem, quæ Porphyrio præceptore, [illegible], alium, non diverſum efficiat Opobalſamum, non magis admittat & minus, non ætatis, temporiſque mutationibus obnoxia ſit, ut varietas quidem in calorem, ſaporem, odorem, imitationem, aliaſque notas cadere queat, non queat in maculæ delebilis productionem, lactis concretionem, celeremque liquationem. Sed hæc plura ſunt, & majora, quam ut in capiendis Opobalſamum par eſſe poſſit. Nam cum liquor hic non ſit in æternarum ſubſtantiarum cenſu, quibus, ut verè docuit Ariſtoteles, [illegible], eſſe & potentia non differunt, ſed propter communem caducæ materiæ labem, corruptioni ſubjectum. Neceſſum eſt, ut in ſe ipſo habeat, cujus ductu poſt exortum ſuum abeat ad occaſum, & fortuitorum etiam occurſu rapiatur eodem. Quemadmodum autem apertum factum, collectis balſamicis ſucci facultatibus & affectionibus, ab aliis eundem curioſè diſtinguere, cujus non ſecus ac de plantarum partibus alias ſenſit Ariſtoteles, [illegible], non eſt ſatis exactè cognita ſubſtantiæ ratio, ſic iniquum eſt, qualitates naturales, quæ ſeorſum ſpectatæ, ne propriæ quidem ſunt, in formarum eſſentialium ordinem redigere.

Sed revera in nobili hac reſina, nihil eſt quod vim temporis, adeoque ætatis effugiat, nihil quod locorum, cultuſque varietatis, mutationem accidentium non admittat: ut quæ coloris, odoris, saporiſque diſcrimen invehunt cauſæ, variem pariter, intendant, remittant qualitates, actioneſque reliquas. De craſſitie, per quam ſinceriſſimi alioquin ſucci conditio redditur deterior, fatetur Dioſcorides. At hanc duo conſequuntur, adhæſio ſcilicet in pannis pertinacior, quæ deinceps elotionem ſecum trahit operoſiorem, tum ſolutionis, expanſioniſque difficultas, veluti in allatis ſuperius abundè expoſitum. Neque aliter de lactis condenſatione ſentiendum eſt, ſive hanc

hanc viri docti à temperamento deducant, ſive totius naturæ viribus acceptam referant. Nam terreæ partes, acquiſita per ſenectutem humidi viſciditate illaqueatæ, quò ſe exporrigant, tanto minus reperiunt, quanto major ſpiſſitudo liquorem comprimit. Nec conſtantiores herculei ſunt, manantes à tota ſubſtantia facultates, ut crebrò nimis in alexipharmacis, catharticis, aliisque pretioſis medicamentis experimur, & ſalutaris ſcientiæ parens ὁμοίως dudum detexit. Credant itaque Dioſcoridi citra exceptionem fidei probatiſſimæ teſti: credant Abenſinæ, qui disertè,

للعتيق فلا قوة له الا وفي قوة يسيرة

In condenſato antiquo, nulla eſt, inquit, robur partium, quod ſit rober efficax: ſiquidem balſami etiam puriſſimi liquorem, per varios ætatis caſus, quamvis externus fortuitorum impetus non accedat, notis quotquot obtinet omnibus, varium ſe præbere, atque, ut cum Ariſtotele loquar, ἀόριστον ἔχειν.

Porrò explodit Dioſcorides errorem eorum, qui ſincerum quidem, ſed longiore tempore craſſefactum Opobalſamum prius fundum petere arbitrabantur, deinde ſurſum remeare, faciléque diſſolvi. Nam quodcunque hujus conditionis eſt, ut jam frigidioris elementi pondere, fertur deorſum, etiamſi non eminus, ſed comminus aquæ indicium facit, & citra validum projicientis impulſum. Tum verò, ſi partibus aeris non dum penitus deſtitutum, languide, tardéque ſurſum nititur, tardè ſolvitur, nec tenuem undique in telam panditur, ſed olei inſtar, intra exiguum orbem coercitum, innatat. Quod ſi ſpirituoſis partibus ſortior concretio vim extremam intulerit, non ſurſum contendit, perque ſummum aquæ deducitur, ſed in fundo perſiſtit, &, ut Pythagorei olim ſentiebant, ἐν Διὸς φυλακῇ, in Jovis carcere.

Sed hic Plinius nobis in pleno curſu remora objicitur, qui faccum balſami probatum in aqua ſidere, ſcriptum reliquit. Hunc Saladinus ſequitur, & Setus, & quotquot poſthabito ſubſtantiæ Opobalſami examine, ſimplici auctorum aſſertione ducuntur

— *ceu nervis alienis mobile lignum*

Mihi quidem Plinius etiam inter eximios ſcriptores locum ſum-

ſuum retineat; minimè tamen Dioſcoridi atque Abenſinæ in materiæ medicæ [illegible] multa vetuſtiores (de ſimplicibus medicinis) benè ſcripſiſſe, neminem tamen omnium æquè benè de omnibus. Alter ingenio, judicioque princeps, quemadmodum de ſalutaris ſcientiæ præceptis, ſic de remediorum miſtratiorum facultatibus, non minus probanda edidit, quàm

Pythia quæ tripode ex Phœbi, Lauroque profatur.

Quærant, per me licet, viri docti, quo diſſentientem Plinium, cum præſtantiſſimis auctoribus in gratiam reducant. Ego mille mendis, erroribuſque fœdato ſcriptori manus haud commodo, cujus maculis delendis, ſe vix parem agnoſcit eruditorum phœnix, Salmaſius. Dioſcoridi noſtra præter experientiæ certiſſimam fidem abundè patrocinatur ratio, quæ pinguem aëriamque lacrymam, quamdiu nativam ſervat indolem, ſummum aquæ occupare debere, (niſi externa vis deorſum cogat) jam ſuperantis elementi viribus, quam recentium unguentum reſinarum exemplo, perſuaſiſſimè convincit. Igitur maculam oleorum inſtar non facere, lac denſare, celeriter diffundi, olei inſtar haud innatare, propoſitæ a Dioſcoride balſamum ſinceritatis notæ, cum in Arabico ſimplici dohen baleſan, quamdiu provectioris ætatis vitio nondum exhauſtum eſt, optimè omnes ſe manifeſtent, neceſſarium relinquitur, eundem omninò eſſe cum illo, quem veteres agnoverunt, ſuavem è Palæſtina, pretioſumque balſami liquorem.

His expenſis pergit ad Xylobalſamum, & Carpobalſamum, adeòque ligni fructuumque balſami examen. & lignum, inquit, quod Xylobalſamum vocant, probatur recens. Enim vero de junco, calamoque aromatico quod ſcripſit Theophraſtus, [illegible] ἔχει, cito a vigore ſuo deſciſcere, de balſami ſurculis meritò fatendum, qui niſi recentes ſint, ob facilem partium tenuium diſſolutionem, quas tum fervidius Arabiæ clima, tum ſub acriore ſole longius deinde iter imminuit, conceptæ de ſe virtutum expectationi, Europæis rarò ſatisfacere poſſunt. Addit laudari [illegible], ſurculo tenui præditum.

Hoc enim ipſum illud eſt, ut ſuperius explicitum, cujus vegeta magis natura, nec dum cultu diuturniore effœminata, quodque ſucco meliore perfuſum, [illegible], ſuave olens, ruſum, aſperum, idque externa corticis ſcabritie denique Opobalſamum ſpirans, quia ſic judicium exhibet certiſſimum propriæ ſtirpis, robuſta item præſentia, & unguentis apud veteres nobilioribus aptum erat, quibus incoquebatur. Proſtant hi opobalſami ſurculi, noſtrique allatis optimè reſpondentes, in Venetis, Siculis, Hetruſcis, & Maſſilienſium emporiis, atque probatiſſimi, ſi in Cairo emantur recentes, & expeditior deinde ex Aegypto, breviarque vento ſecundo navigatio contigerit.

Fructus præterea ſive carpobalſami, neceſſarium inediſſe uſum refert Dioſcorides, quoniam & unguentis adhibebatur, & immiſcebatur antidotis. Eligendum autem monet ξανθὸν, ſive id ruſum interpretemur, ſive flavum. Nam externo folliculi ambientis colore, ſurculis rubentibus fructus ſimilis eſt, & interſecus, membrana ſuccum melleum propius aſſervante, flaveſcit. Plenum denique, cum non corticum, ſed incluſi potiſſimum ſucci gratia carpobalſamum expetatur. Quamvis autem poſſibile non ſit, ut idem ex Arabia in Europam tranſmittendum, deſideratam ab utiliſſimo ſucco plenitudinem exhibeat, validis cauſis diſcuſſioni ejuſdem incumbentibus, ſecusquam olim contigit, cum in Palæſtina, atque Aegypto, Græcis, Italiſque hominibus obvium eſſet. Satis tamen in tanta locorum intercapedine, probabilis exiſtimandus fructus balſami, qui nondum penitus exſuccus, & areſactus deprehenditur; nec odore adeo proprio, ſaporeque deſtituitur.

Jungit Dioſcorides plenitudini carpobalſami amplitudinem & pondus. Subeſt enim utrique horum major odorati ſucci copia, qui veluti in minore fructu minor, ſic in leviore quoque magis abſumptus eſt. Magnitudinem ipſam haud exprimit Anazarbeus, diſerte verò Theophraſtus, παρόμοιον τερεβίνθῳ, ϗ μεγέθει ϗ σχήματι ϗ χρώματι, aſſimilem terebintho tradidit, magnitudine, figura, colore. Similem magnitudine nam cum e duabus terebinthi ſtirpiſque generibus, altera lentis ſpecie fre-

fructum edat, altera faber, priori utique non ineptè carpobalſamum comparaverat. Similem quoque retulit ſchemate fructum, quo ad rotundam ſe figuram componit. Similem denique colore, qui in extima membrana rufus apparet. Porrò carpobalſamum guſtu mordax commendat Dioſcorides, & νυγμῷ, fervore ſive acrimonia linguam feriens, ſed μετρίως, moderatè: quam vocem malè interpretes a guſtabili qualitate ſemotam, conjungunt odori. Nam ſuccus balſami, quamvis Dioſcoridi θερμαντικώτατος, maximè calefaciens dicatur, blanda tamen per ſe cum adſtrictione, tum mordacitate guſtantem afficiat: blandus item præſtiterit fructus, qui agendi viribus ἀντιληπτικῇ δυνάμει, ſecundariam potentiam adeptus eſt. Tandem Opobalſamum redolere fructus debet, quoniam hoc involucris ſeminis largiùs, quàm reliquis partibus plantæ natura congeſſit: unde neque ita facilè diſſipabilis in eo fragrantia, nec debilis obſervatur, veluti in ſurculis, ſole acriore extenuatis. Neque adeò abs re Theophraſtus, εὐώδης σφόδρα καὶ οὗτος, καὶ μᾶλλον τῆς δακρύου, carpobalſamum benè odoratum & ipſum eſſe prodidit, & magis quàm lacrymam, utpote quod exquiſitius ab inſito calore ſubactum liquorem, ſpirituque plenum contineat: quamvis accuratiſſimis ſenex de præmaturo, admodumque recenti balſamico ſemine intelligendus ſit.

Cæterùm viſum quidem Galeno fuit, ſignum fructuſque balſami adulterio haud obnoxia eſſe: monet tamen ingenuè Dioſcorides, quod callidi olim impoſtores hic quoque auſi fuerint. Nam aſportari, inquit, è Petra oppido ſemen hyperico ſimile, quo carpobalſamum vitiatur, cognoſcique fraudem, quod illud majus ſit, inane, ἀδρανὲς, facultate, viribuſque deſtitutum, πυρίζον τῇ γεύσει, ſapore piperis. Cùm verò non percepiſſet Dioſcorides, quid eſſet, quod per fraudem ſubſtituebatur; ſed cui id ſimile fuiſſet, exiſtimarunt viri doctiſſimi, aut terebinthi ex Arabiæ Petra delati ſemen ſubſtitui potuiſſe, quod veluti genuino carpobalſamo colore, figura, magnitudine; ſic lenticulari hyperici ſiſque diſſimile non eſt: aut ex eadem regione ſylveſtris balſami fructum ſuppoſui. Quorum

Mm 2 alte-

alterutrum ſi ita fiat, innoxia ſanè fraus extitit, ob mutuæ, virtutumque inter hæc ſingularem conjunctionem.

Sequatur naturalium affectionum deſcriptionem, actionum particularium explicatio, variiſque in morbis prodigendis utilitates ſummæ. Hanc etiam inter veteres optime ornatum, & diligentiſſimè recenſet Dioſcorides, cujus veſtigia pari paſſu Arabum princeps preſſit. Orditur autem à liquore, cui δύναμιν θερμαντικὴν, vim efficaciſſimam tribuit, utpote qui maxime calefaciat. Hoc verò qua ratione determinandum ſit, habito ligni, fructuumque reſpectu, ſatis ſuperius ex Galeni, & Abenſinæ ſententia declaravimus. Inter particulares effectus, abſterſionis meminit, τ' ἀποκαθαίρειν τὰς κόρας, earum quæ tenebras pupillis affundunt. Quo nomine, licet innuere videatur ſordium remotionem, exterius è regione pupillæ ceratoiden oculi tunicam obfuſcantium, interpretandus tamen eiam de diſcuſſione excrementorum pituitoſorum, circa uveæ membranæ oras, & in ipſa pupilla obhærentium, cumque viſionis diſcrimine ſpiſſitudinem acquirentium. Imo, quid velit hic Dioſcorides optimè declaravit Strabo, cum Opobalſamum ὑποχύσεις, ἀρχομένας, & ἀμβλυωπίας ſuffuſiones incipientes & hebetudinem oculorum ſolvere ſcribit. Apponitur oculi affecti palpebris, molli linteolo tinctum, cumque medicamenta hypochymati exactius convenientia, non ſolum tenuius humidum diſcutere debeant, ſed etiam craſſefacta attenuare, atque indurata remollire, balſamica ſubſtantia tùm calore ſuo, quam pinguibus reſinoſiſque partibus, malo oculorum enarrato modis omnibus egregie opitulatur, ſaltem incipiens ſit affectus. Nam quæ pedem jam fixit ægritudo, ſine chirurgia tolli nequit. Addit Strabo, eandem λύειν δὲ κεφαλαλγίας θαυμαστῶς, ſolvere mire capitis dolores. Neque enim obſtat, quod ſcripſerit idem, Arabes ſuaveolentium rerum uſu ſtupore corripi, qui graveolentium adhibitione removendus ſit. Etenim

Eſt modus in rebus, ſunt certi denique fines

Ultra quos, citraque, vel ſaluberrima remedia vertuntur in perniciem. Rectè Heſiodus.

Πλέ-

Παντων μέτρον ἄριστον, ὑπερβολὴ δ' ἀπαν

Juvat autem Opobalſamum, qua aſſumptum, qua externus admotum. Aſſumptum, quia redintegrata cibi digeſtione, vaporum ad caput aſcenſus minuitur; admotum vero, quia collectos vapores diſcutit, & reſolvit. Matricis refrigerationibus porro mederi teſtatur Dioſcorides, cum Cerato adhibitum roſaceo, menſtrua mulierum, ſecundinaſque ducere, & extrahere fœtus, quæ partim calori, qui recentiore adeoque tenuiore ſucco magis penetrabilis, partim ſuavi ejuſdem halitui, quo uteri expultricem roborat, accepta ferenda ſunt. Rigores illos ſolvit, facta vaporum putridorum diſſipatione. Ulcera ſordibus fœda purgare, chirurgis cognitiſſimum eſt. Per os item acceptum Opobalſamum ventriculi facultatem concoctricem adjuvat, cietque urinas, unde inter calculos minuentia, eaque ſelectiora dudum meruit: quippe, quod non tantum penetrabili calore ſynagmata ſive concreta lapidoſa diſjungat, ſed contractam renum debilitatem, ſiccitatemque, unguinoſo madore temperet, & corrigat. Exhibetur hunc in finem utiliſſimè bolo forma, quemadmodum in uſu terebinthinæ conſuevimus, anonidis, aut lithoſpermi pulvere ſubactum. Convenit anhelosis, atque, ut ſuperius meminit Dioſcorides ὀρθόπνοιαις, ægré nec niſi recta cervice ſpiritum ducentibus, quorum bronchiis impacta lenta pituita, cum non ſimplicem tantum exſiccationem poſtulet, ſed validam etiam abſterſionem, ipſi præterea pulmones à putredine vindicandi ſint, vix erit medicamentum, quod in hoc ſymptomate ſublevando, Opobalſamo præferamus. Sumitur ad ſcopum hunc conſequendum per os, radicum helenii pulvere permiſtum, & inſtu pariter aſperæ arteriæ inſinuatum, oleo prius amygdalarum dulcium ſolutum. Exhibuerunt idem veteres in lacte, iis qui aconitum hauſerant, ocyſſimum venenorum, & quod non vane e ſpuma Cerberi natum fabulati ſunt. Quin & à vipera demorſis neque, alia hercules cauſa, quod balſamicum liquorem operis quibuſvis antidotis permiſcuerunt. Quamvis etiam acopis addiderunt, id eſt, medicamentis laſſitudinem, dolorumque mo-

leſtias eximentibus, & malagmatis ſive indurata præter naturam emollientibus.

Verum ut ὁμογενικὴν δύναμιν, vim efficaciſſimam Opobalſamo, ſic proximam potentiam fructui ſive carpobalſamo tribuit Dioſcorides. Hoc igitur, præter enarratos effectus omnes, quos præſtat, etiam pleuriticis, peripneumonicis, tuſſientibus, potu datum benè facere ſcribit. Non tamen exiſtimandum conferre poſſe, cum validæ inflammationes pleuram, pulmoneſque inſederunt, ſed cum his, aut quieſcentibus, aut remittentibus, purulenti ſinus expurgandi ſunt, corruptela partium inhibenda, facileſque ἀναχρέμψεις, ſive expectorationes accelerandæ. Accedit ex iiſdem utilitas iſchadicis, epilepticis, & vertiginoſis, quotieſcunque immodicè ſuccreſcens phlegma, partim abſumendum, partim ad ureterum ductus derivandum, cerebrumque ipſum Hippocrati ἐν περὶ μετρίως, ſiccandum, & corroborandum fuerit.

Poſtremò, lignum balſami quamvis minimum virium fortitum ſit, uſu tamen haud aſpernandum eſſe concludit Dioſcorides. Etenim adverſus cruciatus, alvique tormina, tum cruditates, & venenatos ſerpentium morſus auxiliari teſtatur, ex aqua decoctum, & potum. Imo ἀπὸ τῶν σπασμῶν, juvare contractos: nam ſive morbum frigidior nervoſarum partium intemperies invexerit, ſive Hippocrate auctore ingentes πληρώσιες, ἢ κενώσιες, repletiones aut inanitiones, utique tam calore ſuo profecerit medicamentum, quo frigus innocuum oppugnat, & ſuperflua diſcutit, quam reſinoſa ſubſtantia qua convulſa relaxat. Caput item vulneribus, cum Inde ſicca aptum Xylobalſamum tradit, idque non de cutaneis tantum, ſed gravioribus, adeoque oſſium, meningum, ipſiuſque cerebri diviſionem inferentibus, habendum eſt. Nam ut ex auctore pateat, ſiccatum Xylobalſami pulverem trich miſtum, denudatis capitis oſſibus, & in quibus τὸ λεπτὸν ὀστέον, ſquamarum eductio procuranda, uſurparunt. Conſuetum id aliis priſcis Chironibus fuit, qui contuſorum oſſium ſeparationi ſtudentes, ex ariſtolochia, corticibus radicum panacis, Olibano, iride Illyrica ſiccos pulveres, tum aliis, tum cranio præcipuè læſo inſpergebant,

bant, cephalicos ob hoc ipſum appellatos, ſuadente pariter hoc auxilium medendi præceptore Galeno. Inutiles quidem eos judicat vir clariſſimus Ludovicus Septalius, ſi ex Magni ſententia raro vulnera detegantur, calor partium naturalis foveatur, deceuſque puri collecto exitus paretur. Attamen haud raro contingit, ut inſignis partium ſauciatarum debilitas, adeoque purulentæ ſordis ingens proventus, & ob ſitum vulneris decliviorem effluxus excrementorum difficilis, majus ab exſiccantibus pulveribus propoſitis præſidium efflagitet, efficacior tamen, & evidentior etiam oſſibus læſis Opobalſami profectus eſt. Uxor eo, dum hæc ſcribo, in puero, cui temporum os dextrum ex lapſu, duplici fiſſura graviter læſum erat, feliciſſimo ſucceſſu. Nam poſtquam exiguo, ſtellatoque terebello oſſe perforato, viam aperuiſſem coercito ſubtus puri, liquoris Arabici tepidus aliquot guttas, pari lacryma dilutus, & volueri indita, partium contuſarum ſeparationem, carniſque regenerationem, facili opera natura conſecuta ſunt. Subjicit his omnibus Dioſcorides, ſpiſſamentis unguentorum Xylobalſamum eſſe adhibitum, neque id ſane inconvenienter. Cum tenuea ſiccaque ſui portione bibere liquidiora potuerit, ſimulque denſare, & ſuavi etiam halitu gratiam unguentorum vel fovere, vel augere.

Hic tam præſtantium facultatum dotes, cum in Arabici balſami liquore, non tam meis, quam Ægyptiorum, Arabumque crebris pariter, ac certis experimentis clariſſimè refulgeant; cum notas etiam tam bonitatis, quam ſinceritatis eaſdem ad amuſſim exhibeat, plantam denique genitricem, natura, atque habitu eandem ſortitus fuerit, quam nobiliſſimi auctores deſcripſerunt, quiſquis illum genuinum veterum opobalſamum haudum agnoſcit, eum palam eſt, aut ſenſuum aut rationis impotentem eſſe. Judicarunt idem, præter allegatos antiq. I. C. Scaliger, E. Cæſalpinus, G. Falloppius, I. Cuſtæus, C. Cluſius, M. Lobelius, P. Matthiolus, viri materiæ medicæ cognitione hoc ævo principes.

Cæterum, ut olim antidotos celebriores componentibus, non raro propter paucitatem deerat hæc gratiſſima reſina, ſic etiam ho-

hodiè, ob cauſas ſuperius adductas, & ingentem Theriacæ in tot urbibus componendæ quantitatem, pauciſſimis ſufficit. Cogitarunt itaque viri ſalutis publicæ ſtudioſi, quid opobalſami deficientis locum viceſque ſubire poſſet. Aptiſſimum judicantes, quod eidem ſubſtantiæ ratione cognatum, quod facultatibus, vel omnibus, vel ſaltem præcipuis proximum exiſtit. Galenus ſummorum principum judicio, in antidotis componendis accuratiſſimus, abſente balſami lacryma myrrham ſtacten adoptabat. Fuit hæc, ut diſerte protulit Theophraſtus, ἐκ τῆς σμύρνης κοπτομένης ἔλαιον ῥεῖ, ex lacrymata recenter myrrha, jamque concreta pars tenuior, ejuſdem contuſione, & expreſſione eliquata. Dicitur oleum, quia fluida, oleique lentore prædita deprehendebatur. Stacte item, διὰ τὸ μικρὸν στάζειν, quod paulatim ſtillaret: quemadmodum reſiduum ejus in offas convolutum, myrrha ficta, σμύρνα πλαστή. Miſcebatur quidem alias myrrha Theriacæ, ſtacten tamen Opobalſamo ſuccedaneum conſtituit rei medicæ inſtaurator, quandoquidem hæc, poſitis partium craſſiorum impedimentis, tam reſinoſa ſubſtantia, quam temperamenti harmonia, & actionum omnium æmula virtute, balſami liquorem proprius attingebat. Nec fugiebat medendi præceptorem, quod aucta myrrha, myrrhinus odor antidoto conciliaretur, (qui diſplicuit Oddo) quia balſamicarum virium acceſſionem potius, quàm odoris conſueti mutationem aliquam reſpiciebat. Imitabimur Galeni diligentiam, ſi myrrham ſelectiſſimam vini ſpiritu ſolutam, ſemotis prius terrenis fecibus, ſpirituque caloris artifici gradu iterum abſtracto, ad liquidioris reſinæ modum, habitumve revocemus. Incedunt eadem cum Galeno via, qui cognitas hoc ævo præcipuas reſinas opobalſamo vicarias conſtituunt. Tales ex Indiis allatæ ſunt Tolutana, & Peruana lacryma, quarum utrique, propriis appellationibus poſthabitis, vulgus mercatorum balſami nomen fecit. Præſtantior ex his Tolutana, quam Pino ſimilis arbuſcula, vulneratio cortice fundit, tam odora fragrantia, quam virtutum omnium explorato ſpecimine Arabum opobalſamo valde cognata. Eligenda, quæ aurei adhuc coloris, ſaporis haud ingrati, Jaſmini ſuaveolentiam quodam-

dammodo ſpirans, nondum valdè condenſata, ſed quæ putaminibus nucum Indicarum modice calefactis promptè effluit, quibus incluſa plerumque mittitur in Europam. Harum quoque defectum ſupplere liquidas, & fragrantes lacrymas, quas è tenellis terebinthi, abietis, piſtacei, pinique ramis, laxata peritâ manu cortex, vernantis anni tempore promit, nemo dubitabit, qui juſtis ponderibus, tam ſubſtantiæ cum opobalſamo, quam facultatum conſenſum examinabit. licet è terebintho Cypria flavus liquor, arte Hermetica productus, cum ſit calidior, tenuiorque ejuſdem pars, Meſue, Fallopio, Rondeo, Lobelio, viris in æſtimanda ſimplicium medicamentorum natura periſſimis, dignus viſus fuerit, quem deficienti Opobalſamo ſubſtituerent. Ad vires magis excellentes reſpexerunt, quàm temperamenti, & facultatum ſimilitudinem, qui deſtillatum è baccis juniperi, lauri, mace, caryophyllis aromaticis oleum, aut è ſeminibus citri & nuce myriſtica expreſſum, balſami reſinæ ſubmittendum judicarunt. quorum tamen hoc, quemadmodum ſtillatis oleis temperatius, odore ſuavius, paratuque facilius, ita clariſſimorum virorum punctis, calculiſque magis receptum eſt. Fructui balſami cubebas in Commentariis ſupponit P. Matthiolus, cl. Alaymo ſurculis illius utriuſque lauri corticem Vix tamen carpobalſamo, maturis ſe rebusthis fructibus, & Xylobalſamo vegetis ejuſdem ramulis, quicquam ſimilius obvium habemus.

Hæc ſunt, mi Peregrine Pitori, quæ pro declaranda Dioſcoridis ſententia de balſamicæ reſinæ tam natura, quam facultatibus, in Patavino Sereniſſimæ Reip. Archigymnaſio, variarum nationum auditores publice docui adhibita etiam ut examen illa ipſa, quam pharmacopœis aliquot patrocinaturis rejecit, quam miſtæ, larvatæ, falſæ, fictitiæque titulis proſcribis. Aſcendere tribunal voluiſti, quod diu ſub Auguſto Ceſſasſe corruiſſe memorat Dio, ſpretaque lege Clodia, tanquam reo provocationem adempturus, egiſti cenſuram, quodque iniquius, de re neque inſpecta diligentius, neque experimentis tali cognita. *Doles, inquis, ex Cl. Baldi dictis, quaſi per cuniculum quendam, ad totam hanc labefactandam doctrinam irrepere, & ex*

 ſcrip-

ſcriptoris elicere veritatem unde propoſitum eſt, quando non amplius experimentum haberi poſſit. *Avidentius nonnemus medici, quàm pharmacopœi, pretioſa antidota componendi, illeo atque Venetias adductus eſt liquor, Thermæ praparant, omneque protinus diſſpavere reſiduum.* Atque ninam intra cenſoriam gravitatem, & modeſtiæ fines, quam verbis tuis tibi quidem tribuis, contineri potuiſſes, aut innatæ mentibus humanis caliginis meminiſſe, quam exordio libelli inducis. Nunc irrumpis, & laudatum à prudentiſſimis, doctiſſimiſque Urbis archiatris balſami ſuccum *tanquam perſonatum generoſiſſimus auſu te propulſare præfaris, atque à cunctis exſulem Europæ provinciis, ad Capitolinum tandem arcem, veluti ſecuriſſimum periclitandis auxilium, & delinquentis aſylum confugientem, ab eadem præcipitem, jamque tædioſum lusis ſorcunnas ſuſtinentem, merita laceratione diſperdere.* *Mox puſillum te bellatorem ſirbis, & cum robuſtiſſimis hoſtibus manum conſerere non pertimeſcere, ut parmam album illuſtri hoc facinore delineare poſſis.* In progreſſu poſita clava, & leonino exuvio, viris præſtantiſſimis, B. Baldo, & P. Caſtello efflaſti blanditus, quorum huic ſummam doctrinam, ingenii mirandam oſtentationem, & præclara merita illi charitatem, maximamque pietatem tribuis, quod approbarint, & defenderint liquorem, quem ceu falſum, larvatumque diſperdis, & exulare jubes.

Campios non minus varia doctrina, quàm materiæ medicæ notitia laudatiſſimos, commendationem, inquis, merere, quod ſenſum ſuum, licet non vere, libere tamen, & ſincere propoſuerint, quamvis in ſcriptis eorum, ubi tenebræ tuæ fuerint, ne verbo quidem innuas. Nec juvat, te cenſore, ſinceritas, & libertas ulla Joſephum Donzellium, Franciſci Perlæ teſtimonio, ſimplicium medicamentorum inveſtigatorem ſolertiſſimum, quem ſolum inverſo pollice damnas, quoniam *auctoritati tantum quorundam confiſus, rationem, & experientiam deſeruiſſet, & de ignotis ſibi pronunciare non potuerit.* At verò Piton, dum aliorum dictis, ſcriptiſque totus intentus, hanc tantum cenſuræ tuæ excuſationem affers, quod excell. virorum aſſerta, vel inſirma, vel à judicio tuo aliena ſint; dum de re tibi non per-

ſpecta,

ſpecta, alienum affers experimentum; non tuum, quas tibi compedes ipſe fabricaris, quove flammeolo pudori tuo conſulueris, tute videas. Suſpicionem quoque moves malæ cauſæ, quod ſententiam judices de medicamento delato nondum tulerint. At ea penitus vana eſt. Quis enim cum Menandro neſcit, ἄγει πρὸς φῶς τὴν ἀλήθειαν χρόνος, veritatem in lucem extrahere tempus? metamque hanc non crimen tuæ re, ſed cognitionis difficultatem arguere. Cæterum abſolverunt Opobalſamum viri, qui maximè de natura ejus atque optimè judicare potuerunt, in quorum ſuffragiis haud dubito clariſſimos arbitros pariter acquieſcere: quorum hic ſingularem imitari prudentiam debebas, quod in materia non omnibusmodis ſibi perſpecta, Hippocraticum illud ſerio ſequendum exiſtimarint, μηδ' ὀκνῇ, μηδὲ προπετῶς. Exceſſus denique improbari à te Opobalſami, tam emptores, quam aſſertores. Illos quia ſibi comparaverint id, quod ex meis dictis commune balſamici liquoris nomen præ ſe tulerit: hos, quia probaverint ſuccum, in cujus diſtinctione cum verum à falſo cernendum, etiam peritiſſimos quoſque falli potuiſſe, fateatur Galenus. Te interim extra peritiſſimorum diſcrimen ponis, dum aſſumpto non Dioſcoridis, ut ærts, ſed interpretis filo, jam explicitum te labyrintho, jam ignorantiæ monſtrum jugulaſſe ſcribis, perfectæque notitiæ portum reperiſſe non dubitas: nempè quia ipſos hic arbitraris clariſſimos Urbis archiatros, te ſolum

—— *tam cernere acutum,*
Quàm aut aquila, aut ſerpens Epidaurius.

Quibus coloribus cum etiam circumenti ſatis exprimis, quos affectus ad hoc tribunal attuleris, quaque animi moderatione cenſorum officium peregeris, parcam ego operæ, & expreſſam parma tua factum, ſiquidem publicæ luci exponere placuit, æternum eſſe facile patior.

Tangam igitur in ſcripto tuo ea præcipuè, quæ P. Alpinum, celeberrimum anteceſſorem meum, meque propius ſpectant. *Immergantur, ais, ærumnis doctiores animorum difficultatibus, dum non contenti his quæ Europa quotidiè ſubminiſtrat, Opobalſamum, antiquis pretioſiſſimum, noſtris deſideratiſſimum ſuccum,*

huc uſque advecant, in Arabia, &c. Sed immerguntur, Piſtori, difficultatibus, non ſubmerguntur, imo enatent, atque ex alto illo rerum naturalium educant nobiles veluti uniones, quibus rem medicam locupletent, & augeant, publico bono Valetudinis commodo. Quos ſtimulos generoſis, doctiſque animis in hoc ſtudio gloria tantum non admovit? In exemplum venit poeta Carus, qui, cauſas phyſicas accuratius inveſtigaturus,

Non me, inquit, animi fallit, quàm ſint obſcura, ſed acri
Percuſſit thyrſo laudis ſpes magna meum cor,
Et ſimul incuſſit Muſarum in pectus amorem

Nec inanes fuiſſe laudabiles conatus, oſtendit ex utriuſque Indiæ mercibus, utilium medicamentorum ingens acceſſio. Veteres uſque pharmacis Europæis contenti non fuere, ſed, undecunque cœleſtis favor oſtendit ad morbos remedium, grata manu ſumpſerunt.

Οὐ θέμις ἐςὶ ἀπόβλητα θεῶν ἐρικυδέα δῶρα.

Ne Theriacam quidem magna parte Europæis præſidiis inſtruxerunt, ſed exotica ex Aſia, Aphricaque petiit. Alebant in Creta rizotomos ſuos Imperatores, qui non dictamnum tantum,

Puberibus caulem foliis, & flore comantem
Purpureo ——

Sed etiam ſcordium, chamædrin, marrubium, obvias Italiæ plantas, caſtellis plenis urbi ſubmittebant. Facti rationem affert Plinius, quoniam invaſerat animos perſuaſio infinita præſtare quæ in Creta naſcentur, ut quæ tellus alia producit, quantumvis ejuſdem generis. Diligentiam iſtam antiquorum æmuletur neceſſum eſt, quiſquis eorum inventis frui volet, vitandiſque difficultatum ſcopulis viam eandem ineat, quam veſtigiis ſuis illi expreſſerunt. Chirurgagus hic optimum è priſcis ſe præbet Galenus, atque in hoc ipſo, quem contemnis, exímio ſucco. Nam in ejus exquiſitiore cognitione, cum fraudibus, & technis adulterantium vix explicare ſe poſſet, profectus in Palæſtinam ipſe fuit, ut cuitam regis in hortis plantam videret, & illa.

—— *ad-*

— odorato ſudantia ligno
Balſama —

Particulam indè liquoris ſumptam, ſemper ſecum habuit, ſpurio, legitimoque dignoſcendo veluti regulam. Itaque inclamat etiam hodie ſtudioſis, præcipuum eſſe in materiæ medicæ cognitione, eam videre ipſam, nec ſemel, ſed frequenti inſpectione, quale ſit optimum obſervare. Fugiendum eſſe Pamphili inſtitutum, qui quas non viderat herbas ſcriptis divulgarat. Ridebat olim id hominum genus Heraclides Tarentinus, & præconibus ſimillimum ferebat, qui formam, ac notas fugitivi mancipii, licet nunquam viderint, voce tamen ſua publicant ſæpiuſque, ſi forte is quem præconio indicarunt propè aſſiſtat, eum tamen ut non agnoſcant. At, inquis, ex Arabia advocent Opobalſamum antiquis pretioſiſſimum, noſtris deſideratiſſimum ſuccum.

Advocandum autem ex Arabia nunc eſſe, fateri ipſe, quippe quæ natalis ejuſdem tellus, & ex qua tot jam ſeculis repetitum fuit, quicquid in Imperatorum principumque manus pervenit, quod genuini opobalſami titulo pretioſiſſimus quisque dignatus eſt. Scio, inimicam eſſe, & infeſtam Chriſtiano nomini regionis hujus gentem, adeòque aleæ periculoſæ plenum opus, curioſius quicquam in ea ſcrutari. Nec profectò tanti eſt, abjectis Chriſtianæ profeſſionis inſignibus, niveo turbine caput impedire, Mahometanumque ſimulare, ut conſtet balſamicum ſuccum, vulnerato cortice, an ignis opera barbari colligant. Sufficit ergo in propinquis Aegypti emporiis, quibus nullo non anno, quod melius, deteriuſve opobalſamum, quod ſimplex, aut mixtum, haud difficulter diſcere potui. Fecerunt idem inclyti viri, quorum induſtriæ notitiam & uſum exquiſiti hujus medicamenti debemus. Advocabimus igitur ex Arabia Opobalſamum, & injuſtis ereptum poſſeſſoribus, in rem noſtram vindicabimus. Sumemus à profano populo ſanitatis curandæ auxilia, à quo chara accipere non dubitamus, quæ damus Deo.

Cur pretioſiſſimum antiquis Opobalſamum fuerit, expoſui ſuperius, tum cur id deſideratiſſimum ſcribas, miraris ſubiis, in-

ea urbe, quæ aſſiduo cum Syria, Aegyptoque commercio, apud nobiliſſimos civium copiam ejus haud contemnendam ſemper obtinuit, ſemper obtinebit, ut nemini ſit deſperandum. Jure exiſtimo, ab Excell. Aemylio Parisano, quod aſſerere voluit Opobalſamum, in urbe Venetia poſſe demonſtrari. Mihi ad paucos menſibus in ea degenti, antequam orientales provincias cogitarem, optimæ notæ conſpectum fuiſſe jam ante affirmavi, certuſque ſum, apud aromatarios diligentiores obvium eſſe. Obſervavi id in eadem urbe, paucis antequam hæc prelo ſubjicerem mentibus, laudabile, ſatiſque copioſum, quod Illuſtriſſimus Antonius Capellus, Venetæ nationis olim in Aegypto conſul in patriam ſecum attulerat, quodque meritò à Clariſſimis Romanis archiatris laudatum, dignumque habitum fuit, ut omiſſo ſuccedaneo, per Antonium Manfredum, virum in componendis veterum antidotis accuratiſſimum, Theriacæ denuo miſceretur. Poſſident idem in hac Patavina civitate, pharmacopæi primarii omnes, & in Moſeos ſon, viri Cl. Io Dominicus Sala, & Gulielmus Sorberus, quod à Matthia Rom. Imperatore, Lagnicenſis princeps dono olim acceperat. Quamvis nemini fruſtra ſit, quicumque in Opobalſamo, temporis diuturnitate jam plurimum denſatus, recentis liquoris notas, & experimenta præſtolatur.

Pejus illud eſt, quod non nemini a quibuſdam dubitari refers, an veri balſami lignum ad nos, & ſemina ferantur. Sed dubitent homines, qui paralogiſmis ſuis implicata mentem expungere nequeunt. Ego plurimum utriuſque quotannis ex Arabia delatum conſpexi, ex quo Venetus, Belgis, Anglis, Gallis in Cahiro degentibus, æqua ſemper emendi poteſtas fuit. Hoc ipſo quo ſcripſi anno, tum ſemina, quam ramulos genuini balſami, eximiæ notæ probos, & odoratos Venetiis accepi, quos inter auditores, cum publice naturam horum & egregias facultates explicaſſem, diſtribui. Cur autem iſtiuſmodi ſeminis ..., adeòque virium ſuarum robur aliquamdiu longo tempore ſuſtineant, in præcedentibus expoſitum eſt. Sed hæc ut non tam mea, quam graviſſimorum virorum, qui ſe legitimum balſami lignum fructuſque, vidiſſe, teſtantur, auctoritate ubi per-

ſuaden tandem pateris *ita licentioſum nimis fore, & temerarium ſcribit, talem ac tantam ejus copiam conſtituere, qualis & quanta quotidie in officinis viſitur, nec verum à falſo, & à falſo fallaciam ſeparare.* De quorum altero, ſententiam eam ipſe amplectitur, & *anagnoſin* in examinandis hujus generis liquoribus laudo. Quæcunque tamen hic ſuperius quæram, eum optimè cum Galeno diſtinctarum aſſero, qui non tantum notas à veteribus traditas in eorum libris peritè & curioſè expendat, ſed confirmatum multiplici inſpectione ſenſum, & judicium pariter adhibet.

De copia illa Opobalſamorum, quam in officinis vix quotidie videri, judicent viri exercitati, Arabicæ, propriéque ſic dictæ balſami plantæ liquores ſint, an ex Indicis, aliiſve odorati ſucci. Equidem Opobalſami Arabici recentis, cum illa ſcriberem, non copiam in officinis Venetis, ſed inopiam fuiſſe, ſatis à te proditum eſt, cum teſtens, liquorem, ubi quidem abjectum, *olcet atque inarbrem addulius, à medicis non minus quàm pharmacopolis, antiquitus pretioſa temporum curpentibus, omnè conceptum, & reſiduum ejus omne diſſipatum fuiſſe.* Concedam interim, optimi quidem illius, ſed annoſi, jamque obſoleti ex Arabia Opobalſami Venetiis apud proceres, & illuſtres cives, ubique aromatarios, majorem quam in ulla Europæ civitate quantitatem haberi, diverſis temporibus ex Aegypto aut Syria allati, quod ipſum tamen ob ætatis variam, ſpeciei ſuæ ordine expellere, & nomine genitivo privare, vel tua verbis licentioſum foret, ac temerarium. Abundare autem poſſe Arabes, pretioſa veteribus lacryma, neminis obſcurum eſt, cum abundent ejuſdem genetricce planta quæ tam ſectis ab radice germinibus, quam ex fecundo ſemine, facilem ſui propagationem admittit. Aegyptii procis ſultris calami ſacchariſeri culturam profecerunt, ut jam non ſolum [illegible] ſed Byzantium, & Venetias inſigni ſacchari proventu inſtruant. Fieri idem poſſe de balſami ſucco, ſi cura ſimilis & ſtudium accedat, ambiguum non eſt.

Itaque nec in Proſperum Alpinum ſatis æquus es, virum optimè ſue, maximéque promeritum. Duo enim ſunt quæ obji-

cis, ignorantiam veteribus ignoranter cum attribuiſſe, faciem demdi tibi deſideratiſſimam, adeò trivialem conſtituiſſe, ut cuilibet habendi facultatem conceſſerit. Utrumque Pitori parum circumſpectè. Nam veterum ſcriptis ſiquis cum oculis animum acriter advertit ſi quæ de balſami planta, ſurculis, ſucco, ſeminibuſque Juſtinus, Pauſanias, Solinus, Tacitus, Plinius tradidere, prudenter examinat, tam diſſona, frontibuſque adverſis pugnantia, in argumentum ignorantiæ non trahet, illi parum liquidè conſtare poteſt,

quid diſtent æra lupinis

Illos ipſos rei herbariæ ſummates ſcriptores, arbuſculæ balſami faciem integram exactius haud cognoviſſe, minimè obſcurum eſt. Theophraſtus enim quæ de balſamo ſcripſit, aliena fide retulit adeoque hiſtoriam ejus his ordiтur, [illegible], hortos eſſe ajunt duos tantum quemadmodum capite præcedenti de Caſia & cinnamomo, [illegible] de caſia & Cinnamomo hæc dicunt. Diſcordem autem palam eſt, Theophraſtum auctorem ſequi. Quamvis enim ſeſe plurima [illegible], ſive inſpectione propria obſervaſſe profiteatur, quædam tamen [illegible], ex hiſtoria conſentiente ſe deprompſiſſe, non diffitetur.

In altero quod objicis, quis P. Alpini mentem, etiam per ſparſam à te nebulam haud intuetur? Dederat opobalſamum Magnis Hetruriæ ducibus, obſervantiæ ſuæ monumentum & pignus. Itaque nil trivale, nil abjectum in triviis de re ſentiebat, cujus Virtutem ſcriptis quoque opere maximo extulerat. At cuilibet, æquis habendi facultatem conceſſit. Cui verò bono id non ſit bonum? & vel cum Craſſo aliquo de munificentia contendat Proſper noſter. Conceſſit autem exteris omnibus, annis ſexaginta jam exactis, in Aegypto ſecum degentibus. Hodie an major in Cahiro, & Alexandria balſami ex hujus reſinæ copia reperiatur, affirmare non auſim: præſertim cum jam ab annis tredecim in tumultus exarſerint Arabes, concuſſi quæ premuntur, Scythico jugo, ſi non excuſſo. Tum verò quid fieri amet, &

—— quo

—— qui diſcordia cives
Perducat miſeros ——

in aperto eſt omnibus. Ut contingere poſſit, etiam Byzantii primatibus aliquando non ſuppetere, quod in re populi tranquilla repertu non difficile erat. Ad dynaſtas imperii Turcici, quantum olim Opobalſami pervenerit, ſatis Alpinus indicavit. Mitti enim imperatori tres quatuorve libras ſcripſit, Aegypti proregi libram, præfecto ſeu duci peregrinantium ſemilibram, quæ tum ab ipſis, tum in amplis ipſorum gynæceis, quam cito diſperdantur, in conſpectu Caluri notum eſt.

Sed præter longinquitatem regionis balſamiferæ, cauſam alteram ſitium & errorum affers, quod medici veſtri ab antiquis doceri nolint. Mihi tamen, Pœtri, certum eſt, optimum quemque, & eruditiſſimum veſtrorum, doctrinam antiquorum haud aſpernari nec transfugam hæc illum eſſe in aliena caſtra, niſi qui ἀκλεῶς τὸ φιλοσοφεῖν, iuſam philoſophiæ, ut Xenocrates olim ajebat, capere nequit. Cæterum, quandoquidem è priſcis illis doctoribus, ſi Galenum excipias, vix aliquis eſt, qui viventibus oculis, vel plantam balſami, vel ſuccum ejus in Palæſtinæ viridariis uſurpavit, laudo quam maximè, quod Arnaldum tibi ſequendum proponis Anazarbæum, cujus filum tanquam probatiſſimum omnium, unicè Galenus nobis commendat, planèque confirmor, ſi illud dextre teneas, evaſurum te dolos illius teſſi, & monſtrum debellaturum τὸ ἀγνῶς

—— miſtumque genus, prolemque biformem

Nunc altius diſcurſus, ut ais, tui fundamenta jacturus, non Plinium tantum, vix à Vitbio ſalnti reſtituendum, Dioſcoridi jungis, ſed etiam Sethum, & Saladinum, auctores, qui diverſa, imò contraria Dioſcoridi ſcribendo, quid aliud agunt, quam rupto quo regebas veſtigia filo, in laborem te abducunt, & errorem inextricabilem.

Proponis ex Proſpero Alpino primùm Opobalſami veri qualitatem, quas cum tempore mutabiles vocas, atque ex his odorem, ſaporem, colorem, & in craſſitie aut tenuitate ſubſtantiæ modum. De odore ſatis habes, ſi ſcribas, thure, & tere-

banthina præſtantiores eſſe, cætera non multum de eo te ſolicitum. At ſecus in hoc odoratorum examine egit Galenus, qui Caſiam, & Cinnamomum exploraturus, inter neceſſarias præcipuasque notas odoribus intentus fuit. Equidem roſas, abrotanum ſuffitum, anonidem lineam, dictamnum, caryophyllos, ſcrophulariam, coſtum hortenſem, inter mille plantas proprius odor facile manifeſtat: neque id ſolùm eum integritatem, aut bonitatem reſpicimus, ut videri vis, ſed quoties inveſtigamus, & quærimus ipſas.

At hanc, inquis, *præmiarum, tanquam optimè ſuperatam*, Stephano de Gaſparis te concedere. Fruſtra Pitori. Quam vellem non ſuperaſſet, ſed cum P. Alpino, propriam Opobalſami odorem deſignans, in majore thuris, & terebinthinæ fragrantia, qua par erat moderatione, perſtitiſſet, quam veluti per gradus intus caloris vigor, ejuſdemque diſſolutio, intercidit, ac remittit. Nunc contra ſenſum peritiſſimorum hominum, contra ſententiam tuam, ridicula penitus hyperbole, rei, juxta tecum cum ſcriberet incognitæ, ſuavitatem affingit, non Indicis tantum odoratis mercibus majorem, ſed ut verbis ejus utar, ambra, moſco, zibeto, belzoino, & *quæcunque ex odorata, quæ in noſtro hemiſphærio ſeu à naturâ produci ſeu elaborari artificio poſſit.* Hoc tibi quidem probatiſſimum ſit aſſertum, hæc maxime miranda doctrina: ego Stephanum intra ſenſus, ac rectæ rationis gyrum revocandum, viris doctiſſimis habens permitto. Neque illum tamen aperte tibi adverſari perſpicis. Totam enim Opobalſami naturam in odore ponit, adeoque indelebilem ab eo vim exiſtimat, ut ne quidem inter ſigna, ſuccum hunc ab aliis diſtinguentia, odori locum relinquat, ſed inſectionis abſentiam, candeſcentiam lactis, celeremque diſſolutionem, & laſteſcentiam, non propria Opobalſami attributa, ſed ipſius [illegible] *odoris germina, & immediatos effectus* pronunciare ſuſtineat. Tibi nihil magis cordi, & curæ eſt, quam ut ex iiſdem in rebus differentiam extrinſecus ſpecificam, quæ Opobalſamum ab omnibus, ut loqueris diverſi generis ſuccis diſtinguat: & in quam magis minuſque non exiſtat, quorum hoc quantum abeat à vero, ſuperius exponendi

Inter

Inter notas probi Opobalſami cum Dioſcoride requiris, ut ad acorem non vergeat, cui rei ratio conſtat evidentiſſima. Cave tamen exiſtimes, vetuſtatis tantum id vitium. Nam quodcunque vegetæ naturæ Opobalſamum, ſine cauſarum externarum gravioribus injuriis ad ſenectam ætatem pertingit, aciditatem nec guſtanti manifeſtat, neque odoranti. Præterea, ſcripſi ad Cl. Baldum, balſamaceum liquorem hac non niſi debiliter coagulare, imo ne hoc quidem præſtare, niſi recens, nisi ſpiritu acidulo etiamnum prægnans fuerit: quorum poſtremum ſic te accepiſſe conjicio, ut notam ex eo collegeris, inter malas haud infimam, *quaque mediante*, ut ſcribis, *Dioſcorides, non optimum expertus fuiſſet Opobalſamum, ſed peſſimum.* Mihi verò Pictori nunquam in mentem venit, ut exiſtimarim, Opobalſamum recens optimæque notæ, quodque acido adhuc ſpiritu prædıtum aſſero, ſapore acidum eſſe, quem potius abeſſe debere, ſerio cum Dioſcoride contendo. Equidem, quod ſugere te non decet, ſeparat inſitus calor, ſubjectæque materiæ dominator, vaporis ſpecie ſubſtantiam aqueam tenuem, particulis aeriis terreiſque ſubtiliſſimis permiſtam, quam ſpiritum Hermetici, & Mercurii nuncupant. Hanc reclusis quibus liquor continetur vaſis, qui naribus haurit, acrem percipit, atque evidenter acidam: imò & ſapore talem, ſiquidem arte exceptus halitus in ſubſtantiam priſtinam reſolvatur. Effundunt hunc ſpiritum copiosè, reſinæ omnes recentes, & præcipue dulces ſucci, cum effervescunt, ut in muſto, melle, pomorumque ſucco notiſſimum eſt, ſalva tamen ſaporis dulcedine, quamdiu penes calorem ingenitum victoria ſteterit. Eundem quà pyrotechnia tum ex reſinis ſuccisque dictis, tum ex multis corporibus cunctis educere liceat, paſſim in tyrociniis ſuis inculcant al Kimiæ magiſtri. Hoc itaque volui, & in recentis optimique balſami liquore, ſupereſſe adhuc, tenuem hanc acidulamque ſubſtantiam, celerioris penetrationis, majoriſque condenſationis præcipuam cauſam, quamvis ſaporem ipſe acidum non obtineat, quamdiu penes inſitum calorem dominium viget.

Porrò τὸ ἄλυπον Dioſcoridis, cum interprete per facilem diſſolutionem exprimis, aliudque rationem rei prorſus adverſantem

nempe quia, tunc facillimè cum aqua miſceatur, forſan arreptoverbo, quod contra mentem Abenſinæ imprudenter interpres, pro ſolvitur, inveniſ. Te vero ſcire decet, quæ facilè diluuntur ſolvuntúrque, promptitudinem quidem ſuſpicere ſortiri, non omnia tamen omnibus ſic affecta ruſceri. Liquor de quo agimus reſina eſt, ſive Theophraſti verbis, [illegible]

Affers ex additamentis etiam translatorum nomen levitatis, cum λειότητος ſignanter meminerit Dioſcorides: quorum hoc, ut lenitatis, & lubricitatis nomine capias facilè permittitur, non item ut levitatis, cujus ſenſus alïorſum tendit.

Sed hæc minoris æſtimationis: accedis mox *ad facultates illas, quæ ut pudiciſſimam Opobalſami naturam valent revelare, neque in ſe ipſis mutationem ullam à loco, à tempore, à planta & ætate recipiunt.* Mirabar ſanè Piton, cum hæc legerem, diuque ambiguum mihi fuit, an hæc dum alio meutem ſenſuſque diviſa, calamo exeridiſſet, niſi eadem, utcunque mutatis verbis, ante, retroque repetita cognoviſſem. Dum inquito, quæ illa non mutabilium qualitatum ſyndrome, *Omni, ſiſi, & ſemper Opobalſamo convenient*, notas adducis Dioſcoridis, quibus liquorem hunc unguentis admiſtus vitiatum, à ſincero diſtinguit. Verum in rem caducam, communes rebus caducis affectiones expetere, notius eſt, quàm probatione ulla ut indigeat,

— redolent ſemper ſua flumina piſces,
Hi ſatant ſtagna, ſalſas illi æquoris undas

Quapropter quod ſcribis *Barbegani Opobalſamum, à Cæſareis Medicis in dubium verſum fuit, quod omnibus non ad amuſſim notis legitimi reſponderet, licet certè certius ex illi ipſe ſciret, quo in Mutabariæ hortis collecti, ab Hali Baſſa donatus fuerat: talis defectus non cadebat in maculam; ſed vel in calorem, vel in craſſitiem, odorem, ſupernatationem, vel in alias notas:* tam facile nego veritati conſentaneum eſſe, quàm tu chartis id committere potuiſti, totamque differentialem illam (ut verba tua referam) notarum ſyndromen, ex inhæſione, coagulatione, celeri fuſione, & lacteſcentia Opobalſami factam, non minus ex loci, tempo-

ris,

ris, ætatiſque mutatione, varietatem ſubire affirmo, quam colorem, odorem, ſaporem, & alias his cognatas qualitates. Et ſubire quidem neceſſario, quia cauſæ mutationem afferentes ſunt neceſſariæ. Nam cum affectus continendi, laxandi, celeriter ſe diffundendi, temperamentum liquoris ejuſque ſyſtaſin perpetuo conſtituat, utrumque autem, partim ob uſum caloris in hominum ſibi ſubditum inceſſabilem attritum partim aeris ambientis reciprocas noxas, mutari neceſſum ſit, neceſſum pariter fuerit, & ea mutari, quæ temperamentum, & habitudinem ſubſtantiæ conſtanter ſequuntur. Rem ipſam abunde nimis patefaciunt, quotquot hoc ævo, neque antiquitus cognitæ fuerunt, odoratæ pingueſque lacrymæ, in quarum claſſe Opobalſamum Arabicum, nemine veterum prohibente conſtituo.

Sed ô bone, quam in te Menandri illud monoſtichon convenit,

Ἡ γλῶσσ' ἁμαρτάνουσα, τ' ἀληθῆ λέγει.

Nam dum fateris, *facultates illas non inficiendi, hoc cogendi, &c. nullam in ſe ipſis mutationem recipere, niſi quatenus craſſitiem ſuccus ſeneſcens acquirit, & ob difficiliorem ejuſdem diſſolutionem, tardiores quoque hujuſmodi effectus reddit*: quid aliud prodis, quam magis magiſque admittere hos Opobalſami ictus, atque ut tardiores, ſic languidiores indies fieri, tandem etiam languidiſſimos, cum ſpiſſitudo liquoris ſic accrevit, ut liquiditatem ſuam amiſerit Opobalſamum, quamvis optimum puriſſimumque extiterit. Memini recentioris, & ſinceri hujus ſucci portionem, vaſculo vitreo incluſam, cum in cubiculi angulo detineretur, intra annuum ſpatium, acquiſito lentore notabili, gratiſſimam Dioſcoridis propemodum exuiſſe omnia. Hoc itaque cenſuræ tuæ temperamentum ſalubre, & quæcunque Arabica hæc reſina, in tanto locorum intervallo, fortuitorum injuriis quam plurimis expoſita, non omnibus notis qualitatum facultatumque ſuarum integritatem exhibet, non ſtatim protinus rejiciendam & præcipitandam exiſtimo: denique non infectionis, coagulationis, diſſolutionis &c. notas, ſed etiam ſingularem ejus odorem, tum ſaporem, coloremque in

examen adhibeat, quorum etiam in vetuſtiſſimo balſami ſucco veſtigia non difficulter agnoverit, quicunque in recentis Opobalſami theoria pluſculùm ſe exercitaverit.

Mones tandem ex Oddo & Matthiolo, ab artificialibus nomine tenus Opobalſamis, & *venalibus illis, maximè cavendum eſſe pharmacopœis, neque ea prius emenda, quàm omnia exactè experimenta ex Dioſcoride, aliiſque probatis auctoribus repetita fuerint.* Utrumque autem libens tecum amplector, eoque magis quò major hodiè cogitaturum Opobalſami reliniarum, in pharmacopoliis Europæis copia reperitur. Attamen experimenta ſic capienda ſunt, ut non repugnent rei ipſius naturæ, neque adeò ſenſui tum veterum, tum recentiorum, qui diuturna inter Arabes mora notitiam balſami exactiorem acquiſiverunt. Doctores item & interpretes non agant, qui docendi ipſi, quique Dioſcoridis, veterumque Græcorum ſcripta, nec legere poſſunt, neque intelligere.

Pergo ad cenſuram tuam, qua negas Opobalſamum verum, ac ſincerum fuiſſe, quod à Priore, & Conſiliariis Clariſſimi collegii Medicorum urbis Romæ, tam quatuor ejuſdem at characteris approbatum, theriacæ miſcuerant Manfredus & Panarus, primarii, peritiſſimique pharmacopœi. Hanc vero triplici ſtabilire tibicine conaris, *ratione, experiment, atque auctoritate. Rationem adducis, quoniam nos emulas differentialibus notis ab auctoribus aſſignatis conveniat, eamque probatam remanere ſcribis, tum ex ſupra à Te dict is, tum ex infra dicendis,* videlicet experimento pharmacopœorum, quibus advocationem quæris, & veteris juſtitiæ proceſſu. Quæ ſuperius a te dicta ſunt, cum expendo, video partim ſententiis te carpere doctiſſimorum virorum, B. Baldi, & P. Caſtelli, partim fidem adimere teſtibus, qui jurata cum illis contemptum à te Equorem, genuinum ex Arabia Opobalſamum aſſeverarunt. Mihi quidem, Pinoti, propoſitum non eſt, cauſam agere virorum præſtantiſſimorum, tam ex medicæ theoria, quàm ſolida virtute ſpectatiſſimorum multo minus protervitam eorum extollere qui frontem iis obvertere voluere. Tritum nimis eſt, etiam Andabatas ex pugna quæſiviſſe gloriolam, jamque ab anti-

antiquiſſimis ſeculis Theocrito memore,

Τί μοι' [illegible] —

Illud tamen exploratum habeas, non alios in Opobalſami à te damnati examine, diligentius Proſperi Alpini orbitam preſſiſſe, quam memoratos eximios Medicinæ profeſſores. Nec meliorem te auctorem nactum fuiſſe, per quem in ſacri balſami cognitionem venires, cujuſque doctrinam ſubſterneres tuo fundamento.

At, inquis, de eſſentia probati liquoris valde dubius eſt Cl. Baldus, quum indeciſum relinquat, per inciſionem exceptus, an decoctionem frondium elicitus ſit Γαῖαν Pitoni, dubitaſſe virum prudentiſſimum, nec ſine ratione damnaſſe, cum non ſimplici tantum lacrymæ ploratu, ſed etiam ignis opere Opobalſamum colligi accepiſſet maxime cum monitus à me fuiſſet, in afferto liquore præſtantioris, & defæcatioris Opobalſami odoram ſuavitatem, non adeo exactè deprehendi. Ea enim res effecit, ut cum optimi & perfectiſſimi ſucci ideam animo ſubjiceret, non omnia ad amuſſim huic noſtro convenire facerent. Nunc, cum diminutæ nonnihil fragrantiæ cauſam plane accidentalem agnoverim, diſcuſſis ambiguitatum nubeculis, virum præſtantiſſimum ſecurum eſſe volo de hac re, neque ipſe dubitandi amplius cauſam ullam habeo, per inciſionem balſamicæ ſtirpis comparatam eſſe reſinam, quam cum doctiſſimis archiatris, theriacæ miſcendam duxeram. Collectionis autem modus, cum eſſentia ſuaveolentis cujuſdam lacrymæ tibi minime confundendus eſt, cujus exiſtentiam qui conſenſu graviſſimorum teſtium confirmarat, eſſentiam amplius in dubium vocare nullatenus poterat. Quod ſi tenebras inobjectas exire voles, è lumine ſcholarum metaphyſicarum facem mutuabis.

Properas ad differentiales, ut vocas, notas, inter quas primam & principale experimentum conſtituis, maculam poſt ablutionem haud relinqui, & cui adeo confidere quoſdam ſcribis, ut ex eo ſolo habeant de adulterato judicium. Sed habeant, Pitori, quicunque ſunt, & tibiam, talemque arbitrentur, ubi rectè ſcientes jugulum. Profecto Arabes, qui mer-

cium

eum indigenarum peritiores ſunt æſtimatores, non à maculæ ſublatione, ſed guttulæ in aqua & lacte celeri diſſolutione, *δοκιμασίας* Opobalſami æſtimantur, & præcipuum in ea integritatis ſpecimen collocant. Hos te potius ſequi par eſt, quam quos in ſucci hujus natura cognoſcenda, ſenſus & exactior ratio deſtituit. Jam de improbato à te opobalſamo ex animo teſtor, experimentum de maculæ fide optima ſuſtinuiſſe, neque laneo craſſoque panno, non impactum quidem, ſed inſtillatum hunc liquorem, in loco calido, aqua ſimplici calida ſic abluiſſe, ut notam ſui nullam relinqueret. Neque ambigo, viris inclytis idem obſervari potuiſſe, ſi balſami recentiorem lacrymam rite pannis eluere tentaſſent. Rectè interim Dioſcoridem cum Proſpero Alpino interpretamur, qui referunt, Opobalſamum ob reſinoſæ ſubſtantiæ viſciditatem inhærere quidem veſtimentis, oleoſam tamen maculam, quæ profundius inſideat, latius indies ſeſe ſpargat, denique lotioni pertinaciſſimè reſiſtat, minimè producere, idque in rejecto tibi ſucco pariter evidentiſſimum fuit.

Jam poſthabito P. Alpino, potius Matthiolo, in materia medica exercitatiſſimo, ſtandum eſſe ſcribis, qui Opobalſamum ſe vidiſſe aſſerit, quod omnibus notis ab antiquis editis reſponderit. Apage cum inerti hoc livore, cum iſta ingratitudine, ii Patri! Proſperum enim Alpinum notis omnibus legitimum Opobalſamum, non frequenter ſolum vidiſſe, poſſediſſe, dynaſtis dono obtuliſſe, ſed etiam balſamicæ ſtirpis, plantarumque exoticarum cognitione, longe Matthiolo quamvis laude applauſuque poſterum digno præſtitiſſe, non ego, ſed monumenta illa loquuntur, quibus orbi jam Europæo notiſſimus, viam terit æternitatis. At quod in Franciſci Calceolarii theriaca tanquam legitimum Opobalſamum probarat Matthiolus, quodque ut [illegible] laudet Carolus Cluſius à Jo. Pona ſibi donatum, atque celeritate ſolutionis, lacteſcentia, guttæ collectione, odoreque privati criteriis examinatum, hoc ipſum fuiſſe, quod à rupe Tarpeia præceps dare minitatis, teſtetur Franciſcus Pona, Joannis filius, vir eruditiſſimus, & inter ævi hujus Machaones, ut ſeriu cum Homero loquar,

— ma-

πολλῶν ἀντάξιος ἄλλων.

Alterum experimentum, quod in lactis condenſatione poſitum, laudato ab archiatris liquori defuiſſe putas, quoniam imperfectè, neque univerſum cui uſtillabatur lac coagulaverit. Te verò quis antiquorum docuit, pauculas Opobalſami guttas vas lacte plenum integrè perfectèque condenſare debere? nullus profectò. Nec modum igitur ex iiſdem facultatis ſtatuere potes, quem ſilentio præterëunt, nec in re vim agendi determinare, cujus differentias, cum cenſoriam ſumeres auctoritatem, nulla dum experientia præceperas. At Opobalſamum quamvis optimum, pauci guttis lac copioſum, ut arbitraris, afficere non poteſt. Nam ut ſcripſi jam ante, lacti nullatenus miſcetur, ſed in ſuperficiem tantum ejus celeriter expanditur. Tunc verò pari velocitate, exhalantibus cum calore ſpiritibus, partibuſque tenuioribus diminutis, non niſi in propinquas ſibi lactis partes agere poteſt, idque velen debilius fiet quo fuerit ætate provectius. Denſaſſe autem proximas lactis partes, proſcriptum à te Opobalſamum, certò, clareque mihi compertum eſſe, confirmo.

Venio ad experimentum tertium, de celeri ſolutione, quam negas in improbato tibi ſucco, conſpectam fuiſſe, quia lacti, aut aquæ permiſtus haud fuerit. Sed nihil tale in reſinoſam, pinguemque lacrymam convenire poteſt, nec motu, atque agitatione perfici in recenti, nedum vetuſto, ut in oleoſis aliis aquæ conjunctis, etiam pueris unguentariorum notum eſt. Nec Dioſcorides noſter mihilominus vocem ullam uſurpat, cujus ſilum, arrepto interpretis Abendinæ alieno vocabulo, ſine gracula non amiſiſti.

Dua tamen ſunt quæ objicis. Expanſionem ſuper aquam, ſuccis reſinoſis, quales terebinthina, facile accidere, adeoque *communem eſſe, non differentialem notam.* Plinium item, & ex eo Serbium, & Saladinum retuliſſe, aquarum etiam Opobalſamum petere fundum. In quorum priore, largior tibi reſinoſis liquoribus communem eſſe ſupra aquas ſui diffuſionem: modum tamen in Arabica lacryma, ab omnibus hactenus deprehenſa, diverſum eſſe refero. Nam vel guttula hujus recenti-

[illegible] Pp or,

or, in tantum ſe exporrigit, in quantum vix integra terebinthinæ drachma: deinde momentanea velocitate eò diffunditur, quo terebinthinæ portio, non niſi tardè pertingit. Itaque non ſimplex ſuper aquas dilatatio, ſed τὸ ἔχειν χώραν, celeriter fundi, Opobalſamum noſtrum ab aliis diſcriminat, ut cum Dioſcoride præcedentibus expoſitum. Atque hoc ipſum eſt, non olei more innatare, aut ſuperficiem in ſtellam radioſque ſeſe explicare. Id verò cum ſpreti a te balſami liquor habitio à me, vindique clariſſimus examine, optimè præſtiterit, meritò laude privandus non fuit. Alterum ex Plinio quod affers, vel tua confeſſione, non de recenti, adeóque viribus integro Opobalſamo, ſed propter partium tenuiorum diſſipationem, ad omnia deterius reddito, habendum eſt. Itaque, cum de priore quæſtio nobis ſit, miſſo Plinio, quantumvis egregio ſcriptore, Ariſtotelis illud ſequemur, ὄντοιν ἀμφοῖν φίλοιν ὅσιον προτιμᾶν τὴν ἀλήθειαν, ſanctius eſſe amicitiæ, auctoritati, veritatem anteferre.

De lacteſcentiæ experimento, quod Opobalſamum à te rejectum evidentiſſimè ſuſtinuit, rem pariter ſuſpectam reddere conaris, dum & reſinaceis aliis commune eſſe ſcribis, neque extra aquam tantum, ſed intra conſiderari debuiſſe. Hæc verò, quemadmodum paſſionum, affectionumque communionem inter reſinas, jure tecum admitto, ſic illud ingenuè moneo, nullam hactenus cognitam reſinam, adeò repente, latèque ſuper aquam explicari, nullam adeò celeriter, inſigniterque lacteſcere, quam hæc ipſa, quam Arabicum balſamum fundit lacryma. Cæterum intra aquam, vel extra, coloris mutationem quiſquam conſideret, nihil difficultatis exhibet, vel ambiguitatis. Certum enim eſt, quam ſtyli cuſpide recolligimus guttulam, jam ante pallorem induiſſe lacteum, quàm aquâ eximeretur.

Tandem ad teſtes procedis, quorum partem tacito, ut ajunt, pede præteris Baldaſſarem, & Michaelem Campos, tum Joſephum Donſellum, non expenſis eorum ſcriptis, ſimplici plaga abſolvis. Me præcipuè, & celeberrimos viros, Aemylium Parisanum, & Joannem Narpium in quæſtionem advocas, quia datis literis miſſum nobis Opobalſamum, verum ſpe-

legitimumque teſtati fuimus & ſententiam ea in re noſtram nihili flocci facis, quia nec conſtare nobis, nec uniformiter loqui tibi videmur. At ego perlectis coram literis, hoc unum conſtanter eos mecum aſſerere ſentio, verum, legitimumque fuiſſe Opobalſamum, quod archiatri Romani theriacæ indendum ſuaſerant. In cujus ſententiæ confirmationem, diverſis eos rationibus uſos haud nego, nego pugnantibus uſos, aut contrariis.

Me quod attinet, adducis prioris epiſtolæ meæ ad Cl. Baldum partem, verbis cum tranſpoſitis, tum diminutis, in hunc modum. *Quod ad Ægypti proregem militumque præfectum, in donum ex Arabia mittebatur, quantitate exiguum. At non ejuſdem conditionis erat, quod communiter balſami nomine vendebant Ægyptii. Alterum nempè diſtillatione elicitum, alterum plus & minus terebinthinum, ſimilibuſque reſinoſis admixtum, cujus longè major proventus, cujus, ſi ſeriò conſtet ex Arabia Cahirum, & hinc Venetias adductum eſſe, &c.* AT EGO SENSUM MEUM SIC EXPRESSERAM. *Non ejuſdem equidem conditionis erat, quod communi Opobalſami nomine vendebant. Nam ad Ægypti proregem, militumve præfectum, quod mittebatur, tenuius obſervavi, odore ſuavius, colore ex citrino albicans, quantitate exiguum. Reliquum ut copioſius, ita pretio parabilius, atque cum æſtimatione, tum bonitate rurſus diverſum. Nam vel purius erat, atque ex plantæ ramis, fructibuſque ignis opera elicitum; prioris tamen, & ſylloſi, & odoris fragrantia, & virium pariter inſolumitate cognatum, quo in dyſpnœa, pulmonumque putredine, tam dyſuria, & vulneribus felici ſucceſſu uſum: vel terebinthina ſimilibuſque reſinoſis, plus aut minus permiſtum, cujus major longè proventus, &c. Quod veſtris Opobalſami nomine Venetiis tranſmiſſum eſt, ſi Alexandriæ, vel in Cahiro emptum, atque illuc ex Arabia vectum allatum eſſe ſeriò conſtet, non temerè pharmacopœis rejiciendum fuerat, &c.*

Hic aſſignare me ſcribis, notas ab antiquis valdè diverſas, & locum etiam in crimine ponere. At hic, Puteri, valde erras. Nam neque notas explicare Opobalſami propoſitum meum eſt, neque aſſero quicquam, quod veteribus ſcriptorum mo-

numentis haud conſignatum ſit. Meminerunt enim, & ſponte naturæ eliquati liquoris, & innatio corticis vulnere eliciti: atque hujus quidem tum ſinceri, tum adulterati, particulariter admiſta terebinthina, ut ſuperius expoſitum. Parati ſ-idem artificioſa molitione, dudum inter Arabes ſcriptores Meſue prodidit. Atque utcunque hæc non ſint. Quis unquam prohibuit, veteris doctrinæ cenſum, acceſſione utilium obſervationum augere, quantumvis diverſorum, cum non unum nobis limitem ipſi deſignaverint, per quem eamus. Non domini noſtri, ſed duces fuerunt, adeoque non præripuerunt poſteris quæ inventis adjicerent, ſed aperuerunt. Taceo quæ de loco ſubjicis, quoniam Opobalſamum ex Arabia, & Cahiri accerſendum ſerio contendo. Non enim aliud huic ſucco natale ſolum, nec me, neque fugit, variantibus pro climatum intervallo, rerum generabilium cauſis,

—— quas leges, æternaque fœdera certis
Intulerit natura locis, ——

Illud nos maximè omnium collidit, quod ex Epiſtolarum mearum altera ad Cl. Baldum, probare conaris, damnatam à te balſami reſinam, ex infima eſſe genere à me deſignatorum adulterari potuiſſe, denique artificialem non naturalem eſſe concludis. Scripſeram autem quæ ſequuntur *Habui tandem à Clariſſimo Timaſino, quem proximis ſpondebas literis balſami liquorem, cognovique ſimul atque ibidem hauſi, illum ipſum eſſe, quem in Aegypti Venetis noſtris, reduces ex Arabia mercatores venum exhibent. Hoc præcipuè emungunt puritatem ejus aſſerentes, quod aquæ indita guttula, protinus in pelliculam ſeſe explicet, iterumque ſtyli cuſpide cimentata, colligi tota queat, ob tenuiſſimè ſparſas deinquam palledines reliquas odoli artat, ætatis plus minuſve provecta, facilius obſcurare. Quibus ut libentius ſuffragatum eo, qui major facco, cum recentis carpobalſami ſapore, & odore cognatio fuit, in quo, ut cum Hermeticis loquar, το λιμενειν θεον, innatum ſulphur, ſenſuum fidem evidentius provocat. Igitur, quamvis tranſmiſſus mihi balſami liquor, ſpontaneæ concretionis lacrymam ſuavitate non referat, quocunque tamen artificio ſit elicitus, legitimum balſami antiquis cognitum ſuccum, adeoque Opobalſamum*

by Google

num judice, etiamnum Arabibus dobes balſan, anyum balſami dictum, &c.

Hic verò quid clarius eſt, quam de induſtria te quæſiviſſe lacunas, quibus exinterum naturæ munus detorqueres, bacchæata vixiſſe, eum ſimulares Curium. Complexus enim ſum communi Opobalſami nomine, non illud tantum quod terebinthina permiſtum, ſed etiam purum, adeòque vel inciſo cortice lacrymatum, vel ignis miniſterio plantæ ramulis, fructibuſque ſubductum unò optimum omnium, & defæcatiſſimum, quamvis huic κατ᾽ ἐξοχὴν, & proximè opobalſami nomen conveniat, mox ſincero non defæcato, minus adulterato. Quare cum id ipſum quod rejeciſti purum aſſeram, legitimum, & antiquis cognitum opobalſamum, licet id ſub communi ſtirpis ſuæ nomine complexus fuerim, facile animadvertiſti, non id infimæ claſſis eſſe me voluiſſe, ſed naturæ, viriumque integritate, vel optimo proximum conſtituiſſe.

Adulterari idem facilimè potuiſſe putas, admiſſo vel thure, vel terebinthina ſaporem etiam, odoremque fructuum balſami, & frondium adminiculo conciliari. Ego fieri hæc omnia poſſe minimè ambigo: factum autem fuiſſe in hoc noſtro, cui præcipuum miniſtrare Opobalſamo, conſtanter nego, pernego. Nulla enim penitus nota deſuit, nulla facultas, quibus indolem genuinæ ſubſtantiæ, ſimpliciſque naturæ patefacere debuit. Obſervaſſe me quidem profiteor, quod recentius, tenuius, clarius, odoratius, quale id quod tempeſtivè fæcibus ſuis ſejunctum, purius deinde concrevit. Hoc tamen ipſum de quo litem agitas, claritate, tenuitate, odore ſupra terebinthinam præſtantiore, quamvis longa itineris ambage copioſis fæcibus inquinaverit, abunde ſe tale præbuit, ut id legitimi, verì, proindeque Opobalſami Arabici nomine privare & fama, nefas exiſtimaverim.

Cæterum de naturali balſami ſucco quæſtionem eſſe ſcribis, non artificiali. Tanquam verò naturalis eſſe deſinat, & liquor rei propterea, qui artificioſa quadem ratione eidem ſubductus eſt. Veteres utique optimum illum circumſpectâ valde, & perita inciſione eliciebant, quod adhibita ferri vi, ut lo-

quitur Tacitus, paveſcerent venæ. Plinius incidendis manum artifici temperamento libratam refert, nequid ultra corticem violaretur. Ita Solinus, plantam artifici plaga vulneratam fuiſſe ſcribit. Hæc animo obverſabantur meo Pitori, cum ſcriberem, *quocunque tamen artificio ſit elicitus, legitimum balſami antiquis cognitum ſuccum eſſe*, & artificioſum educendi modum in utroque ſpectabam, tam qui diviſo frondium cortice ploravit, quam qui caloris ſynergia collectus eſt. Scio, majoris eſſe operæ, atque adeo pyrotechniæ non ignobile ſpecimen, reſinoſum hunc ſuccum, partibus terreis, aquoſiſque ſejungere. Eundem tamen, ut artis eſt, ſeparatum, neque additamentis heterogeneorum ullis vitiatum, haud minus naturalem balſami liquorem aſſero, quàm picem abietis, vel pineæ ſaccharum harundinis, melleo ſucco farctæ, quàm naturales ſunt plantæ, quas blando hypocauſti calore, & arbitrariis irrigationibus, ad vigorem floremque perducimus: quam naturales ſunt pulli, quos ſine matrum incubatu, mitis furnorum calore Aegyptii ovis ſuis excludunt. Μιμεῖται ἡ τέχνη τὴν φύσιν, imitatur naturam ars, inquit Ariſtoteles, & quicquid illa viribus ſuis haud aſſequitur, innixa naturæ fulcris ars, ratrali organorum applicatione perficit, & conſummat.

Te duo ſunt quæ involvunt: primum, quod hermetica analyſi collectæ balſami lacrymæ, valde à natura ſua diverſæ ſint, atque alteratæ vi ignis: de quo cum Plinio dubitas, plura ne paruat, an perdat. Alterum, quod Cl. Petrus Caſtellus, hanc quæ Vulcani beneficio peragitur balſami extractionem, in dubium vocet. De primo ſi tacuiſſes Pitori, te credidiſſem in artificioſa miſtorum diſſolutione, de qua Plinio ſermo non eſt, ſaltem mediocriter verſatum. Noſti diverſum eſſe ignis effectum, ſi gradus caloris diverſus eſt. Hunc autem rebus in elementa ſua dirimendis, convenienter adhibere, non idiotæ, ſed artificis periti munus eſt. Quemadmodum & ἐμπυρεύματι ſive fuliginem corrigere, ſi qua per ignem validiorem contracta fuiſſet, ut abundè te docebunt, qui hæc encheiremata ſcriptis, & opere profitentur. In altero, facilè permitto doctiſſimum virum ſenſu ſuo abundare. Diverſum enim uſdem in rebus tenere,

te, quos jucundo fœdere ſtudiorum communio junxit,

Id liceat ſalva ſemper amicitia

Audita tantum de artificioſo balſami apparatu refero, non viſa, quæ tamen, cui probabilia mihi viſa fuerint, teſtis ſuperos. Convenire nos in eo perſpicis, quod abjectum ibi liquorem, genuinum & ſincerum Opobalſamum veterem agnoſcimus nec ſuſpectum mihi amplius, an corticem ſtirpis artifici plaga ebrutum fuerit.

Secundum cenſuræ tuæ fulcimentum eſt, examen Opobalſami nobis probati, factum è tribus Aromatariis, qui illud *turbidum, inodorum, inſipidum, maculam relinquens, non coagulans, parum lacteſcens, minus liqueſcens, in ſuperficie ſe ad inſtar terebinthinæ diffundens, adeoque unum, falſum variiſque mixturis refertum judicarunt.*

Mallem ego Pater, æſtimationi bonorum hominum conſuluiſſes, & factum ipſum prudenti potius ſilentio involviſſes, quàm in publicam lucem, & eruditi ſeculi cognitionem protuliſſes. Palam enim eſt, judicium de Opobalſamo ex Dioſcoridis notis ferre non poſſe, qui naturam ipſius rei perſpectam non habet, quique nobiliſſimi ſcriptoris fontes integros haud acceſſit, aut ea ſaltem non cognovit, quæ Proſper Alpinus, ut hærentes in hoc plexu dirigeret, de balſamo, ejuſdemque lacrymæ literis divulgavit. In quorum neutro cum examinatores illi ſerio ſibi conſtiterint, auſi tamen fuerint, rem à clariſſimis doctiſſimiſque medicis jam probatam, damnare & conviciis proſcindere, & velut e Parnaſſo datis literis, ſacram Apollinis, Muſarumque ſedem illotis pedibus inquinare, quo poſito excuſes, videas, ego delendo huic nævo ſpongiam reperio nullam.

Quod ſi tamen pharmacopœis in materia medica cenſenda locum deberi contendas, oppono tribus illis, ex Veneto aromatariorum collegio plures, qui contrarium tuentur. Oppono Joſephum Donzellum, materiæ Medicæ accuratam cognitionem, merito laureæ philoſophicæ brabeo illuſtrantem. Balſaſarum item, & Michaelem Campium, pharmacopœos integritate fideque artiſque ſuæ peritia nemine inferiores. Imo collegium pharma-

macopeorum Neapolitanum univerſum. His etiam miſſa liquoris portio, quem ſolum vetere jubes, verum legitimumque Opobalſamum habitum fuit quibus ſubſcripſerunt Domæ, ex iis qui diutius inter Arabes degerunt, Joannes Molinus, linguarum orientalium interpres, Baptiſta Valtronus, & Marcus Avantius Chirurgus, præſentem in urbe liquorem explorantes. Quanquam parum obeſt approbato nobis Opobalſamo, quod illud aliquot pharmacopæi non cognoverint quin ſumma potius accedit æſtimatio, quod occaſione commotæ litis, viderint, examinarint, laudarint, viri quos nunc fovet Italia, artis Medicæ gloria, rerumque naturalium cognitione præſtantiſſimi. E publicis quidem profeſſoribus, Clar. Petrus Caſtellus, Joannes Manilphus, Baldus Baldus totius Eccleſiaſtici ſtatus Archiater, & Alexander Menchetus. E practicis celeberrimis, Marius Schipanus regni Neapolitani protomedicus generalis M. Aurelius Severinus ſeculi hujus Chiron alter, Baldaſar Bonannus, Paulus Zacchias, & Joannes Nardius, monumentis literarum, &

—— fama ſuper æthera noti.

Quibus album adjecit calculum Illuſtriſſimus eques, Caſſianus de Puteo, non tam ſplendore natalium, fortunæque muneribus, quam cognitis phyſices loſtiſſimis arcanis, & hominum eruditiorum patrocinio pauciſſimis comparandus. Ab his, quod cum Stephano de Gaſparis diſſentire volueris, nil detrahi quidem rei laudatæ utrumque tamen veſtrum ex animo velim *ſanari.*

De fecibus ſive mixturis, quas in fundo vaſis ſuperfuiſſe ſcribis, non eſt quod vel ſuſpicionem moveas corrupti facei, cum optimum etiam, & quàm accuratiſſima meſſione elicitum olim Opobalſamum, feces ſuas depoſuerit, ut ex Galeno inter veteres docemur.

Tandem ultimum cenſuræ tuæ fundamentum inducis, & *unam præ omnibus aliis auctoritatem te afferre ſcribis, quæ ſicut in dubium verti non poteſt, ita controverſi liquoris naturam perbelle manifeſtare valet. Hanc eſſe proceſſum ab Illuſtriſſimo veteris Juſtitiæ magiſtratu formatum, atque eo cenſura Caſtrum de Nigris,* quæ

Google

vas, liquore ſub opobalſami nomine plenum, a Mauro quodam Mecha redeunte accepiſſe, ſingulis pro qualibet libra argentei impenſis, & mercatoribus Venetis ad quatuor coronarum uſque vendidiſſe, indè illum tam pretioſum ſuccum Romam deduxiſſe, quem ex Veſlingii dictis, plus minuſve terebinthina, aliiſque rebus permiſtum, communi Opobalſami nomine vendebant Aegyptii.

Hæc verò Juſtitiæ veteris proceſſus, quid de Opobalſami natura tibi manifeſtant neſcio: hominibus ſanè, qui cum Menedro ἀνευ ὁμμάτων, plane manifeſtat nihil. Niſi, quemadmodum jam ante modum collectionis, ad eſſentiam balſamicı liquoris pertinere fructus conabaris, ita nunc ad naturam ejuſdem exiſtimes pertinere, quis vendiderit, quis emerit, & quanti. Quis demum ſibi comparaverit, & venum dederit. Illud approbato viris examini ſucco abunde favet, quod ex Arabia delatus, a Coſmo de Nigris emptus, venditusque fuerit, viro cognoſcendis Arabum odoratis mercibus, componendiſque medicamentis exercitatiſſimo, quem ob probitatem, fidemque tot annis compertam, Illuſtriſſimi viri Joannes Donatus, & Antonius Barbadicus, eiusmodi cœleſti favore ſuperſtites, Aegypti quondam conſules, clariſſimique Senatus ornamenta, in amore, & inter familiares habent.

At libram, inquis, integram argenteo nummo comparatam eſſe. Quid tum verò? Mihi ſane juxta cum doctiſſimis archiatris ſatis conſtitit, genuinum, & probum fuiſſe, quod vilius emptum eſt Opobalſamum. De Mauri venditoris facto non laboramus. Dextre rem aſſequi ſiverit, an ſiniſtre. Inſcitia ejuſdem nobilem liquorem proſtituerit; an mancipaverit, & extorſerit pecuniarum indigentia. Iucundum interim eſt, non ideo externam ſuam exuiſſe Opobalſamum, quoniam vilius emptum eſt. Quemadmodum colorata Europæorum vitra, non ideò vitra eſſe deſinunt, quia pretioſis Indorum gemmis, ac merci bus ſæpè permutantur. Cætera quæ Juſtitiæ veteris proceſſui ſubjungis, technas potius tuas, quam quodvis aliud manifeſtant. Nihil enim vel dictum a me, vel ſcriptum de hoc, quem exuſtare percipis ſucco, quum intra vendentium manus detineretur; neque alium poſtquam vidi, viſumque examinavi, quam

Qq cog-

cognitum antiquis, & legitimum Opobalſamum vel dixi, vel ſcripſi.

Plura non adtexo, ſatis enim habui, viris egregiis, qui dudum in pulvere hujus ecciti ſudarunt, potius applaudere, quam pugnata jam pugnæ ventilationem ordiri. Doctos autem & prudentes materiæ medicæ perveſtigatores monitos velim, ne Arabicæ balſami lacrymæ fragrantiam ultra captum veterum extollant, ſed notas è fontibus Dioſcoridis petitas, eidem ſic applicent, ut reſinoſi liquoris naturæ, ſubſtantiæque non repugnent: denique non tam cultorum defectu, quam incuria hominum nobis ſubductam, in uſum antidotorum, ſi non communium, ſaltem eorum quæ proceribus aut principi ſuo parantur, ſtudioſè revocent. Philemonis illius memores,

Ἃ μὲν ἔχομεν τοῖσι μηδὲ χρώμεθα,
Ἃ δ' οὐκ ἔχομεν, ζητοῦμεν, ὧν μὲν διὰ τύχην,
Ὧν δὲ δι' ἑαυτοὺς ὄντες ἐστερημένοι.

Si quæ habemus, iiſdem haud utimur, quæque non habemus quærimus: aliis nos per fortunam ſumus, aliis per nos ipſos privatur.

No

Digitized by Google

Noi Reformatori del Studio di Padoa

HAvendo veduto per fede del Molto R. P. Inquiſitore del S. Offiçio di Padoa, che nel Libro intitolato Joannis Veſlingii Opobalſami Veteribus cogniti Vindiciæ, non ſi trova coſa alcuna contra la Sante Fede Catolica, inparimenti per atteſtationi del Segretario Noſtro, non vi ſi trova coſa alcuna contra Principe & buoni coſtumi, concedemo licenza, che ſia ſtampato, dovendoſi oſſervar quanto per legge in propoſito di ſtampe, con conditione che non ſia venduto ſe prima non vien preſentato uno per la Libreria publica, giuſta la parte dell'Eccell. Senato de 2. Decemb. 1622. In quorum ſidem, &c.

Venetia a' 3. di Novembre 1643.

{ Batiſta Nanni Reff.
{ Pietro Foſcarini Reff.

Aluiſe Quirini Seg.

Joanni Veſlingio Equiti, Viro clariſſimo, Aloyſius Quirinus S. P.

VIndicias tuas Opobalſami veterum, contra recentiorum quorundam inſcitiam vidi, legi, & approbavi. Veſlingii enim ſunt, hoc eſt, doctiſſimi viri, qui ſcientias omnes callet, & in his ſtudioſiſſimè ſummo poſterorum fructu aetatem conſumpſit. Laudent ii qui profitentur tanta hæc, cum illa deguſtarint, palatoque ſuaviſſima experimento comprobarint. Quare quamò citius effice ut edamur, &c.

Die 26. Octobris 1643.

OPus cui titulus Joannis Veſlingii Opobalſami Veteribus Cogniti Vindiciæ, quod fuit examinatum ab Excell. D. D.

Qq 2 Jo-

Joanne Cottunio, & Octavio Ferrario, cujus initium, Quæ in florentiſſimo, &c. Et finis, Laboremus, &c. fuit pro impreſſione Paduæ viſum etiam & approbatum ſup. Die, & anno, cum nihil contra fidem, Principes, ſeu bonos mores in ipſo reperiatur.

Ita eſt, ego Fr. Antonius Vercelius à Lendenara
Inq. Generalis Paduæ.

ERuditiſſimum hoc opus Præclariſſimi, & Excellentiſſimi Joannis Veſlingii Equitis, & in Paravina Univerſitate Botanices, & Anatomiæ Primarii Profeſſoris, Hortique Medici Præfecti, cui inſcriptio, Opobalſami Vindiciæ, Ego Joannes Cottunius diligentiſſimè, ac ſumma cum voluptate perlegi. Nec quicquam in eo reperi à Catholica pietate morumve probitate devium. Quin verò doctrinæ ſoliditate, & ſingulari elegantiæ candore ita ubique eſt ſtratum, atque inſperſum, ut per manus, & ora doctorum hominum volitare mereatur. In quorum fidem, &c.

Joannes Cottunius
Philoſ. primi loci ordinarius
qui ſupra.

REverendiſſimi P. Hæreticæ pravitatis Quæſitoris juſſu, Vindicias Opobalſamo ab Joanne Veſlingio Viro Clariſſimo latas legere, pretium fuit. Quo in opere, non modo nihil occurrit quod Chriſtianum lectorem moveat, aut turbet, quodque polinea torvicas ſecus dictum interpretetur: ſed ſinus ſuperis hoc non conſtat, quin eo facto quoddam immortalitatis ſimulacrum poſuerunt: nec indignatur ſuperis æqua poteſtas Regium liquorem in ordinem privatum ſui cogi, qui omnem ſeculi morumque tabem procul habebit. Patavii VII. Kal. Novembris MDCXLIII.

Octavius Ferrarius,
Eloquentiæ, & Græcæ linguæ
Prof. ordinarius.

*IN-

INDEX
RERUM &c.
IN
PROSPERI ALPINI
ET
JO. VESLINGII
Libros de Plantis Ægypti.

A.

Ab el Meſch 208
Abdellavi plantæ atque fructuum deſcriptio 54. 198
Abdellavi melonum ſeen. 55
Ab Ilius Caſſis quam, & ejus uſus 4. 5
Abrus deſcriptio. 90
Abrus mira converſio. 184
Abrus ſeu Rha'koli rubri icon 46
Abſis herba 42. 44. 198
Acacia qualem ſe loco proveniat. 6
Acaciæ arboris deſcriptio 6. 7
—— arborum differentiæ. 6. 7
—— ſuccus 6. 7
—— Icon 6
—— ſuccus uſus apud Ægyptios. 8
—— ſucci loco, quem ſuccum Foli parent 8
Acaciæ ſuccus optime preparatur. 163. 162
—— mæris & ſeminis deſcriptio 7
—— quando floreſcant 7
Acaciam eſſe arborem ſpecioſiſſimam. 7. 8
—— fert gummem, quam Arabicam medici vocant. 7
—— quæ ſpecies in Zacyntho Inſula proveniat. 64
—— Zacynthum deſcriptio 65
—— Acaciæ Zacynthiæ deſcriptio. 64
Achavan deſcriptio. 18
—— uſus ad medicinam. 17
—— Icon 18
Achavan Abiat, ſeu Artemiſia alba deſcriptio, 43. 44. 183
—— Cineraria, Jacobæa marina eadem 43. 44
—— vires & uſus. 44
—— Icon 44
Affraſion. 181
Ad Alvi fluxiones Acaciæ uſus 7
Ad Acum Uterumque ſucus prolabentem Acaciæ utiliter. 8
Ad Articulos roborandos Acaciæ uſus, 9
Ad cognoſcendum Venenum Elephantum 61
Ad Pectoris Pulmonumque morbos

INDEX.

ſemina urticæ conſerre. 60
Ad cutis infectionem Nigellæ uſus. ibid.
Ad mulieres, quæ non purgantur Nigellæ uſus 52
Ad aures infectionem valent ſemina Urticæ. ibid.
Ad febres omneſque calidos affectus, aqua Anguriarum et Meloni utilis. 55
Ad Nervos ſiccatos, & ſuminos tortuoſos ſeſami uſus 47
Ad podagricos Acaciæ uſus. 9
Ad Renum calidos morbos Chatæ uſus utilis 55
Ad Somnum conciliandum Solani ſemina uſus 60
Ad Uteri fluxum confert Acacia 9
Ad Sanguinis ſputum confert Acacia. ibid.
Ad Ulcera dulcia Mumia. 44
Ad Ulcera maceranda Cinerum ſeminum urticæ conferre. 60
Ad Articulos roborandos Acaciæ uſus. 9
Adamas inſignis in Mahometis ſepulchro. 175
Ægypti fertilitas. 157. 187. 188
—— aër ſalubris. 213
—— cultura. 160
—— hodierna facies. 159. 170
Ægyptiorum plantarum utilitas ad medicinam 1
Ægyptios per Caſſiarum loca amœna odora gratia ambulare. ibid.
Ægypti Caſſia non utuntur ante quartum menſem 4. 5
Ægypti Caſſiæ pulpa ad quos morbos utantur 4. 5
Ægypti Mel Cannæ ex ſiliquis expreſſum in uſu habent. 5. 6. 163
Ægypti quæ conſiliata melle Carrubæ pareant, & ea ad quæ utantur 6
Ægyptus Cataris expertus. 163
Ægyptus Hydromele fertilitas. 199
Ægyptus Acacia excepta aliis arboribus generis ſpinoſis caret. 8
Ægyptus arborum ſterar 160
Agihalid arboris deſcriptio 20. 21
—— ſoliorum uſus. 20. 21
—— an Lycium 20. 21
—— Icon. 20
—— hodie non exſtat 172
Ajegæ deſcriptio ex Dioſcoride Kalib an conveniat. 58
Alexandria Ægypti Capparos producit 60
Alpinus (Proſperus) uſitatus 158
Alpinus (Proſper) illuſtratus. 165
214. 186. 214
—— explanatur 149
—— emendatur 166. 180
—— accuſatur 213
—— laudatur 164. 185. 193. 203
—— increpitatur. 186 193. 205. 209
214
Amaracum ſilveſtrem eſſe Marum Creticum 63.
Amberboi Turcicum 213
Ammeum Plinii, 103
An Æthiopia Veterum India 169
Andreas Matthiolus in Acacia cognitione deceptus. 7
Anguria aquoſa. 56
Anguriarum, Elateri aquæ facultas, atque olim 55
Anthyllidis ſpeciem Kelft eſſe. 59
Anguria omnes Ægypti libenter adhibentur 55
Animadverſio Veſlingii in Alpini ſtirpium figuras. 171 172 173 201
211
Anthalcon. 213
Apollonii balſamum 176
Apocynum vinum nuſc in India 69
Aque ex cucumeribus Chatæ diſtillatæ utilitas 54
Aquæ ex Anguria diſtillatæ utilitas 55
Aquæ Anguriarum quos morbos ſanet. ibid.

Aqua

INDEX.

Aqua Mashalaſ. 37. 38.
Aquæ Calaſ facultat, ac uſus. 35. 37.
Aqua Anguſtatum Diœtiis ibid.
Arabum Falcem perpetuo ſuſſa lucum proprium Balſami. 17
Arabes Ægypti incolæ. 209
—— Hydrocelen per ſua uſtionem tollunt 209
Arabum indoles. 215
—— victus. 216
Arabum vita, atque mores 175
Arbor Elitone Timarandi eſt Laguſtrum Ægyptium 13
Arbiſculæ pulvis, quod, atque ejus uſus. 15
Arbor ab Ægyptiis Sint vocata eſt vera Acacia. 6
Arbor Palmæ Dachel vocatur 42
Arborem Carob in multis Italiæ locis vivere. 5. 6.
Argemiſſi alba. 47
Arſolacam in Creta acici 60
Arſolaſ Cretenſi deſcriptio. ibid.
Arborem Similacem duas indicunt differentias habere 66
Aria eſt Tarantaſum. 19
Athenæus 163 198

B.

Bhalab atque ejus uſus. 16. 37. 38.
—— eſt fructus Æthiopiæ ſiliquoſiſſimus. ibid. & 180
—— icon. 37. 38
Babahal idque cum Abraco. 155
Balſa mona. 215
Balſax Ægyptiorum. 173
Balſami plantam Sabæ Reginam primum Regi Salomoni dono tuliſſe. 17
Balſami plantæ a quo Ægypti ſuæ nunc miſſæ. 26
Balſami plantæ regiæ ex Arabia in Ægyptum tulerit. 27
Balſami ſrecens folia Arabiam Felicem. 26. 27. 28.
Balſami plantam nunc in Ægypto non vivere, 26
Balſami planta perpetuo in Arabia vivit 27
Balſami folium proprium Ægyptum vel Judæam transporte fuiſſe. 17
Balſam liquor 174
—— margonum, 174
—— vires. 172. 178
Balſamum Ampara reſte novile, aſi dubium ibid.
Balſamum in Arabia miſſi, ex Parſa, & Arabiæ. 18. 174
Balſami planta in Ancona arenoſa Arabiæ Felicis ubtus miracule ſervaro peregrini aſſerunt. ibid.
Balſamum aſſai in Arabia eſt Dioro Sitale atque multis aliis ibid.
Bamrolo deſcriptio atque aſus. 44
Bamrolo ſrenduur, & quos morbos curet. 44 186.
Bammia icon ibid.
Ban ſeu Calif deſcriptio. 37. 36
Ban ſeu Calif icon. 35
Ban utilitas atque aſus ibid.
Ban ad uſ. 36
Batachar ſi Mauri liquor venturo & ſecond adverſae. 199
Bamblatar (Caſtan) 209
Baadeſſar deſcriptio. 43. 186
Baadeſſir planta quid. ibid.
Baadeſſir aſus ibid.
Bedaſſir planta laſhalmata. ibid.
Bedeſſa laſſis ſecudina, ibid.
Bedeſſar laſſis uſus ibid.
Bedeſſar icon. ibid.
Bedalis fructus, atque ſcon ibid.
Beſſa, Daſtyla uſturi 13
Beſſus (Meacurus) 180. 183
Beſſa arbor deſcriptio 174
Ben ejus temperamentum, viresque uſus. 178. 180
—— deſcriptio. 180
—— modeſta ſructuus obducta. 179
Ben ſeu Ban deſcriptio. 36 179
Ben icon 36
Botanici recentiores notati. 192

INDEX

—— vetera [illegible] 106
Braſſica ſpinis Ægyptia edulis. 208
Bucchu Avicennæ 179
Byſſus quid. 38
—— duplex 176 177
—— [illegible] 176
—— Xylum ſubtiliſſima. 177

C.

Cadaverum condendi apud Ægyptios. 178
Calamus. 106
Calculi veſicæ mirandæ ratio 161
Calx. 178. 179
Camarcium. 186
Cammoneum. 190
Chamædrys arborea quo in loco proveniat, ejuſque deſcriptio. 163
Canna decoctum menſis immineus juvat. 36
Capitis curatio apud Turcas. 114
Capitis affectibus remedium 189
Capitis roborans. 107
Capparis quæ in Ægypto proveniunt. 60
Capparorum uſus quis ibid.
Carbones, quibus Ægyptus & Arabia utitur, ex Tamariſco parantur 18
Caroh vel Carrub arboris deſcriptio 5. 161
Caroh arbores in multis Italiæ locis vivere. 5
—— icon. 5
Caſſiæ [illegible] Ægypti conditur. ibid.
Caſſiæ arboris deſcriptio. 2. 3. 161
Caſſiæ arborem unam eſſe ſ[illegible] ibid.
Caſſiæ [illegible] 1. 2. 4.
Caſſiæ arbores quo tempore floreant ibid.
Caſſiæ Cappi Alexandrinæque [illegible] ibid.
Caſſiæ Fiſtulæ naſcentes quales ibid
Caſſiarum quæ carendi bonitate præſtent. ibid.
Caſſiæ optimæ quæ ibid.
Caſſiarum [illegible] ibid.
Caſſiarum recentium uſus [illegible] inutilis. ibid.
Caſſiarum uſus apud Ægyptios qualis. ibid.
Caſſiarum facultas, atque utilitas. ibid.
Caſſiarum differentiæ. ibid.
Caſſiæ quos morbos ſanent. 5
Caſſiæ ſiſtulæ. 161
Caſſiæ fiſtulæ exſpirantes 161
—— [illegible] 161
—— [illegible] 162
—— caſſiæ pretium. 161
—— corruptæ notæ. 162
—— flores conditi. 162
Caſſiarum vera [illegible] 8
Catarrhi remedium 169
Cayrus Caſſiis ceteris omnibus præſtantiores fert. ibid.
Cerona Theophraſti 199
Chaiſ 198. 199
—— P. Alpini 188
Chaiſ quid atque ejus uſus. 59
Chaiſ cucumerum ad [illegible] ibid.
Chaiſ cucumerorum deſcriptio ibid.
Chaiſ cucumerorum uſus apud Ægyptios qualis. 54
Chaiſ cucumis quos morbos ſanat. ibid.
Cineres unde parant Ægyptii 18
Cinaris ſativarum [illegible] 60
Cillias (Cardus) laudatur. 165. 170
Clyſterium ex decocto Anacæ [illegible] [illegible]
Corcymelas Theophraſti. 165
Colici doloris præſidium 124
Colocaſia 192. 193
Colocaſia Ægyptia [illegible] 198
Colocaſium neque florem neque fructum ullum edere 45

Ko-

I N D E X.

Colocaſiam neque florem neque fructum ullum edere 48
Colocaſia caule, floribus, fructibuſque caret ibid.
Colocaſiæ vera Icon. 48
—— Ad ſpecies 179. 194
Coriandrum Ægyptium ſine Nabati 165
Coriandrum (Nitrii) ex omnium 189 202 203 205 214
—— Herbæ elegans 190
Convolvulus Ægyptius 211
—— ſeptifolius. 161
Cochorum Plinii 188
—— Cor confortans 207
Cocyppus 178
Coriandro herba Ægyptiorum uſus. 61
Coriandrum herbam amoenam eſſe tam. nihil mali facere. ibid.
Coriandri herbam ad cibum apud Ægyptios uſus. ibid.
Coriandrorum uſu neminem læſum. ibid.
Coriandri ſeculum in eſſe calidum ibid.
Coriandrum hominis venenum, falſum. ibid.
Cortici Caprini ſucco Acaciæ utuntur ad denigrandas pelles. 7
Cortirum Cypperus uſus 16 medicinam 60
Corticum fructuum Mauz illa 41
Cucumerorum Chate uſus apud Ægyptios qualis. 54
—— quos morbos juvet ibid.
Cucumis Ægypt. reticulatus. 199. 100
Curcumeris Icon. 117
Cultus illæ Colucaſiæ deſcripto. 48 49 19
Colocaſiæ radicum uſum ſcoleriſ ad venereum. 48 49 194
Cyperi rotundi deſcriptio. 63 54
Cyperi radicum ſi ultas atque fug ibid.
Cyperi rotundæ radices quas morbos juvant ibid.
Cyperi rotundæ multam copiam Nilum ſemen producere. ibid.
Cyperi rotundi Icon 53
Cyperi deſcriptio ex Plinio. ibid.
Cyperi majoris radices edules. 189
Cyperus rotunda ad morbos ſingulos utilis. 25
Cyprum Plinii eſſe Ligustrum, & Elhanne Ægyptiorum. 25
Cyperus. 198
ejus diverſitas. 179
Cyperus rotundior Antidotis receptus. 199

D.

Dahel vocant Arabes Palmam 14. 168.
Dactylorum differentiæ. 14. 178
Dactylorum immaturorum uſus ad medicinam. 16
Dactylorum maturorum ad medicinam uſus. ibid.
Damiata Muſarum fæcunda. 40
—— Cotum ea 203
Damiam olim Pelaſium. 40
—— maxime ſitus. 51
Datura 203 203
Decocti Bi vocati uſitatur, & uſus. 96
Decoctum Muſis colorat. 42
Decocti Tamarindi uſitatus atque uſus. 18
Decocti ex Siliquis dulcibus parati uſitus, & uſus. 18
—— ex ligno Tamarindi uſitatus & uſus 18
Decoctum vel infuſum pulpæ Tamarindorum ad quos morbos Ægyptii utuntur 22
Diem ... pe ... gatio 158
Democritus teſtatur 184
Dialogus de Balſamo Cayri conſcriptus. 15
Dioſcorides (Antonius) Fotomi cur. 214
Dioſcorides Stephus balſamum naſci in Arabia ſcripſit 22
Dichotomia ... 178
K 1 —— pro

I N D E X.

—— probatus. 166. 190. 196. 198. 203
Dum usuvelorum dactylorum.
E.
Eſcharotica ad augendum venerem. 160
Elhanne, ſeu Tamarendi in quo differat à Ligustro. 14
Elhanne Ægypti plante ejuſdem eſſe ſanakatis cum Ligustro. ibid.
Elhanne ex foliis Athenda vocata pulvis paritur, atque ejus uſus. 52. 173
Elhanne ſeu Ligustri Ægyptii icon. 203
El Matrin hortus. 162
Emplaſtrum ad tumorem Lerta. 60
Epithyma, & Epithymbra utiles, ibid.
Epithymum 66
Equi Arabes. 156
Equites Arabum 176
Errores quorundam 170
F.
Faba Ægyptiaca Colcas ſit. 48. 49
Fabæ Ægyptiæ ſeu Colocaſſiæ uſus venerem confert ibid.
Faecum olei Sesami maxime ſpongiae facere. 47
Fænugraeci uſus apud Ægyptios 63
Fatima filia Mahomet. 175
Felfel tavil 200
Ficus Ægypti, Sycomorus dictum 18
Ficum Ægyptiam eſſe validiſſimam arborem ibid.
Ficuum Sycomori uſus atque utilitas 13
Filiolarum Caſſiarum differentiae atque praeſtantia. 2. 3. 4
Fiſtulas Caſſiarum uno colligi lumaturas. ibid.
Florum Caſſiæ utilitas. 35
Flores Gelſemi in Arabeci 39
Flores Caſſiarum vdorati. 3
Folia quarum plantarum Ægyptii frequentet 20
Folia Tamarindi ſolent comedi ſoliquis. ibid.
Foliorum Palmarum uſus apud Ægyptios. 19
Foliorum Ligustri commercia. 14
Fructus Baobab Icon. 37
Fructus Mauz facultas, & uſus. 41
Fructus Mauz nouſ Romanko ibid.
Fructus Mauz quos compoſitio medicamentorum reducant ibid.
Fructuum Mauz ſeu Muſæ utilitas ad tuſſientes ſalpmoſoſque ibid.
Fructuum Sebeſten uſus ad medicinam. 17. 18
Fructuum Tamarindi uſus. 18
G.
Galenus. 175
Galenum non recte Opobalſamum videri noviſſe. 30
Gaheelam Palapam agnovisſe ſuperare Strabonem eſſe ſedum paribilem. 64. 65
Græci Ægyptii Romani. 190
Gramen ad Cruces Ulcera Volutaque utile eſſe. 56. 57
Gramen Crucis deſcriptio. 56. 57
Graminis Crucis ad medicinam uſus. ibidem.
Graminis ſeminum decoctum ſecretum eſſe ad juvanda Entrobona in Febribus Peſtilentibus. ibid.
Graminis Radicum ſolet in morte. ibidem.
Graminis Crucis Icon 56
Graminis decoctio mulieres ad Variolas & Morbillos puerorum, atque Menſtruorum ſuppreſſionem uti 57
Gramen deliciorum Ægyptiorum 161
— Veſicæ calculum non frangit. 201
Gaſſimiel Arabum Icon 39
Gaſſimiel Arabum deſcriptio. 39
Gaſſimiel ſiorum uſus apud Ægyptios

INDEX.

–gium. ibidem
[illegible] ſeminum [illegible]. ibid.
[illegible] Ægyptiorum eſt Sycomo-
rus. 23
[illegible] arborum 27. 181
Goſſipii arboris icon. 32
Goſſypium, quo utuntur Ægyptii
unde adveharur. 38. 181
Græſſulariæ ſpecies. ibid.
Gummi Acaciæ qualis ſit 8
Gummi Arabicum non tam eſt vermi-
culare ac album. ibid.
Gummi Arabicum eruptio. ibid.
Gummi Arabicum eſſe gummi
Arboris Acaciæ 8
Gummi Arabicum in Ægypto 11
non colligi ex Acacia. ibid.
Gummi copiam quæ ex Alexan-
dria advehitur eſſe totum Acaciæ.
ibid.

H.

Hab el moſch. 207
Hab chaſſalim. 198
Hæmorrhagiæ remedium. 204
Helioſcorus. ibid. 205
Herbarum copia in Ægypto ibid
Herbarum multarum per Ægy-
ptum nagnatiam uſum. 15
Herniæ aquoſæ cauſa. 199
—— Remedium. 199
Herodotus. 187
Hippomanes Cretenſe. 103
Hiſtoria peregrinorum Moecham,
& Medinam euntium. 12
Homerus. 199
—— explicatur 158
Horatius. 103
Hyoſcyamus albus qui in Ægypto
provenit. 61. 204

I.

Iconas plantarum Ægyptiarum
nullum eſſe prodiditſe. 1
Icteris abſceſſui remedium. 177
Imperatus (Fer) 120
Inventorem conſerverem apud illi
verum, & quomodo illo utantur 14
Joſephi patens 180
Itineris Ægypto in Arabiam Feli-
cem narratio. 19

K.

Kalli geniculatum. 58. 59
Kali album. ibidem
Karob 105
Kellib ſeu kalli tertiæ ſpeciei deſcri-
ptio. ibidem
Kellib omnes ſalſae, & acres gu-
ſtu ibidem
Kelli Kalli tres ſpecies. ibid.
Kellib ſub qua Anthyllidis ſpecies
reponuntur. ibidem
Kellib facultas purgandi. ibidem
Kalib ſeu kali prioris icon. 59
Kellib ſecundi icon 60
Kellib tertii, quod Ægypti proprium
videtur, icon. 60
Kermeb 182
Kupreſſu veterum. 103

L.

Laab 183
Lablab eſt Phaſeoli ſpecies atque
ejus uſus 39 183
Lablab ſeu Phaſeoli nigri icon. 39
Lac Bedellar dyſenterias ſecure.
43
Lac Bedellar utiliter ad cutis infe-
ctiones 43
Lactis Bedellar uſus. ibid
Lactis Bedellar facultas [illegible].
ibidem.
Ladani plantæ Creticæ deſcriptio.
69
Ladanum plantam eſſe plane diſſi-
militer ab ea quæ [illegible]

Kk 2 ſolt

I N D E X.

fuit cognita. 69
Ladanum eſſe ciſtum fœminum. ibid.
Ladanum in quo à ciſto fœmina diſferat. ibidem.
Lapides Renum atque Veſicæ cur Ægyptiis ſint familiares 96
Laſerpitium. 73. 74. 309. 310
Liber Sacri Medinæ. 475
Ligni Balſami uſus. 35
Liguſtrum Ægyptium. 24
Liguſtri Ægyptii icon 23
Liguſtri foliorum atque ſlorum eſt uſus apud Ægyptios. 24
Liguſtri utilitates ex Dioſcoride. 25
Linimentum ex Acacia pro articulis debilitatis. 9
Linum Indiæ arboreum 200
Lapis ſencentiæ de ilyſo 127
Lobaltus (Matth.) 215
Loci Ægyptiæ ſive cornutæ inferiores.
Loci mirabiles ad ſolem converſionem in Margherite jaculus obſervari 50
Loci auiem Ægyptia crudos manducant. ibidem
Lotum in Italia locis copioſe provenire, & in quibus 50
Lotum Ægyptium eſſe Nymphæam ibid
Lotus Ægyptia quid. 45. 50 77. 78. 307. 308
Lucernæ. 109
Luffa Arabum 199 203
Lupinus Ægyptius ſilveſtris. 109
Lycii Indi arboris deſcriptio 22
Lycii, quo utuntur Ægyptii, adulteratio notæ. ibidem.
Lycii facultas. 23
Lycii locci uſus. ibid.
Lycio vero non utl Ægyptios. 22. 23
Lycium laudatum, quod in loco Ægypti provenit ibidem.

M.

Mahometi pſeudoprophetæ Turcarum ſepulchrum ubi ſit. pag. 475

Mallochalb. 198
Marum Ægyptium. 221. Creticum quid. 68. atque ejus deſcriptio ibid.
Marum Creticum eſſe Amaracum ibid.
Matthiolus de Ladano deceptus. 69. 186
Maus. ſeu Muſæ deſcriptio. 40. 47
Maus ſolorum mira magnitudo. ibid.
Maus fructum venerem augere ibid.
Maus icon. 40
Mecche civitas Arabiæ Felicis. 28
Mel ex ſiliquis dulcibus Carub Ægyptii colligere. 5
Mel dulcium ſiliquarum ſive carub quos morbos juvet. ibid.
Melanthii ſeu nigellæ uſus apud Ægyptios. 60. 61
Melle ſiliquarum dulcium ſaccharum in Ægyptios uti. 5
Melboti Ægyptii deſcriptio. 52
Mellilotl ſeminum apud Ægyptios eſſe uſum 57
Melle Carub uſus, & utiles. 8
Melochiæ deſcriptio. 45. 183
Melochia in cibis nihil Ægyptiis ſamiliarius. ibid.
Melochiæ facultas atque uſus. ibid
Melochiam uſum quæ officiis faciat ibid.
Melochiæ Semum pingues. ibid
Melochia loco 45
Meloem Abdellavi quid. 54. 55
Melonem Abdellavi ſeminum ſimul uſus & utilitas 55
Memphis urs. 220
——— Aquæ ductus. 220
Men ex ipſo Aulorum vexillum. 204
Methel nux 203
Morphæa Ægyptiis frequens. 200
Moſch Arabum. 208
Muichi ſecundneruus. 208
Mucagum ſeu mucilagine Pſylli Ægyptii ad quos morbos utuntur 64

Mu-

INDEX.

Mucilaginem Psyllii conferre ad dissenterias biliosas, & dysenterias. 38
Mucilago seminum Gossipii quomodo hos sanet. ibid.
Mucilaginis seminis Gossypii usus 38
Muluchia Ægyptiae quomodo sterilitatem amoveant. 33, 34
Mulieres utuntur seminibus ... ad promovendos menses. 60
Mulieres esse affectiones Cacum Saccharum supra Colocasiam 13
Musae fructus qui. 40 41
Myrobalani arboribus dissimilis. 105
folia e Persico diffidens. 105
caput & ventriculum roborant. 106
Myrobalanus Chebulus. 105
apud Arabes in usu. 105
ejus locus natalis. 105

N.

Nabca fructus apud Turcas esse in magno pretio. 10. 11
Nabca spinosa, & non spinosa 165
Nabca his in ... fructus edit. ibid.
Nabca Paliurus, Cannus, idem esse ibid.
Nabca est Paliurus Athenaei. ibid.
Nabcae icon 10
Nabcae poma in Febribus ... 165
Najem el Sebh. 101
Nepenthes. 158
Nicaden. 168
Nigella, quae in Ægypto provenit 60
Nigellae seminum vermes necare. 60
Nig ... Colmus de ... datus. 164. 106
Nufar e Nymphaea nostrate diversa. 103
Nus Methel est Stramonium 83
Nymphaeae vel Loti Ægyptii usus ad Medicinam. 50
Nymphaeae usus ad somnum conciliandum. 50
Nymphaeae radicis usus pro secreto ad Gonorrhœam, & ad Dysenteriam 51

O.

Ocymi Ægyptii descriptio. 62
Ocymum Ægyptium odoris suavitate alia praestare. 62
Ocymi Ægyptii usus 63
Olei sesami usus ad mulier cutis faciendas. 48
Olei Gelsimini ex floribus usus. 39
Oleum Gelsimini ... 39
Oleum ex Gelsimini floribus quomodo paretur. 39
Om el hasse 111
Operis occasio, & forma. 115
Opobalsamum valeret ... gluterit. 173
Opobalsami historia. 32
Opobalsami more 31
Opobalsami facultas. 33
Opobalsami usus apud Ægyptios cognitus 33
Opobalsamo Petrus Marianus ex valetere capitis ... curatus. 30
Opobalsamo quomodo utuntur ... ad juventutem in facie servandam. 34
Opobalsamum quos morbos specifice sanet. 30
Opobalsamum sterilitatem curat. 33
Origanum Creticum 159
Oxalis Zacynthiaca in quo ab Italica differat. 63

P.

Palmae fructuum descriptio à Serapione 15
Palmae fructuum facultas ex Serapione

Rr 3

INDEX.

ne 14
Palmae uſus. 11
Palmae deſcriptio ex Agricola, 14
Palmae Athenaei deſcriptio. 11
Palmae Athenaei icon 11
Palmarum novus Athenaeus ab Agricola. 11
Palmae Athenaei eſt Nepca Aegyptiorum 14
Palmae fructuum ſeu Dactylorum differentiae. 14
Palmae icon 15
—— cerebrum 162
Palmae uſus apud Aegyptios. 14. 168
Palmae mas, & foemina 14
Palmae ſteriles quae in Aegypto 15
Palmae utriuſque utilitas. 16
Palmae in uſu cibi 16
Palmae fructuum utilitas atque uſus. 16
Palmae partes ad uſum medicinae 16
Palmae deſcriptio. 14 160 167 169
Palmas foeminas ſine mare non concipere, neque fructus edere. 14
Palmas foecundas quomodo Aegyptii efficiunt 15
Palmam alere nutrire putant Egyptii. 14
Palmam breviſſimis radicibus conſtare. 14
Palmarum conceptiones non ſine radicum contactu. 16
—— quando fructus ferant 16
Panarum faciei remedium. 213
Papyrus 162
Papyri deſcriptio atque uſus 53
Papyri aqua ad oculorum fluxiones, caliginem, & obſcuritatem. 55
Papyri icon. 53
Papyrus 197
—— ejus uſus. 197
Partes palmarum, quibus Aegyptii ad medicinae uſum utuntur. 16
Paſtinaca deſcriptio 174
—— latifolia 176
Pediculorum remedium. 197
Pediculi ſunt Damiatae civitatis viſidariis. 58
Peloſium Caſſius fert bonitate Capitis inferiores. 3
Petrus Minutius ex vulnere uſtione ligno ophthalmiae ſanatus 33
Petrus Inſectis ophthalmiam ſanatus eſt. 33
Phaſeoli ruber Abrus vocatur deſcriptio. 76
Phaſeoli rubri icon. 40
Phaſeoli nigri Laſlab vocati deſcriptio 39. 40
Phaſeoli nigri arborei icon. 39
Phaſeolorum rubrorum uſus. 40
Phaſeolorum nigrorum uſus. 40
Philoſophus lapis 176
Pinguefacere mulieres ubi ſeminum ſtudent 47
Piper longum, ſemina, ejus atque ejus icon 46
Pini in Aegypto 4
Plantae Aegyptiae, ſolicitaquia. 10
Plantarum Aegyptiarum ad medicinae uſus 9
Plantarum Aegyptiarum Icones vera nullas delineatas 2
Plantas peregrinas in viridariis cuſtodiri. 27
Plantas locorum patrias [illegible] 59
Pleuritidis remedium 204
Pili ſcudatus 177 182. 189 194 196. 205
—— exphratur 206
—— emendatur 167
—— notatur 198
Podagricus doloris maximi ſuavi [illegible] 9
Poma (In) 209 213
Porum Aegyptii. Pithui. 165
Procias 160
Proverbium in amatoribus 187
Pſyllium copioſiſſime in Aegypto provenire. 59
Pſyllium ad medicinam. 59

Pſyl-

a

INDEX.

Pſyllium in Ægypto non eſſe venenum. 52
Putris in viridis palmarum decoctio uſus 12
Pulmonis ulceribus remedium 123
Pulpa Caſſiarum uſus & utilitas 4
Pulpæ Bahabab uſus ad medicinam 37
Pyramides Ægypti majores 200
Pythagoræ peregrinatio. 158

R.

Rauwolfius. 170
Raphanus, Raphanorum, Dactylorum ... [illegible] 87
Rosarum ... [illegible] 177
Rhaponticii plantæ deſcriptio. 123
Rob. 103
Roſetum, alias Heracleas. 102. 109
Rhabarbari plantæ deſcriptio. 63
Rhoob Dactyli ... [illegible] 12

S.

Sadas Semperviva eſt Nabat Arabum ac Ægyptiorum. 81
Sacerdotum Ægyptiorum ſedes 181
Salſaparilla Lugdunenſium 115
Salſaparilla Zacynthi, quomodo nomina. 95
Sambach quid. 85
Sambac 152
Sanguinem ... [illegible] Acaciæ ... [illegible] 8
Sant arborem ab Ægyptiis vocatam eſſe verum Acaciam. 6
Sebeſten quid 191
— — — ... [illegible] compoſitio. 192
— — — ... [illegible] 195
Sebeſten Naphra 195
Sebeſten Orientalis. 200
— — — ... [illegible] 201
Sebeſten arborea ... [illegible] 87
Sebeſten ... [illegible] ſylveſtris deſcriptio. ibid.
Sebeſten ... [illegible] 17
Sebeſten 169
Sebeſten ... [illegible] deſcriptio. 62. 63
Sebeſten ... [illegible] facultas. ibid.
Sebeſten quid. ibid.

Sebeſten ... [illegible] Apocynum ibid
Sebeſten ... [illegible] 63
Secretum ad ... [illegible] tollendum ... [illegible] 48
Sem ... [illegible] Abdellavi ... [illegible] 55
Semen Lotis Nymphææ hominem ad venerem ... [illegible] 51
Semenum Seſami uſus ad cibum 47
Semenum Cucumeri uſus 60
Semenum Bam facultas & uſus. 37
Semenum Goſſypii uſus. 38
Semenum ... [illegible] uſus. 60
Semina ... [illegible] morbos ſunt. ibid.
Seminum Pſyllii uſus apud Ægyptios. 59
Seminum Mehloti facultas, & uſus. 58
Sempervivum aquaticum. 196
Seneca. 176 183
Sergh, Arabum Princeps, ... [illegible] 176
Seriph Mecchæ Dominus. 85
Seriph Mecchæ ... [illegible] munera miſit Turcarum Rex 36
Seſami Plantæ deſcriptio 47. 191
Seſami ... [illegible] 47
Seſami ... [illegible] ibid.
Sem ... [illegible] ibid
Seſami ... [illegible] ibid.
Seſami ... [illegible] ibid.
Sesban deſcriptio. 44
Sesban uſus in Ægypto. ibid.
Sesban ... [illegible] ibid
Sesbanum 44
Siliquas ... [illegible] 19 20
Siliquarum Caſſiæ differentiæ, & ... [illegible] 2
Siliquas Caſſiæ ... [illegible] 3
Siliqua Caſſiæ recentes & ... [illegible] 67

I N D E X.

Ægypti condiunt. 1
Siliquarum non ſincerarum utilitas, & uſus 2
Siliquas Caſſiæ recentes ad uſum penitorum Ægypti condiunt. 2
Siliquæ Caſſiæ apud Ægyptios uſe in uſu. 5
Siliquarum dulcium Carob vocatarum ſicca medicamen. 6
Sinapi Antiquis Ægyptiis inter Numina habitum 110
Sinapi marinum Ægyptium 111. 112
Smilacis aſperæ Zacynthiæ deſcriptio. 63. 65
Smilacis aſperæ dum radicum differentia. ibid.
Smilacem aſperam in Zacyntho provenientem ab ea quæ in Italia naſcitur niſi differentiam 67
Smilacis aſperæ Zacynthiæ icon. 64
Smilacem aſperam eſſe Salſam parillam 65
Smilaces aſperas Italas à Salſa parilla differre 66
——— non ſemper dulcem 186
Smilax aſpera nomen ſpinoſa 214
Smilacis aſperæ radices Zacynthiæ craſſæ & oblongæ ſpectari, contra in Italia. ibid.
——— Zacynthiæ cum Salſa parilla Hiſpanica conferatur 124
Smilax aſpera in ſiccis locis itaque cum non repræſentat Salſam parillam 66
Smilax aſpera quibus notis Salſa parilla eſſe dignoſcitur 65. 66
——— ab Indica differt. 125
Solani ... conficitur ab Ægyptiis utuntur. 69
Solanum in Ægypto quadruplex. 206
Solanum ſomniferum quod provenit Alexandriæ 69
Solani ſomniferi uſus. 61
Stramonium 103

Stratiotes. 108
——— vulneraria. 117
Stratiotes in Dioſcoride 51. 58
Stratiotes Dioſcoridis icon. 52
Stratiotem quibus in locis Ægypti inveniunt 51
Stratiotem quomodo Ægypti atque Arabes appellent. 51
Stratiotes ad ſiſtendum quamcumque humoris fluxionem multum valet. 51
Stratiotes ad quos morbos Ægyptii utantur 51
Stratiotis facultas, & uſus. ibid.
Strobo Balſamum ubi in Arabia naſci. 18
Stramonii uſus. 60
Styrax in Creta ſolida. 63
Succo ex prunis Sylveſtribus Iudæos pro Acacia uti. 4
Succus Acaciæ quomodo ab Ægyptiis paretur 2. 8
Succi Acaciæ præcipuus uſus 9
Succi Acaciæ uſus apud Ægyptios. 10
Succus Acaciæ quos morbos iuvet 9
Succi fructuum Palmarum Athenæi uſus. 11
Sumendum carnis qui cibum in vaſe cum Tamarindo paratis aſſumunt. 58
Suffitus ex ſimulibus ... ad provocandos menſes. 60
Sycomori deſcriptio 12. 166
Sycomorum Gal. meminit ibid.
Sycomorum eſſe inſitionem Mali ſuper Morum 13
Sycomorum cur in terra Ægyptiorum Deus producat. 19
Sycomorum apud ... vivit, quæ ... Ægyptii dicunt 13
Sycomorus fructum non fert, niſi prius verberibus multis laceretur. 13
Sycomorus quo modo propagetur. 13
Sycomori fructus uſus, & utilitas. 14

Sy-

Sycomori ſitus. 12
Syrupum ex Dactylis immaturis Ægypti, parant, atque ejus uſus. 16

T

Tamna in plantis. 174. 175
Talla quid 60
Tamar Dactyli ſicci maturi. 22
Tamarindi arboris deſcriptio.
19. 20 170
Tamarindum Arabes vocant Derelide. ibid.
Tamarindi falſa folium frequ ibid.
Tamarindi arborem aliam deſerto D. Machary ibid.
Tamarindi foliorum uſus. ibid.
Tamarindorum ſiliquas condiri ad uſus viatorum per Æthiopiam. ibid.
Tamarindorum pulpæ uſus. 20
Tamarinæ arboris fru n. 19
Tamariſcus lues Venereæ remedium. 170.
Tamariſcus Italiæ quo ſpecies. 18
Tamariſcus ſilveſtris ubi proveniat. ibid.
Tamariſcus domeſtica quibus in locis proveniat. ibid.
Tamariſci arboris deſcriptio ibid.
Tamarici fructus, qui. ibid
Tamarici arboris uſus. ibid.
Tamarici foliorum uſus. 19
Tamariſc. fecen. 18
Taxus. 103
Theophraſtus Ereſius emendatur 174
—— excuſatus. 182
—— exponitur. 159 164
168 191
—— laudatur, 160. 180. 181
184. 196. 198 200.
Theriaca hujus temporis nec ea quæ antiquitus parabatur ſit ſemper fecha 36
Theriacam hujus temporis morſus à ſerpentibus non curare. ibid.
Theriaca hujus temporis nemo veſtigia curare audivit. ibid.
Thymi Cretæ ſis deſcriptio. 68
Thymus ſecundus in Creta inventus. ibid.
Thymbra ibid.
Tineas (ad) veluti remedium. 213.
Tollentibus conſerve oleum Galli. minum. 6
Tumores duros ſeſſibus ſanare. 47
Turcas, & Arabes omnes affirmant innumeras Balſami plantas ali in Arabia. 8
Turcæ quomodo ſanguis utantur ad cibum 55

V

VAnitatis typus. 187
Variolarum remedium. 172
Velum in ſepulcro Mahometis. 135
Venenata Opobalſamum arabicæ 33
Venerea lues Ægyptiis minor. 169. 170.
—— ejus remedium 170. 215
Veneti Aleppharum arum. 187
Ventriculum roborare. 189. 207
Venenatis agri Cyperus. 198
Veſalgi (Jo.) ex eſtudio. 215
—— Obſervatio 163 168 172.
173 174. 176 182. 183 184 185 190.
196. 198 201 203 205 214
—— animadverſio 185 135
—— Conjectura. 200
—— Inventio 208
—— Sententia 168
Viperæ Arabibus ſerve. 174
Virtus. 186
Unguen mulierum in Ægypto ibid. 173
Viſci ex fructibus Sebeſten prepa ra

ratio. 17
Viti hujus ſenſitus uſque uſus. 17
Ad quos morbos Ægyptii eo utuntur 87
Vitiligo Ægyptiis familiaris. 200
—— ejus remedium. 201
Veſtitus(Erethu...) 245
Urtica quæ Alexandriæ provenit. 60
Urticæ ſeminis uſus 60
Uteri duritiem ſanat Betonica 44
Uzeg arboris deſcriptio. 16 31
Uzeg eſſe Lotum Indum. ibid.
Uzeg vel Lycii Indi icon. 61

X.

Xulva Rhaſis 120
Xylobalſami uſus Ægyptiis noti 31

Z.

Zaaf ſunt folia palmarum. 87
Zatar endi icon. 88
—— deſcriptio & uſus. ibid.

IN.

INDEX SECUNDUS,

SIVE

INDEX

MEMORABILIUM IN VINDICIIS OPOBALSAMI &c. JO VESLINGII.

A

Abenſina accurate cum maliſam tractavit. 272
Abenſina de opobalſami nobilitate ſententia. 258
Abenſina interpres de verbo Solki tacitus 267
Abenſina interpres de opobalſami quantitate exponitur 250
Abenſina interpres de condenſatione notatus. 267
Abenſina interpres notatur. 241
Abdalla dux Saracenorum. 233
Abietis, & pini lacrymæ opobalſami ſuccedaneæ. 285
Acidus ſpiritus an in opobalſamo 290
ineſt etiam dulcibus 291
facile refocit ſalutem 291
Ægypti hortus balſamum alens 240
Ægyptus non eſt balſami nat. ſolum. 243 quare educanda balſamo non idonea. 244
Ægyptus ſacchari copiam producit 257
Aeris & terræ non jungantur 257
Almus Habilius laudatus 205
opobalſamum ejus opera colligi ſcribit 249
Aloës opobalſamo per oppidum diffuſio. 233
Alpinus (Proſp.) plantarum exoticarum peritus 207
balſami illuſtrator. 230
rebus veteribus ignorantiam objecit. 232
an opobalſamum crenale fere. ibid.
opobalſamum magnis Hetruriæ Ducibus donavit. ibid.
Proſperi Alpini de adhæſione opobalſami dubium. 262
ab eodem retrogradus ſublatum 263
Antiqui de opobalſamo pugnantia ſcripſere 288
iisdem non temerè ignorantiam objecit Alpinus ib.
plerosque omnia de opobalſamo accepere ib.
exotica medicamenta in moltoris uſurparunt 285
falſo Judæam balſami patriam crediderunt 235
Antiquorum diligentia in rerum ſuarum inventione. 227. 228
ſumme in unguentis differentiis, 260
proclivitas in opobalſamis adulterandis 260
Aquarum fontis Macabæis virtus 244
Arabes maxima gens 232. 233
multas victorias dicti. ibid.
bello Turcis rebellat ibid.
quomodo balſami ſuccum colligunt
cur illius balſamum vitro diſtinctæ, 236
cur drum [illegible] ibid.
[illegible] & myrrhæ arbores colunt

S s 2 [illegible]

externe. 234
an decoctione opobalſamum permi- 240
opobalſamum qui ordine emendum 250. 251
balſami arborum quando & quare incidentur. 248
Arabes quare ſuis habitis 232
pluribus locis balſamum olim 235
ab Augusto Caſare exportatur ibid.
ab Alexandro M. deſiderata ibid.
adorat e pugnandis apta ibid.
ſerpentes habet incluſarum 239
Arabes naturis laboriosi 232
reges circa ſacrificia ſepeliuntur 231
Arabes conſervant in tumulos 231
Arabibus unde dicitur 230
Arabes nigri, & diſſidari 236
Arabes tribuit Chriſtiano nomine 235
Ars naturam imitatur 302
Ars naturam perficit 316
Artes probaſſe ſunt ſecundum ſe natura-
lia. 302
Aſbertus ſimiliterra unde 225
Augmento lotionis in patria cauſa 152
Marco Aurelius Chirurgus opobalſa-
mum agnovit 374
B
Balſae Bibliae opobalſamum Fotori
non mihi 251
Balſamum facile propagatur 267
Balſami arboris magnitudo, 241
quare fruticoſa, ibid.
folia cur rutae comparata, ibid.
folia ut perennia 243
foliorum color quomodo mutetur 243
Baleas ubi balſamum abertis 233
an duobus tantum hortis ibid.
Eruditatis rumorum balſami cauſa 245
Balſami differentia in longitudine, 248
ſpecie et ad vit 231
Balſame plantam quis ex Arabia ad exteros detulerit 233
Balſamum quare perditum nobis 228. 229
Intus balſamici corticis non ſemel tonſum folis. 248
quibus inſtrumentis fatta. 248
Fierunt quomodo reformidet balſamum 248
Balſami planta difficulter apud Arabas cognoſci poteſt 234
qui rovandarum ſtorum Europaeis 236
Lacrymas balſami rara & parva ſtillant 248
eſt ſpontanea ut elicitur. ibid.
Lacrymam balſami quomodo excepertit 260
Lacryma balſami maculam parit, & non parit 262
non reſolvitur in ſpiritus ibid.
Lacryma balſami terebinthina viridior cognitio. 257. 262
Lacryma balſami noſtibus inſpiſſanda. 262
neceſſario adhaeret 262. 263
non diſſolvit ſe ut oleum. ibid.
viliſſima valitur ibid.
quae facilè vel difficile initur ambra-
tur. ibid.
Liquor balſami viciatur usne oleum ſenatus 256
non viciatur quaquaverſus expanſi-
tur 269. 270
craſſeſcens ſit deterior ibid
ſincerus non poteſt fundum. 259
Succus balſami facile ſolubilis quis ſit 257
Liquor balſami facile ſolubilis quare levior. 257. 258
Liquoris balſami levitas laudatur 258
Balſami ſuccus neceſſario mutabilis 271. 272
per quas cauſas mutetur ibid.
Balſami ſuccus celerius ſluidior alis reſtus 268
celerius ſluidius terebinthina 268
Succi balſamici boni notae 250
recens quare laudetur 252
recens quis odius habendus. 272
Succus balſami quantum ſua deſcrit 264

quando

quando fortiter, aut imbecillius den-ſet. 254
Succus balſami adulteratus quis pro-prijs habendus. 255. 256
Balſami ſuccus quando mediocriter, 257
non eſt tam callidus ut arbitrabantur 258
Balſami ſingularis fructus. 275
Lignum & fructus balſami adulterari negat Valerius. 275
Fructus balſami quo adulteretur ſemine, 275
Baſſa Ægyptij balſamum ex Arabia pe-tunt 235
errant incuria antiſa perdidi balſami. 256
Bellus (Honorius) balſami plantae alias 239
Bellonius (Petrus) balſami obſervator 239
Baronnius (Balthaſar) opobalſamum deſcen-dit. 304
Bitthynaldi opobalſamum cur medicis ju-ſtificant. 292

C.

C*alculario opobalſamum quale fue-rit* 296
ejusdem locus, & induſtria. ibid.
Caliſſi balſamum in Ægyptum retulit auro. 235
Carpobalſami deſcriptio. 237. 238
afferatur ſæpè recens 272
ex eo natum in Italia plantas. ib.
Carpobalſami examen & uſus 273
ſit ſlavum aut rufum. ibid.
plenitudo ejus quo ſoli ſit ibid.
amplitudo & pondus ibid.
ſoliditatis cum terebintho. ibid.
ſit guſtu ſervidum. 275
Opobalſamum redolens. ibid.
ejus calor quatenus intenſus ibid.
ſecundarium habet agendi vim. ibid.
odoratum admodum. ibid.
cur odorem diutius ferret ibid.
quando edoratus fuerit ibid.
Carpobalſamum viribus opobalſamo ſimile. 278
variis potioris effectibus conducit. ibid.
an peripneumonicis conveniat, & quando ibid.
Epilepticis & apoplecticis qua ratione proſit ibid.
Carpobalſami ſuccedaneum 281
Cephalici pulveres antiquis probati. 279
a L. Septalio, cum Magoto refor-mentur 279
quando & quando proſint. ibid.
Chelcasthum quando cineraſtet. 265
Chymicis arte elicita, an naturales re-portet 256
Chymici elicitorum differentia 256
Chymici præparata an à natura ſua vel-dè diverſa 304
Chymici eſt empyreus ab igni contra-ctum auferre 304
Cleopatra, balſamo regione donata. 244
Coagulare proprij quid. 264. 265
Coaguli natura & vires 264. 265
Coagulum lacti facillimè inſeritur ibid.
Coagulatum opobalſami eſt imperfectum. ibid.
Coagulatio non poteſt è refrigeſcere fieri. ibid.
Coagulatorum lactis quid in opobalſamo impedias. 272
Caloris naturali in corpore humano conſe 269
Concretionis cauſa Ariſtoteli 265
Concretio lactis non eodem tempore ab-ſoluitur 266
Condenſationis cauſa Chymicis 265
Conſiliate Imperator ab Arabibus villus. 237
Conflationibus an ex ſola Ægypto opobal-ſamum habuerit. 250
Conflationibus opobalſamum templis dica-vit. 246
Cornelius (Aloyſius) conſul opobalſami u-ſus cenſet 238. 239

Cor-

I N D E X

Corruptam Sublinaria ſunt ... 271
Creta ſubminiſtrabat herbas ad antidota. 259
Cretæ plantæ reſiſtis præſtare aliis ... 184
Curo variæ quæ impellunt homines. 127
Caſtelli (Petri) de opobalſami decidu ... aliis dubitatio. 302

D.

Dacustus balſamo plantæ ... 237
Diſſare non eſt coagulare 263
Denſatio in intervallis mollis, & opobalſamo non eſt coagulatio. 163
Dioſcoridis ex Galeno encomium. 249
Dioſcorides haut in manifeſtandis frondibus opobalſami 261
Dioſcorides omnium optimè de materia medica ſcripſit. 173
quæſitum ex hiſtoriis ... baſi 169
de calidis opobalſami explicatur. 238
de quantitate opobalſami ... 2..
nomen ... opobalſamo non tribuit. 191
quo modo de natura opobalſami ... 295. 296
Ipſi quid ... ſignificat 191
Diviniis poſſe & eſſe idem ... 271
Dolor quid Arabibus 247

E.

Effectus temperamentum ... cum ea ... 192
Engaddi appellata in valle Hierichuntis ... 253
Exſiccare quid Dioſcoridi 253
Expreſſio ſuper ... & ... ſionem generale ... 258

F

Fator (Montalbus). ... 259

G.

Galenus opobalſami adulterationem ſubtexuit. 259
Galeni ſtudium in cognoſcenda materia medica. 184
Galenus Palæſtinam opobalſami cauſa acceſſit. 184
Gallus (Albus) Arabes irridet 132
Gaſſarus (Stephanus de) ... naturam opobalſami in odore ponit 289
extollit odorem ſupra omnia ... odorata ibid.
Gigges quid Arabi 184
Guilandinus (Melchior) balſamum in Ægypto vidit. 259

H.

Halicrabalus opobalſamo abutur. 246
Hemur (Georgius) ... 250
Heraclides Tarentinus quas ... comparavit 285
Herbarii imperatorum in Creta. 184
Hermeticorum de ... formula. 285
Hierichuntis vallis amœnitas. 243
balſamum poſſidebat ibid.
... 267
... femineæ ... 275

I.

Ignis ... gravior, dubitat Pitorius 302
Ignis pro gradu ... 302
Ivoriis ... 118
Ivell ... 129
Difficultas ... generoſius animus 183
... de Sabæ regione explicatur 115

Jeſſ

S E C U N D U S.

Joſephus à Conrado Romæ vindicatus 243
Joſephe cur opobalſamum pretioſiſſimum. 253

L

Laudiſtere num opobalſami proprium ſit. 298
Locus quomodo ſit mutationis cauſa. 299

M

Manelphus (Joannes) opobalſamum laudat. 17
Manfredi (Antonii) laus 130
Cognitio medicamentorum ex auditorum lectione eſt difficiliſſima 262
Mel Hymettium & opobalſamum Romæ obviam fuit 259
Mongimus (Alexander) opobalſami eſſertur. 304
Miſce opobalſamum cultiore vulgi feri bis. 240
Mercurius Trypſicorum eſt ſpiritus 264
Myſtura vox de opobalſamo non uſurpata. 297
Joannes Molinus Unguentum Orientalium reſtrepes 304

N

Nardius (Joannes) opobalſamo eſt ſenter pretioſiſſimus. 303
Nigris (Caſuli) de laus 201
opobalſamum damnatum Venetiis et talis. ibid
opobalſamum vel nunc patuit 252
253
opobalſamum à quo, & quando venerit. 305
ejuſdem virtus aſſumata. ibid

O.

Oculus ſidis Aborſaus hodie bagnus el Matabarea. 246
Odor aromatum magni à Galeno habitus 289

Odor manifeſtat non bonitatem tantum plantæ, ſed & ipſam. 250
Odorata an cephalalgiam curent. 276
Medicorum eterna. 276
Odor vitiis quid indicet 312
Odor & ſapor in eventu opobalſami non negligenda. 254
Oleum ſuppoſiti celeriter diffunditur. 289
Muricatorum oleum pro opobalſamo venditum. ibid
quæ differentia à balſami ſucco. ibid.
Oleum alter maculat, quam opobalſamum. 196
Cauſa opobalſamum neceſſaria manutere 313
Opobalſami controverſia nec & à quibus diſſeptanda. 231
Opobalſamum eſt Seri, cujus in ſacris literis fit mentio 136
ab antiquiſſimis ſeculis in Paleſtinam & Syriam dictum. 236
Opobalſami conſiſtentia varia. 239
odor aeris viciſſe toſe. ibid
odor ejus circa fauces ibid.
uſus in therapia. ibid.
Opobalſamum quomodo cultione frondium ſuccetur 249
Locus eſſentiæ opobalſamum. 248
Opobalſami explatempore Plinii & Solini. 236
Opobalſamum in & extra aquam fiſſis 198
Opobalſami fragrantia non eſt randum expilanda. 306
vota debent quæ naturæ conſentire. ibid
De opobalſamo quis ſylvus judicare queat. 258
Opobalſamum facili inter Arabes abvolare poſſe 287
Sicut opobalſamum quod 215
Opobalſamum integrale lunæ etiam eſt. 247
Opobalſamum ex ſeminis adulteratur. 256
Recentia opobalſamum non petit fundum. 258

Ca-

INDEX

Canicula ortus Opobalſami colligendi apnus 247
Opobalſamum extra annum inſignitur deeſſet. 263
Opobalſamo nil abeſt quod ab aliquot pharmacopœis non fuerit cognitum 304
Opobalſamum eſſe reſinam. 247
Eſſentia opobalſami non conſiſtit in tertiolis modo. 301
non in condenſatione cogitanti aut vendi- tura 305
non in partis magnitudine aut viſcoſitate. 305
Opobalſami gutta multum lactis non demutat 237
deaſſat partem lactis quam antiquit ibid.
ſemper ſtatim debilior fit. ibid.
Opobalſamum eſſe ſuccum pinguem, eſſe vaſidum. 247. 248
Opobalſamum etiam optimum facit decernenti 247. 248
Aclidum opobalſamum ſapore viſcoſo non percepimus 301
Opobalſamum deſtillans parari quare ſaciat 249
Opobalſamum arte elicitum eſſi genuinum ejus ſuccum 302
Opobalſamum ſiſſionibus argumentorum additum 237
Odor opobalſami roſæ ſimilis 253
terebinthina & limone præſtantior. 254
ſuavior reſinis interdum cognitis 254
Opobalſamum vino & bonum quomodo ſimile 251
Lævæ opobalſamum unde, & quale ſit 257
Adſectio & moderatus opobalſami genus 257
Odor opobalſami gratis interdum habitur 253
tur ex orimine Theophraſti. ibid.
Odor opobalſami non ſuperat ambram fragrantem ibid.
nec Jeſuitici & Bucernæ naſcatur 254
Odore ſuantur opobalſami varia. 254
pro ratione ætatis, collectionis, confiſtentia 254. 255
ratione loci, & vaſture ibid.
Odor in Syriaco opobalſamo an ſuavior, quam Arabico. 255
Subactum opobalſamum imperitatur 256
propter quas cauſas id fiat 256
Syriacum opobalſamum facilius corrumpi poteſt 257
Opobalſamum recens ſubacidum vaporem ſpirat. 257
Opobalſamum quando deſuit 258
Odoramus Abacabi opobalſami examinator 258
Arabicum opobalſamum habet notas omnes ſinceritatis 273
eſt idem cum illo, quod Judæa quondam produxit 273
Arabes Opobalſamum an adulterent. 260
Arabes aut non adeo copioſum opobalſamum colligunt 251
Opobalſamum ex Arabia more temporis petendum. 285
Arabicum opobalſamum hac dotaſſe 262
Arabicum opobalſamum lotione cuſertur 263
Arabicum opobalſamum habet omnes bonitatis notas. 258
Adulteratio opobalſami quibus facta fuerit 258
antiquiſſimis ſeculis recepta. 258
Cabiri opobalſami vitietur 259
Byzantii aliquando opobalſamum defoſſ. 288
Opobalſamum caro in Græcia parvo reperiebatur 259
Venetiis opobalſamum ſatis obviam. 285
Opobalſamum vetus non ſuſtinet examen recentis 286
Putavit qui opobalſamum poſſideret 286
Opobalſamum multa ſiunt poſſidet, quæ ex aliis fragrāt. 269. 270
Opobalſamum recens non moveri ſub aquis

apaſe. 267
Opobalſamum an bubb tam exploſum dubitetur 268
Opobalſamum ſerendum ætatem varias 272
quando fundum petat, & in quam verſum. 272
quando ſurſum emicet, & quando tur. 2. 1.
Odorem opobalſami parvi ducit Peregrinus Falerius 269
quomodo à Prosp. Alpino ſit deter minatus. ibid.
tuis & terebinthina ſunt [illegible] ibid.
Opobalſamum non perit vacuum. 262
tuc denſat, & quomodo. 263 264
lenit & aqua non miſcetur 264
non adſtringit fortiter 264
expanſione dividitur 264
ſalem brevi magnum tum 264
Nec opobalſami pari vi laudatiles 270
nec conſtituunt differentiam ſpecificam. 271
Lacryma quia opobalſami latè ſuperficiem occupat 268
Lacryma opobalſami artificioſa plaga elicitur 267
Craſſities opobalſami ſequitur permaturæ cohæſa. 271. 271
Opobalſamum quadam lubricata geniis 269
quadam lentum, & marmoreum 269
Senectus in opobalſamo unde deteriora facit. 270
Expanſio opobalſami eſt æqualis 265
Solutio opobalſami non tingit agitatione 265
Solutionis repentinæ cauſa. 269
Solutionem opobalſami quid retardet, & tollat. 269
Solutionem opobalſami conſequitur ejus condenſatio 268
Opobalſamum denſatum tollit ſole ibid.
cauſa latibuſcentis in opobalſamo. 269
Dilatationem opobalſami quid impediat. 272
Opobalſamum celeriter funditur. 268
Opobalſami celeriter fuſio ſignum Arabibus præcipuum. 266
Fundi opobalſamum idem eſt quod ſolvi & liquari 266 267
Fuſio opobalſami non eſt mollis. 67
Opobalſamum Syriacum an magis denſet quam Arabicum. 266
Syriacum opobalſamum temperatius 266
Succedanea opobalſami quæ. 272
Opobalſamo fuiſſetis vitrea ſlola. 280
Opobalſami alias ex eadem tempore cum fructibus aſſe 279
Opobal, uni vis adverſus morbos & morere verum. 278
Opobalſami utilitas in affectibus ventriculi & uteri. 276 277
in diſſicultate reſpirandi. ibid.
in tuſſi ... ibid.
Opobalſamum Iohanna & Fernam lacrymas ſubſtituunt. 279
oleum ex terebinthina flavum deſtillatum. ibid.
oleum nucis moſchata plurimum conferens adhibitum. ibid.
Opobalſamum quomodo non habeat efficacem vires. 276. 277
vulnerum affectibus quibus & quomodo medeatur ibid.
capitis dolores mire mitigat. ibid.
Opobalſami adversus peſtem vires. 278
in vulneribus 240
Opobalſamum infuſuſe datum. 251
Opobalſami unguentis vitiati cognitio. 261
Tomorum Imperatori quantum opobalſamum mittatur 289

P

P ... herbaris ſcriptoris vanitas 285

 Pro-

I N D E X

Vincentii Panutii diligentia. 230
Partem & ſecundinas quæ promoveant 277
Perruviani bytyri balſami ſuco ſubſtitu-te 282
Pharmacopæus quid conquirit ad opobal-ſamum demonſtrationem. 235
Pharmacopæorum ingentis in opobalſa-mo dignoſcendo. 239
Philoſophiæ aqua. 238
Philonio Cœnici ſententia laudata. 306
Pingüis ſemper ſuperſtare aquis 274
Peregrinus Pittorius pharmacopæorum propugnator 259
epiſtolas Viſi ngili abalitur 259
Peregrinus Fit. ſinaſtra dedicat in cur-ſos opobalſamum deferatur. 285
quantitate opobalſami offendunt 286
Peregrini Pittorii insectus in oppugnan-de balſami ſuco. 282
blanditia erga Baldum. ibid.
-ſuſſictum d. Donzellio ibid.
Cenſura P. Pitoril, quibus fundamentis ei-titatur. 287. 288
P. Pitorius vetenger Cl. Baldi informe dedit. 283
negat Manfreda uſurparum opobalſa-mum fuiſſe ſincerum ibid.
experimentum de macula principale exiſtimat ibid.
Alpinum ſubſternere cogitat funda-mentis ibid.
Perige Pit. à quaſibus opobalſami co-veniens cenſet 294
Per. Pitor. Alpinum Matthiolo ſoli ponit fruſtra 293
Perige Pitoriæ teſtibus de opobalſamo ſidem abrutit. 298
P. Pitoril proteſtus veteres juſtidit nil devigne opobalſamo. 308
Perige Pit. opobalſamum ſolſtus fieri conſtituit 294
Perige Pit. oma ſeveritatis fuit ten-uibus 291. 293
Peregrinatio ſolevunis Mecham, 237
pauca & ſtatio Viſtis dicta. ib.
quando & qui dictus abſolvitur ib.
Pharmacopæorum de opobalſamo judicium 302
Pharmacopæi neque Dioſcoridi neque Al-pini ſcripta intelligere 303
iidem ob prætenſionem vix excuſabiles. ib.
iiſdem oppoſuntur pharmacopæi veteres ſentientes. ib.
Plinius ſcribit quæ Dioſcoridis abſcriben-tur 283
Plinius multis mendis ſcatens 273
Plinius de ſubſidentia opobalſami epicit-tur 272
in materia medica aſſumerunt Dio-ſcoridi poſſe tur ib.
Plinius cur adverſa crediderit opobalſa-mi 252
Poma patria abbalſamum idem non no-ſtra 298
Pinus filii teſtimonium de opobalſamo Ar-abibus 256
Item laudatur ib.
Petra oppidum Arabiæ 275
Theopraſtus quod Dioſcoridis quod Theo-phraſto, & Ariſtoteli. 264
Fulti in fluvii exiſiſſe ſunt naturales. 304
Pulmonibus obſtructis quæ remedia vo-luta. 278
Caſſianus de Putre opere laudatuſſimus. 304

R.

*R*ecula quid Arabiæ. 210
Reſiccati liquores omnes qualitates mariunt 253
Ruellius de effuſione, & adhæſione opo-balſamis ardam praduit dulcionem. 251
Ruellius de cera Cyprus notatus 260.

S.

*S*aba regina Salomoni balſamum do-nat. 235

an Aethiopum Regina & Aegypti fuerit. 235
ſuit Regina ad Jamini. ibid.
Saccharum eſt ſuccus naturalis calamo ſuo. 304
Saccharum quomodo concreſcat 305
Sal chymicis quomodo accipiatur ibid.
Sal eſt conſi proximo ... ibid.
Jo. Dominicus Sala laudatur 285
Salmaſius & Scribo de opobalſami ſubſtituta ... 272
Cl. Salmaſii laus ibid.
animadverſio in Plinium de generibus balſami 296
Marmo Scheppiano opobalſamo ſubſtituiſſe 304
Veterum ſculpta quis ſuerat 289
Selim Imperator Aegyptum & Arabiam domat 233
Seriſſi munera ad Imperatorem Turcarum. 237
Marcus Aurelius Severinus Chiron ſiter. 304
Ludovicus Septalius notatur. 239
Petri Serrani opus 254
Guilhelmus Soberus laudatur. 237
Strabo de origine Opobalſami 276
Succus vino quomplex Theophraſto. 246
Succi lacrymae quales. ibid.
Lacrymaſi ſucci ſunt odorati 246
Suffuſum quae remedia apta. 275
Sulphuris balſamici effluvius pallorem efficit. 268. 279
Sulphur inſitum opobalſamo in quo conſiſtat 303
Syria Arabum legatis afflata. 233

T

Tacitus de inciſione balſami ... 248
Tempus fabri male compotum Cretae 270
Oſſa temporum perfoſſatis. 159
Tenacia difficilius abluuntur 272
Terebinthina pinguiſſima Theophraſto. 253
Terebinthi cum balſamo ſimilitudo. 281
quae lacrymas, uvas, fructus & ramuli balſami ſuccedanea 282
Expertis & ardoris teſtibus credendum. 294. 295
Theophraſtus opobalſamum ex alterius relatione deſcribit 258
Arbor thurifera Deo ſacra 234
Tiliacea lacrymae cur opobalſami ſubſtituenda 280
quae non eligenda pro ſuccedaneo. ibid.
Turca unguentis non ſunt deſtituti 151
certum ſeminum ſtylo & ligulare continue. 251

V

Valentus (Joannis Bapt.) opobalſamum probavit. 304
Veſlingius de controverſo opobalſamo quid ſenſerit 305
Veſlingium balſamum controverſum legitimum aſſerere 300
tullit heterogeneis admiſſis vitiatum. 301
ubet tantum confuſam quidam defiſſe. ibid.
Ejuſdem Veſlingii ad Baldum Roldi ... 299
ejuſdem epiſtola altera 300
Veſlingius à veteribus diverſa afferre ... prohibet 302
Opobalſamum deſcribente cives ſunt tum accepit Veſlingius 301
Veſtimenta quibus vitiatum opobalſamum varia. 262
Veteres ducis noſtri non domini fuerunt 300
Grecinde veterum adverſus beſtialitas 227
Viſcida adhaerent tenacius 262
Vitta Europaeorum magna patia vendunt Indi. 305
Unguenta praeſtantiora veterum quaeſa fuerint. 253
Luxus veterum in unguentis. 159

INDEX SECUNDUS

Unguenta quibus opobalſamum vitiatum. 263
Urbani VIII. Pontif. Maxim. prudentia. 231
Exemplum cuiuſdam periculoſi vulneris adhibito opobalſamo 280

X.

Xylobalſami deſcriptio 237. 238
odor facilè reſtituitur. ibid.
Xylobalſami ſuccedaneum. 281
Xylobalſami nomen. 273 274
Xylobalſamum cognoſcitur verum. ibid.
vim reſtituitur. & quare. ibid.
ſit tenui fuſtio, & rufum. ibid.
ſpurii opobalſamum. ibid.
afferuntur ſæpè vetera. ibid.
ſemina ſeu fructu balſami debilitat. 278
quibus morbis medeatur 278
ſtomachi contraſiſæ mederur 278
Contuſſionis cauſa quæ ſint 278
Xylobalſami uſus in vulneribus 278
pulvis ad effectum laſerum deſquamationem confert 279
pulvis unguentis additus 279

Z.

Zarbius (Paulus) opobalſami vindex 304
Zaccaria ſiccam opobalſami virtute vendition. 260
quid ſit, & quomodo paretur 260
ejus differentia ab opobalſamo. 260

9, 94882

917